

ŽELEZAR

JESENICE, DNE 3. JUNIJA 1982

ŠTEVILKA: 21 • LETO: XXXI

Nas kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarnja začel izhajati 26. januarja 1957. Železarnja izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajst-dnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Vardi — Naslov: Uredništvo Železarnja, SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščan prometnega davka po pristojnem mnenju št. 421/172.

PRVO LETO REALIZACIJE DRUŽBENEGA PLANA OBČINE JESENICE 1981-85 Z NEKATERIMI PRIMERJAVAMI NA GORENJSKEM IN V SLOVENIJI

Izvršni svet skupščine občine Jesenice je pripravil poročilo o uresničevanju srednjeročnega plana občine Jesenice 1981-1985 za prvo leto uresničevanja tega srednjeročnega obdobja. Poročilo kaže predvsem probleme, ki jih je pri realizaciji plana treba reševati in kje so odstopanja od uresničevanja začrtanih nalog. Poročilo pomeni hkrati tudi oceno uresničevanja sprejetega plana. Pri tem moramo poudariti tudi možnosti pri zagotavljanju pogojev za uresničevanje družbenega plana občine Jesenice. Poročilo se nanaša na uresničevanje nalog v lanskem letu, kar se prav gotovo nanaša tudi na usmeritve v naslednjih letih tega srednjeročnega obdobja.

XIV. ZBOR AKTIVISTOV IN BORCEV NOV TER MLADINE GORENJSKE

Po osmih letih je naša jeseniška občina znova gostiteljica XIV. zbora aktivistov in borcev NOV ter mladine osmih gorenjskih občin: Domžale, Jesenice, Kamnik, Kranj, Radovljica, Šiška — Ljubljana, Škofja Loka in Trzin. Tokrat bo zbor v nedeljo, 6. junija, s pričetkom ob 11. uri na Ravnah na Mežakli ob domu železarjev. V trinajstih letih je zbor dobil širši družbeni pomen, saj so srečanja sprejeli za svoja ne le nekdanji aktivisti Osvobodilne fronte in borci NOV, ampak tudi prebivalstvo Gorenjske.

Že tradicionalni vsakoletni zbori so v teh letih prav gotovo že prerasli prvotni namen oziroma želje nekdanjih gorenjskih aktivistov in borcev, da se srečujejo in obnavljajo svoje prijateljstvo in spomine na narodnoosvobodilni boj ter utrjujejo in prenašajo moralno etične vrednote boja in socialistične revolucije na mlade rodove. Zbori so s svojo prisotnostjo vsako leto v drugem kraju postali tudi prilika, da se na ta način izreče zahvala in priznanje ljudstvu, ki je med nacistično okupacijo tudi za ceno svojih življenj podpiralo narodnoosvobodilni boj, ki brez te podpore ne bi mogel niti politično niti vojaško uspešno delovati.

Zbori aktivistov in borcev NOV so postali tudi velika učna ura, na kateri se sedanji družbenopolitični delavci, zlasti pa mladina, ki se vsako leto v večjem številu udeležuje srečanja, seznanjajo z vso širino in organiziranostjo narodnoosvobodilnega boja in izkušnjami, ki so v izredno težkih in zapletenih razmerah v času nacistične okupacije omogočale uspešen boj in zmago. Sredi med nekdanjimi aktivisti in borci sedanje generacije spoznavajo vso partizansko iznajdljivost in organiziranost, kar naj bi prispevalo tudi sedanjim prizadevanjem pri razvijanju in utrjevanju organizacije splošnega ljudskega odpora.

Izredna vrednost vsakoletnih zborov aktivistov in borcev NOV je negovanje in razvijanje tradicij narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije ter prenašanje le-te na sedanje generacije. In ne samo to, zbor daje tudi priliko, da nekdanji aktivisti in borci ocenijo, kako se te vrednote v vsakodnevem boju za socialistično samoupravljanje tudi uveljavljajo v življenju, v praksi, kakšna so dejanska organizirana prizadevanja na področju ohranjanja in razvijanja tradicij narodnoosvobodilnega boja. Kako je vse to, vključno z varstvom spomenikov narodnoosvobodilne borbe in socialistične revolucije, vtkano v vsakodnevno družbenopolitično aktivnost vseh družbenopolitičnih organizacij v okviru frontnega delovanja.

Pri tem bo najbrž potrebno tudi kritično priznati, da ni dovolj le proklamirati negovanje in razvijanje tradicij narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije, temveč jih konkretno vnašati v vsakodnevno življenje, kot nepremagljive človeške kvalitete v boju za uresničevanje politike gospodarske stabilizacije in socialističnih družbenoekonomskih odnosov. V tem pogledu ravno še živeči borci NOV in aktivisti Osvobodilne fronte s svojim zgledom in ravnanjem lahko največ prispevajo. Oni vedo, kaj je tovarštvo, kolektivizem, solidarnost, nesebičnost, junaštvo, samopremagovanje, predanost, ljubezen do svobode in svoje domovine, kaj je pomenil zgled komunistov in Skopecov... ker so to doživljali v krvavem boju z okupatorji in njihovimi pomagači.

Vsakoletni zbor ima tudi svoj aktualno politični pomen, kajti, kakor je dejal tovariš Tito na XI. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije, se »borci narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije ne omejujejo samo na negovanje revolucionarnih tradicij, temveč se prav tako bojujejo za uveljavljanje novih družbenoekonomskih in političnih odnosov ter za poglobljanje socialističnega samoupravljanja. Zato je nujno, da se njihov vpliv posebej izrazi tudi v delegatskem sistemu in socialistični zvezi.« Zato bodo aktivisti in borci NOV na Mežakli spregovorili tudi o sedanjem političnem trenutku, o sedanjih prizadevanjih za uresničevanje ustave in zakona o združenem delu ter politike zveze komunistov, kateri so bili vedno in povsod največji privrženci. Spregovorili bodo, kako bodo z njim lastno vztrajnostjo, poštrevnostjo in revolucionarnimi izkušnjami pomagali pri premagovanju sedanjih razvojnih težav.

Letošnji zbor aktivistov Osvobodilne fronte in borcev narodnoosvobodilne vojske pa ima še posebno obsežno, saj poteka ob 40-letnici prvih slovenskih brigad in 40-letnici prvih partizanskih odredov na Gorenjskem. Poteka tudi ob 40-letnici, ko je Gorenjska dajala velik krvni davek in ko je izgubila skoraj vse organizatorje upora in narodnoosvobodilnega boja na Gorenjskem.

Nedeljskemu XIV. zboru aktivistov in borcev NOV želimo, da bi bil njegov prispevek k tem prizadevanjem čim večji in uspešnejši, vsem udeležencem pa prijetno bivanje na partizanski Mežakli.

5. JUNIJ — SVETOVNI DAN VARSTVA OKOLJA

Razvoj svetovnega gospodarstva je v preteklih petdesetih in šestdesetih letih doživel mnogo sprememb. Bruto nacionalni proizvod se je v razvitem svetu povečal za trikrat v borih dveh desetletjih, istočasno se je delež kmečkega prebivalstva v Evropi zmanjšal od 20 % na 10 %. V zahodnih deželah so bili ekonomisti prepričani, da je pred njimi konstantna gospodarska rast brez recesij.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Podatki, opredeljeni v poročilu, kažejo, da na posameznih področjih sicer odstopamo od začrtanih usmeritev in da bo treba proučiti, v kolikšni meri bi kazalo plane tudi spremeniti. Podatki glede blagovne zunanjetrgovinske menjave potrjujejo, da je bila zunanjetrgovinska menjava v primerjavi z letom 1980 ugodna, saj se je izvoz povečal, uvoz pa zmanjšal, in sicer tudi na konvertilno področje. Drug podatek, ki je v poročilu izpostavljen, pa kaže, da se večja izguba iz tekočega poslovanja OZD. To dejstvo postavlja pred združeno delo in celotno družbeno skupnost velike naloge. Po podatkih zaključnih računov je gospodarstvo občine Jesenice v letu 1981 imelo za

(Nadaljevanje na 2. strani)

občine
Domžale
Jesenice
Kamnik
Kranj
Radovljica
Šiška — Ljubljana
Škofja Loka
Trzin

XIV. ZBOR

aktivistov
in borcev
NOV Gorenjske

Mežakla
nad Jesenicami
v nedeljo 6. junija 1982
ob 11. uri

MED 9. IN 10. KONGRESOM ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je že sredi maja posredoval v javno razpravo vsem osnovnim organizacijam in organom zveze sindikatov osnutek poročila republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije o delu Zveze sindikatov Slovenije med 9. in 10. kongresom. Še v tem mesecu pa bodo v javno razpravo posredovali še: osnutek resolucije 10. kongresa, osnutek sprememb in dopolnitev statuta Zveze sindikatov Jugoslavije. Obsežna in pomembna gradiva za nadaljnje delovanje zveze sindikatov.

Ker smo neposredno pred »počitniškimi meseci«, v katerih so običajno družbenopolitična aktivnost znatno zmanjšali zaradi večje odsotnosti delavcev, ne bi smeli z organizacijo javnih razprav nič odlašati, če se nečemo zadovoljiti z že kar preveč uveljavljeno prakso »razgovorov za okroglo mizo«. Če bomo hoteli in to moramo in bi bilo tudi prav, da bodo osnutki dokumentov s svojo vsebino pridrli do slehernega člana zveze sindikatov, potem bi ta čas morali že

oblikovati aktiv nosilcev naloge oziroma razlag posameznih dokumentov, ki bi jih kazalo predhodno timsko obdelati po posameznih področjih.

V pripravah na kongres seveda ne bi smeli izključevati niti specializiranih aktivov, ali kot pravimo »razgovorov za okroglo mizo«, ki naj bi predvsem pripravili konkretne pripombe in predloge za javno razpravo, nikakor pa se razprave ne bi smele na teh nivojih zaključiti. Se-

veda je to veliko in odgovorno delo — kako v javne razprave pridobiti vse delavce. Pri tem bi seveda morali izhajati iz spoznanja, da morajo take razprave pomeniti tudi idejno-vzgojno delovanje, spoznavanje družbenih zakonitosti in dejavnikov razvoja. Da take razprave lahko vodijo zrel in vsebinsko pripravljeni sindikalni aktivisti, ki dobro poznajo družbene zakonitosti in politiko zveze komunistov.

V razpravah o poročilu republiškega sveta sindikatov Slovenije o delu ZSS med devetim in desetim kongresom bo razumljivo temeljni poudarek, kako je bila Zveza sindikatov Slovenije med obema kongresoma uspešna pri uresničevanju dolgoročnih ciljev slovenskih delavcev, oziroma uresničevanju dokumenta Naloge zveze sindikatov Slovenije v razvoju samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov in političnega sistema socialističnega samoupravljanja, ki ga je sprejel deveti kongres oktobra leta 1978 v Mariboru, in ki so ga s temeljnimi stališči in usmeritvami za delovanje med obema kongresoma dopolnile tri konference Zveze sindikatov Slovenije (Vloga in naloge zveze sindikatov pri uveljavljanju samoupravnega družbenega planiranja — 1979; Vloga in naloge sindikatov pri uveljavljanju načela delitve po delu in rezultatih dela — 1980; Vloga in naloge sindikatov pri uveljavljanju delavcev kot nosilcev

(Nadaljevanje na 2. strani)

EVIDENTIRANJE KANDIDATOV IN SINDIKAT

Ena pomembnejših samoupravnih in delegatskih aktivnosti sindikata je celoten sklop evidentiranja in kandidiranja delegatov. Iz odgovorov delavcev Železarni na vprašanje, kako njihova organizacija sindikata deluje v delegatskem sistemu (objavljeni so v Železarni št. 19), smo razbrali, da sindikat relativno najboljše opravlja tiste aktivnosti v delegatskem sistemu, ki so povezane z volitvami delegatov in delegacij (npr. »pripravi seznam kandidatov za volitve delegacij« nekoliko manj pa »izvede razpravo o kandidatih za delegacije«).

Relativno ugodno mnenje delavcev o delegatski aktivnosti sindikata v volilnih pripravah je treba dopolniti še s predstavitvijo dveh anketnih vprašanj. V raziskavi samoupravljanja in družbenopolitičnega organiziranja v Železarni nas je zanimalo tudi, kako delavci ocenjujejo pomen evidentiranja kandidatov, predvsem pa, kako v procesu evidentiranja tudi sodelujejo. Na koncu tega prispevka objavljamo tudi mnenja delavcev o uporabi institucije odpoklica.

KAKO DELAVCI OCENJUJEJO POMEN EVIDENTIRANJA KANDIDATOV?

Vprašanje smo povzeli iz raziskave »Delovanje in uresničevanje delegatskega sistema v SR Sloveniji«, kar nam omogoča tudi primerjavo obeh raziskav:

»KAKO OCENJUJETE POMEN EVIDENTIRANJA KANDIDATOV (za možne člane delegatov) V VAŠI TEMELJNI ORGANIZACIJI OZIROMA DELOVNI SKUPNOSTI?« (Nadaljevanje na 3. strani)

VEČ SODELOVANJA IN SPOŠTOVANJA DOGOVOROV

Na programsko-volilni konferenci koordinacijskega odbora sindikata SOZD Slovenske železarni, ki je bila 26. maja, so obravnavali poročilo o delu koordinacijskega odbora sindikata SOZD Slovenske železarni v preteklem mandatskem obdobju in program njegovega dela za obdobje 1982 — 1984. Na konferenci so izvolili nove člane koordinacijskega odbora, njegovega predsednika in namestnika predsednika ter ostale organe.

V poročilu o delu poudarjajo, da so sindikati največ pozornosti namenili sistemu razporejanja dohodka in delitvi sredstev za osebne dhodke in skupno porabo. Še posebej pa je bilo delovanje koordinacijskega odbora sindikata SOZD SŽ usmerjeno v uresničevanje ciljev gospodarske stabilizacije. Veliko časa so namenili problemu izvoza, vendar so bili zaradi znanih težkih gospodarskih pogojev na tem področju najmanj učinkoviti. Tudi na področju usklajevanja proizvodnih načrtov med proizvajalci in predelovalci jekla še vedno ni dolgoročnih usmeritev razvoja metalurgije. Glede poslovnih rezultatov pa poročilo navaja,

da bi bilo vsako navduševanje nad temi rezultati nesmiselno, saj je višji dohodek posledica višjih cen in inflacije in ne večje produktivnosti. V letu 1981 lahko opazimo, da so velike razlike med proizvajalci in predelovalci posledica razlik v rasti prodajnih cen in zato se je železarnam godilo dosti slabše kot predelovalcem.

Tako kot na področju proizvodnje so bile težave tudi pri ohranjanju življenjskega standarda delavcev (zlasti tistih z nizkimi osebnimi dohodki), saj se realni osebni dohodki v Sloveniji že od leta 1979 vsako leto znižajo približno za osem odstotkov.

(Nadaljevanje na 2. strani)

IZREDNI DOSEŽKI PLAVŽARJEV V MAJU

Delavci v TOZD Plavž so v mesecu maju dosegli doslej največjo količino izdelanega grodlja, in sicer 15.723 ton, s čimer so mesečni družbeni načrt presegli za 16,5 %. Na plavžu št. 1 so porabili vsipnega koksa, brez mazuta, 549 kg na tono grodlja, kar je tudi najnižja poraba doslej. Skupna poraba koksa v obeh plavžih, pri tem moramo omeniti, da plavž št. 2 obratuje že peto leto, je znašala 610 kg na tono grodlja, kar je tudi najnižja poraba doslej. Izreden prispevek plavžarjev k skupnim stabilizacijskim prizadevanjem!

Sicer pa smo po še nedokončnih podatkih v maju dosegli 120.366,3 tone skupne proizvodnje ali 96 % družbenega načrta oziroma 98,5 % operativnega programa. Za trg je bilo izdelano 31.644,4 tone izdelkov, kar je v odnosu na družbeni načrt 94,2 %, v odnosu na operativni program pa 97,2 %.

Delavci v TOZD Jeklarna so izdelali 40.460 ton surovega jekla ali 94,2 % družbenega načrta, ki je enak operativnemu programu.

PRVO LETO REALIZACIJE DRUŽBENEGA PLANA OBČINE JESENICE 1981-85 Z NEKATERIMI PRIMERJAVAMI NA GORENJSKEM IN V SLOVENIJI

(Nadaljevanje s 1. strani)

8.073 tisoč din ali 52% več izgub kot v letu 1980. Podatki prvih treh mesecev letošnjega leta pa kažejo, da je v tem času še več OZD, ki so imele izgubo.

Na področju investicij je v tem letu precejšen padec obsega. Glede na zaostrene pogoje gospodarjenja in pa ob tem, ko podpiramo usmeritev, da moramo investicijske programe izvajati usmerjeni, se postavlja resno vprašanje, zakaj takih programov v OZD ni razen seveda Železarne, ki intenzivno pripravlja investicijo »jeklarna 2«.

Skupna poraba se je v občini Jesenice gibal v skladu z načrtovanimi opredelitvami. V primerjavi s spremljenimi podatki so sredstva te porabe v letu 1981 porasla glede na leto prej za 27,6%, torej je zaostajanje za dohodkom večje, kot je bilo zahtevano z resolucijo. Prav tako se je gibal tudi splošna poraba, ki je za porastom dohodka gospodarstva občine Jesenice zaostajala kar za 54%.

Celotni prihodek gospodarstva jeseniške občine se je v letu 1981 povečal bolj, kot se je povečal na Gorenjskem in v Sloveniji. Porast celotnega prihodka je v primerjavi dokaj ugoden, posebno, ker je jeseniško gospodarstvo v letu 1981 močno povečalo izvoz (za 70%), precej več kot Gorenjska (33,6%) in Slovenija (ocena 13,8%). Pri izvozu pa je ustvarjen precej manjši celotni prihodek kot s prodajo na domačem trgu.

Porabljeni sredstva so se v jeseniški občini povečala bolj kot v Sloveniji in na Gorenjskem, vendar je porast samo za eno indekso točko večji kot porast celotnega prihodka (Gorenjska 2 točki, Slovenija 2 točki). Pri tem so se v jeseniški občini samo stroški porabljenih surovin in materiala povečali kar za 45% (Gorenjska 41%, Slovenija 40%). To povečanje gre predvsem na račun gibanja cen surovin in materiala, ki je po dejavnostih različno. Razlike v višini povečanja porabljenih surovin in materiala je torej odraz strukture gospodarstva. Dohodek na zaposlenega se je v jeseniški občini povečal za 38,5%, na Gorenjskem za 35,4%, v Sloveniji pa za 33%. Ugodna rast produktivnosti v jeseniški občini gre delno tudi na račun zmanjšanja števila zaposle-

nih (za 2,5% po opravljenih urah), Gorenjska — zmanjšanje za 1%, v Sloveniji pa ni sprememb.

Obveznosti iz čerkov in menic so se v jeseniški občini povečale nad povprečjem Gorenjske in Slovenije, vendar predstavljajo te obveznosti samo 33,17% terjatev in čerkov in menic (Gorenjska 41,38%, Slovenija

49,98%).

Takšna gibanja so predvsem odraz različnega gibanja cen končnih izdelkov, surovin, materiala in energije, ki je različno po panogah dejavnosti, dosežkov na področju zunanje trgovine in v manjši meri dejanskega povečanja obsega poslovanja.

VEČ SODELOVANJA IN SPOŠTOVANJA DOGOVOROV

(Nadaljevanje s 1. strani)

Na področju zaposlovanja je koordinacijski odbor spremljal resolucijo o izvajanju srednjeročnega plana, v kateri je med drugim poudarek na omejevanju zaposlovanja. Tako je ob koncu leta 1981 v SOZD slovenske železarne delalo 18.200 delavcev, kar je en odstotek več kot na začetku leta. V poprečju se število zaposlenih ni povečalo in torej v zadnjih nekaj letih na tem področju ni bilo bistvenih sprememb.

V preteklem mandatsnem obdobju je koordinacijski odbor namenil veliko pozornosti posameznim področjem humanizacije dela, za zmanjšanje invalidnosti in izboljšanje zdravstvenega varstva in varstva pri delu.

Samoupravni delegatski sistem se je razvijal v skladu z ustavo, vendar pa niso bile izkoriščene vse možnosti, ki jih dajejo predpisi. Se vedno so nedograjeni dohodkovni odnosi, pa tudi odločanje delavcev o rezultatih svojega dela še ni v celoti zažvelo. Na učinkovitost in razvitost samoupravnega in delegatskega odločanja pa vpliva sistem obveščanja in aktivnost družbenopolitičnih organizacij. Pri pretoku informacij se še vedno zatika in veliko delavcev ni dovolj obveščenih, samoupravni in delegatski sistem pa sta v naših samoupravnih aktih še vedno pomanjkljivo urejena.

Iz poročil o delu posameznih komisij je razvidno, da so bile vse komisije aktivne in so imele svoj delež pri oblikovanju strokovnega in političnega delovanja.

V razpravi so udeleženci podrobneje predstavili delo posameznih komisij in povedali, s kakšnimi problemi se srečujejo v svojih delovnih organizacijah in kako jih rešujejo. Pri tem so menili, da delavci delov-

nih organizacij v okviru SOZD ne poznajo konkretnih rešitev problemov v drugih delovnih organizacijah. Zato so poudarili, da morajo članice SOZD med seboj bolj sodelovati in se povezovati ter da bi bilo dobro poenotiti nekatere sisteme in organizacije. V nadaljevanju razprave so ugotovili, da ni potrebno, da bi na silo poenotili stvari, kot so družbena prehrana in regresi, saj so le-te specifične za vsako delovno organizacijo in jih morajo tudi reševati znotraj nje. Ko pa razmišljamo o skladu skupne porabe, je bilo rečeno, da ga moramo oblikovati v skladu z ustvarjenim dohodkom in ne po naših željah.

Sindikati bi morali vedeti, kakšna je njegova vloga in položaj pri uresničevanju planskih nalog, vendar nobena delovna organizacija glede tega še ni nič naredila. Čeprav smo se pred štirinajstimi dnevi dogovorili za skupno akcijo, dogovora ne spoštujemo. Videti je, da sindikat SOZD SZ ni sposoben spoštovati dogovorov in da članice ne morejo videti preko svojih plotov in najti skupnih interesov. Pa tudi med TOZD v določeni delovni organizaciji ni sodelovanja in povezovanja, kot da ne bi bili med seboj; tehnološko, proizvodno in dohodkovno soodvisni. Sindikat SOZD in vsake delovne organizacije posebej je dolžan razmišljati tudi o gospodarskih vprašanjih in pripraviti alternativne programe dela za primer, ko ne bo osnovnih surovin za delo. Preprosteje povedano, sindikat mora opredeliti, kaj bo kdo delal, če bodo težave z materialom še naprej tako velike. Tudi glede rezervnih delov bi moral sindikat proučiti, kaj bi lahko izdelali doma, pa čeprav bo kvaliteta slabša. Imamo dobre delavce v remontnih delavnicah in vzdrževalce, ki so sposobni tudi na tem področju kaj narediti. Pri oblikovanju ukrepov za reševanje težav proizvodnje bi moral tudi sindikat aktivno sodelovati in ne samo poslovdni delavci.

V nadaljevanju se je obravnavali program dela za obdobje 1982 do 1984. Najpomembnejše naloge so: pridobivanje dohodka, samoupravno družbeno planiranje, zagotovitev osnov in meril za ugotavljanje prispevka delavcev k rezultatom dela, spodbujanje samoupravnega organiziranja združenega dela in inovacijske ter raziskovalne dejavnosti, izboljšanje delovnih in življenjskih razmer delavcev, spodbujanje izobraževanja in usposabljanje delavcev za delo in ob delu ter doseganje boljših delovnih rezultatov, boljša organiziranja sindikatov in kadrovska politika, mednarodna dejavnost in krepitev ljudske obrambe in družbene samozastite.

Na seji so izvolili nov koordinacijski odbor sindikata TOZD Slovenske železarne, ki ga sestavljajo: Štefan Šterbič in Stane Repovž iz železarne Jesenice, Franc Košak in Vlado Mak iz železarne Ravne, Mirko Gozdnikar, Florjan Potrata in Dominik Tomažin iz železarne Štore, Martin Horvat in Jože Pfajfar iz Verige Lesce, Stanko Režek iz Plamena Kropa, Anton Šega iz Žične Celje, Ladislav Robič iz Tovila Ljubljana, Martin Debelak iz metalurškega inštituta Ljubljana in Ciril Purgar iz delovne skupnosti SOZD Slovenske železarne.

Predsednik koordinacijskega odbora je Mirko Gozdnikar, njegov namestnik pa Stanko Režek.

Lilijana Kos

PREDSTAVLJAMO PREDSEDNIKE SAMOUPRAVNIH ORGANOV

Predsednik odbora samoupravne delavske kontrole v TOZD Hladna valjarna Jesenice je BRANKO OSLAJ. V to temeljno organizacijo je prišel pred dvema letoma, potem ko je odslužil vojaški rok. Je Jeseničan, starši pa so se sem preselili iz Prekmurja. »Lani so se vrnili v domači kraj. Tudi sestra je odšla z njimi,« je povedal. »Zaposlili so se v Murski Soboti, pa tudi doma je veliko dela na polju in v vinogradu. Pravzaprav ne vem, zakaj nisem odšel z njimi,« je še dodal.

Njihov odbor samoupravne delavske kontrole je imel do sedaj dve seji, tretjo bo Brane sklical te dni. Na sejah obravnavajo nadurno delo, tehnološko in delovno disciplino, poslovne rezultate, službena potovanja in podobno.

»Pereče vprašanje pri nas je nadurno delo. Pri analizi opravljenih nadur je ugotovljeno, da opravimo v TOZD Hladna valjarna Jesenice mnogo nadur za potrebe TOZD Žičarna, zlasti pri notranjem transportu in v žarilnici, kjer najbolj primanjkuje kadrov in rešujejo probleme z nadurnim delom. Karisti spadajo v TOZD Hladna valjarna Jesenice, tri četrtine svojega dela pa opravijo za potrebe TOZD Žičarna. Dosti nadur opravimo za uslužnost tudi na odpremi, v skladišču surovin in v lužilnici, vendar te ne presegajo planiranega števila,« je pojasnil. »Odbor je tudi ugotovil, da je veliko izhodov s propustnicami, ki so jih podpisali delavci. Zato smo sklenili narediti primerjavo s številom podpisanih propustnic v drugih temeljnih organizacijah, obenem pa naj bi to primerjali s številom stalnih propustnic v ostalih TOZD.

Predčasno zapuščanje Železarne preko tirov je pri nas mnogim prišlo že v kri. Ta izhod množično uporabljajo tudi ostali delavci iz obratov na Jesenicah. Do sedaj noben ukrep ni zalegal. Nekaj časa so delovjem odbori po eno uro, če je delavec predčasno zapustil obrat, toda tudi to se ni obneslo. Lahko se gre nekdo umivati 20 minut pred koncem dneva, pa bo še vedno odšel

iz Železarne 10 minut pred iztekom delovnega časa.

Na sejah odbora so razpravljali tudi o kvalitetni problematiki. S trenutnim stanjem niso zadovoljni, saj kvaliteta izdelkov pada, število reklamacij pa je v porastu. Odbor je sprejel sklep, da se skliče sestanek valjavcev, rezalcev, pomočnikov delovodij in delovodij, ki naj bi pripomogel k izboljšanju stanja. Vendar se tu, po Branetovih besedah, ne da veliko storiti, saj tudi zastarelost in iztrošenost naprav prispevata svoje. V zadnjem času se pojavlja vedno več navaritev valjev in zato so ustanovili posebno komisijo, ki je raziskala vzroke. Ugotovljeno je bilo, da je vzrok slaba kvaliteta vložka in ne slabo delo valjavcev.

Odbor za sedaj največ sodeluje z vodstvom temeljne organizacije, ki daje tudi največ pobud za naše delo.

To ni najbolj prav, več bi se morala tukaj angažirati osnovna organizacija ZK in sindikat. Naših seji bi se morali udeleževati tudi predstavniki teh dveh družbenopolitičnih organizacij. Pobude za naše delo bi morali dati tudi delavci sami, vendar se do sedaj to še ni zgodilo, najbrž zato ne, ker delavci še premalo poznajo namen in funkcijo odborov samoupravne delavske kontrole. Tudi člani odbora do sedaj niso dali še nobene pobude za obravnavo na sejah, čeprav je prisotnost članov na sejah zadovoljiva in so pri reševanju problemov tudi dokaj aktivni.

Brane je bil pred kratkim postavljen na delovno mesto koordinatorske odpreme v oddelku odpreme TOZD HVJ. Končaj je srednje tehnično šolo in pripravniški staž, po odsluženju vojaščini je bil dve leti kadrovec, leto dni na valjavskem ogrođu SIEMAG, eno leto pa v adjustaži ter na odpremi. Pravi, da ni zadovoljen z ocenitvijo delovnih nalog in opravi koordinatorske odpreme. Enajsta kategorija, ki mu pripada, se mu zdi premajhna za delo, ki ga opravlja. Skrbeti mora za povezavo med delovjem in odpremi. Vedeti mora, kaj je treba naložiti na vagon, kaj na kamione. Preveriti, če imajo več prevozov v isto smer, tako da material potem naložijo na isti vagon, vedeti mora, kateri material bo prišel iz proizvodnje, če je odprenik odsoten, ga mora zamenjati, ravno tako tudi delovodja. Povedal je še, da imajo težave s prevozi v bolj oddaljene kraje, denimo v Srbijo in Makedonijo. Tarife so zelo visoke in šoferji se zato raje ne odločijo za prevoz njihovega blaga, počkejo si boljše stranke. Več kot četrtine celotne odpreme iz Železarne gre skozi njihov oddelek. Vsak dan natovori kakih deset vagonov in 25 tovornjakov, to je preko tristo ton žice in trakov dnevno. Pravi, da se način odpreme ne da primerjati s tistim v TOZD Hladna valjarna Bela. Natovarjanje na vagon in kamione je zelo zamudno. Kolobarji včasih tehtajo le kakšnih petsto kg in kar dosti časa traja, predno naložijo v vagon dvajset ton pločevine.

Brane je tudi referent za šport pri osnovni organizaciji sindikata in predsednik mladinske organizacije v temeljni organizaciji. Mladinska organizacija po njegovih besedah dobro sodeluje s sindikatom in osnovno organizacijo ZK. Pravi tudi, da mladinska organizacija ni samo predsednik, ampak vsi mladinci v TOZD, ti pa so premalo aktivni.

V prostem času je aktiven kot trener pri plavalnem klubu. To mu zlasti poleti, ko trenirajo vsak dan razen nedelje, vzame dosti časa. Pozimi vadijo dvakrat tedensko v bazenu osnovne šole Tone Cufar. Letos bo skupaj s sodelavci začel vaditi novo selekcijo, kakih dvajset fantov in deklet med osmimi in enajstim letom starosti. »Bazen na Jesenicah je odprt komaj tri mesece na leto,« je povedal. »Zalostno je, da občina, kot je jeseniška, ne premore niti 25-metrskega pokritega bazena. Zimski bazen ne bi veliko pomenil samo za plavalni klub, ampak bi pripomogel tudi k rekreaciji delavcev. Zdravniki ne priporočajo zastojen plavanje, kot obliko rekreacije pri mnogih boleznih.« Povedal je tudi, da izredno rad dela z otroki. Letos bo šel že tretjič v Biograd kot rekreator, kjer bo njegova osnovna naloga naučiti žim več otrok plavati.

ZA ULTRAZVOČNO RENTGENSKO APARATURO SO PRISPEVALI

V mesecu maju so za nakup ULTRAZVOČNE RENTGEN-SKE APARATURE v jeseniški bolnišnici prispevali:

- osnovna organizacija sindikata BUSP Jesenice namesto venca za pokojnega očeta sodelavca Jožeta Podlogarja 1.800 din,
- dr. Edvard Mikelj je odstopil potne stroške in dnevnice za službeno potovanje v višini 5.094 din,
- Cirila Šorn, Kočna 26 — Blejska Dobrava je prispevala 2.000 din.

Delavci Splošne bolnice Jesenice in uredništvo Železarja se vsem darovalcem prispevkov iskreno zahvaljujejo.

Pridružite se tudi vi in prispevek namesto vencev in cvetja na grob pokojnim ali namesto drugih volil, čestitk in podobno, nakažite na žiro račun: SPLOŠNA BOLNICA JESENICE, št.: 51530-603-31205 z navedbo »namesto venca za tega in tega... darila in podobno.

MED 9. IN 10. KONGRESOM ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

(Nadaljevanje s 1. strani)

socijalne politike in zagotavljanja socialne varnosti — februarja 1982).

Osnutek poročila za deseti kongres Zveze sindikatov Slovenije zato predvsem obravnava naslednja vprašanja:

- Krepitev vloge in položaj delavcev v družbenoekonomskih odnosih in v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja;
- Prizadevanja za razvoj proizvodnih sil, krepitev materialne podlage dela in stabilizacije;
- Prizadevanja za razvoj družbenega in osebnega standarda, za kulturno življenje ter smotno izrabo delovnega časa;
- Splošna ljudska obramba in družbena samozastita;
- Mednarodna dejavnost sindikatov;
- Sindikati in delavci, ki začasno delajo v tujini;
- Uveljavljanje organiziranosti in kadrovske usposabljanje v Zvezi sindikatov.

Seveda bi morali biti pri obravnavanju teh vprašanj v konkretnih sredinah zelo konkretni, kajti republi-

ško poročilo je sintetični prikaz delovanja Zveze sindikatov, ki pa prav gotovo ni povsem istovesten posameznim konkretnim okoljem. Zato bi v javnih razpravah predvsem morali dati odgovore, kako smo opredeljene naloge na zadnjem kongresu in vseh treh konferencah Zveze sindikatov Slovenije uresničevali v konkretnih sredinah in kakšni so rezultati. Ob tem se bomo morali izogibati vseh doslej dokaj uveljavljenih šablon, ko smo se zaradi nezadostne kritičnosti in samokritičnosti istovetili z ugotovitvami v poročilih, čeprav ni bilo tako, ker nismo upali povedati glasno, da tega in tega nismo naredili, ali smo naredili slabo.

Javne razprave o dokumentih za 10. kongres zveze sindikatov Slovenije in 9. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije morajo dejansko pomeniti naš delovni dogovor za naslednje in odgovornejše uresničevanje vsega tistega, kar nam ostaja še dolg do devetega kongresa in do vseh treh konferenc Zveze sindikatov Slovenije. Tega pa ni tako malo in zato moramo v javne razprave dejansko vključiti vse delavce, ker je to tudi največje jamstvo, da bo sindikat upravičil svoj ustavni položaj, oziroma naloge, ki jih opredeljuje ustava.

Poklicna gasilska in reševalna četa naše Železarne (Foto S. Kokač)

5. JUNIJ – SVETOVNI DAN VARSTVA OKOLJA

(Nadaljevanje s 1. strani)

Toda sedemdeseta leta so pokazala drugačno sliko. Ne le da se je rast upočasnila, v nekaterih delih je celo zastala. Z energetske krize je rastla tudi zavest o stalnem slabšanju človekovega naravnega okolja. Pokazalo se je, da je poenostavljeno formulo: razvoj je enak rasti bruto-nacionalnega proizvoda, potrebno bistveno spremeniti. Enostranski ekonomistični pristop mora zamenjati pristop, ki bo združeval nacionalne in mednarodne ekonomske in socialne, ekonomske in ekološke, regionalne in globalne interese.

Rezultat novih spoznanj je bil sklic evropske konference o okolju 5. junija 1972 v Stockholmu. Sprejete so bile splošne smernice mednarodnih odnosov na tem področju in ustanovljen program Združenih narodov (ZN) za okolje (UNEP):

- zagotoviti sistem informacij o onesnaženju okolja v svetu,
- zagotoviti dogovarjanje o normah in sklepanje konvencij za varstvo okolja,
- usmerjati in koordinirati, po potrebi pa tudi izvajati študijsko proučevanje problemov okolja,
- koordinirati dejavnost drugih organov ZN, ki se ukvarjajo s problemom varstva okolja, kar vključuje koordinacijo programov in projektov, tehničnega sodelovanja na področju okolja, ki jih izvajajo drugi organi ZN.

15. decembra 1972 je Generalna skupščina ZN na 27. zasedanju z resolucijo 2994 (XXVII), T. 4. sprejela 5. junij kot svetovni dan človekovega okolja in spodbudila vlade in organizacije v okviru Združenih narodov, da obeležijo svetovni dan človekovega okolja z raznimi akcijami, s katerimi bi pokazale svojo skrb za zaščito in izboljšanje človekovega okolja.

Tudi pri nas, v Sloveniji, mineva deset let, od kar lahko govorimo o bolj organiziranem varstvu okolja. In kakšno je stanje danes? Odgovor bi našli v izvlečku razprave dr. M. Tepine, predsednika sveta za varstvo okolja pri predsedstvu RK SZDL, na konferenci 2. februarja letos:

– Raziskovalna skupnost Slovenije je ukinila komisijo za varstvo okolja in projektirala svet s projektom vred, tako da naloge zamenja isčejo projekt, namesto da bi projekt iskal nosilce nalog.

– Se vedno čakamo na zakon o prostorskem planiranju in na prostorski plan Slovenije, kakršnega je SR BiH pravkar sprejela.

– Zakon o varstvu zraka se ne uresničuje, celo glavno mesto republike, ki je znano po onesnaženju zraka, nima skupnosti za varstvo zraka.

– Osnovne šole posvečajo več pozornosti ekološkemu izobraževanju kot višje in visoke, čeprav v svetu vlada prepričanje, da mora postati ekologija del izobrazbe sodobnega človeka.

– Imamo le štiri bolj ali manj improvizirana društva za varstvo okolja in njihovo zvezo, katere aktivnost daleč presega njene materialne možnosti.

– Sindikati še niso spregovorili glasne besede o varstvu okolja, čeprav bi se morali zavzeti vsaj za vrednote delovnega okolja in za gospodarnost, ki je odvisna od sekundarnih surovin.

– Dobili smo sicer zakon o varstvu naravne in kulturne dediščine, ki pa ga občine slabo uresničujejo; tako je valorizacija spomenikov še naprej samo v rokah strokovnih služb, čeprav zakon ovrnotenje naravne in kulturne dediščine kot zavarovanega spomenika poverja občinskim skupščinam.

– Medtem se onesnaževanje voda in zastrupljanje rib ter onesnaževanje zraka nadaljuje, oz. ponavlja. Podjetniško in zasebniško naravnane gradnje še naprej požirajo bolj rodovitno zemljo, hektar za hektarjem. Urbanistične in podjetniške ambicije v mestih načrtujejo nova naselja na najbolj rodovitni zemlji, namesto da bi z njimi spreminjali vaške strukture zunaj mest.

Vsako, še tako ljubiteljsko ali strokovno vprašanje, ki dobi značaj zanemarjanja, uzakonjenih načel našega družbenopolitičnega sistema ter kršenja na osnovi sprejetih družbenih dogovorov, postane politično vprašanje, vprašanje politične in državljanske odgovornosti; toliko bolj,

kadar gre za nasprotovanje interesom delovnih ljudi, njihovi delovni pripravljenosti in njihovu zdravju.

Ni odgovoren in kriv samo tisti, ki je kozolec zažgal, ampak tudi tisti, ki je požigalca nagovarjal in še tisti, ki ni poklical gasilske brigade in se ji pridružil. Pa tudi mežnar, ki ni zvonil.

Z drugo besedo: odgovornost ni samo v pravicah in dolžnostih delavcev in občanov kot samoupravljalcev, temveč tudi kot dobrih državljanov.

Počastimo 5. junij s kakšnim malenkostnim delom v prid okolju!

Sergej Gradnik

EVIDENTIRANJE KANDIDATOV IN SINDIKAT

Nadaljevanje 1. strani

	vsi	člani ZK	ne-člani ZK	delegati	ne-delegati	člani SDS »vodstva«
1. gre le za formalnost, ki nima večjega vpliva na volitve	26,5	19,6	29,0	12,8	30,5	22,6
2. omogoča demokratično sodelovanje vseh v kadrovske politiki	18,5	26,8	15,2	25,5	16,2	32,3
3. omogoča izbor najboljših kandidatov	30,5	33,9	29,0	40,4	27,3	32,3
4. pomeni družbeno priznanje za evidentiranje	4,5	7,1	3,4	10,6	2,6	6,5
5. ne vem, ne morem oceniti	20,5	12,5	23,4	10,6	23,4	6,5

Le manjšina delavcev meni, da evidentiranje kandidatov »pomeni družbeno priznanje za evidentiranje«. Delavci raje postavljajo v ospredje odgovor »omogoča izbor najboljših kandidatov«, kar seveda ni neugodno, ne odraža pa popolnoma značilnosti evidentiranja. Očitno je, da delavci še ne razlikujejo evidentiranja od kandidiranja. Značilnost evidentiranja je (oziroma hoče biti) ravno v tem, da je to družbeno priznanje za evidentiranje. To se kaže v tem, da je veliko več tistih, ki so evidentirani, vendar kasneje niso kandidirani in izvoljeni. Da je nekdo evidentiran tudi ni potrebno njegovo soglasje.

Delavci Železarne v večji meri negativno ocenjujejo pomen evidentiranja, saj jih kar 26,5 % meni, da

»gre le za formalnost, ki nima kakšnega večjega vpliva na volitve«. Teh je v raziskavi »Delovanje in uresničevanje delegatskega sistema v SR Sloveniji« le od 17,0 % pri nedelegatih do 19,1 % pri delegatih SIS. Rezultati naše ankete kažejo, da negativno ocenjujejo pomen evidentiranja zlasti nečlani zveze komunistov (29 %) in nedelegati (30,5 %).

O vzrokih za razlike med obema raziskavama bi na tem mestu težko govorili. Delni odgovor bi lahko iskali v izrazito bolj izoblikovanem odnosu železarjev do evidentiranja, saj je pri njih precej manj odgovorov »ne vem, ne morem oceniti«.

Po temeljnih organizacijah in delovni skupnosti pa so rezultati naslednji:

	Delovna skupnost EK-TKR-NG	Strojne delavnice	Hladna valjarna Bela	Jeklarna
1. gre le za formalnost, ki nima kakšnega večjega pomena za volitve	43,1	20,4	23,1	18,4
2. omogoča demokratično sodelovanje vseh v kadrovske politiki	11,8	20,4	17,3	24,5
3. omogoča izbor najboljših kadrov	19,6	24,5	38,5	38,8
4. pomeni družbeno priznanje za evidentiranje	7,8	4,1	5,8	0,0
5. ne vem, ne morem oceniti	17,6	30,6	15,4	18,4

V negativni oziroma kritični oceni pomena evidentiranja prednjačijo delavci delovne skupnosti, saj jih kar 43,1 % (tj. še enkrat več kot v ostalih treh anketiranih temeljnih organizacijah) meni, da je evidentiranje le formalnost, ki nima kakšnega večjega pomena za volitve. Razlike med temeljnimi organizacijami niso tako značilne, presega edino dejstvo, da kar 30,6 % delavcev TOZD Strojne delavnice

ne more oceniti pomena evidentiranja, saj imajo delavci izrazito bolj izoblikovano, manj je tudi delavcev neslovenske narodnosti itd.

Drugo vprašanje, ki smo ga povzeli iz raziskave delegatskega sistema, skuša ugotoviti način oziroma kvaliteto sodelovanja delavcev v procesu evidentiranja:

»KAKO TI OSEBNO SODELUJEŠ V PROCESU EVIDENTIRANJA?»

	vsi	člani ZK	ne-člani ZK	delegati	ne-delegati	člani SDS »vodstva«
1. ne sodelujem, ker na to nimam nobenega vpliva	24,0	12,2	28,3	14,9	26,6	19,4
2. ne sodelujem, ker me to ne zanima	2,5	0,0	3,4	0,0	3,2	0,0
3. predlagal sem (bom) delegate	27,5	46,4	20,0	38,3	24,0	58,1
4. povedal bom svoje mnenje na sestanku	21,0	21,4	20,7	25,4	19,5	12,9
5. nimam konkretnih predlogov, vendar sem povedal svoje mnenje o kandidatu	17,0	14,3	17,9	14,9	17,5	6,5
6. ne vem, zakaj ne sodelujem	8,5	5,4	9,7	6,4	9,1	3,2

Nesodelovanje v procesu evidentiranja je niansirano s tremi odgovori. Če jih seštejemo, ugotovimo, da v procesu evidentiranja ne sodeluje 35 % anketiranih delavcev. Ti se največkrat odločajo za odgovor »ne sodelujem, ker na to nimam nobenega vpliva«. Razlike med (ne)člani zveze komunistov in (ne)delegati so precejšnje in potrjujejo že večkrat uporabljeno oznako delegatov in članov zveze komunistov kot družbenopolitično aktivnejših kategorij delavcev.

Rezultati raziskave delegatskega sistema v Sloveniji so pokazali, da v procesu evidentiranja ne sodeluje kar 47,7 % anketiranih nedelegatov (v Železarni 38,9 %) in 28,0 % delegatov zborov združenega dela oziroma 31,7 % delegatov samoupravnih interesnih skupnosti. V Železarni je torej delegatov in nedelegatov, ki niso aktivni v procesu evidentiranja, manj, kot je pokazala slovenska raziskava delegatskega sistema. Pričakovali bi, da bo ravno (Nadaljevanje na 7. strani)

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 7. DO 13. JUNIJA

7. junija, MARIN GABROVŠEK, vodja TKR, Jesenice, Kejžarjeva 1, štev. tel. 81-439;
8. junija, JANEZ BIČEK, vodja TOZD Jeklarna, Jesenice Udarca 9, štev. tel. 83-193;
9. junija, FRANC VIČAR, vodja invest. razvoja, Žirovnica, Rodine 51;
10. junija, AVUGUST KARBA, vodja OPP, Jesenice, Svetinova 10, štev. tel. 83-248;
11. junija, ALEKSANDER KAVČIČ, vodja TOZD Hladna valjarna Jesenice, Jesenice, Titova 85, štev. tel. 81-413;
12. junija, BERTI BRUN, vodja TOZD Jeklovlek, Jesenice, Cesta revolucije 3, štev. tel. 82-798;
13. junija, BOŽO BARTELJ, član PO, Jesenice, Titova 3 A, štev. telefona 81-453.

Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. do 7. ure zjutraj naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 7. ure do 7. ure naslednjega dne. V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po Železarni, svoja opažanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva članu poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK – 7. 6.	FLORIJAN MLAKAR	VINKO ROTAR
TOREK – 8. 6.	VANDA ENIKO	BERTI KRAPEŽ
SREDA – 9. 6.	MITJA BENEDIČIČ	AVGUST NOVŠAK
ČETRTEK – 10. 6.	JOŽE CEJ	JANEZ VEHAR
PETEK – 11. 6.	MARJAN DROLČ	STANE ERŽEN
SOBOTA – 12. 6.	ALOJZ VARL	ZDENKO CUND
NEDELJA – 13. 6.	FLORIJAN MLAKAR	IVAN MEŽIK

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je: 3549
vezni telefon je: 2317

Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure

Na proste sobote, nedelje in praznike dela: dnevni dežurni od 6.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure

Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni stavbi TOZD Vzdrževanje.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 7. junija do 12. junija bodo delale naslednje obratne ambulante:

DOPOLDNE: I. obratna ambulanta – dr. Nada Jensterle in IV. obratna ambulanta – dr. Marija Može-Kovačič.

Dispanzer za borce: dr. Marija Može-Kovačič.

POPOLDNE: II. obratna ambulanta in III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec.

V soboto, 12. junija, samo dopoldne III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec.

ZOBNE AMBULANTE:

DOPOLDNE: I. zobna ambulanta – v. dent. Viktor Stražišar in II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej (zaradi letnega dopusta je ambulanta zaprta).

POPOLDNE: III. zobna ambulanta – dr. Bela Gazafi.

V soboto, 12. junija, samo dopoldne III. zobna ambulanta – dr. Bela Gazafi.

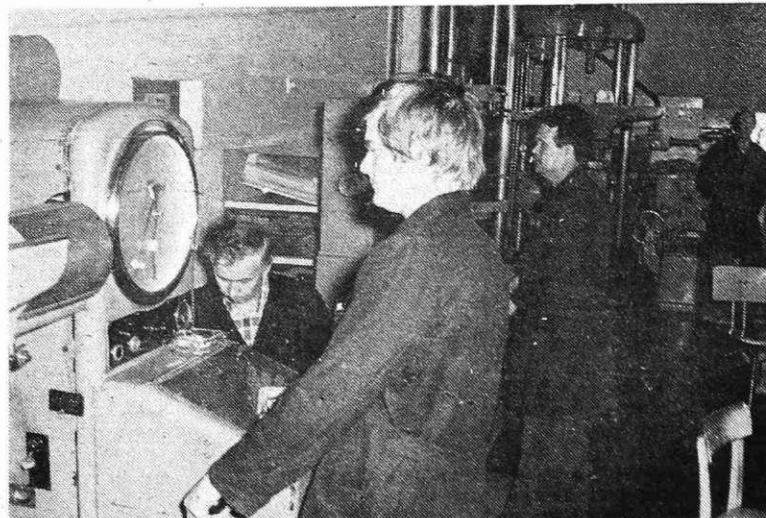
PRODAJA ODPADNEGA OLJA, KI GRE V PREČIŠČEVANJE

Na 8. strani Železarja štev. 19 z dne 20. maja je bilo napisano, kako bomo v prihodnje zbirali odpadna olja in jih vračali v čiščenje za ponovno rabo. Da ne bi čakali na navodilo, ki bo izšlo šele potem, ko bo komisija obiskala vse TOZD in se dogovorila o lokacijah in obliki posod, menimo, da se odpadna olja lahko že takoj zbirajo po vrstah A, B, C in sicer v sodih in razpoložljivih posodah. Ko so sodi oziroma posode polne, je treba s pristojnim referentom nabave poskrbeti, da se to odpadno olje pošlje kupcu v rafinacijo (Petrol ali Ina). Olje v sodih se odpošlje kot kosovne pošiljke, za olje v večjih posodah (kontejnerji) pa se prek nabave naroči tovornjak – cisterno, ki bo olje prečrpala in ga odpeljala kupcu.

Prodaja olja se opravi po veljavnem postopku za prodajo izdelkov. Na podlagi ugotovljene teže pristojni v TOZD (delovna skupnost) izstavi dobavni list, v katerega se vpiše tudi žiro račun. Na podlagi dobavnega lista in dobropisa kupca (Petrol, Ina) izstavi fakturni oddelek račun. Po prejetem obvestilu o plačilu FRS (saldakonti) knjižijo znesek v korist TOZD, ki je prodala odpadno olje.

Za prodajo in odpošiljanje odpadnega olja torej ni zadržkov. Tako bomo zadostili predpisom pravilnika o ravnanju z odpadnimi olji. Teh ne bomo več zivali kjerkoli, s čimer bomo preprečili tudi onesnaževanje našega okolja.

B. B.

V delavnici oddelka tehnične kontrole (Foto S. Kokalj)

Sodelavca instalaterja (Foto S. Kokalj)

SAMOUUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

TOZD Valjarna bluming štekel

11. SEJA DELAVSKEGA SVETA

V torek, 25. maja, je bila 11. redna seja delavskega sveta TOZD Valjarna bluming-štekel, ki jo je sklical in vodil predsednik Franc Podlipnik. Namestnik vodje TOZD je najprej podal pregled sklepov predhodne seje, pri čemer so ugotovili, da so sklepi realizirani, razen sklepov, ki so še v izvajanju.

Namestnik vodje TOZD je za tem obrazložil še poslovno poročilo za prvo tromesečje letošnjega leta. Iz poročila je razvidno, da je TOZD Valjarna bluming-štekel v prvem četrtletju zaostala za 3,8 % za skupno proizvodnjo, predvideno v gospodarskem načrtu, čeprav je bila proizvodnja za 8 % višja kot v enakem obdobju leta 1981.

Blagovna proizvodnja, ki le za 0,4 % zaostaja za planirano, je bila ravno tako za 7,7 % višja kot v letu 1981. Odpreda zunanjim kupcem je bila ob upoštevanju III. a kvalitete za 1,7 % nad planirano. Glavni vzrok za nedoseganje skupne proizvodnje je v nedobavi tujega vložka, saj so od planirane količine 13.500 ton za prvo tromesečje dobili le 1.352 ton ali 10,2 %. Delno je bil ta primanjkljaj nadomeščen z dobrim delom delavcev v TOZD Jeklarna, saj so dobili okrog 4.000 ton jekla več, kot so planirali, del primanjkljaja pa so nadoknadili tudi s hladnim vložkom.

Skupni zastoji na blumingu so znašali 35,8 % obratovalnega časa in so za 3,1 % nižji v primerjavi z letom 1981. Boljši kot lani so bili tudi izpeli na blumingu in šteklju. Ob upoštevanju izboljšanja izpelen v lanskem letu (na šteklju celo za 3,5 %) pomeni dodatno izboljšanje letos lep uspeh. Na blumingu doseženi izplen zaostaja 1,6 % za planiranim (v letu 1981 1,8 %), na šteklju pa je doseženi izplen v prvem tromesečju enak planiranemu. V pogledu reklamacij se stanje ni bistveno spremenilo, vendar reklamirani material ni šel v izmeček, temveč je bil dobavljen drugim manj zahtevnim kupcem.

Poročilo o kadrovski problematiki navaja, da je plan zaposlenih za leto 1982 v primerjavi z lanskim letom nižji za sedem delavcev, medtem ko je povprečni stalež višji za štiri delavce. V tem času so sprejeli osem delavcev manj, delovno razmerje pa je prekinilo enako število delavcev kot v istem obdobju lani. Največje pomanjkanje delavcev je v adjusta-žah, posebno v adjustaži bluminga. Predsednik delavskega sveta je poudaril, da je v izdelavi nov pravilnik o premeščanju delavcev na kritična delovna mesta in s tem bo odpravljeno kritično pomanjkanje ozkega profila kadra.

Računovodja TOZD Valjarna bluming-štekel Martin Lah je delegatov posredoval izračun uspeha za prvo tromesečje, skupaj s kazalci uspešnosti. Analiza stroškov izkazuje skupno za 16.495.561,94 din znižanja. In sicer pri predelavi za okrog 15.182.590 din zaradi nižjih stroškov za OD, higiensko-tehnično zaščito, orodja, materiale za popravila in vzdrževanje, energijo, strojne delavnice in večjih dobropisov za usluge. Okrog 1.865.681 din znižanja na predelavi gre na račun prodaje III. a pločevine.

Namestnik vodje TOZD je predlagal, da bi se izvajali ukrepi, ki so bili v veljavi že pri izvajanju sanacijskega programa s tem, da je potrebno zagotoviti potrebno količino jekla po količini in kvaliteti. Tov. Bremec je poudaril, da prihaja iz martinarne material slabše kvalitete kljub premijam zaposlenih delavcev, ki v glavnem izpolnjujejo obveznosti količinsko ne pa tudi kvaliteto.

Delegatov je bila posredovana informacija, da je bilo poslovno poročilo skupno s kazalci uspešnosti za TOZD in celotno delovno organizacijo obravnavano v vseh 13 samoupravnih delovnih skupinah, na katerih je bilo prisotnih 262 delavcev, soglasno in brez pripomb sprejeto. Poročilo in kazalce uspešnosti so po obravnavi potrdili tudi vsi delegati delavskega sveta.

V nadaljevanju so sprejeli tudi ugotovitveni sklep, da so v vseh trinajstih samoupravnih skupinah, katerih se je udeležilo 230 delavcev, obravnavali in sprejeli:

- predlog nagrad za učence v usmerjenem izobraževanju in pristopili k
 - samoupravnemu sporazumu o ustanovitvi Kulturne skupnosti Slovenije in
 - samoupravnemu sporazumu o ustanovitvi samoupravne stanovalske skupnosti občine Jesenice.
- Namestnik vodje TOZD je razložil pritožbo vodje TOZD na sklep skupne disciplinske komisije Železarnar za Asima Kičina. Delegati so sprejeli sklep, da se pritožba umakne in se v primeru delavčevega ne-

upravičenega izostajanja uvede ponovni disciplinski postopek v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih.

Namestnik vodje TOZD je razložil predlog dodatnih kriterijev merjenja uspešnosti dela v sistemu nagrajevanja v TOZD Valjarna bluming-štekel. Delegati so predlog po razpravi sprejeli s pripombo, da ga je mogoče nadalje dopolnjevati. Dodatni činitelji prično veljati s 1. majem 1982. Delegati so obravnavali in potrdili za februar 20.019, za marec 21.664 ur in za april 20.801 neefektivnih ur.

14. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

V ponedeljek, 24. maja, je bila 14. redna seja odbora za gospodarstvo pri DS TOZD Valjarna bluming-štekel, ki jo je sklical in vodil predsednik odbora Marjan Kristan. Pri pregledu sklepov predhodne seje so ugotovili, da so vsi sklepi realizirani.

Namestnik vodje TOZD je poročal o proizvodni problematiki v aprilu in prvem tromesečju letošnjega leta.

Analiza proizvodnje kaže, da je bila gotova proizvodnja v aprilu dosežena 92,1 % v odnosu na družbeni plan. Adjustaža bluming je planske naloge v aprilu dosegla 81,1 % v odnosu na operativni plan. Adjustaža šteklja je dosegla gotovo proizvodnjo v aprilu 83,0 % v odnosu na družbeni plan. Za planskimi nalogami so zaostali predvsem zaradi premajhne količine slabov za prevajanje v TVT. V prvih štirih mesecih je bil plan gotove proizvodnje dosežen 92,5 % v odnosu na družbeni, oziroma 98,2 % na operativni plan in to brez slabov za potisno peč, vključno s tem pa je bila gotova proizvodnja dosežena 92,4 % v odnosu na družbeni oziroma 98,8 % na operativni plan.

Valjarna bluming je v aprilu obratovala 720 ur ali 100 % koledarskega časa. Čisti čas valjanja je znašal 59,3 % obratovalnega časa, zastojev pa je bilo 40,7 %. Zastoji so bili v aprilu za 4,3 % višji kot v mesecu marcu, kar je v glavnem posledica temperaturnih zastojev.

Valjarna šteklja je v aprilu obratovala 720 ur ali 100 % koledarskega časa. Čisti čas valjanja je znašal 38,5 %, zastojev pa je bilo 61,5 % v odnosu na obratovalni čas. Kljub visokim zastojem in premajhni količini vložka za prevajanje, je valjarna šteklja v aprilu obratovala dobro.

V oddelku adjustaže bluminga na liniji flemanja je bilo pregledano 19.316,2 tone vložka, zastojev je bilo 3,6 % na obratovalni čas ali 1440 ur, kar je v razumnih mejah.

Analiza izpelenov na blumingu prikazuje, da je slabši izplen zaradi preglobokega lunkeja posebno pri slabih za valjarno debele pločevine. Pri blumih so tudi za 3 % prevelike glave, vendar so valjavske in metalurške napake pod programiranimi, tako da je izplen celo za 0,2 % boljši od predpisanega. Pri predtraku se je povečal odrez pri glavi glede na prejšnje mesece, oziroma prvo tromesečje.

Izplen šteklja v mesecu aprilu je 1,8 % nad planiranim. Največji premik je bil dosežen v skladišču 31, to je odpreda TVT za HV Jesenice, saj so v prejšnjih mesecih zaostajali tudi do deset in več % za planiranim.

Računovodja TOZD Valjarna bluming-štekel Martin Lah je poročal o zvišanju in znižanju stroškov v aprilu, iz katerega je razvidno, da vložek izkazuje okrog 5.054.583 din znižanja. Pri predelavi je okrog 2.631.421 din znižanja, ki je nastalo v glavnem zaradi nižjih stroškov orodja, pomožnega materiala in višjih dobropisov za usluge. Okrog 75.247 din znižanja pa gre na račun III. a pločevine.

Člani odbora so obravnavali in sprejeli operativni plan za mesec junij, iz katerega je razvidno, da TOZD potrebuje 40.600 ton surovega jekla za izpolnitev predvidenih planskih nalog. Operativni plan je nižji za 4.100 ton gotove proizvodnje, ali pa bi dodatno potrebovali še 5.300 ton surovega jekla, oziroma v skupni količini 45.900 ton za izpolnitev družbenega plana TOZD.

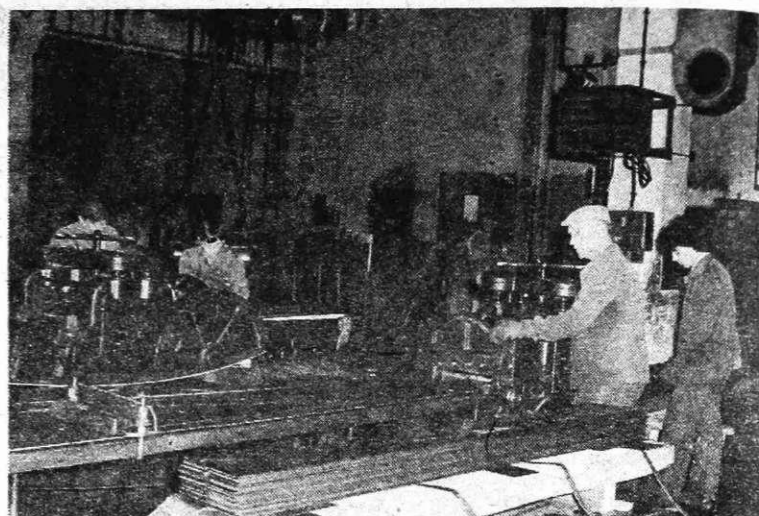
D. Bremec je predlagal, naj se sestankov SDS po dlinah udeležuje tudi vodja prizadetega oddelka, ker bo le tako mogoče doseči boljše seznanjanje delavcev s tekočimi zadevami. Delavski svet je sprejel sklep, da se vodje oddelkov udeležujejo sestankov SDS po predhodnem dogovoru.

Marjan Knific je opozoril na redno ugašanje luči v hali bluming-štekel, ker so neprestano v okvari. Sprejeli so sklep, da ustrežna služba to uredi čimprej.

Tov. Jarkovič je opozoril delegate na vprašanje vseh SDS, kdaj bo razvid delovnih nalog in opravil dan v razpravo vsem SDS. Ugotovili so, da bo takoj, ko vodje oddelkov dobijo katalog, oziroma po uskladitvi na nivoju valjarne.

Tov. Malkočević je predlagal, da se glede na visoko ceno prevoza delavcev v lokalnem prometu povrne del stroškov za prevoz. Predlagali bodo oddelku za družbeni standard, da pregleda možnosti za realizacijo predloga.

S. K.

V Hladni valjarni na Jesenicah (Foto S. Kokalj)

TOZD Monter Dravograd

45. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO IN 49. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Iz TOZD Monter Dravograd smo prejeli zapisnika 45. seje odbora za gospodarstvo in 49. seje delavskega sveta, ki sta bili četrtega in sedmega maja.

Na 45. seji odbora za gospodarstvo so obravnavali poleg ostalega tudi rezultate poslovanja v prvem tromesečju. V tem obdobju so ustvarili za 28 odstotkov več dohodka kot v enakem obdobju lani, to pa predstavlja le 79 odstotkov planiranega dohodka. Čisti dohodek je za 65 odstotkov večji kot v enakem obdobju lani, a le 72 odstotkov planiranega. Za osebne dohodke so namenili 37 odstotkov več, dosegli pa so le 96 odstotkov planiranega izplačila osebnih dohodkov. Ocenjujejo, da je poslovni rezultat nezadovoljiv, posebej

še zaradi velikih zalog in nedokončane proizvodnje. Vse to se odraža v manjši likvidnosti, saj so v prvem tromesečju nabavili za 79 milijonov materiala, porabili pa so ga za 69 milijonov.

Na 49. seji delavskega sveta so obravnavali osnutek samoupravnega sporazuma o enotnem urejanju stanovanjskih vprašanj. Vodja splošnega sektorja je člani delavskega sveta seznanil z rezultati odločitev v samoupravnih delovnih skupinah in povedal, da le-te soglašajo s spremembami v osnutku. Delavski svet je osnutek samoupravnega sporazuma potrdil, dokončno pa bo verificiran na referendumu.

Lilijana Kos

TOZD Jeklarna

13. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

Odbor za delovna razmerja pri DS TOZD Jeklarna je imel 24. maja 13. redno sejo pod vodstvom predsednika Pavla Kotnika. Seje se je udeležil tudi kadrovik TOZD Jeklarna. Na seji so obravnavali štiri točke dnevnega reda.

Odbor je potrdil zapisnik pretek seje z ugotovitvijo, da so vsi sklepi realizirani, popraviti pa se mora sklep tretje točke, kateremu se doda, da je za delo na procesnem računalniku odgovoren Izток Polak

Kadrovik TOZD Jeklarna je podal kadrovsko poročilo za mesec april. Normativni plan zaposlenih je 720, stalež je bil 691, kar je 29 delavcev manj, kot je potrebno za normalni potek proizvodnje. Odbor je seznanil tudi s posameznimi vrstami odsotnosti. Skupna odsotnost je znašala 3.458 dni ali 21,76 % in je bila za 5,45 % večja od povprečne skupne odsotnosti v Železarni. Plan koriščenja dopustov je bil 1.510 dni, izkoriščenih pa je bilo 1.967 dni, kumulativni plan je izkoriščen 32,61 %. Odbor je kadrovsko poročilo potrdil brez pripomb.

Na predlog vodje TOZD Jeklarna so na seji obravnavali in potrdili 15 razporeditev delavcev, 11 premestitev in dva prestopa delav-

cev (eden iz TOZD Žičarne in eden iz TOZD HV Bela), ob enajstih prekinitvah delovnega razmerja.

Odbor je obravnaval 14 vlog, od katerih jih je osem ugodno rešil. O eni vlogi mora najprej sklepati strokovna komisija Železarnar, ena vloga je posredovana v obravnavo delavskemu svetu TOZD Jeklarna, štiri vloge pa je rešil negativno.

Člani odbora za delovna razmerja so sprejeli tudi sklep, da za dela jamski pomočnik, pomočnik pri peči in pripravljalec priklad kadrovski sektor ne sprejema delavcev za počitniška dela mlajših od 18 let, ker se ta dela opravljajo v sistemu 4+1 mlajši delavci pa v tem sistemu ne smejo delati.

V. M.

Železarski globus

AVSTRALIJA

Japonska in avstralska podjetja so pričela v bližini Melbourne graditi poskusno napravo za utekočinjanje rjavega premoga. Pričela bo obratovati leta 1987 in bo lahko dnevno predelala 500 ton premoga. Kasneje nameravajo na istem mestu zgraditi takšno napravo komercialne vrste z dnevno zmogljivostjo 10.000 ton premoga. Pri projektu, katerega vrednost ocenjujejo na okoli 180 milijonov dolarjev, sodeluje poleg vlade zvezne države Victoria še pet japonskih podjetij, med njimi tudi železarska družba Kobe Steel Co.

JAPONSKA

Investicije za izgradnjo železarskih naprav so v finančnem letu 1981/82 v primerjavi z letom 1980/81 narastle v japonskih železarnah za 30,6 % oziroma na okoli 90 milijard dolarjev. Tudi v tekočem finančnem letu 1982/83 je predvideno povečanje skupne vsote za nadaljnjih 33 %, oziroma na približno 120 milijard dolarjev. Pri tem gre poleg gradnje novih naprav za kontinuirno vlivanje jekla predvsem za razne projekte modernizacije in racionalizacije, ki naj bi predvsem omogočili izdelavo vedno večjih količin visokovrednih jekel za potrebe nafte in avtomobilske industrije. Za ukrepe varčevanja z energijo in nadomestitve nafte z drugimi energetskimi viri so porabile japonske železarne v finančnem letu 1981/82 skupno 24 milijard dolarjev in za tekoče obdobje 1982/83 so predvidena približno enaka finančna sredstva.

IZREDNA AKCIJA ZBIRANJA ODPADNEGA PAPIRJA

Izredna akcija zbiranja odpadnega papirja bo potekala od 3. do 15. junija letos. Zbrana sredstva od papirja bo Rdeči križ Slovenije namenil za obnovo mladinskega zdravilišča in okrevališča RKS Debeli rtič, kjer letno letuje 7000 otrok.

V občini Jesenice bo odpadni papir (časopisi, revije, odpadni pisarniški papir, embalaža, zasterela dokumentacija) zbiral DINOS Jesenice, in sicer:

- 8. junija v krajevnih skupnostih: Rateče, Kranjska gora, Dovje, Mojštrana, Hrušica, Plavž in Planina pod Golico.

- 9. junija v krajevnih skupnostih: Sava, Podmetaklja, Javornik, Koroška Bela, Blejska Dobrava in Zirovnica.

Organizacije združenega dela, delovne skupnosti, krajevne skupnosti, samoupravne interesne skupnosti in druge organizacije in skupnosti prosimo, da ta dan pripravijo zbran odpadni papir na vidno in dostopno mesto pred svojo poslovno stavbo, kjer ga bo prevzel DINOS.

Večje količine zbranega papirja (nekaj sto kilogramov) bo DINOS odvažal tudi izven navedenih terminov po predhodnem dogovoru.

Zastarelo dokumentacijo, posebej pa gradivo internega ali zaupnega značaja, prevzema DINOS s posebnim zaprtim kontejnerjem proti potrdilu o varovanju zaupnosti in ga odpelje direktno v papirnico. Tudi o prevzemu takega gradiva se je možno predhodno dogovoriti z DINOSOM.

MLADI O SEBI, SVOJIH PROBLEMIH, NALOGAH IN PERSPEKTIVAH

OB KONGRESNIH RAZPRAVAH IN POLIMIKAH

Vse bolj očitno postaja, da so osnutki dokumentov za mladinski kongres s svojo nepopustljivo zahtevno po kritičnem in odkritem dialogu z vsem, kar je konservativnega v naši družbi, razgibali marsikatero mladinskega funkcionarja, ki je z okorelimi metodami forumskega dela »prepričljivo« vodil mladinsko organizacijo. Še posebej zato, ker je v dokumentih jasno zahtevan spopad z vsemi tistimi (ne samo mladinci), ki so mlade doslej vse prevečkrat držali »na vajeti« z neizčrpnimi programi manifestacij in jih dobesedno utesnjevali s tradicionalnim (meščanskim) pojmovanjem mlade generacije.

Bodi priden in uči se, da ti bomo dali pravico do pravice, je v nekaterih okoliščinah pomenilo nepisano pravilo dela in odnosov do mladih. Danes je popolnoma jasno, da zaostrene pogoje našega družbenega razvoja vse bolj spoznavajo in razumejo tudi mladi, ker je njihov lastni družbeno-ekonomski položaj prežet z vsemi družbenimi protislovji in odtujevanjem od temeljnih pravic. Vedno bolj se tudi uveljavljajo kot enakovredni subjekt v procesu odločanja in upravljanja in da izražajo stališča in zahteve. Torej ne gre več za formalno (procentualno) ugotavljanje prisotnosti mladih v samoupravnem sistemu, v delegacijah in DPO, ker izkušnje kažejo, da še tako skrbni

kadrovski postopki marsikdaj odpravijo, to pa pomeni, da sposobni in osveščeni niso vselej tam, kjer naj bi se uveljavili mladinski interesi.

Pri tem ne smemo popustiti mnenjem, da se gremo sektaštvu, da imajo mladi že dolgo vsega preveč, ker tako govorijo oportunisti in taki, ki si v današnjem težkem trenutku ne upajo pokazati na naše slabosti, ki ponekod še vedno veljajo za vrline. Vsem mora biti popolnoma jasno, da je stabilizacija v danem trenutku objektivno pogojena, čeprav tudi z vrsto napak in odločitev, ki bodo slej ko prej zahtevale tudi odgovornost posameznikov, a hkrati so prav sedaj brez odlašanja potrebni kvalitetni premiki in napor vseh nas.

Ob tem je vsako načelno »obračunavanje« s samoupravljanjem značilno za tiste, ki že dolgo čakajo, da bi prodrli z reakcionarnimi idejami in političnimi cilji. In če bomo še naprej molčali, ko se bo odločalo (v imenu delovnih ljudi) na delavskem svetu, na sestanku delegacije ali

organov DPS, če se bomo a priori odrekli angažiranemu vključevanju v družbeno življenje, potem bodo »servirani« sklepi tehnobirokratskih struktur tudi v prihodnje pogojevali naš vsakdan.

Osnutki dokumentov za XI. kongres ZSMS so nekaj »novega in nenavadnega«, so trden temelj za akcijo in priložnost, da ob njih spoznamo naš lasten položaj v družbeni reprodukciji. Doslej je ZSMS vse prevečkrat parcialno reševala probleme mlade generacije, njene akcije so bile redkokdaj plod teoretične analize in širših ocen. Prav kongresni dokumenti pa se ne izogibajo razmišljanju in teoriji, okleščeni so tradicionalnih fraz in so predvsem izživ dosežanj metodam, predvsem pa vsebini dela mladinske organizacije. V prvi vrsti je treba spodbuditi in omogočiti mladim konkretni vpliv za planiranje in odločanje o dolgoročnih usmeritvah družbene reprodukcije, angažirati mlade strokovnjake, da glas mladih ne bo zvel kot golo politične fraze mladinskih forumov in o konfliktnih informiranih množicah, ki naj znotraj samoupravnega sistema in preko delegatov dorečejo tisto, kar je marsikdaj rezervirano za posameznike.

Brane Grohar

POHOD NA PRISTAVO

Maj je mesec mladosti, mesec ljubezni. Vanj so vtikani vsi najlepši prazniki, med drugim tudi dan mladosti, 25. maj.

Vsako leto se tega dne ali pa nekaj dni prej jesenski pionirji in mladinci udeležimo proslave na Pristavi. Tako tudi letos.

Zjutraj me je zbudilo iz sna nič kaj spodbudno škrebkanje dežja. Že sem mislila, da ne bom odšla, pa je bila vest močnejša. Obklela in obula sem se za v dež in že me ni bilo več. Ko sva s prijateljico prišli do šole, je bilo tam le nekaj najinih sošolk in sošolcev. Žalostno smo pogledovali pod nebo in ugotavljali, ali se nam ljubi ali ne. Kmalu so prišle še tovarišice in pohod se je začel. Pot se je zelo vlekla in iz nas je kar curjalo, malo dežja in veliko znoja. Po nekaj litrih le-tega smo se le »privlekli« do našega cilja. Najprej smo odšli do spominske plošče Ivanke Krničar, po kateri se imenuje bataljon naše šole. Vsi premočeni in žejni smo posedli po tleh, saj je bilo do začetka proslave še 45 minut. Sedeli smo na tleh kot kupček nesreče, dokler nas tovarišica ravnateljica ni povabila na čaj. Takoj se nam je povrnila dobra volja in vsi veseli smo odhiteli ponj. Čas je sedaj hitreje tekkel in že smo morali na prireditveni prostor. Dež je malo ponehal. Nastopili so recitatortji, pevski zbor Blaž Arnič pod vodstvom Romana Ravniča in pihalni orkester jesenjskih železarjev pod vodstvom dirigenta Ivana Knifca. Med proslavo se je grozeče začela spuščati megla in začel je liti dež. Proslava je bila kmalu zaključena in vsi premočeni smo se vrnili domov.

Za nami je tako še en praznik, naš in Titov. Tovariš Tito je bil tisti, ki nam je dal mladost, veselje in še marsikaj, zato vztrajamo in bomo vztrajali na njegovi poti. On je bil tisti, ki nam je postavil temelje in mi bomo nadaljevali njegovo delo.

Mateja Faletič, 7. b
OŠ Prežihov Voranc

XIV. ZBOR AKTIVISTOV IN BORCEV NOV TER MLADINE GORENJSKE

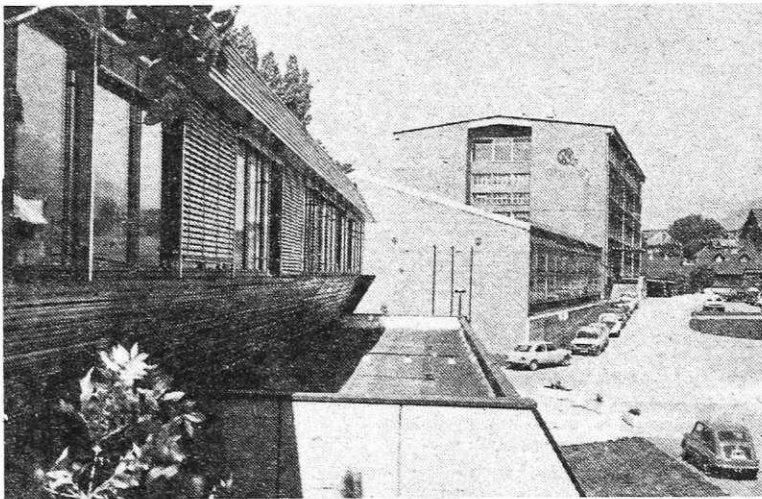
V nedeljo, 6. junija, bo na Mežakli pred domom železarjev XIV. zbor aktivistov in borcev NOV ter mladine Gorenjske. Osrednja proslava bo ob 11. uri. Družbenopolitične organizacije naše občine so se odločile, da organizirajo pohodne kolone, ki bodo krenile v zgodnjih jutranjih urah mimo partizanskih spomenikov do prireditvenega prostora.

OK ZSMS JESENICE ORGANIZIRA SVOJO POHODNO ENOTO, ki bo krenila od mostu čez Savo na Javorniku prek Obrance do prireditvenega prostora. Na Obranci, kjer je spomenik padlim partizanom, bomo položili venec. Vsi udeleženci pohoda bodo prejeli spominsko značko. V popoldanskem in večernem času se bomo vračali na Jesenice s posebnimi avtobusi.

ZBOR POHODNIKOV JE V NEDELJO, 6. JUNIJA, ob 6. uri PRI MOSTU ČEZ SAVO NA JAVORNIKU (na desni strani pri odcepu za Blejsko Dobravo).

Vabimo mladinke in mladince, da se pohoda udeležijo v čim-večjem številu!

OK ZSMS Jesenice

Železarski izobraževalni center (Foto S. Kokalj)

Pripravljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje...

Tito

Clovekove reakcije na grozeče pojave v okolju razdelimo na:

- pasivnost
- begin
- postavljanje nesreči po robu.

Pasivno stanje se izkazuje v manjši ali večji ohromelosti, vse do popolnega izpada motoričnih in psihičnih aktivnosti. Temu so praviloma podvržene nezrele osebe. Reakcije na strah se kažejo v nemoči, otopelosti ali v paničnem begu. Paničnost ni igrana. Simuliranje ni biološka reakcija, ampak zavestno izogibanje okoliščin, v katerih se pojavljajo grožnje. Panikar je zares preplašen, strah ga stiska in tišči. Simulant se dela preplašenega, želi, da ga vidijo »brezglavega«, da bi se izognil stvarnemu grozečemu položaju. Simulant ravna »premišljeno«. Najboljši dokaz temu so primeri, ko so se simulant sami ranili, uživali medikamente in si povzročali s tem nastanek bolezni.

Vzroki panike so dvojni:

- osebni dejavniki
- zunanji dejavniki.

Pri osebnih dejavnikih paničnosti je treba poudariti psihično nezrelost in labilnost posameznika.

Zunanji dejavniki so sestavljeni iz vseh grozečih značilnosti okolja. Simptomatično obnašanje tovarišev, starešin, sosedov utegne biti povod za paniko ter za večje število žrtv.

Skratka panika je proizvod delovanja obeh dejavnikov. Praviloma sprejema panikar zunanje dejavnike (stvarne nevarnosti) zelo subjektivno. Izkušnje kažejo, da se v določenih primerih tudi boječe osebe dobro držijo.

Panika in instinkt samoohranitve sta ozko povezana. Paničen beg je biološka reakcija na nevarnost. Instinkt samoohranitve v takšnih okoliščinah ni podrejen nadzoru uma in volje. To pa je vprašanje, na katero znanost še ne more točno odgovoriti. Možnost zavestnega nadzorovanja svojega ravnanja in čedalje uspešnejša zaščita — dajeta upanje, da bo človekovo panično obnašanje premagano.

»EMOCIONALNI ODMEV« IN PANIKA

Občutki (emocije) so zelo prenosljivi. Takoimenovani »emocionalni odmev« je v vojni pomembna zadeva. V ilustracijo naj navedemo, da se človek smeje, če se smejejo ljudje okoli njega. Pa niti ne ve, zakaj se smejejo.

PSIHOLOŠKE REAKCIJE ... (nadalj.)

Prav zaradi tega je ta odmev postal pomemben v propagandi zastraševanja. To s pridom izkorišča sovražnik pri obdelavi ujetnikov. Delovanje panikarjev (vznemirjevalcev) ni nič drugega kot neposredni emocionalni odmev strahu, ki prinaša v svoje okolje »bacilonosca« — zatem pa sprejmejo to še ostali.

Sovražna propaganda je usmerjena tako, da izkorišča emocionalni odmev strahu:

- dramatizira nevarnosti
- dezinformira
- slepi in vara
- ustvarja pogoje za rojevanje panike

Občutek panikarja je težko opisati. Zunanji znaki so: groza, bes in burne reakcije. Ne zavedajo se cilja oziroma motiviranosti tega nepremišljenega koraka. Najpogostejše ne vedo, kje so, kje se jih drži glava. Drvijo »brezglavo«, kričijo in tečejo v objem lastnega propada (samouničenja). Mislijo, da drvi smrt za njimi, zato tudi bežijo na vso moč. Če to stanje preživijo, so močno utrujeni in spijo lahko dan ali dva nepretrgoma. Prihaja dočasne izgube spomina. Ob tem pozabljajo na svoje najbližje in najdražje. Ne dojemajo obveznosti in dolžnosti, ker je zavest blokirana — torej je ni.

STRAH STAREŠIN

Strah starešin je nekoliko drugačen od strahu vojaka. Starešina namreč nosi poleg skrbi zase še starešinsko dolžnost. Zato izhaja strah starešine pogosto iz njegove funkcije. Zaradi skrbi za izvršitev naloge ima starešina najmanj časa misliti nase in lastno varnost.

Udeleženci NOV so odgovarjali tako: 32% vprašanih je odgovorilo, da so se bali, da ne bi izgubili veliko borcev, 27% vprašanih, da ne bi opravili naloge, 22% da ne bi bili hudo ranjeni, 15% da jih ne bi hudo ranjene ujel sovražnik, 14% se jih je balo za usodo enote in 4% lastne smrti.

Če se pogledamo v bistvo vodenja, ni težko ugotoviti, od kod izhaja strah pred odgovornostjo. Ta strah povzroča zapletene dolžnosti, bremena, obveznosti — tako v miru kot v vojni.

Dejstvo, da je ljudem naložena prevelika odgovornost, jih vznemirja. Samozavest najpogostejše izgubljamo prav zaradi dvoma o uspehu. To se dogaja tudi v mirnem času, na primer, pri športu ali v šoli.

Potrjeno in dokazano je, da tam, kjer je živa aktivnost — ponehuje strah. To starešinam pomaga obvladati napore in težave. Treba je vedeti, da doživlja starešina pri izvedbi vojnih nalog izredna razburjenost. Pogosto ne počije več dni in noči, kar vse povzroči psihično in fizično utrujenost, labilnost živčnega sistema in druga nenormalna stanja. Nevarna je negotovost starešine pri obvladanju zadanih nalog. Če je vznemirjen, se tako stanje kaj hitro prenese na vojake.

Čustveno življenje starešin v NOV je bilo zelo težko in zapleteno, vendar ga niti v najtežjih situacijah niso odločali obrambni mehanizmi samoohranitve.

Obstojata dva nevarna pojava za strah: neposredna in posredna nevarnost v vojnih razmerah. Gre za nevarnosti v neposredni bližini — to je najpogostejše pri jurišu z nožem na puški, pri odbijanju juriša, pri boju prsa ob prsa, v trenutkih, ko sovražnik obstreljuje položaj z močnim artilerijskim in minometnim ognjem, ob novici, da je padel starešina, ali kadar ubije krogla koga v vojakovi bližini.

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON

V DRŽAVAH EGS ZMANJŠUJEJO PORABO NAFTE

Tudi leto 1981 je bilo v deželah evropske gospodarske skupnosti precej uspešno pri naporih za zmanjšanje porabe nafte. Pri tem je šlo na eni strani za zmanjšanje porabe in na drugi strani za nadomestitev z drugimi energetskimi viri.

Poraba nafte se je v tem letu zmanjšala za 39,45 milijona ton oziroma za 8,6% in je skupna poraba znašala 417,73 milijona ton. Celotna poraba energije se je v državah EGS zmanjšala samo za 3,9%, kar pomeni, da so del prihranjenega nafte nadomestili drugi energetski viri. V primerjavi z letom 1973 so te države zmanjšale porabo nafte v celoti za dobrih 100 milijonov ton.

Vse države EGS so v letu 1981 zmanjšale porabo nafte, čeprav so bile količine v posameznih državah različne. Največji odstotek, in sicer 14,4%, je dosegla Danska in najmanjši Italija 3,9%. Vmes so Francija z 12,1%, Zvezna republika Nemčija z 10,3% in Velika Britanija s 7,6%.

Takšen ugoden rezultat, dosežen pri porabi nafte v teh državah, ima več vzrokov. Med njimi so najbolj značilni splošno poslabšanje gospodarske konjunkturo, varčevanje pri uporabi dragih naftnih proizvodov, nadomestitev nafte z drugimi gorivi in zmanjšanje zalog pri porabnikih. Podrobne analize o vplivu posameznih dejavnikov na zmanjšanje porabe za dobrih 39 milijonov ton zaenkrat še ni, znana pa je razporeditev na posamezne sektorje.

Tako je bila v preteklem letu znižana poraba nafte pri pridobivanju električne energije za 10 milijonov ton, za 1,5 milijona ton v prometu in za 3 do 4 milijone ton v izvenenergetski

porabi (petrokemične surovine, mazilna sredstva, bitumen itd.). Preostalih 24 milijonov ton gre na račun zmanjšanja porabe v industriji, privatnih gospodinjstvih in pri terciarnem sektorju energije.

Kljub zmanjšani porabi pa je bila proizvodnja nafte v preteklem letu v državah EGS povečana za nadaljnjih 11,55 milijonov ton na skupno 99,70 milijonov ton. Pri tem so imeli glavno vlogo napor Velike Britanije, ki je svojo proizvodnjo v nahajališčih v Severnem morju povečala za 11,06 milijonov ton oziroma na skupno 89,49 milijonov ton. Drugi največji proizvajalec nafte v EGS Zvezna republika Nemčija, je celo zmanjšala svojo proizvodnjo za 150.000 ton na 4,46 milijonov ton.

V letu 1981 so države EGS uvozile od drugod 362,1 milijona ton nafte, kar je za 70,6 milijona ton manj kot v letu 1980. Glavni dobavitelji so bile dežele Bližnjega in Srednjega vzhoda s 63,2% celotne količine in pri tem je bila skoraj s polovico oziroma 46,2% udeležena Saudska Arabija.

TUDI O TISTEM, KAR NAM NI VŠEČ, MORAMO OBVEŠČATI DELAVCE – ODGOVOR NA ČLANEK Z ENAKIM NASLOVOM

V 13. številki Železarnja 1. aprila avtor uvodnika prične pisanje s citiranjem 549. člena zakona o združenem delu, kar naj bi pomenilo, da je to zakonsko določilo izhodišče za temo, ki jo članek v nadaljevanju obravnava. Bistvo tega določila je, da morajo vodilni ali samoupravni organi opozoriti delavce na nezakonite postopke ali ravnanje v organizaciji združenega dela, toda le, če organi, ki to ugotovijo, to tudi zahtevajo.

To smo ponovili zaradi tega, ker je avtor uvodnika prezrl zadnji stavek tega člena in ker nadaljnje besedilo uvodnika sploh ne spada v sklop vprašanj, ki jih zajema ta člen. Dalje smo ga ponovili tudi zato, ker je v 11. številki Železarnja avtor članka, ki obravnava delo delavske kontrole, napisal, da je dovolj stvari, ki bi jih ta morala obravnavati in navaja, »da je bilo lansko leto (1981) od 1937 vlog pri sodišču združenega dela v Kranju z območja jesenjske občine kar 108 iz temeljnih organizacij in delovnih skupnosti naše železarnice«.

Na to pisanje se sploh ne bi obregnili, če ne bi iz pozivanja na zakon o združenem delu in iz navajanja številke zadev, ki jih obravnava sodišče združenega dela, zaznali namig, da je v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih Železarnice vse polno nezakonitosti in nepravilnosti, pa pristojni vodilni in samoupravni organi kljub dolžnosti ne obveščajo delavcev. Ker so taki namigi največkrat bolj škodljivi kot sama kršitev, ker sejejo napačno zvestoto, ki so pristojni o teh vprašanjih odločati in sporočati in ker ustvarjajo vtis, da je poslovanje na krivih poteh, je prav, da rečemo o tem nekaj besed.

Primeri, ki jih zajema člen zakona, ki smo ga navedli v prvem odstavku, so bili v preteklem letu trije. Marca lani je dal občinski družbeni pravobranilec pobudo, da se prične in izpelje postopek za spremembo in dopolnitve samoupravnih aktov s področja delitve osebnih dohodkov v tej smeri, da bodo rešitve bolj stimulatno vplivale na dobro in dosledno delo posameznega delavca.

Decembra istega leta je dal isti organ pobudo za pospešitev postopka za sprejetje novega pravilnika o urejanju stanovanjskih vprašanj ter opozoril, da je treba v njem na novo obravnavati zlasti oblike financiranja usmerjene zadržane stanovanjske gradnje in drugih oblik, kar dosedanje ne ustrezajo. V tem predlogu je tudi prepovedal odobravanje novih posojil, dokler se pravila ne spremenijo in zahteval, da se ugotovi odgovornost delavcev, ki so nepravilno poslovali s stanovanjskimi sredstvi in ustrezno ukrepanje. Če omenimo še pobudo tega organa iz decembra 1980. leta, da naj delavski svet začne in izpelje postopek za spremembo in dopolnitve samoupravnega sporazuma o razporejanju čistega dohodka, so bile te tri pobude edine, ki jih je Železarna dobila v preteklem letu. V nobeni od teh pobud pa ni zahteva, da je treba o njih oziroma o nepravilnostih, ki so jih sprožile, obvestiti delavce temeljnih organizacij oziroma delovnih skupnosti. Zato te pobude niso bile objavljene na tak način, da bi bile dostopne vsem delavcem. S tem pa seveda ni rečeno, da se samoupravni organi niso lotili dela, ki jim je bilo s temi pobudami naloženo. Vsi vemo, da se pripravljajo spremembe pravil o delitvi osebnih dohodkov, da se intenzivno dela na novem samoupravnem aktu o stanovanjskih razmerjih in da so v teku razprave za spremembo samoupravnega akta o delitvi čistega dohodka. Toda ta področja so tako zahtevna in zapletena, da jih praktično ni mogoče rešiti čez noč. S prenatrpanim obravnavanjem bi zapadli v nove nepravilnosti, saj ni mogoče tako na hitro povzeti izkušnje preteklih let.

Kar zadeva vsebino napak, na katere opozarja družbeni pravobranilec, je treba reči, da so bistvene in da zadevajo v samo jedro področja, ki ga obravnavajo. Zato je tudi postopek za spreminjanje težavnejši in zadeva na odprto subjektivno in objektivno naravo. Odtod pa tudi drugi zaključek v oceni napak, da so nepravilnosti v aktih, ki so sledili neposredno novi zakonodaji in ni bilo mogoče predvideti vseh vprašanj, ki se bodo pojavljala in se obraniti vsem vplivom, ki so bili navzoči. Proces spreminjanja in dopolnjevanja je stalen na vseh področjih in ravneh ter v prid boljše usklajevanju z zakonodajo in dejanskimi potrebami. Zato so tudi številne institucije, ki naj k temu prispevajo: od pobud za sprožitve postopka po občinah do ustavnih sodišč, mednje pa se uvršča tudi delo družbenega pravobranilca. Za zaključek tega dela lahko rečemo, pa četudi zveni kot fraza, da so nepravilnosti bile, so in se jih tudi v prihodnje ne bo

mogoče povsem izogniti. Bistveno pri tem pa je, kolikšna je naša zavestnost in sposobnost napake odpravljati. Zlasti slednje postaja vse pomembnejše, celo odločujoče. S parolami si ni moč pomagati, še manj pa s sejanjem dvomov in nezaupanja.

Omenili smo že, da spada v sklop te teme tudi že citirani podatek o številu zadev pred sodiščem združenega dela v Kranju, ki jih vodijo delavci proti temeljnim organizacijam in delovnim skupnostim ali obratno. Številka sama ne pove ničesar, še najmanj pa številka 108, kolikor naj bi bilo zadev samo iz Železarnice v primerjavi s 137, kolikor jih je bilo iz celotne jesenjske občine (v tej številki je vključeno tudi 108 zadev Železarnice). Ne vemo, ali je številka 108 sploh točna, poročilo sodišča v Kranju omenja le številko 72. Od te številke je treba najprej odšteti tiste zadeve, v katerih je bilo odločeno v prid Železarnice. Takih zadev je približno polovico, ostanek pa četudi je 54, je po našem mnenju minimalen že sam po sebi, ne glede na naravo spornih zadev. Če pa še razčlenimo, da je nekaj zadev, ki se jih drugače sploh ne da rešiti, na primer stanovanjske zadeve, pretirani odškodninski zahtevki ali dvomljiv temelj, da izterjava štipendij še prek sodišča vselej ne uspe in podobno, je naše stališče, da je ta številka utemeljeno zanemarljiva. Kljub temu je prav, da te zadeve obravnavajo pristojni organi v temeljnih organizacijah, zlasti iz preventivnih razlogov in jih strokovne službe k temu tudi napotujejo, ni pa nobenega razloga za alarm.

Na vprašanje, ali naj se vsak individualni spor oziroma rešitev spora javno objavi, na kar namiguje avtor v citiranem uvodniku, bi odgovorili z ne. Ni v navadi, da bi se objavljale že pravno močne odločitve instancnih sodišč, kaj šele nepravno močne odločbe sodišč prve stopnje.

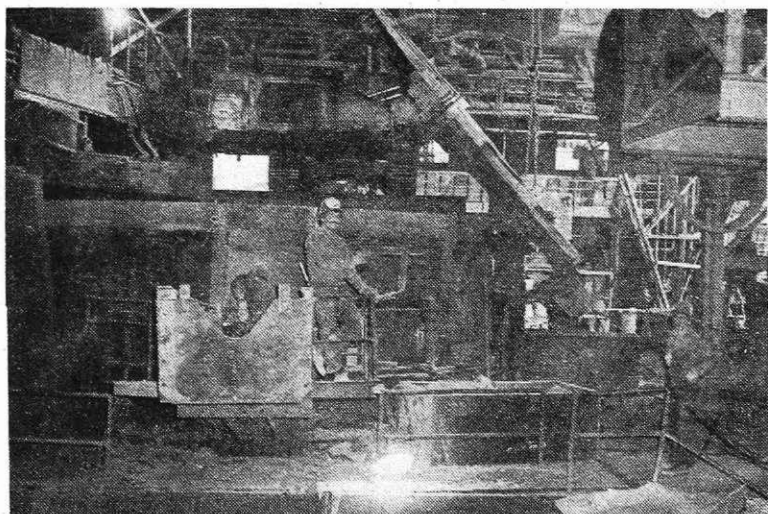
Prvostopne odločbe, tudi take, kakršno omenja uvodnik, se lahko še spremenijo. Od objavljanih takih odločb, tudi pravno močnih, v večini primerov ni mogoče pričakovati koristnih, prej nezaželenih posledic. Odločitve oziroma stališča sodišč izrečena v posameznih zadevah pa se v bodočih primerih upoštevajo in tako zapolnjujejo vrzeli. Ker pa je avtor uvodnika sprožil konkretni primer zadeve, ki teče pred republiškim sodiščem združenega dela in da ne bo ostalo brez odgovora, povejmo še nekaj besed o njej. Predno preidemo na to vprašanje, moramo še reči, da je urednik odgovoren za to, kar je napisano v časopisu, tembolj, če avtor ni naveden. Ne motimo se, če rečemo, da je urednik avtor uvodnika, torej tudi udeleženec, prizadeti v zadevi, ki jo navaja.

Za kaj gre? Vse, kar smo napisali doslej, je bilo potrebno, da smo obrazložili stanje, na katerega namiguje avtor v prvih odstavkih citiranega uvodnika s citiranjem zakonskega določila. Vso širino tega določila, seveda če se je tega sploh zavedel, je uporabil zato, da je opozoril, da je delavski svet Železarnice prešel prek predloga razpisne komisije in imenoval na delovno mesto osebo, ki ni bila na seznamu komisije. Rekli bi, da je uporabil težke topove za majhno stvar, kar je prav tako prav tako rešila tako, kot je prav. V tej zadevi je več težjih zadev, na te avtor ni uperil topov. Eno od teh omenjamo mi in to naj bo zaključek in poduk iz tega.

Avtor uvodnika – urednik Železarnice, se je prijavil na razpisna dela in naloge vodje sektorja, čeprav ne izpolnjuje razpisnih pogojev. Zato ga komisija ni mogla vnesti v seznam kandidatov. Razumljivo, da se ni prijavil zaradi igre ali spletakarjenja, ampak z resnim namenom, da ta dela prevzame. V primeru, da bi bil imenovan tov. urednik, pa bi bila kršitev zakonitosti družbeno odobrena!

Besede so ostre, pa vendar resnične. Ali ste se doslej oglašili, čeravno so taki primeri bili! Kako bo v prihodnje?

Janez Poljšak

Remont na električni peči (Foto S. Kokalj)

ZAKAJ TAKO, TOVARIŠI ?

V soboto, 22. maja, sva z ženo ob 20.45 vsajala sadike solate na najinem vrtu, ki je v bližini hiše tovariša Bernota nasproti valjarni na Beli, kjer je od cestnih in tovarniških svetil toliko svetlobe, da sva to lahko delala zvečer, ker sva morala prej dati otroke spat.

Ko sva vsajala sadike, sta se s službenim avtomobilom pripeljala mimo delavca splošne varnostne oziroma nadzorne službe Železarnice tovariša Medja in Omejc. Avto sta ustavila na cesti ob mojem avtomobilu in svetila okoli njega. Ženo temu ogledovanju nisva posvečala pozornosti, ker sva imela svoje delo, ki sva ga hotela čim prej zaključiti.

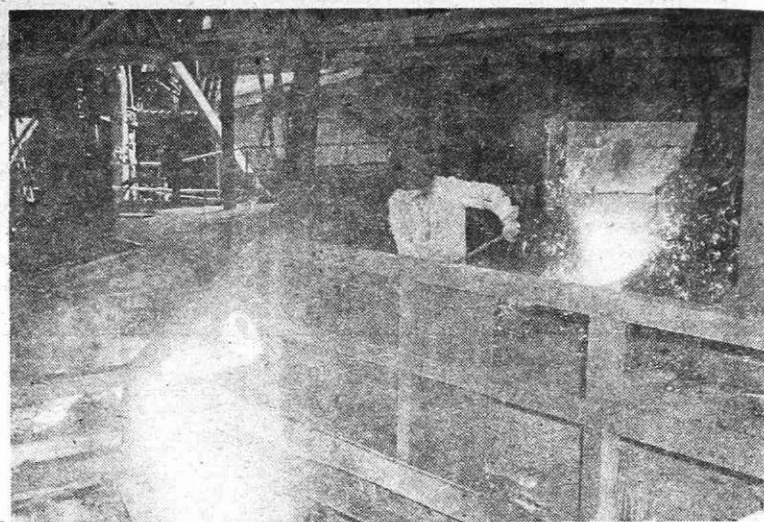
Ko pa sva se po končanem delu hotela odpeljati domov, sem ugotovil, da imam na avtomobilu dve zračnici prazni in še povrh brez ventilov. Ker se ta čas nihče drug ni približal avtomobilu, ni bilo težko ugotoviti, da sta to naredila oba navedena delavca nadzorne službe, pri čemer sta najbrž mislila, da je avtomobil na tem mestu pustil eden od delavcev, da bi predčasno zapustil popoldansko dnino.

Oba omenjena tovariša sva kasneje dobila pri glavnem vhodu v valjarne na Beli in sem jima tudi očital škodo, ki sta jo naredila. Seveda tega nista hotela priznati, nasprotno, pričkala sta se z menoj in zahtevala dokaz.

Verjemite, da nimam namena nikogar po krivici ali z določenim namenom obsojati, ali si celo nekaj izmišljati. Pri tem gre več kot za očiten dokaz, da sta to naredila oba navedena delavca.

Zato tudi javno vprašujem naše delavce TOZP in delovnih skupnosti Železarnice, naj presodijo, če je prav, da med delovnim časom službeni osebi delata škodo na privatni lastnini, ki je tudi ustavno zaščitena, pa tudi, če sta »mislila«, da gre za delavca, ki bi rad predčasno zapustil svoje delovno mesto.

Dopisujte v Železarnja

Grodelj teče (Foto S. Kokalj)

OB ROB POLJŠAKOVIM TRDITVAM

Takemu načinu reagiranja v vsakodnevem življenju pravimo »nizki udarec«, kar v boksarskem športu pomeni nedovoljen, vendar zavestni udarec, da se zmanjša ali popolnoma onemogoči udarna moč nasprotnika. Ker sem takih udarcev na delovni dolžnosti glavnega in odgovornega urednika navajen, bom tudi tega vzdržal še dobro leto, moram pa resnici na ljubo navesti nekaj dejstev, ker sta oba, v Poljšakovem sestavku navedena uvodnika, že nekoliko oddaljena (18. marca in 1. aprila) in ker avtor očitno ni razumel vsebine obeh uvodnikov (mnogi so jih in soglašali z njima).

V prvem uvodniku 18. marca z naslovom Samoupravna delavska kontrola še vedno odmaknjena od zakonom določenih nalog je bil edini namen spodbuditi odbore samoupravne delavske kontrole in osnovne organizacije zveze sindikatov, da bi se začeli poglobljati v naloge, ki jih navaja zakon o združenem delu, v kar se doslej niso, ali vsaj premalo. Pri tem res ni bistveno pomembno, ali je sodišče združenega dela v Kranju obravnavalo 108 ali 72 zadev iz Železarnice, podatek sem dobil v dnevnem časopisu, bistveno je, da moramo v TOZD in Železarni dvigniti nivo odborov samoupravne delavske kontrole.

V drugem uvodniku 1. aprila z naslovom Tudi o tistem, kar nam ni všeč, moramo obveščati delavce, niti najmanj ni bila prisotna moja prizadetost, ker sem dobro leto pred odhodom v pokoj in nimam več nobenih osebnih ambicij do delovnih opravil, ki jih Poljšak v zaključku navaja, kar je tudi posledica odnosov pri reševanju kadrov v Železarni. Prijavo sem oddal na pobudo neposrednih sodelavcev in nekaterih drugih dejavnikov v Železarni, čeprav sem se zavedal, da ne izpolnujem formalne izobrazbe, po družbenem dogovoru o kadrovski politiki pa pri nas in v svetu veljajo nekaj tudi z delom pridobljene delovne zmoglosti, to si Poljšak lahko ogleda v moji kartoteki. Edini moj namen je bil s svojim znanjem in sposobnostmi pomagati center za proučevanje samoupravljanja in informiranje dvigniti, oziroma vsaj ustaviti nadaljnje padanje njegove kvalitete, čeprav bi si s tem nakopal težko in dodatno delo. To je upoštevala tudi razpisna komisija, ki me je tudi edinega vnesla v »seznam kandidatov« in ne narobe, kar trdi Poljšak. Pri tem ni šlo za nikakršno kršitev zakonitosti, ker me je komisija predlagala za imenovanje za eno leto.

Uvodnik je imel torej en sam namen – na konkretnem primeru opozoriti, da tudi delavski svet Železarnice, kljub prisotnosti pravne in drugih strokovnih služb, krši samoupravne listine Železarnice in zakon o združenem delu. To potrjuje tudi odločba Sodišča združenega dela v Kranju S 552/81 z dne 25. februarja 1982, katere Poljšak očitno ni prebral, delavski svet Železarnice pa je bil z njo seznanjen šele na 10. seji, 2. aprila, čeprav bi kot »obtoženec« moral biti prej, da bi se na odločbo lahko pritožil pri republiškem sodišču združenega dela, če bi menil, da odločitev ni v redu, ker se je rok pritožbe že iztekel in čeprav je delavski svet med tem že imel sejo 16. marca.

Ker Poljšak navaja, da je sestavek poslal tudi odboru samoupravne delavske kontrole Železarnice »da bo ta organ izvirno, ne kot članek v časopisu seznanjen in obravnaval tista vprašanja, ki iz tega in podobnih primerov izhajajo«, moram ta organ opozoriti na odločbo Sodišča združenega dela v Kranju S 552/81 z dne 25. februarja 1982, citiram pa le tisti del odločbe, ki potrjuje moje pisanje v uvodniku in današnji komentar:

»... Ob upoštevanju določil samoupravnih splošnih aktov nasprotnega udeleženca (Železarnice, prip. pisca), zakona o združenem delu in izrednih listinskih dokazov ter izjav priče, je sodišče ugotovilo, da so bile v postopku izbire za vodja CPSI kršena določila samoupravnih splošnih aktov in zakona o združenem delu. Kršitve so po svojem pomenu bistvene, torej takšne, da jih ni mogoče odpraviti niti po postopku pred sodiščem združenega dela... Statut delovne organizacije Železarnice Jesenice v 92. členu določa, da

delavce s posebnimi pooblastili imenuje delavski svet Železarnice na predlog posebne petčlanske komisije, ki jo izvoli delavski svet Železarnice. Pred odločitvijo na delavskem svetu mora biti dano soglasje delavskega sveta delovne skupnosti, v kateri bo delavec opravljal dela in naloge. Razpisni postopek za delavce s posebnimi pooblastili je določen v samoupravnem splošnem aktu o delovnih razmerjih delovne skupnosti. V konkretnem primeru delavski svet Nade Dejak ni imenoval na predlog razpisne komisije. Z opisanim postopkom je bilo kršeno določilo 1. odst. 92. člena statuta DO Železarnice Jesenice in pa tudi 3. odst. 506. člena zakona o združenem delu, ki določa, da lahko delavski svet za individualnega poslovnega organa oziroma analoga delavca s posebnimi pooblastili imenuje samo nekoga izmed kandidatov, ki jih je predlagala razpisna komisija. Razpisna komisija ni predlagala Nade Dejak za vodjo niti za vršilca dolžnosti, pač pa je iz razlogov, ki jih je obrazložila, za v. d. predlagala Joža Varla. Kršen je tudi 2. odst. 92. člena statuta, ki zahteva, da mora pred odločitvijo na delavskem svetu dati soglasje delavski svet delovne skupnosti...«

Iz teh razlogov je sodišče tudi odločilo, da se sklep delavskega sveta delovne organizacije Železarnice Jesenice z dne 28. oktobra 1981 razveljavi in zadeva vrne v ponovni postopek nasprotnemu udeležencu, to je delavskemu svetu Železarnice. Le-ta je imel po odločbi tudi pravico pritožbe, vendar je na seji 2. aprila sklenil, da se pritožba na to odločbo ne vložijo.

To je bila tudi osnova za vsebino napadenega uvodnika, poleg drugih primerov, ne pa kakršnakoli osebna prizadetost, ker tudi, če bi bil na tej seji imenovan jaz, bi bil sklep nesamoupraven, ne zato, ker ne izpolnujem formalne izobrazbe, ampak zato, ker o tem pred tem ni sklepal delavski svet naše delovne skupnosti.

Pri tem gre za več strokovnih delavcev, ki so odgovorni za tako nesamoupravno ravnanje delavskega sveta Železarnice in če želimo, da take primere v Železarni odpravimo, naj odbor samoupravne delavske kontrole obravnava odgovorne v tem nesamoupravnem postopku, ne pa nasprotujoče in netočne navedbe Janeza Poljšaka.

Joža Varl

Železarski globus

SOVJETSKA ZVEZA

Do leta 1985 predvidevajo sovjetske železarnice povečanje proizvodnje surovega jekla s 150 milijonov ton, izdelanega v letu 1981, na 168 milijonov ton. Pri tem gre za povečanje proizvodnje v kisikovih konvertorjih in obločnih električnih pečeh. Zato se bo tudi znižala proizvodnja surovega jekla v SM pečeh, in sicer s 60,7% v letu 1980 na 52,4% v letu 1985, proizvodnja elektro jekla bo narasla z 10,1% na 16,2% in v kisikovih konvertorjih z 29,2% na 31,9%. Med končnimi izdelki bo močno povečana proizvodnja cevi, in sicer za 21% oziroma na 21,9 milijona ton. Med njimi bo 50% z velikim premerom za plinovode in naftovode. V prihodnje bodo posvečali več pozornosti tudi proizvodnji izdelkov prašnice metalurgije.

PREGLED SESTANKOV SDS

Osrednjo temo na sestankih, katerih pregled objavljamo tokrat, je predstavljala razprava o poslovanju v prvem tromesečju. Nekateri SDS so obravnavale še tudi pravilnik in sporazum o enotnem urejanju stanovanjskih vprašanj, prešli pa smo že tudi precej zapisnikov, ki se nanašajo na razprave o sporazumu o ustanovitvi kulturne skupnosti SRS, občinske stanovanjske skupnosti ter na nagrade za počitniško delo. SDS so obravnavale tudi najrazličnejšo obratno problematiko. Precej pripomb je, na primer, na ugotavljanje pogojev za beneficirano delovno dobo.

Na osnovi naše evidence o sprejemanju odločitev na zborih delavcev in evidence odločitev oziroma ugotovitev delavskih svetov o skupnih zadevah smo napravili tudi krajšo analizo v zvezi s sprejemanjem pravilnika cen proizvodov in storitev na zborih delavcev. Slika, ki nam jo nudi ta analiza, pa ni preveč razveseljiva.

Pravilnik bi moral biti namreč sprejet z osebnim izjavljanjem na zborih delavcev organiziranih prek SDS. Do 27. maja ga je sprejelo le 87 SDS (od skupaj 265) ali 32,83 %. Od teh jih kar 35 ni navedlo podatkov, koliko delavcev je glasovalo za pravilnik. Na osnovi podatkov, navedenih v zapisnikih, smo tako ugotovili, da je od 6369 delavcev (stanje v Železarni dne 30. aprila) glasovalo za pravilnik 847 delavcev (vzdržal ali proti ni bil nihče) ter da se 66 delavcev zborov ni udeležilo.

Očitno so marsikje spregledali obvestilo v »Programu samoupravnih aktivnosti za mesec april«, s katerim smo 26. marca obvestili predsednike delavskih svetov, vodje temeljnih organizacij in poslovodni odbor ter predsednike IO OO sindikata, da je treba pravilnik o oblikovanju cen proizvodov in storitev čimprej sprejeti z osebnim izjavljanjem na zborih delavcev. Poudarili smo tudi, da nas je zakon obvezal, da ta pravilnik sprejmemo že lani.

Marsikje so tudi spregledali, da se je pravilnik sprejemal po dvofaznem postopku (zlasti tam, kjer na osnutek niso imeli pripomb), čeprav smo posebej navedli, da je delavski svet Železarn na seji 16. marca upošteval pripombe, ki jih je na osnovi poprejšnje obravnave na zborih delavcev in na osnovi ugotovitev delavskih svetov pripravil oddelek za raziskavo tržišča in tako oblikoval predlog za sprejem. Omenili smo tudi, da bo komentar oddelka za raziskavo tržišča o poprejšnji obravnavi s pripombami, ki jih je upošteval delavski svet ŽJ, objavljen v Železarni 1. aprila (kot je tudi bil).

Pregled razprave in sprejemanja pravilnika o oblikovanju cen je tako pokazal — z nekaterimi svetlimi izjemami — na precejšnjo nedisciplino pri izvajanju programa samoupravnih aktivnosti, kot tudi v samem postopku obravnavanja in sprejemanja.

Ta nedisciplina se je pokazala predvsem v:

- neupoštevanju programa samoupravnih aktivnosti za določen mesec,
- zamujanju rokov pri sprejemanju,
- zadeve sploh niso bile sprejemane na zborih delavcev,
- nepoznavanju samoupravnih aktov (kdaj delavski svet lahko usklajuje stališča, sklepa, kdaj pa sprejema samo ugotovitveni sklepi),
- sprejemanju na delavskem svetu, ne da bi se delavci osebno izjavili na zboru delavcev (prekoračitev pooblastil),
- samoupravne delovne skupine (zborov delavcev) v primeru odločanja ne navajajo podatkov o izidu glasovanja in o številu opravičeno ali neopravičeno odsotnih delavcev.

Iz TOZD PLAVŽ smo prejeli zapisnike SDS aglomeracija 1 in 2 ter plavž 2 in 4. Skupine so kot posebno točko obravnavale tudi vprašanje beneficirane delovne dobe. SDS aglomeracija 1 in 2 v zvezi s tem vprašanjem menita, da je že skrajni čas, da se to vprašanje v temeljni organizaciji reši in da se tako izenačijo s sorodnimi obrati, kot je jeklarja in vzdrže-

vanje plavža. SDS plavž 2 meni, da bi morala ustrezna služba ta vprašanja, ki se vlečejo že več let, reševati bolj ažurno. SDS opozarja tudi, da je čimprej treba odpraviti pomanjkljivosti remonta VP 1, ki so navedene v knjigi remonta. Tudi SDS plavž 4 meni, da bi bilo treba vprašanje beneficirane delovne dobe hitreje reševati.

Iz TOZD VALJARNA BLUMING-ŠTEKEL smo prejeli zapisnike SDS adjušta 1, 2, 3 in 4 ter adjušta 3, 4 in 5. Obravnavale so poslovanje v 1. tromesečju. SDS adjušta bluming 3 je tretjič vprašuje, kako je s povišanjem plačilnih skupin za žerjavovodje, zanima pa jih tudi, zakaj jim nihče na to ne odgovori. Nadalje zahtevajo točno informacijo o tem, kdaj se bodo osebni dohodki začeli izplačevati po katalogu delovnih nalog in opravil, ki mora biti dan — tudi to zahtevajo — v razpravo na samoupravne delovne skupine. SDS adjušta bluming 4 pa se pritožuje zaradi odprave ventilacije namreč že dalj časa ne deluje. SDS adjušta 3 je pod razno predlagala, da naj delavski svet obravnava sodelavca, ki nima dovolj resnega odnosa do dela. SDS omenja, da je v aprilu delal izostanke, da zamuja na delo, da zapušča delovno mesto, ima tudi slab odnos do sodelavcev ter do družbene lastnine.

Iz TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE smo prejeli zapisnike SDS hladna valjarja 1, 2 in 3, adjušta hladne valjarne, skladišče vložnega materiala, žarilnica 1, 2, 3 in 4, lužilnica ter karisti. Razpravljale so o poslovanju v prvem tromesečju ter o proizvodnji v aprilu. Pod posebno točko so tudi pregledali, če so obravnavali vse zadeve, ki so bile dane v razpravo na SDS. Člani SDS so bili med drugim informirani tudi, da je rešeno vprašanje stimulacije na kvaliteto (3–5 %) in malice, ki se spet deli po starem, da pa vprašanje investicij (za novo lužilnico in SK 1) ostaja odprto, ker sredstev ni. SDS hladna valjarja 2 se pod razno pritožuje, da so poškodovani skoraj vsi tuši. SDS hladna valjarja 3 pa opozarja na več vprašanj. Zanima jo, ali se kaj dela na montaži ventilatorja nad Siemagom (na strehi) ter kdaj bodo nameščene zavese na vhodu v obrat (skrbijo jih, da pred zimo ne bodo žamenjati je treba tudi jeklene vrvi na Siemagovih mizah ter nabaviti mikrometre. SDS skladišče vložnega materiala se pritožuje zaradi garderober in sanitarij, ponovno pa predlaga, da bi se podaljšala razkladna rampa pri odpremnem skladišču. SDS žarilnica 1 med drugim ugotavlja, da bi moralo biti na delovnih mestih malo več reda. Člane SDS žarilnica 1 zanima, zakaj ni odprta kantina, če obratuje hladna valjarja in žičarna 1. To se je primerilo 8. maja na dopoldanski izmeni. SDS žarilnica 3 zanima, zakaj se ne uredi že tolikokrat zahtevano odsesavanje škodljivih plinov pri vpihovanju zraka v kotlu z VAC žico. Žerjavovodja, ki dela pri zvonastih pečeh, je opozoril na nevarnost, ki mu preti pri delu. Žerjavna proga namreč ni ravna, tako da se žerjav sam premika. Predlagal je, da naj se jo pregleda in popravi. Zgrajali so se tudi nad gradnjo bivalnega prostora. Pravijo, da je že več kot mesec dni zaprt, medtem ko »razni izvajalci del hodijo okrog in sprašujejo, kje je ključ«. Člane SDS lužilnica pa zanima, kdaj bodo dobili pitno vodo in sanitarije ter kdaj pride na vrsto pleskanje tehničnega prostora ter pisarne. SDS karisti ponovno opozarja na slabo stanje poti za viličarje.

Delavci TOZD ŽIČARNA pa so na štirih zborih obravnavali poslovanje v prvem tromesečju. Pripomb ni bilo, čeprav so na enem izmed zborov delavcev ugotavljali, da se slabši poslovni rezultat kaže v tem, da ni bilo formiranih dovolj sredstev za sklade in da je to značilno za delovno organizacijo kot celoto. Ugotavljajo tudi, da bo treba v naslednjih mesecih še naprej izpolnjevati predvsem izvozne obveznosti ter da bo treba zadržati zaostanek za družbenim planom vsaj na sedanji ravni.

Tudi v TOZD JEKLOVLEK so SDS razpravljale predvsem o poslovanju v prvem tromesečju. Zapisnike smo prejeli od SDS vodstvo TOZD, hladna predelava 1 in 2, adjušta 2 ter brusilnica 1. Slednja postavlja vprašanje v zvezi z zobozdravstvenimi uslugami obratne ambulante. Ugotavlja namreč, da se stanje kljub tretji ambulanti ne izboljša in da se še vedno težko pride na vrsto.

Iz TOZD ŽEHLJARNA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, žehljarja 1, 2 in 3, zavijalnica žehljarne ter orodjarna. Razpravljale so o poslovanju v prvem tromesečju ter o beneficirani delovni dobi. »Vprašanje beneficirane delovne dobe se vleče v Žehljarji že več let, redno se ponavlja na se-

stankih SDS kot tudi na delavskem svetu TOZD, vendar pa doslej še ni bilo nič storjenega«, ugotavlja SDS vodstvo TOZD. O tem, kakšni so pogoji dela v Žehljarji, je zdravstvena služba za medicino dela izdelala že tudi strokovne študije. To je osnovni dokument, meni SDS, ki dokazuje, katera dela in opravila je treba opravljati pod takšnim hrupom, ki je zdravju škodljiv. O tem torej ni potrebno podrobno razpravljati. Tudi mora oceniti na osnovi dokazil strokovna služba oziroma komisija za priznanje beneficirane delovne dobe. Delovni pogoji v Žehljarji so po oceni SDS težki in zdravju škodljivi kljub preventivni uporabi sodobnih sredstev za zaščito sluha in kljub investicijam, ki so prispevale k delnemu zmanjšanju hrupa, k odpravi težjih fizičnih del in k zmanjšanju števila delavcev, ki so morali delati v hrupnem okolju. Delovni pogoji so zaradi hrupa v TOZD Žehljarja celo težji kot na nekaterih delih in opravilih drugje v Železarni, kjer je sicer povsem opravičeno že priznana beneficirana delovna doba. Tudi preventivni pregledi vseh zaposlenih v TOZD kažejo pri delavcih, ki imajo daljši delovni staž, da je njihov sluh poklicno prizadet. Celo delova pogoji v pisarnah TOZD Žehljarja so zelo slabi, saj so tam namenili hrup preko 60 decibelov, traja pa ves delovni čas. V prihodnjem obdobju je zato treba pripraviti tudi investicijski program za izgradnjo novih pisarn v TOZD Žehljarja, meni SDS vodstvo. Mnenju, da je enkrat vendarle že treba rešiti vprašanje beneficirane dela v TOZD Žehljarja, se pridružuje tudi SDS žehljarja 1. Tudi ta SDS se sklicuje na to, da »o okvaram sluha in o psihosomatskih motnjah zaradi ropota obstoji obširna zdravstvena dokumentacija«. »Zdravju škodljivemu ropotu, ki presega 100 decibelov, so še posebej močno izpostavljeni žehljarji, ki delajo na tri izmene, čistilci, vozniki viličarjev ter delavke pri strojih za pakiranje«, pravijo člani SDS. Podobnega mnenja so tudi ostale SDS. Na vsa ta vprašanja, ki se kljub stalnim urgencam ne rešujejo, zahtevajo odgovor. Člani SDS žehljarja 2 pa se tudi pritožujejo, da zaščitnih sredstev ne nosijo radi, ker se potijo in ker si potem, ko jih snamejo, prehladijo ušesa. Tem mnenjem se pridružujejo tudi vzdrževalci, ki vzdržujejo žehljarne in druge stroje. »Smatramo, da zraven spadamo tudi vzdrževalci, ki vzdržujemo strojne naprave in smo (v poprečju) na dan vsaj po štiri ure neposredno v obratu pri popravilu strojev«, piše v zapisniku SDS žehljarja 2. Člani SDS orodjarna pa so v zvezi z vprašanjem o urejenosti sanitarij (WC, kopalnice) prejeli pojasnilo, da so vsa naročila za popravilo že izstavljena in da pričakujejo, da se bo s pravili pričelo v najkrajšem času.

Iz TOZD ENERGETIKA smo prejeli zapisnike SDS PIV energija 1, 2, 3 in 4. Z izjemo SDS PIV energija 1, ki je razpravljala o poslovanju v prvem tromesečju in še o nekaterih drugih zadevah, je osrednjo točko dnevnega reda SDS predstavljala razprava o beneficirani delovni dobi. Kar 16 delavcev od 17 je na sestanku SDS PIV energija 1 izrazilo mnenje, da so vsi upravičeni do beneficirane delovne dobe. Predlagajo, da naj bi si komisija ogledala delovna mesta na njihovi dnini. V razpravi na sestanku SDS PIV energija 2 je sodelovalo 16 članov SDS in le dva sta bila mnenja, da v PIV nihče ni upravičen do povečane zavarovalne dobe zaradi posebnih pogojev dela. Delavci sicer menijo, da so do beneficirane delovne dobe upravičeni tako delavci v kisikarni Sava kot delavci v vodikarni Bela in Jesenice. S pogoji, ki so potrebni za uveljavljanje beneficirane delovne dobe, so bili seznanjeni tudi člani SDS PIV energija 3. Glede na te pogoje (hrup in vibracija) zahtevajo uveljavitev podaljšane zavarovalne dobe tudi delavci v kisikarni Sava. Predlagala je tudi, da se poleg predvidenih škodljivih vplivov upoštevajo tudi tehnični plini. O. N. ipd. in delo z njimi (pod pritiskom in utekočinjenj) ter VT para. Vprašujejo tudi, zakaj so prejeli le navadno milo ter zakaj v kisikarni Sava niso prejeli delovnih halj.

Iz DELOVNE SKUPNOSTI ZA KADROVSKE IN SPLOŠNE ZADEVE TER INFORMIRAN smo prejeli zapisnik SDS kadrovskega sektorja. Obravnavala je sporazum in pravilnik o enotnem urejanju stanovanjskih vprašanj ter predlog dopolnil pravilnika o delovnih razmerjih v isti delovni skupnosti.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje — Božidar Lakota

EVIDENTIRANJE KANDIDATOV IN SINDIKAT

(Nadaljevanje s 3. strani)

obratno, saj je analiza anketnega vprašanja: »KAKO OCENJUJETE POMEN EVIDENTIRANJA KANDIDATOV...?« pokazala, da so delavci Železarn kritičnejši v ocenjevanju pomena evidentiranja. Pričakovanje je upravičeno, saj rezul-

tati kažejo, da se tisti delavci, ki ne sodelujejo v procesu evidentiranja, v večji meri odločajo za oceno »gre le za formalnost, ki nima kakšnega večjega vpliva na volitve«. Podrobneje to odvisnost ilustrira naslednja tabela:

	ne sodelujem, ker na to nimam nobenega vpliva	predlagal sem (bom) delegate
1. gre za formalnost, ki nima kakšnega večjega pomena za volitve	39,6	14,5
2. omogoča demokratično sodelovanje vseh v kadrovske politiki	4,2	32,8
3. omogoča izbor najboljših kandidatov	25,0	40,0
4. pomeni družbeno priznanje za evidentirane	2,1	5,5
5. ne vem, ne morem oceniti	29,1	7,2

Kar 68,7 % delavcev, ki ne sodelujejo v procesu evidentiranja (ker na to nimajo nobenega vpliva), meni, da je evidentiranje le formalnost, ki nima kakšnega večjega pomena za volitve (39,6 %), ali pa pomena evidentiranja ne morejo oceniti.

Sodelovanje oziroma način sodelovanja v procesu evidentiranja je v mnogočemu odvisen od poznavanja okolja, sodelavcev itd. To pa je zelo ozko povezano z njihovim delovnim stažem. Pokazalo se je, da je delež delavcev, ki ne sodelujejo v procesu evidentiranja, najnižji pri tistih, ki so zaposleni od 5–9 let. Pri delavcih, ki so zaposleni več kot 10 let, opazimo, da se je njihovo sodelovanje celo nekoliko povečalo. Daljši delovni staž torej samo do neke mere vpliva pozitivno na sode-

lovanje, njegovo nadaljnje podaljševanje pa vodi le k stagniranju ali celo nazadovanju sodelovanja v procesu evidentiranja. Z daljšim delovnim stažem se izboljšuje kvaliteta sodelovanja delavcev v procesu evidentiranja. To je lepo opaziti v naraščanju najaktivnejše modalitete sodelovanja »predlagal sem (bom) delegate«. Daljši delovni staž tako ne vpliva samo na večje sodelovanje, temveč tudi in predvsem na kvaliteto sodelovanja.

Na koncu interpretacije odgovorov na vprašanje: »KAKO TI OSEBNO SODELUJEŠ V PROCESU EVIDENTIRANJA?«, nam preostane še prikaz odgovorov po temeljnih organizacijah in delovni skupnosti:

	Delovna skupnost EK-TKR-NG	Strojne delavnice	Hladna valjarja Bela	Jeklarja
1. ne sodelujem, ker na to nimam nobenega vpliva	25,5	32,7	25,0	12,2
2. ne sodelujem, ker me to sploh ne zanima	0,0	4,1	3,8	2,0
3. predlagal sem (bom) delegate	25,5	20,4	32,7	30,6
4. povedal bom svoje mnenje na sestanku	21,6	18,4	17,3	26,5
5. nimam konkretnih predlogov za možne kandidate, vendar sem (bom) povedal svoje mnenje o kandidatu	23,5	16,3	15,4	12,2
6. ne vem, zakaj ne sodelujem	3,9	8,2	5,8	16,3

Po odgovorih sodeč najslabše sodelujejo v procesu evidentiranja delavci temeljne organizacije Strojne delavnice. To ne preseneča, saj jih kar 30,6 odstotka (še enkrat več kot v ostalih dveh temeljnih organizacijah) ne more oceniti pomena evidentiranja.

Zanimivo je (ne)sodelovanje delavcev temeljne organizacije Jeklarja. Kar 16,3 % jih ne ve, zakaj ne sodelujejo (poprečje za vse temeljne organizacije in delovno skupnost je 8,5 %), le 12,2 % pa jih ne sodeluje, ker na to nimajo nobenega vpliva. Kljub temu, da ne vedo, zakaj ne sodelujejo, pa imajo — kot smo videli — o ocenjevanju pomena evidentiranja bolj izdelano stališče.

	vsi	člani ZK	ne-člani ZK	delegati	ne-delegati	člani SDS »vodstva«
1. da	13,0	16,1	11,7	21,3	10,4	19,4
2. ne	87,0	83,9	88,3	78,7	89,6	80,6

Po temeljnih organizacijah in delovni skupnosti pa so bili odgovori naslednji:

	Delovna skupnost EK-TKR-NG	Strojne delavnice	Hladna valjarja Bela	Jeklarja
1. da	0,0	8,2	17,3	26,5
2. ne	100,0	91,8	82,7	73,5

Iz anketnih rezultatov je seveda težko oceniti, kolikšna je dejanska uporaba institucije odpoklica. Vseeno pa lahko ugotovimo, da so z uporabo institucije odpoklica bolj seznanjene družbenopolitično aktivnejše kategorije delavcev (npr. zlasti delegati), ki jih seveda omejuje ta institucija tudi zadeva.

Razlike med anketiranimi temeljnimi organizacijami in delovno skupnostjo so precejšnje, kar v določeni meri ustreza že omenjeni analizi prisotnosti delegatov na konferencah delegacij. Analiza je namreč pokazala, da so najaktivnejši delegati delovne skupnosti EK-TKR-NG. Njihova udeležba na konferencah delegacij je skoraj 80 odstotna, prednjačijo pa tudi v skupnem številu sej. Zato ni presenetljivo, da v delovni skupnosti EK-TKR-NG ni prišlo, po mnenju delavcev, do odpoklica izvoljenih delegatov.

Prihodnji teden bomo predstavili odgovore delavcev na vprašanje »ALI MENITE, DA JE SINDIKAT V ŽELEZARNI, TAK KOT JE, POTREBEN?« Odgovori na to vprašanje kažejo na nek splošen odnos delavcev do sindikata. Na koncu sva vprašala delavce, kolikšna je njihova pripravljenost, da s svojim delom prispevajo k boljšemu delovanju sindikata.

Ivan Puc in Mile Cmović

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

TOZD TRANSPORT

Četrta redna seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Transport je bila 10. maja.

Na poslovno poročilo za prvo tromesečje, ki sta ga podala vodja in računovodja temeljne organizacije, niso imeli nobene pripombe. Tudi na sklepe volilne konference sindikata Železarne niso imeli pripomb.

Obravnavali so tudi sistem novega nagajevanja delovnih nalog. Nagajevanje po delu imajo v njihovi temeljni organizaciji urejeno do tretje faze.

Referent za oddih je podal poročilo o zasedbi mest za letovanje v Crikvenici in Biogradu. Predlagal je enodnevni izlet 19. junija. Vse podatke bodo objavili na oglasni deski.

Na predlog referenta za socialna vprašanja so trem sodelavcem odobrili po 2.000 din socialne pomoči.

Referent za šport je poročal, da delavci TOZD Transport dosegajo na tekmovanjih vidne uspehe, vendar je med delavci še vedno premalo zanimanja za rekreacijo.

Skupini sodelavcev, ki obiskuje šolo za strojevodje, so prispevali denar za ekskurzijo.

Predsednik izvršnega odbora je zadolžil vodstvo temeljne organizacije za izdelavo pločevinastih zastavic, ki bi jih izdelali v lokomotivski delavnici.

Vsem sodelavcem, ki niso vrnili športnih dresov, bodo od osebnih dohodkov odbili ustrezno vsoto.

TOZD STROJNE DELAVNICE

V torek, 11. maja, je bila tretja redna seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Strojne delavnice.

Izvršili so razen dveh, ki jih še izvajajo, vse sklepe prejšnje seje.

Ker je sodelovanje s krajevno skupnostjo Sava še slabo, so sklenili, da bodo na seji izvršnega odbora vabili predstavnika krajevne skupnosti.

Na letni konferenci sindikata Železarne bodo postavili več vprašanj: kako stojijo z osebnim dohodkom med ostalimi temeljnimi organizacijami; kako je z obnovo njihovega strojnega parka v primerjavi z ostalimi TOZD; kakšno delo jim predvideva izgradnja nove jeklarne. (Ker je bila konferenca sindikata Železarne širšega značaja, predstavnik osnovne organizacije sindikata TOZD Strojne delavnice ni mogel prenesti teh vprašanj. Obravnavali jih bodo na eni od sed predstavnikov izvršnih odborov osnovnih organizacij sindikata temeljnih organizacij Železarne.)

Ker sodelavec k prošnji za dodelitev socialne pomoči ni predložil ustreznih dokazil o dohodku svoje družine in koliko članov preživlja, bodo njegovo prošnjo obravnavali, ko bo posredoval potrebna dokazila.

Za darilo dolgo bolnemu sodelavcu bosta osnovni organizaciji sindikata in ZSMS prispevali po 1.000 din.

Predsednika izvršnega odbora so zadolžili, da do prihodnje seje pripravi pregled pripomb posameznih SDS glede poslovanja osnovne organizacije sindikata.

Koordinacijski odbor temeljne organizacije bo izdelal predlog za tričlansko komisijo za odlikovanje, ki jo naj sestavljajo predstavniki sindikata, ZK in ZSMS.

Člane izvršnega odbora so zadolžili, da v svojih delovnih okoljih vplivajo na sodelavce, da se udeležijo tekmovanja kovinarjev občine Jesenice.

Obravnavali so tudi poslovno poročilo za prvo tromesečje. Temeljna organizacija je poslovala z izgubo predvsem zaradi nedovršene proizvodnje na račun remontov. Izdelati bodo morali sanacijske ukrepe in ukrepe za izboljšanje tehnološke in delovne discipline, predvsem pri izdelavi rezervnih delov. Zaradi razlage poročila naj bi se sestankom SDS udeleževali tudi vodje obratov.

Predsednika izvršnega odbora so zadolžili, da skupaj z vodstvom TOZD izdelajo predlog kadrovanja, ki ga bo izvršni odbor osnovne organizacije sindikata obravnaval na izredni seji.

TOZD ELEKTRODE

Druga redna seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata, ki je bila 13. maja, se je udeležil tudi predstavnik krajevne skupnosti Sava.

Da bi bili bolj povezani s krajevno skupnostjo, so na sejo povabili tudi predstavnika krajevne skupnosti Sava. Tudi predstavnik njihove osnovne organizacije se bo udeleževal sestankov krajevne skupnosti. Udeležili se bodo tudi športnih in kulturnih prireditvev ob krajevnem prazniku, ki ga že tri leta praznujejo 12. julija v spomin na veliko stavko 12. julija 1935.

Razpravljali so tudi o nagajevanju v temeljni organizaciji, saj so osebni dohodki v njihovi temeljni organizaciji med najnižjimi. Menijo, da bi morali tudi v ostalih temeljnih organizacijah Železarne uvesti podobno način nagajevanja, kot ga imajo v Jeklarni.

Pohvalili so dobro organizacijo enodnevnega izleta v tovarno EMO v Celje. Izlet na Češko šele pripravljajo. Če ga ne bodo mogli organizirati, bodo pripravili piknik za vse sodelavce in upokojence.

Bolni sodelavci so odobrili 1.500 din denarne pomoči.

Sprejeli so sklep, da sme blagajnik imeti v blagajni osnovne organizacije znesek v višini 5.000 din. Dva člana izvršnega odbora so pooblastili za dvigovanje naročilnic.

Ker imajo malo denarja, ne morejo prispevati 2.500 din za zlati žebliček za zastavo KS ZB NOV Sava.

TOZD PLAVŽ

Dvanajst članov izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Plavž se je zbralo na seji 15. maja.

Obravnavali so sklepe volilne konference sindikata Železarne. Menijo, da so zasnovani dovolj široko, da pa bodo v celoti realizirani, bodo morali vsi v sindikatu dobro delati.

Seznani so se z oceno poslovnega rezultata prvega četrtletja ter s predlogom ukrepov poslovnega odbora. Menijo, da bi morali povečati osebno odgovornost vodstvenih delavcev v posameznih temeljnih organizacijah.

Obravnavali so gmojni položaj sodelavcev, ki so se ponesrečili na začetku remonta plavža št. 1. Petim sodelavcem so tako odobrili po 3.000 din, Gradisovemu delavcu, ki se je prav tako ponesrečil, pa 1.500 din.

Organizaciji ZB NOV krajevne skupnosti Sava so dodelili enkratni znesek v višini 2.500 din za razvijte prapora ob krajevnem prazniku.

DELO V KOMISIJAH SINDIKATA JE ŽAŽIVELO

Danes vam predstavljamo delo nekaterih komisij, ki delujejo pri konferenci osnovnih organizacij sindikata Železarne. Čeprav naj bi s tem podali pregled dela v mesecu maju, smo vanj vključili tudi komisijo za kulturo, ki se je sestala 21. aprila.

Za predsednika komisije za kulturo so izvolili Mira Skubeta, ki je že v preteklem mandatsnem obdobju uspešno vodil delo komisije. Člani so obravnavali priprave na srečanje pihalnih orkestrorov delovnih organizacij SOZD Slovenske železarne, ki bo 12. junija na Jesenicah. Po srečanju, katerega se bodo udeležili godbeniki iz Raven, Stor, Lesc, Gorj in Jesenic, bo piknik na Mežakli.

Železarna Jesenice je letos tudi gostitelj srečanja gledaliških skupin delovnih organizacij SOZD Slovenske železarne, ki bo v jesenskem času. Srečanje pevskih zborov bo v Storah, folklornih skupin v Lesc, slikarska kolonija pa bo v Ravnah na Koroškem.

Komisija za športno rekreacijo se je sešla 11. maja in za predsednika izvolila Janeza Ovna. Člani komisije so bili obveščeni, da se bo nogometno prvenstvo Železarne začelo 31. maja. Poleg nogometnega tekmovanja bodo organizirali še šolo tenisa in jadrnanja na deski. S smučarsko zvezo Jesenice se morajo dogovoriti, zakaj ne dela žičnica ob strelišču v Podmežakli in kakšna je možnost, da bo obratovala naslednjo zimo.

Predsednica komisije za socialno vprašanje, ki se je sešla 13. maja, je Tina Kernc. Člani komisije so obravnavali vloge TOZD Energetika, Hladna valjarna Bela, Valjarna bluming-štekel, Valjarna debele pločvine in sindikalne grupe RTA za denarno pomoč za njihove sodelavce. Razen tega so obravnavali še prošnjo OS Karavanskih kurirjev NOB za kritje stroškov šole v naravi za dve njihovi učenci.

Komisija za samoupravljanje in gospodarjenje se je sešla 19. maja. Za predsednika so izvolili Stane Repovža. Komisija je obravnavala problematiko v zvezi z realizacijo projektne naloge »Nadaljnji razvoj družbenoekonomskih odnosov v Železarni« in osnutek pravilnika o nagajevanju dosežkov v SOZD Slovenske železarne in podeljevanju nagrad in priznanj SOZD Slovenske železarne.

Po razpravi o problematiki v zvezi z realizacijo projektne naloge so člani komisije sklenili, da se naredi novo poročilo o stanju na posameznih podprojektnih nalogah in se doda poročilo o realizaciji projektne naloge »Nadaljnji razvoj družbenoekonomskih odnosov v Železarni«; poslovodni odbor naj oceni dosedanje delo na tem področju in predlaga ukrepe za tiste naloge, ki še niso uresničene; vodje tistih sektorjev, kamor spada posamezno področje

Seznani so se tudi s pritožbo sodelavca republiškega sindikatu, ker ni dobil socialne pomoči.

TOZD PROFILARNA

V četrtek, 20. maja, se je sestel izvršni odbor osnovne organizacije sindikata TOZD Profilarna na peti seji, da je Društvo upokojencev Javornik-Koroška Bela dodelil 500 din denarne pomoči za organizacijo revije pevskih zborov društev upokojencev.

TOZD ŽEBLJARNA

Šesta seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Žebljarna je bila 21. maja.

Radi bi bolje sodelovali s krajevno skupnostjo Sava, predvsem pri prireditvah v počastitev krajevnega praznika, ki bo v juliju. Ker se predsednik krajevne skupnosti kljub vabilu ni udeležil sestanka, ne vedo, kakšno sodelovanje si želijo predstavnik krajevne skupnosti.

Zavrnilo so pritožbo bivšega sodelavca zaradi vračila stroškov šolanja za voznika viličarja.

Razpravljali so o pobiranju prostovoljnih prispevkov. Sklenili so, da se pobirajo ob odhodu v pokoj, v drugo delovno organizacijo, ob smrti ožjega svojca, ob rojstvu ipd.

TOZD JEKLOVLEK

Izvršni odbor osnovne organizacije sindikata TOZD Jeklovlek je imel tretjo redno sejo 6. maja.

Dogovorili so se, da predložijo organizacijo izleta na jesenski čas.

Potrdili so predlog strokovne zdravstvene komisije za brezplačno letovanje štirih sodelavcev.

Kupili bodo nove športne drese, za vsak nogometni turnir pa so za hranarine namenili 1.500 din. Rezervirali bodo tudi nekaj ur za igranje tenisa.

Na predlog delavskega sveta in na zahtevo disciplinske komisije so podali mnenje o kršitelju delovne obveznosti.

določene podprojektna naloge, morajo biti bolj aktivni; uvesti je treba ustrezno spodbudo za sestavljalce samoupravnih aktov.

Komisija je obravnavala osnutek pravilnika o nagajevanju posebnih dosežkov in podeljevanju nagrad in priznanj SOZD Slovenske železarne. Člani komisije so imeli na osnutek več pripomb in so ga zavrnili kot nesprejemljivega.

Stane Rev je novi predsednik komisije za odlikovanje, ki je na svoji seji 26. maja obravnavala predloge za odlikovanje. Pri tem so menili, da bi ob odhodu v pokoj morali dobiti priznanja tudi pridni delavci, saj so si z delom zaslužili priznanje, čeprav niso imeli političnih funkcij.

Člani komisije so obravnavali predlog krajevne skupnosti Hrušica, da se delavcem Železarne, ki živijo in so aktivni v tem okolju, podeli priznanje. Utemeljeval predlog je bila v redu, zato so člani komisije posredovali svoje mnenje občinski komisiji za odlikovanje.

Lilijana Kos

O RADIOAKTIVNEM DIMU

Radiokemik Martell iz narodnega centra za atmosferske raziskave (Boulder, Colorado) poroča, da bi bilo lahko alfa-sevanje v tobačnem dimu povzročitelj raka. To sevanje ne prodira zlahka niti skozi mehke dele telesa, zato ga v varnostnih predpisih dolgo niso upoštevali, vendar se to sevanje zgloča v netopnih delcih dima. Ti delci se nabirajo v pljučih in obsevajo sosednja tkiva z mutagenim sevanjem. Računi kažejo, da je majhna površina tkiva, ki obdaja vsak dimni delec, izpostavljena sevanju, ki je tisočkrat večja od tistega, ki ga povzroči ista radioaktivnost, če je enakomerno porazdeljena po pljučih.

Zemlja, umetna gnojila, padavine so prirodni viri sevanja, ki se zgloča na tobačnih listih v potencialno smrtni obliki. Lepljivi laski ali trihomi na površini tobačnih listov posebno uspešno love radioaktivni svinec (Pb-210); ko ta razpade, nastane izotop polonija 210. Omenjeni znanstvenik je na tobačnih trihomih ugotovil visoke koncentracije alfa-sevanje oddajajočega polonija 210. Ti radioaktivni delci, pomešani s trihomi, ostanje prilepljeni na tobak tudi med številnimi stopnjami proizvodnje cigaret. Ko pa cigareto prižgemo, se trihomi in radioaktivni delci zaradi vročine zlepijo v trdne vozle, podobne plastiki. Ko jih vdihnemo, postanejo ti radioaktivni delci stalen delčič telesa.

Če ste torej nehal kaditi, da bi si ohranili zdravje, ste naredili le pol poti, kajti izogniti bi se morali tudi kajenju drugih. Če kadilci obiščejo vaš dom, ne perite pepelnikov skupaj s posodo, ker lahko pri naslednjem obroku hrane dobite nekaj alfa oddajnikov v svoja prebavila.

Sergej Gradnik

IZLET V BOVEC IN NA KANIN

Izvršni odbor osnovne organizacije sindikata TOZD Valjarna bluming-štekel je 22. in 23. maja organiziral izlet v Bovec in na Kanin.

V soboto zjutraj je bilo lepo in sončno vreme. V avtobusu je bilo prijetno razpoloženje in smo uživali ob tihi glasbi. Najprej smo na poti na Vrščic obiskali Rusko kapelo. Na Vrščicu smo si odpočili in se okrepčali v Tičarjevem domu. Enkratna je bila vožnja po dolini Trente, ki je znana po svojih lepotah. Na Kanin smo se odpeljali z gondolsko žičnico. Enkratno doživetje. Po povratku smo kosili v hotelu Alp v središču Boveca. Hotel ima zimski bazen, savno, trim kabinet in avtomatsko kegljišče, kar smo po kosilu tudi izkoristili.

V prostem času se je vsak zabaval na svoj način, zvečer pa smo veseli in prijetno razpoloženi odšli na večerjo, potem pa v bar, kjer smo plesali ob prijetni glasbi. Po plesu smo precej pozno odšli utrujeni spat.

V nedeljo zjutraj smo pozajtrkovali in nadaljevali pot skozi slikovito

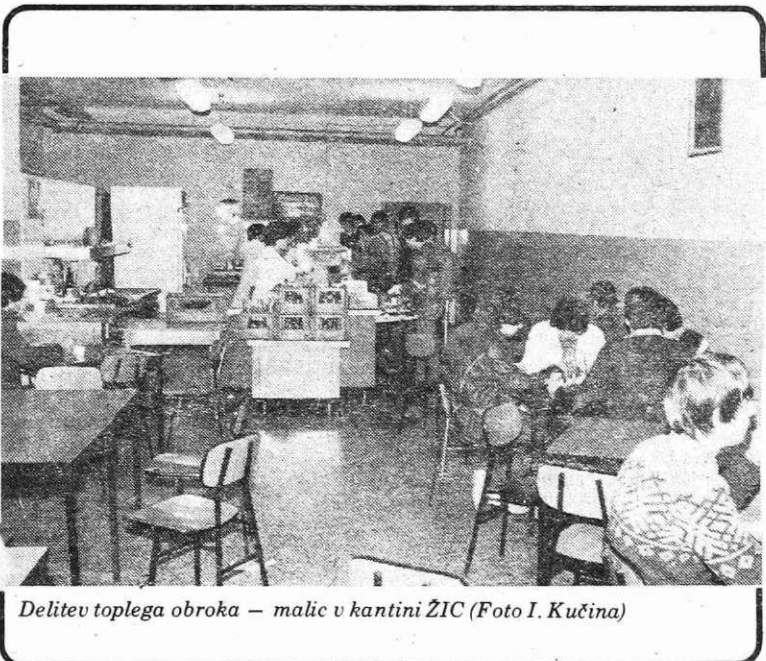
pokrajino proti Cerknemu. Občudovali smo naravne lepote in čisto reko Sočo. Med potjo smo se ustavili v Kobaridu, kjer smo si ogledali spomenik znanega slovenskega pesnika Simona Gregorčiča. Ko smo prišli v Cerkno, smo kosili v čudovitem hotelu ETA. Potem smo popoldne preživeli ob športu in šalah. Najbolj zanimivo je bilo kegljanje, ko so poraženi čistili zmagovalce.

Iz Cerknega smo odšli skozi Poljansko dolino do Skofje Loke, nato pa v Radovljico, kjer smo pri »Kunstlju« dobro večerjali.

Domov smo prišli, ko se je že temnilo. Za zaradi slabega vremena nismo obiskali znane partizanske bolnice Franje.

Na koncu se zahvaljujemo še vozniku Janezu in vodiču Borisu, ki sta vsak na svoj način poskrbela za naše dobro razpoloženje in spoznavanje naših primorskih krajev.

Husein Kljunić

EVROPA IN VES MIROLJUBNI SVET PROTI ATOMSKI OBOROŽITVI

Švedski inštitut za mir je objavil razpredelnico, v kateri nazorno navaja vse vrste obstoječega atomskega orožja, s katerim razpolagata ZDA in SSSR z letnico, kdaj je katera od obeh začela z izdelovanjem tega strahotnega nuklearnega orožja.

Oboroževalni sistem	Začetek proizvodnje	
	USA	SSSR
Atomska bomba	1945	1950
Vodikova bomba	1953	1954
Daljske bombe	1953	1954
Rakete srednjega dometa	1953	1959
Taktično nuklearno orožje	1955	1956
Atomske U-bombe za podmornice	1956	1962
Interkontinentalne rakete (CMB)	1955	1957
U-atomske rakete za podmornice	1959	1968
Proti rakete - rakete (AMB)	1960	1961
ICMB - bombe na vodikov pogon	1962	1968
Rakete z več razstrelilnimi glavami	1964	1972
Vodene rakete z enim ali več naboji	1970	1975
Leteče rakete (Cruise Missiles)	1976	-
Rakete z več glavami, prenesljive z vodenimi in več razstrelilnimi naboji (MARV)	1985	-

Tu gre torej za strahotno tekmo v najbolj uničevalnem sistemu oboroževanja, kar jih je doslej poznala oboroževalna tehnika.

Initiativo za vedno nove in bolj izpopolnjene sisteme raketnega oboroževanja daje Amerika. V strahu, da bi v tej oboroževalni tekmi zaostala, s tem oboroževanja seveda

nadaljuje tudi Sovjetska zveza. Kaj torej za človeštvo pomeni ta strahotna oboroževalna tekma z najbolj strašnim atomskim orožjem, ki preti uničiti ne samo Evropo marveč tudi ostali svet?

Prav zato je odpor narodov Evrope proti nameščanju ameriških nuklearnih raket usmerjenih vzdolž

meja Evrope proti Sovjetski zvezi in na drugi strani sovjetskih proti Evropi. V resnici to predstavlja nekaj nepojmljivega. Za vso to strahotno nuklearno oboroževanje gre do milijarde dolarjev narodnega dohodka, ob tem pa milijoni ljudi živi v bedi in pomanjkanju. Ali mora res vsa moderna znanost s tehniko vred služiti samo za izdelavo najbolj uničevalnega nuklearnega orožja - namesto, da bi ta ogromna sredstva uporabljali za miren in skladen razvoj vsega človeštva.

V soboto, 15. maja, je avstrijski odbor za mir organiziral veliko protestno zborovanje na Dunaju. Ogromno delegacij iz vseh krajev in mest Avstrije se je udeležila tega protesta z ogorčeno zahtevo: Nečemo atomskih raket! Zahtevamo mir in popolno razorožitev!

Atomska vojna nam nosi s seboj tudi atomsko sevanje in s tem neizbežno smrt! Atomsko sevanje namreč ne pozna meja in nosi s seboj za vse atomsko smrt!

Tabela je prevod iz nemške brošure, ki jo je izdal avstrijski odbor za mir pod naslovom: Atomsko smrt bo uničila nas vse.

Tekst: Jože Rozman

(Nadaljevanje s 15. strani)

z Gorenjske), dobimo grozljivo številko okoli 860 ubitih borcev, organizatorjev upora ter sodelavcev narodnoosvobodilnega gibanja! Cena za to, da je večina ostala! Ljudske in kadrovske vrzeli so bile na Gorenjskem že tedaj velike in te vrzeli je čutili vse do današnjih dni!

XXX

KAMNIŠKO-SAVINJSKI ALI KAMNIŠKO-ZASAVSKI ODRED

Kamniško-Savinjski odred je ustanovil štab 4. operativne cone-Stajerske, in sicer 14. januarja 1943 na Lešu v Zasavju. V odred sta prišla Kamniški in Zasavski bataljon (prej Moravški). Ta odred je poleti 1943 postal jedro za sestavo Šlandrove brigade — 6. brigade (Stajerske), ki je bila ustanovljena z istim poveljem kot Gorenjska — Prešernova (10. julija 1943), vendar je bila zaradi razmer sestavljena 6. avgusta 1943. na Šipku. Takrat je bil prvi Kamniško-Savinjski odred ukinjen. Obnovili so ga 15. februarja 1944, a tedaj je bil bolj znan kot Kamniško-Zasavski, kot pa Kamniško-Savinjski odred. Obstajal in deloval je do konca vojne, vendar je spadal pod štajersko 4. operativno cono.

Zato je za nas pomembnejši Kamniški bataljon, ki je bil ustanovljen sredi maja 1942 in je postal 1. bataljon prvega Kokrškega odreda.

Čeprav zelo razredčeni, so partizani na Gorenjskem ostali. Niti jih siloviti Nemci niso mogli pregnati, še manj uničiti, niti se gorenjski partizani (razen posameznikov) niso umaknili iz pokrajine, naj je bilo še tako hudo, malodane nevzdržljivo.

K temu je pripomogla tudi taktika, nje no prilagajanje razmeram in sovražniku, predvsem pa organizacijska prilagodljivost, ki je pravzaprav tudi sodila k taktiki. Kljub nekaterim težnjam in željam posameznikov je Gorenjska tudi v naslednjih letih in vse do konca vojne ostala pri takih enotah, kot so odredi. To so bile teritorialne partizanske enote, razdeljene na bataljone, čete in celo vode (npr. minerski), ki so pokrivali ves odrejeni teritorij. Prilagajali so se krajem, ljudem, zemljišču in zlasti moči ter taktiki sovražnika. Take enote, zadolžene za posamezna območja, so bile tesno naslonjene na prebivalstvo, ki jim je pomagalo na različne načine, zlasti pa so imele razvejano kurirsko in obveščevalno mrežo.

Regularne enote, kot so bile v divizije povezane brigade, na primer, Prešernova ali Vojkova, so se mogle zadrževati in delovati le na obrobju Gorenjske, kamor so udarjale občasno. Zlasti na levem bregu Save so od poletja 1944 zaradi pojave in naraščanja številnih domobranskih posadk in postojank (še posebej v Kranju ter severovzhodno od njega) že ob tako gostih nemških, razmere postale tako težavne, kot so bile v letih 1941/42. Zato večje enote zlasti na levem bregu Save ne bi mogle trajneje zdržati. Tako je Gorenjska tudi kljub bližajočemu se koncu vojne ostala pri odredih in pri partizanski taktiki, seveda dopolnjeni z izkušnjami in naslonjena ter povezana z brigadami in divizijami tako 9. korpusa kot tudi 4. operativne cone na Štajerskem in Koroškem.

XXX

Tokrat sem namenoma govoril o številnih padlih v usodnem in težkem 1942. letu,

ko je bil okupator na višku svojih sil in ko je organizirano izvajal množične zločine tudi nad golorokimi prebivalci.

Namenoma pišem o padlih zato, ker so dali za svobodo in mir največ, kar je bilo mogoče — in to že v času, ko nikjer ni bilo videti nobenega žarka prihodnje svobode, ko je bilo treba v boj samo z globoko vero v pravično stvar ne le nas, temveč vsega človeštva.

Namenoma je pisano o žrtvah zato, ker v vsakodnevem življenjskem utripu, a tudi ob težavah vse preveč pozabljamo na padle za vse lepo, kar imamo in bomo imeli zamci!

XXX

P. S. V obdobju od zadnjega srečanja v jeseniški občini, in sicer septembra 1980, je izšla zajetna kronika Kokrškega odreda. Zajeta je v treh knjigah in sega tudi v predvojno obdobje ter ima (žal) kar 1.660 strani ter 447 fotografij in skic.

Kronika Gorenjskega odreda se šele pripravlja in bo predvidoma pripravljena za tisk v dobrih dveh letih.

V pripravi je tudi povečana, popravljena in dopolnjena monografija Cankarjev bataljon in dražgoške bitke, ki bo prevedena tudi v srbohrvaščino.

LISTI izhajajo kot priloga tednika Železar — glasila delovnega kolektiva SOZD SZ ŽELEZARNA JESENICE. Ureja kulturno umetniški klub pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice, glavni in odgovorni urednik Joža Vari.

KDO IZ MENE POJE:

LJUDJE, LJUDJE, LJUDJE...

LISTI

Uredil kulturno-umetniški klub TONE ČUFAR

Štev. 55/XII

Jesenice, 3. junija 1982

MEŽAKLA GOSTITELJICA XIV. ZBORA AKTIVISTOV IN BORCEV NOV TER MLADINE

MEŽAKLA je visoka in ozka gorska planota v Julijskih Alpah, ki se strmo dviga nad dolino Save Dolinke, od Pokljuke na jugozahodu pa jo ločuje globoka soteska doline Radovne. Največjo višino doseže na zahodnem delu na vrhu Jerebikovca (1593 m), proti blejskemu kotu pa se znižuje na 1100 m. Planota je sestavljena iz apnenca in večinoma pokrita s smrekovim gozdom. Samo na vzhodnem delu je prekrita z ledeniškim materialom, na katerem so večje krčevine in planinski pašniki. Edino stalno naselje so Prniki na terasi južnega pobočja (840 m). S cesto Jesenice—Kočna—Gorje—Bled je povezana z gozdno cesto, ki jo uporabljajo tudi turisti.

Čeprav so bile v bližini te gorske planote številne okupatorjeve vojaške enote in gestapovske postojanke, je med okupacijo dajala zavetje številnim partizanskim enotam in partizanski bolnišnici. Tudi prvi borci — partizani železarskih Jesenic, organizirani v Jeseniško-Cankarjevo četo, so si organizirali svoje prvo parti-

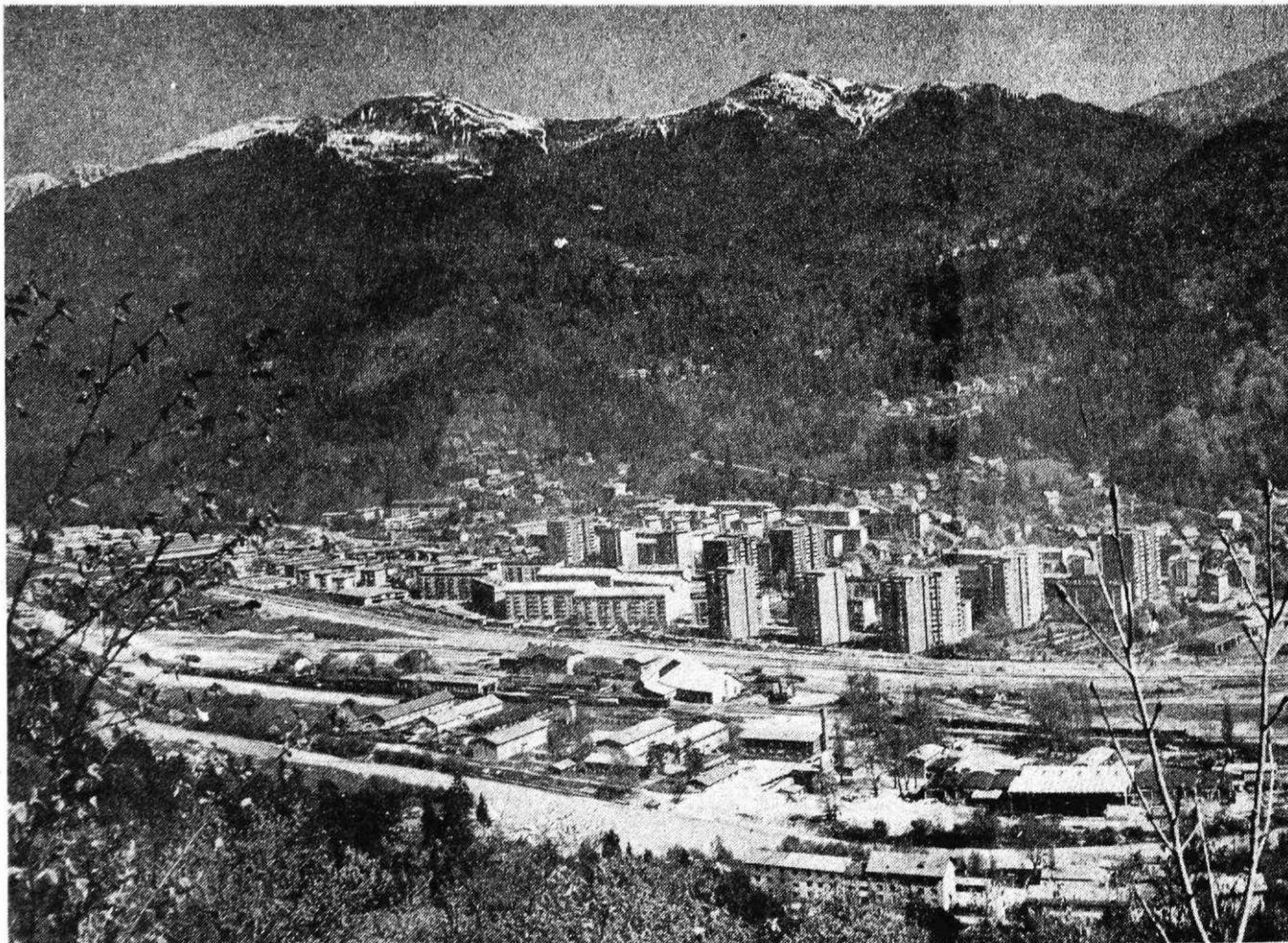
zansko domovanje na Obranci, na obronkih Mežakle. Tu so se 1. avgusta 1941 v jutranjih urah spopadli s številno močnejšo in sodobno oboroženo okupatorjevo orožniko enoto in jo z nenadnim napadom pognali v beg. Žal pa sta v tej borbi padla prva jeseniška delavca — partizana Viktor Arzenšek in Ferdo Koren. Tretja žrtev te bitke pa je bil aktivist Janez Finžgar, ki je sam napadel umikajoče Nemce. Pri tem je bil ranjen in ujet ter po hudem mučenju 6. avgusta kot prvi talec naše občine ustreljen v Begunjah.

Na Mežakli je v letih 1941—1945 padlo 59 partizanov (v okolici Obrance 13, na Zakopih 10, Ravne 5, Trata 11, Jerebikovca 7 in Radovna 13).

XIV. zbor borcev in aktivistov NOB ter mladine Gorenjske bo ob počitniškem domu železarjev na Ravnah na Mežakli, ki ga pravkar obnavljajo in bo za počitniške ter rekreacijske namene odprt v letošnjem letu.

Vsem udeležencem zbora želimo prijetno počutje in srečen povratek domov!

**OB XIV. ZBORU
AKTIVISTOV
IN BORCEV NOV
TER MLADINE
GORENJSKE**

NEVIDNA STRAN REVOLUCIJE

PRIDOBITVE NARODNOOSVOBODILNEGA BOJA
IN NAŠ ČAS

Razlikovati moramo pojma narodnoosvobodilni boj in revolucija. To nista sinonima. Narodnoosvobodilni boj je najpomembnejša, žariščna faza socialistične revolucije. Na revolucijo pa smo se pripravljali v zgodovinski kontinuiteti od našega delavskega gibanja, če hočete tudi od osvobodilnih vojn in kmečkih vstaj naših narodov, do izbruha narodnoosvobodilnega boja, nato pa smo jo nadaljevali na pridobitvah narodnoosvobodilnega boja v vseh dosedanjih »mirnodobnih« stopnjah razvoja socializma v naši državi. In nadaljevali jo bomo tudi v prihodnje na novih stopnjah. To omenjam zato, ker imam vtis, da ljudje pogosto zojujejo revolucijo na narodnoosvobodilni boj in da ju imajo pogosto za sinonima.

Sam narodnoosvobodilni boj je bil v zgodovini naših narodov, če se izrazimo v standardnem besednjaku zgodovinskega materializma, prehod iz kvantitete v kvaliteto, kvintesenca dotodanje zgodovine, žariščni moment dolgotrajne kontinuitete, ne pa nekaj nepričakovanega in iztrganega iz zgodovine, nekaj, kar je treščilo kot strela z jasnega, kot čudež junastva ali splet okoliščin, ker so bili narodi ogroženi zaradi fašističnega napada itd. Mislim, da tudi ta pripomba ni odveč, ker prav narodnoosvobodilni boj pogosto prikazuje kot nekaj malodane izoliranega in nepričakovanega, brez globokih korenin v življenju preteklih generacij na teh tleh in kakor da mu ne bi sledilo zakonito nadaljevanje v vsem tistem, kar se dogaja in se bo dogajalo.

BREZ FRAZ

Dovolite mi še eno metodološko pripombo. Vsi uporabljamo pojem pridobitve narodnoosvobodilnega boja, vprašam pa se, ali smo te pridobitve dovolj spoznavno oblikovali, ali smo jih sploh prešli in razložili, kakor je treba. Navadno se štejejo med pridobitve narodnoosvobodilnega boja bratstvo in enotnost, zmaga socializma, strmoglavljenje buržoazije, socialna pravičnost... Vendar pa so te pridobitve številnejše. Skušal bom izluščiti najpomembnejše in prikazati njihov inspirativni pomen tudi za našo sodobnost, vendar — če se mi bo posrečilo — ne na klišejski način, z obrabljenimi frazami, na katere so se ljudje že po malem navadili. Morali bi se namreč varovati nekakšne folklorne misli o narodnoosvobodilnem boju, fraz in klišejev, ki ne sežejo več do ušes in v srca ljudi, zlasti ne tistih, ki narodnoosvobodilnega boja niso doživeli.

Zdi se mi, da bi morali postaviti na prvo mesto med temi pridobitvami to, da so se naši narodi sami osvobodili izpod fašizma. Zmagati ne bi mogli sami, ko ne bi bilo svetovnega protifašističnega boja, toda dejstvo je, da so se naši narodi edini med malimi evropskimi narodi v sklopu protifašističnega boja v drugi svetovni

vojni osvobodili z lastnimi silami in pomagali močne zavojevalce, kakršnih se ni bilo v zgodovini človeštva in ki so hoteli podjarmiti ves svet.

Kakor je nekoč rekel Vladimir Bakarič, so naši narodi v svojem osvobodilnem boju v drugi svetovni vojni, ki je imela tudi socialistično vizijo, pokazali, da so minili časi, ko so se lahko drugi poigravali z usodo malih narodov. Tu, na obrobju Evrope, so verjetno prvi v naši dobi izpričali, da lahko mali narodi sami odločajo o svoji usodi, kajti zmage drugih narodov v narodnoosvobodilnih bojih, osvobajanje izpod kolonialnega jarma itd. so sledili šele kasneje. Tako ima naš narodnoosvobodilni boj veljavnost precedensa, zaradi katerega so si naši narodi, združeni v socialistični Jugoslaviji, pridobili ugled v povojnem času in so se lahko uprli tudi Stalinu ter do danes vodili neodvisno državno politiko.

Z narodnoosvobodilnim bojem so torej naši narodi ustvarili pogoje za odločanje o svojem razvoju, postavili so se na lastne noge. Zaradi tega naša revolucija že v drugi svetovni vojni ni dopustila, da bi postala žrtev delitve interesnih sfer. Kljub sklepom z Jaltje ni bilo mogoče izvajati politike interesnih sfer, da bi Jugoslavijo razdelili fifty-fifty med Zahodom in Vzhodom oziroma med Sovjetsko zvezo in zahodnim kapitalizmom, ker je bila naša revolucija že močna in samostojna in ji ni mogel nihče nadeti jarma interesnih sfer.

To pa se je potem logično nadaljevalo med povojnim razvojem, ko je Tito v Ljubljani, bojujoč se za priključitev slovenskih in hrvatskih krajev na zahodni strani države Jugoslavije, izgovoril slovito misel, da nismo drobiž za poravnavanje tujih računov in da tujega nočemo, svojega pa ne damo.

To bi lahko danes izrazili s tezo, da se meje SFRJ ne bodo spreminjale, da ne bo nikomur uspelo brez vojne spremeni naših mej. To je treba poudariti tudi zaradi aktualnih dogodkov na Kosovu.

Sodelujemo pa z vsemi po načelih neodvisnosti in enakopravnosti.

Ta pridobitev narodnoosvobodilnega boja, s katero smo se postavili na lastne noge, je do danes izpričevala svojo življenjsko moč, zato nas ni pogoltnil ne en ne drug vojaško-politični blok in se to tudi ne bo posrečilo ne enemu ne drugemu brez morebitnega svetovnega požara. Tedaj pa se narodi borijo, kakor vedo in znajo, za svoj obstoj.

Mislim, da to pridobitev narodnoosvobodilnega boja, to, kar je bilo v njem spočeto kot vertikala samostojnosti in neodvisnosti, v sedanjosti premalo poudarjamo. To pa potrebujemo tudi za navdih.

Narodnoosvobodilni boj se je navdihoval ob idealih socialne pravičnosti in enakosti, idealih, da vsakdo živi od svojega dela, da ne bo buržoazije in drugih družbenih skupin, ki bodo živele od iz-

koriščenja tujega dela, da ne bo lastnikov proizvodnih sredstev, ki bodo najemali tujo delovno silo, da ves stari svet — kakor ga je označil v pesmi Nazor: »sile i nepravde kojem je narod sudit sta« — odhaja z zgodovinskega prizorišča. Narodnoosvobodilni boj je pomenil velik prodor globokih socialnih aspiracij ljudskih množic, ki so desetletja in tisočletja životarile v eksistencialni bedi, lačne, bose in gole. Z vsem tistim, kar je bilo njegova vsakdanja morala, kar je izžarevalo njegovo vsakdanje življenje, je ta boj pomenil uveljavljanje socialne pravičnosti, enakosti, skromnosti, življenja od lastnega dela itd. Tudi to je njegova velika pridobitev.

Če si ogledamo našo sodobnost iz tega zornega kota, moramo priznati, da smo na novejših stopnjah našega družbenega razvoja dopustili nekatere naplavinke, ki resno ogrožajo ideje socialne pravičnosti. Družba se ne temelji na uresničevanju načela, da vsakdo živi od svojega dela; ohranile so se zgodovinsko podedovane razlike med ljudmi v gnetnem in duhovnem bogastvu. Te razlike ne temeljijo na lastništvu nad velikimi proizvodnimi sredstvi, ker pri nas ni zasebnih lastnikov velikih proizvodnih sredstev. Imamo pa dosti takšnega, kar je na meji proizvodnih sredstev v zasebni lastni, ki se ne kapitalizirajo, in tistih, ki se kapitalizirajo. In razen proizvajalcev v tovarniških dvoranah, katerih delo je res očitno merljivo, vsi drugi ne živimo po načelu vsakomur po njegovem delu, temveč glede na to, kakšne položaje v družbeni hierarhiji upravljanja in ugleda si pridobimo, glede na to, katere naslove in poklice smo si pridobili. Pisarniško delo je še vedno privilegirano v primeri s tovarniškim. Zato si lahko drznem reči, da je naš družbeni razvoj do neke mere iznevelj pričakovanja glede na ideje socialne pravičnosti in enakosti iz narodnoosvobodilnega boja.

HIŠA BREZ PODNEJEMNIKOV

Ena izmed največjih pridobitev, ki jo po pravici najpogosteje omenjamo, je bratstvo in enotnost. Privedla je do tega, da danes vsi naši narodi in narodnosti živijo v naši skupni socialistični hiši, v hiši Federativne socialistične republike Jugoslavije, in da ni več nekdanje delitve na glavne in stranske narode, na narode in narodne manjšine, ki bi bile zaradi same besede »manjšina« podnajemniki. To pridobitev smo, kljub vsem naplavinam v medsebojnih odnosih v nekaterih obdobjih povojnega razvoja, nenehno uveljavljali in bogatili ves čas našega razvoja od narodnoosvobodilnega boja pa do danes.

Naši narodi so v tej svoji zgodovinski vzajemnosti, ki se je rodila v narodnoosvobodilnem boju, globoko doživljali dejstvo, da ne morejo obstajati brez medsebojne povezanosti, brez opiranja enih na druge. In tega dejstva se globoko zavedajo tudi danes.

V tem smislu skušamo v našem socialističnem razvoju nenehno iskati rešitve tudi, ko nastopajo težave zaradi razmerja med posebnim in skupnim. Vsak narod in vsaka narodnost v naši državi se hoče docela razviti in uveljaviti v tej naši skupnosti. Kakor je pisal Edvard Kardelj, naši narodi niso nekaj posebnega v sodobnem svetu. Tudi oni težijo k vsemu tistemu, k čemur težijo narodi vsega sveta, se pravi k uveljavljanju svoje individualnosti, optimalnemu razvoju svojih materialnih in duhovnih sil, iskanju sebe vrednega

Tudi v tem bataljonu je bilo precej perspektivnih komandirjev in politikomisarjev ter drugega kadra, ki je pa večinoma kmalu popadal. Med komandirji čet je bil tudi Ivan Vamberger-Fajfar, naslednji komandant Kokrškega 2. bataljona Kokrškega odreda.

Kokrški odred je ob ustanovitvi štel le okoli 160 borcev, vendar je ta številka potem v nekaj dneh narasla na okoli 200. Tudi to še ni bila velika enota, vendar je takoj prešla, oz. nadaljevala z akcijami. To pa zaradi konfiguracije ozemlja, zaradi oddaljenosti in nujne partizanske taktike seveda po bataljoni in četah. Odred je moral pokrivati veliko podolgovato območje od Begunje do vzhodne meje kamniškega okrožja, ki je bila na Črnicu in na Trojanah.

Kljub maloštevilnosti borcev je Kokrški odred zaradi nastopajoče ofenzive takoj prešel v neumorno dejavnost. Njegovo operativno območje je bilo zaradi karavanskih strmin, kotlin in grap, posebej pa še zaradi dveh prelazov — jezerskega in zlasti ljubljanskega — nekoliko težje kot Gorenjskega odreda, a nabeđen ni imel lahkega dela. V zgornjem predelu Gorenjske, ki jo je pokrival Gorenjski odred, so bile Jesenice, Radovljica, Bled, Begunje ter predor skozi Karavanke in cesta čez Koren. V osrednjem predelu Gorenjske pa je bil Kranj, Trzin in Kamnik z vsemi komunikacijami. Vsi ti kraji in njihove bližnje okolice so bili tudi močne okupatorjeve postojanke in sedeži številnih vojaških, zlasti pa policijskih, orožniških in gestapovskih ustanov.

Tako je bila Gorenjska kmalu ena najbolj, če ne najbolj na gosto preprežena pokrajina z okupatorjevimi posadkami.

Ze konec junija 1942 sta bataljona Kokrškega odreda — tako kot tudi Gorenjskega drugod — prešla v načrtovano aktivnost. Naj navedemo samo nekaj njihovih začetnih akcij, ki so bile navidez le malenkostne, v resnici pa so okupatorja zadrževali na najbolj ranljivi mestih:

— Kamniški, to je 1. bataljon Kokrškega odreda, je 30. junija med Vranskim in Motnikom podrl 11 telefonskih drogov, uničil pa je tudi vojaški kabel.

Isti bataljon je drugi dan v juliju v Tuhinjski dolini porušil most in uničil delavski avtobus. Hkrati je v Šmartnem v Tuhinjski dolini ubil orožniškega komandirja in porabil orožje. Take in podobne akcije je bataljon izvajal potem vsak dan. Sovražnik ni vedel, kje in kdaj bo spet prišlo do partizanskih akcij.

— Kokrški, to je 2. bataljon tega odreda, pa je v svojem prvem obdobju nad Trzinom in v dolini Kokre rušil električne in telefonske drogeve. Rušil je tudi gospodarske objekte, požgal dve žagi, ki sta delali za okupatorjeve potrebe, napadal manjše orožniške in druge patrulje in tako, kakor Kamniški, kaznoval nekaj izdajalcev in okupatorjevih sodelavcev. Potem ko je mobiliziral nekaj novincev, zlasti na kamniškem predelu pod Krvavcem, je začel zbirati tudi hrano za oddelke 2. grupe odredov, ki so prihajali prek Jelovice in potem v avgustu prek Save na območje Kokrškega odreda.

XXX

Po začetku velike nemške ofenzive proti gorenjskim partizanom in proti 2. grupi odredov, ki je sredi julija prišla na Jelovico, so nekateri domači sodelavci okupatorja hrabreje dvigali glave. Postajali so vedno nevarnejši mladim partizanskim enotam in organizacijam na terenu, zato jih je bilo potrebno odstranjevati. S smrtjo sta oba odredna bataljona od 23. junija do 16. julija 1942 kaznovala 17 izdajalcev. Druge re-

šitve ni bilo. Že tako so bile žrtve preštevalne. Okupator bi bil brez domačih izdajalcev malo manj kot slep.

Da bi bila partizanska ofenziva, ki je imela za cilj osvoboditi del ozemlja južno od Save, čim uspešnejša, je bilo treba mobilizirati nove borce. A ker tudi to ne bi zadostovalo, je Glavno poveljstvo poslalo v pomoč gorenjskim partizanom tudi močno 2. grupo odredov, ki naj bi po opravljenih nalogah odšla dalje prek Karavank in Kamniških planin proti Štajerski.

Prav zaradi tega so tako enote Gorenjskega, še bolj pa 2. bataljon Kokrškega odreda, morale zanj pripravljeni zaloge hrane, da bi oddelki 2. grupe odredov lažje prenašali bremena bojev in pohodov v neznanih krajih.

A komaj so enote tako 1. kot 2. grupe odredov začele razvijati svojo dejavnost, je nemško poveljstvo pripravilo veliko ofenzivo. Obsežno ofenzivo so pripravljali tudi italijanska poveljstva proti partizanom in osvobojenemu ozemlju v ljubljanski pokrajini. Italijanski in nemški voditelji so se sestali 2. in 3. julija 1942 v Celovcu. Posvet sta vodila visoki komisar za ljubljansko pokrajino dr. Emilio Grazioli ter šef civilne uprave — gauleiter za Koroško in Gorenjsko dr. Friedrich Rainer. Ofenzivo na italijanskem okupiranem območju so začeli 16. julija in za to angažirali 82.000 mož, za Gorenjsko pa so Nemci pripravili 13.000 mož, ki so jih kmalu za tem pričeli dovažati v pokrajino. Kot kažejo dosedanje raziskave, je bilo nemško poveljstvo na Bledu že sredi maja 1942 seznanjeno s poglobitvami osnutki partizanskih načrtovanj o delnem osvobajanju Gorenjske, zato se je temu ustrezno tudi naglo in dobro pripravilo. Izdajstvo okoli tega bo potrebno še raziskati.

Zato je bilo na Gorenjskem že konec junija 1942 veliko nemških vojakov. Nemško poveljstvo je pripravilo ofenzivo proti 1. in 2. grupi odredov in ji dalo šifro »Enzian«. Reichsführer SS Heinrich Himmler je že 25. junija 1942 višjemu vodji SS in policije 18. vojaškega okrožja (tedaj je imel sedež na Bledu) generalajnantu SS Erwinu Rösenbergerju ukazal, naj na vsak način »uničijo partizane na Gorenjskem in Spodnjem Štajerskem«, pri tem pa »naj ne izbirajo sredstev«.

Himmlerjeva zločinska navodila naročajo: »Ta akcija naj prepreči nadaljnjo škodo, povzročeno po elementih, ki prostovoljno podpirajo bande z ljudmi, z živčjem, z orožjem in z zavetiščem. Moške člane takih družin, včasih pa tudi vse sorodstvo, je načelno potrebno likvidirati. Ženske aretirajte in odpeljite v koncentracijska taborišča, otroke pa namestite v tistem delu gaua, ki je že prej pripadal rajhu...«

Na osnovi takih zločinskih povelj so 13. julija 1942 (po nekaterih uvodnih napadih) Nemci začeli ofenzivo na Gorenjskem, ki je s presledki trajala vse do konca septembra.

In šele v tej luči je možno objektivneje presojati trde razmere na Gorenjskem v tem času.

Zato ni čudno, da se je le manjšemu delu 2. grupe odredov posrečilo »prebiti se prek Gorenjske in delno Koroške na Štajersko in da so tudi gorenjske partizanske enote v tem poletju, na jesen in zimo dobivale velike rane. Da so partizani na Gorenjskem tedaj sploh obstali, gre zasluga najbolj požrtvovalnim voditeljem, predvsem pa pristni partizanski taktiki. Če je zlasti v tem času, v času silovitih okupatorjevih premoči in tudi že pridobitvenih izkušenj v bojih s partizani kak poveljnik pozabil na to nujnost in se

hotel z Nemci spoprijemati v odprtem boju, je doživel neuspeh in padale so številne žrtve. Nemci so bili tako močni in usposobljeni, da so znali izkoristiti tudi najmanjšo napako partizanskih poveljstev.

XXX

Rečeno je bilo, da so partizani na Gorenjskem pogosto padali tudi poleti in vse do konca 1942. leta.

To žal potrjujejo tudi naslednji podatki: — Dne 8. avgusta 1942 je bil na Jezercih pod Lipanco napaden novi štab Gorenjskega odreda. Tedaj so padli ali bili ranjeni: novi komandant (dotedanji politikomisar) Gorenjskega odreda **Polde Stražišar**, ranjen, ujet in nato v taborišču pokončan je bil novi odredni politikomisar (dotlej intendant) **Franc Potočnik**, **španski borec**, padel je tudi Ivan Bernard, Jakov brat, komandir 3. čete (nove) v Pokljuškem bataljonu.

— 28. avgusta je med napadom na štab 1. grupe odredov nad Jamnikom na Jelovici padel **Viktor Kejžar-Peter** z Jesenic, tedaj namestnik grupnega politikomisarja.

— Na Mošenjski oziroma Lipniški planini je v neenakem boju **9. septembra 1942 padlo 25 (nekateri podatki kažejo na 27) borcev Selške čete** in nekateri drugi. Med njimi je smrt doletela tudi znamenitega komandanta 1. grupe odredov, narodnega heroja in španskega borca **Jožeta Gregorčiča-Gorenjca**. Padel je tudi **Polde Ravnihar**, komandir **Selške čete** in nekaj drugih voditeljev. Da bi bilo še huje, je bil 16. oktobra hudo ranjen še politikomisar 1. grupe odredov, narodni heroj **Lojze Kebe-Štefan**, ki je ranam podlegel 20. oktobra.

Zaradi izdaje so Nemci (čež 3.000) 13. septembra obkolili ravniški Udin boršt, v katerem sta se zadrževala 1. in 3. četa Kokrškega — 2. bataljona Kokrškega odreda. V obroču se je znašlo 63 borcev. **Padlo jih je 24, ujetih je bilo 33**, le 6 se jih je nekako rešilo. Med padlimi so bili: odredni intendant **Stane Teran-Naret**, bataljonski politikomisar **Leon Skapin-Lado iz Ljubljane**, komandir 1. čete **Janez Perko** iz Retenji pri Dupljah, politikomisar 1. čete **Stanko Mlakar-Cveto** iz Senčurja, ranjen in ujet je bil politikomisar 3. čete **Alojz Stružnik-Jug** iz Srednje vasi pri Senčurju, ujet je bil komandir čete iz 2. grupe odredov **Ignac Kamšek-Kolja** iz Kočevja in mnogo drugih.

— Hud udarec je Kokrški odred doživel tudi 23. decembra 1942 na Kostanjski planini v Tuhinju. Tedaj je v hudem boju padlo 16 borcev Kamniškega bataljona, med njimi tudi odredni komandant, narodni heroj **Matija Blejec-Matevž Plamen**, pa bataljonski komandant **Franc Per-Vido** ter četni poveljniki in politikomisarji: **Valentin Pestotnik-Miha**, **Peter Podbevšek-Dušan**, **Janez Ogrin-Lojze** in drugi.

Ze samo grob seštevek padlih gorenjskih partizanov v 1942. letu pokaže osupljivo številko: 190 do 195! Večina teh borcev bi kasneje postala vodilni kader v partizanskih enotah ali na terenu. V tej številki (190—195) je zajetih najmanj 41 komandirjev, komandantov, politikomisarjev ter političnih delavcev partizanov na terenu. Med padlimi je bilo torej najmanj 20% vodilnih tovarišev, katerih izguba je bila še posebej boleča. K tem 190—195 moramo prišteti najmanj še 50 ujetih partizanov (Jelovica, Udin boršt itd.), ki so jih Nemci večinoma tudi pokončali med talci ali v taboriščih smrti, nekaj pa jih je tudi drugače odpadlo. Tako so gorenjski partizani v hudem 1942. letu izgubili najmanj 240 do 250 borcev.

Če k temu prištejemo še 612 talcev (ki so bili sicer iz raznih krajev, vendar največ (Nadaljevanje na 18. strani

(Nadaljevanje s 13. strani)

razmer ustanovljen cela dva meseca po izidu povelja Glavnega poveljstva o ustanovitvi.

Kot rečeno, je bil najprej imenovan štab odreda. Komandant (prvi, kar smo poprej navajali različno) je postal **Andrej Žvan-Boris**, kasnejši narodni heroj, doma iz Spodnjih Gorij. Padel je na koncu vojne na Poreznu v zadnji veliki ofenzivi 24. marca 1945. Za politkomisarja je bil imenovan **Polde Stražišar** z Javornika, v začetku priprav upora član jeseniškega vojno-revolucionarnega komiteja. Padel je že 8. avgusta 1942 na Jezercih pod Lipanco prav tedaj, ko je bil imenovan za novega odrednega komandanta. Tako je komandant Gorenjskega odreda še naprej ostal **Andrej Žvan-Boris**, ki ga je jeseni istega leta nasledil **Franc Biček-Turk-Bruno**.

Štab Gorenjskega odreda je tedaj dobil tudi intendanta. To je bil **Franc Potočnik**, španski borec iz Bohinja-Javornika, ki pa je bil kmalu ranjen in ujet kot novi politkomisar GO. Odred je dobil tudi zdravnika. To je bil **dr. Edvard Pohar-Brko**, ki je prišel s prostovoljci iz Ljubljane in je vojno preživel.

Prvi bataljon Gorenjskega odreda je bil novi Cankarjev bataljon pod Stolom. Ustanovili so ga prav zaradi preurejanja partizanske vojske in njenih novih ofenzivnih nalog. Z dan ustanovitve je štel 20. junij. Prej ga zaradi premajhnega števila borcev niso mogli osnovati. V prvi polovici junija je namreč prišla kot okrepitev iz Dolomitov večja, že v začetku maja obljubljena skupina borcev — prostovoljcev iz ljubljanske pokrajine. Dve četi tega bataljona sta delovali na območju Stola in Jesenic do Begunj, Gorjanska ali tretja pa se je zadrževala na območju Mežakle, Pokljuke in Bohinja.

Komandant 1. ali Cankarjevega bataljona GO je postal **Albin Zemva-Izidor**, ki je padel že 5. oktobra 1942 v Hrašah pri Lescah. Za politkomisarja je bil imenovan **Matija Verdni-Moti** (nato imenovan tudi Štaji in Tomaž), kasneje proglašen za narodnega heroja, padel pa je na Koroškem 2. februarja 1944.

Iz tretje čete na Pokljuki je bil med 10. in 14. julijem 1942 ustanovljen še drugi ali Pokljuški (tudi Stražišarjev) bataljon. Maloštevilni Gorenjski odred je od približno 100 borcev, ki so prišli iz Dolomitov, dobil okoli 60. Nekaj jih je ostalo na Pokljuki, večji del pa je dobil Cankarjev — 1. bataljon pod Stolom.

Komandant 2. ali Pokljuškega bataljona je postal **Ernest Seidler-Iztoč**, ki je padel 2. avgusta 1943 na Žirovskem vrhu, politkomisar pa **Jože Kranjc-Žakelj**. Ta je utonil v Soči 11. julija 1944.

Tako se je odred mogel lotiti ofenzivnih nalog, čeprav je štel še okoli 200 borcev.

Najprej so se njegove enote lotile sabotaž na cestnem in zlasti železniškem omrežju. To je bilo za okupatorja najbolj občutljivejše. Izvajale so tudi druge vojaške akcije. Gorenjski odred, razdeljen po četah in bataljoni, je rušil predvsem komunikacije v zgornjem predelu Gorenjske, predvsem železniško progo Jesenice—Bohinj in glavno arterijo Jesenice—Radovljica. Okupator je takoj občutil poživljeno partizansko dejavnost.

V prvem obdobju Gorenjskega odreda je bila največja in najbolj učinkovita tista akcija, ki jo je 26. junija 1942 izvršil 1. bataljon-Cankarjev, ko je skupaj s terenskimi sodelavci požgal cestni in železniški most v Mostah pri Žirovnici. S tem je bila pretrgana glavna arterija, ki je povezovala Avstrijo z Gorenjsko in ostalimi deli Slovenije in še dlje. Gorenjska je bila torej nepogrešljiva

člen v sistemu Hitlerjevega imperija. Ta in druge partizanske akcije tega časa so odjeknile v samem Hitlerjevem in Himmlerjevem Berlinu. Spet je bil isti policijski generalpolkovnik Kurt Daluege, ki je skrbel tudi za intervencije na Gorenjskem pozimi, poslan na Gorenjsko, da uvede najkruzejše ukrepe skupno z generalom Erwinom Rösenerjem. Prisotnost berlinskega mogočnika je najbolj potrjevala, v kako pomemben živec je bil s to in s temi akcijami prizadet okupator. Kljub moči je v svoji nemoči nad partizani nemški okupator na kraj partizanske diverzije v Mostah pripeljal iz begunjskih zaporov 29 talcev, katerih eden jim je med streljanjem ušel.

To pa ni zaleglo, da bi akcije partizanov zaustavili. Kljub pospešenemu popravljanju in obnavljanju mostov je promet na tej progi mogel spet steči šele čez tri tedne. To pa je bilo v vojnem času kar precejšnje obdobje.

XXX

Če bi naštevati še druge akcije Gorenjskega odreda samo v letu 1942, kaj šele v ostalih letih, bi potrebovali veliko strani. A tu zdaj le še to, da Gorenjski odred kljub hudemu in neprestanemu nemškemu zasledovanju in napadom ni bil nikoli uničen. Poleg ostalega je bil in postal velika in nepogrešljiva kadrovska enota, ki je tudi za druge enote še pozneje mobilizirala veliko novincev.

Ob vsej nemški premoči je Gorenjski odred na pomlad 1943 narasel celo na 9 bataljonov, kar je bilo nekaj enkratnega. Iz teh bataljonov je 12. julija 1943 nastala tudi prva gorenjska brigada, najprej imenovana 8. slovenska proletarska brigada, konec septembra 1943 pa preimenovana v 7. brigado Franceta Prešerna. Gorenjski odred, ki je dajal borce tudi za delo na terenu, za VOS in VDV, kurirje in razne ustanove, je bil po raznih reorganizacijah ukiniten 27. avgusta 1944. Tedaj je dal enote še za novi Kokrški in Škofjeloški odred.

Po ukinitvi Gorenjskega odreda je bil konec avgusta in v začetku septembra 1944 osnovan Jeseniško-bohinjski odred. Temu je dal osnovo 3. bataljon Prešernove brigade, pozneje pa se je krepil z novinci iz bohinjsko-jesenjske okolice.

KOKRŠKI ODRED

Tako kot Gorenjski je bil tudi Kokrški odred osnovan v začetku junija 1942. Najprej je bil imenovan njegov štab, ki je imel

prvo nalogo, da osnuje in sestavi odred v celoto, vendar z aktivnostjo po bataljoni.

Zanimivost Kokrškega odreda je, da je bil sestavljen dvakrat. Prvič v času najhujših preizkušenj, v času maloštevilnosti gorenjskih partizanov v začetku junija 1942, drugič v času širokega razmaha NOB, a tudi v času razraščanja gorenjskega domobranstva, 27. avgusta 1944. Za tem je vojna trajala še 8 mesecev.

Prvi Kokrški odred in njegov štab sta pravzaprav nastajala postopoma. Poveljstvo odreda je štab 1. grupe odredov v loških hribih imenoval že v začetku junija. Za komandanta je bil postavljen **Tomaž Knavs-Matevž Kovač**, ki je služboval v Mengšu. Njegov konec ni znan. Politkomisar je postal **Ivan Bertonec-Johan Jereb** z Dobrave pri Kropi in je umrl po vojni leta 1968.

V tistem času je bil na vsej Gorenjski najbolj aktiven Kamniški bataljon, ki je postal 1. bataljon Kokrškega odreda. Zaradi oddaljenosti ostalih odrednih enot je bil vedno samostojen in nikoli ni nastopil skupno z 2. bataljonom, ki je bil ustanovljen mesec dni kasneje. Komandant Kamniškega bataljona je bil mengešan, znameniti **heroj Matija Blejec-Matevž Plamen** (pozneje je bil imenovan za drugega komandanta odreda), ki je padel skupno s 15 tovariši 24. decembra 1942 na Kostanjski planini nad Tuhinjem. Politkomisar tega bataljona je bil tudi poznejši **narodni heroj Jakob Molek-Mohor Iskra**, rojen v vasi Petkovec v Slovenskih goricah, padel pa je 7. marca 1945 v Srednji Bistrici v Prekmurju. V bataljonu je bila še cela vrsta znamenitih komandirjev in politkomisarjev, med njimi tudi **Franc Per-Vido**, ki je za Blejcem postal komandant bataljona. Kamniški bataljon je bil močnejši kot Kokrški, ali 2. bataljon KO, saj je prvi ob ustanovitvi odreda štel okoli 90, drugi pa 70 borcev.

Drugi Kokrški bataljon je bil ustanovljen 18. junija 1942 na Kališču potem, ko je odredni štab pripeljal z loškega hribovja prek Sore in Save tistih 30 borcev, ki so bili Kokrškemu odredu dodeljeni iz moštva, ki ga je poslalo Glavno poveljstvo iz Dolomitov.

Odredni intendat je postal **Stane Teran-Naret** iz Dupelj, zdravnik pa **dr. Milan Cuder-Miha** iz Ljubljane. Za prvega komandanta 2. bataljona — Kokrškega je bil postavljen **Franc Šiška-Črto** iz Kranja, ki je vojno preživel, za politkomisarja pa **Anton Štefe-Kostja** iz Trziča, ki je za Ivanom Bertonclem postal odredni politkomisar. Padel je 19. januarja 1943 v Kališču nad Črno.

Jesenice danes

mesta, ki ne bi bilo anonimno in provincialno v mednarodni skupnosti, vendar z zgodovinskim posredovanjem svoje socialistične federativne skupnosti.

Naša revolucija je prav z narodnoosvobodilnim bojem, s pripravljanjem tega boja in udeležanjem njegovih pridobitev po zmagi ne le omogočila nacionalno samoopredelitev, temveč je tudi v dobršni meri razvila nacionalne individualnosti makedonskega, črnogorskega in muslimanskega naroda, ki so bile popolnoma zanikane v nerazvitem kapitalizmu stare Jugoslavije. Prav tako pa je tudi uveljavila pravico do enakopravnega kulturnega in socialnega razvoja vseh naših narodnosti (v skladu z izročilom so povsod po svetu, pa tudi pri nas še pred dvema desetletjema narodnosti imenovali narodne manjšine). Narodnoosvobodilni boj je obračunal samo z eno narodno manjšino: to je bila nemška narodna manjšina, ki se je morala izseliti zaradi skoraj stootstotnega sodelovanja s fašizmom v drugi svetovni vojni.

Pogosto se misli, da je vse, kar je politično zagotovilo narodnoosvobodilni boj na področju bratstva in enotnosti, že samo po sebi zajamčeno. Ne, to je tudi nenehno ogroženo. Danes ne moremo utemeljevati odnosov med našimi narodi in narodnostmi na popolnoma enakih vezeh kot včeraj, in sicer zaradi dosti večje razvitosti proizvodnih sil ter večjih duhovnih in materialnih potreb vseh naših narodov in narodnosti, ker so tudi v njihovi razredno-socialni strukturi in v družbeni zavesti nastopile velike spremembe, na katere je treba nenehno odgovarjati v političnem sistemu in s ponovnim definiranjem odnosov med narodi in narodnostmi v skladu s potrebami optimalnega gospodarskega in kulturnega razvoja vseh. To, kar je bilo utemeljeno z narodnoosvobodilnim bojem, pa ostaja trajna pridobitev: da so vsi enaki, da ni delitve na glavne in postranske, da obstaja zgodovinska vzajemnost, da se naši narodi ne morejo razvijati ločeno drug od drugega ne drug proti drugemu. Stavari ni v tem, da nastajajo problemi med našimi narodi in narodnostmi, saj nujno nastajajo. Lenin je že zdavnaj pisal, da bodo vsa nasprotja med narodi izginila šele, ko bodo izginile država, poklicna armada in meje, ko bodo odpravljena vsa razredna nasprotja med ljudmi. Na to pa bo treba še čakati. Takšni ali drugačni posebni interesi narodov so lahko različni, gre pa za mehanizem njihovega socialističnega usklajevanja, odkritega obravnavanja in reševanja. Če ne skrbimo nenehno za mednarodne odnose, nam sile preteklosti skačejo v hrbet in izbruhnejo nacionalizmi, ki lahko zastrupijo tudi nove generacije, rojene šele potem, ko je bila izstreljena zadnja krogla v drugi svetovni vojni. Ta privlačna moč nacionalizma je kot sila mračnjastva in preteklosti pri nas najmočnejša, najbolj sugestivna in grozi tudi prihajajočim generacijam.

Narodnoosvobodilni boj je pomenil zamenjavo razredov pri upravljanju družbe. Namesto nerazvite buržoazije je stopil na zgodovinsko prizorišče delavski razred. V strukturi prebivalstva niti ni bil močnejše zastopan. Ko se je začel narodnoosvobodilni boj, so industrijski delavci tvorili približno sedem odstotkov prebivalstva Jugoslavije. Toda ideologija delavskega razreda je prežela narodnoosvobodilni boj in vodilo jedro partizanskega gibanja je bilo v rokah delavcev. Tudi sam Josip Broz Tito je bil kovinar.

Za prispevek k narodnoosvobodilnemu boju je bilo 1370 ljudi proglašanih za narodne heroje, od tega jih je bilo 260 kovinarjev. Tudi to nam nekaj pove. Da niti ne omenjamo, koliko je bilo kmetov.

Delavski razred je prav med narodnoosvobodilnim bojem postal vodilni družbeni razred in to je v naši družbi tudi ostal. Po svoji fizični moči pa je bilo v ospredju kmetstvo, ki je bilo ne le sorodstveno povezano z delavskim razredom, temveč je oblikovalo tudi revolucionarno zavezništvo, ker je iskalo svojo življenjsko perspektivo, se hotelo izviti iz popolne pavperizacije na drobni posesti stare Jugoslavije, ki kot dežela, v kateri je vladal napol kolonialni kapitalizem, ni mogla razvijati proizvodnih sil, kratko malo ni mogla ustvariti zadostnega presečka dela za pospešeno industrializacijo in urbanizacijo; šele zmaga socialistične revolucije je ustvarila tudi materialne in duhovne predpostavke za pospešeno industrializacijo in urbanizacijo.

RAZNI SREDNI SLOJI

Delavci in kmetje torej prevzemajo vodenje družbe, buržoazija kot politični razred pa je zgodovinsko pokopana. Njene fizične ostanke v času po vojni lahko zanemarimo, ne moremo pa zanemariti njene duhovne dediščine, ki še danes tako ali drugače uklepa zavest vseh nas. Sicer pa ne gre samo za duhovno in zgodovinsko dediščino domače, nerazvite buržoazije, temveč tudi svetovne buržoazije, ki še v veliki meri vlada svetu. Prav v skladu s to pridobitvijo narodnoosvobodilnega boja je bilo vedno ena izmed rdečih niti našega razvoja iskanje rešitev, da bi delavci in kmetje v resnici vodi družbo in da jih ne bi odrinila ne morebiti od mrtvih vstala buržoazija v klasičnem pomenu, temveč razni srednji sloji in vse, kar deluje v začetnem obdobju socializma, ki je po proizvodnih odnosih bližje kapitalizmu kot zgodovinsko oddaljenemu komunizmu prihodnosti, kot birokracija, tehnokracija, kulturokracija. Zelo pereča je namreč nevarnost, da bi se ti srednji sloji utrdili na krmlilu družbe, da bi jo vodili namesto delavcev in z njimi povezanih kmetov. Morda je smisel socialističnega samoupravljanja in vsega, kar smo delali po narodnoosvobodilnem boju do danes, prav v tem, da se ne bi utrdila uzurpacija oblasti po tehnokraciji, birokraciji in srednjih slojih in da družbeni razvoj ne bi potekal tako, da bi se delavci in kmetje preobrazili v srednje sloje, temveč da bi se vsi preobrazili v delavce na zvezi delavcev — delovni človek, da bi se vsakdo, ki dela, povezoval z delavcem v materialni proizvodnji z menjavo dela, v kateri se ne bo več jemalo delavcu njegovo presežno delo ne z državne silo ne s stihijem delovanjem tržišča. Ves smisel našega družbenega razvoja, ki je bil v narodnoosvobodilnem boju utemeljen z zvezo med delavci in kmeti, pa je v tem, da bi v zgodovinsko danih okoliščinah odpravili razredne strukture družbe tako, da bi vsakdo postal delovni človek, delovni človek pa bi se, če ni delavec, po gmotnem in družbenem položaju in tudi glede dosegljivosti duhovne kulture vedno bolj izenačeval z delavcem (in ne nasprotno).

V povojnem razdobju so bile seveda tudi na tem področju negativnosti v naši politiki. Število kmetov se je s sedemdesetih odstotkov prebivalstva zmanjšalo

(Nadaljevanje na 4. strani)

MIHA KLINAR

Partizani

Krstile
so nas hoste
s svojimi imeni:
Bori, Hrasti,
Gabri, Brestji,
Strnadi, Jastrebi
Sokoli ...
Kot da rodilo
nas je drevje
ali v svojih gnezdih
izglele ptice,
kljubujemo
viharju.

Deset v Domžalah, pet v Lescah
in na Koroški Beli pet ...
Sirmim v lepahe brez besed
in v srcu gnev in v srcu strah.
Deset v Domžalah, pet v Lescah
in na Koroški Beli pet ...
Sirmim kot drugi nem in bled,
otožen, brez moči in plah.

Deset v Domžalah, pet v Lescah
in na Koroški Beli pet ...

Morda vsi pridemo na red,
pod strelom umremo ob cestah.
Deset v Domžalah, pet v Lescah
in na Koroški Beli pet.

Mošnje, Lancovo, Golčaj
smrti v oktobru je izbrala
in s krvo je v svoj seznam
talcev trideset vpisala.

Kdo jim sveče bo prižigal?
Kdo tolažil bo nesrečne?
Njihova imena večna
bodo, kot so zvezde večne.

Niso to samo besede,
kamen bel za nad grobove?
Njim, ki te dni postrelili
so očete in sinove,
bolečin ne bodo stili
tvoje pesmi potešili.

Tam pod gradom Kamnom v Dragi
zraslo je pokopališče:
tam pod gradom Kamnom v Dragi
travniki je postal morišče.

Tam pod gradom Kamnom v Dragi
smrti streljala je novembra.
Tam pod gradom Kamnom v Dragi
smrti morila je decembra.

Kroniko krvavo pišem,
kot srce mi ukazuje.

DNEVE ČRNE S STIHI RIŠEM,
A PRIJATELJ MOJ S PASTELI.

Ljudstvo v grozi se vprašuje:
Bomo čas ta preživel?

MIHA KLINAR iz zbirke
na MRTVI STRAŽI

(Nadaljevanje s 3. strani)

na dvajset odstotkov, bili pa so družbeno zanemarjeni, do neke mere pozabljeni in odrinjeni v ozadje, kar se nam masčuje tudi s tem, da imamo vedno več neobdelane zemlje in moramo hrano uvažati, namesto da bi jo izvažali.

Omenil sem 260 kovinarjev narodnih herojev. Če danes pogledate, kdo vodi naše delovne organizacije ali kdo je v oblastvenih organih, v skupščinah, vidite, da so to brez izjeme tako imenovani šolani ljudje. Postalo je nekakšna družbena dogma, da je voditelj lahko samo tisti, ki ima visoke naslove in diplome. Glejte, če se ne motim, zdaj v Zagrebu med predsedniki skupščin in izvršnih odborov dvanajstih občin samo eden ni pravnik ali ekonomist. In še več: obstaja mnenje, da tudi izmed »šolanih« lahko vodijo samo pravniki, ekonomisti in politologi, le včasih zaide na vodilno dolžnost kakšen inženir. Je mar treba pripominjati, da vodilne funkcije v družbi, zlasti v samoupravljanju, niso vezane same po sebi na šolsko diplomu in da diploma še ne jamči za sposobnost. Ko so prišle množično šolane nove generacije, so obtoževale tedanje voditelje — med katerimi so bili mnogi, ki so bili partizani in delavci in so postali direktorji — da niso več sposobni upravljati in razvijati proizvodnih sil, da jih je čas povozil in da bi se morali posloviti. Pa so prišli na vodilne položaje ljudje, oboroženi z vsemi mogočimi naslovi, vedno pogostejše imajo doktorate in magisterije, a vodijo delovne organizacije slabše kot ti delavci. To je nekaj nerazumljivega. V našem gospodarstvu imamo zdaj na primer 120.000 ekonomistov z višjo ali visoko šolo, a zdi se, da več kot jih je, slabše gre gospodarstvu. A da se ne bi pretirano oddaljil. Hotel sem opozoriti na naplavine, ki tako ali drugače ogrožajo tudi omenjeno pridobitev narodnoosvobodilnega boja, čeprav je nenehno naša vodnica.

Ena izmed pridobitev narodnoosvobodilnega boja, ki je lahko velik vir navdiha tudi za našo sodobnost, je pridobitev idejnega centralizma in akcijske decentralizacije. Tudi na sedanji stopnji našega družbenega razvoja po načelih združenega dela, vsebovanih v novi Ustavi in Zakonu o združenem delu, je treba o tem vsak dan razmišljati. Razhajanje med priseganjem na iste ideje in prakso samo pa povzroča hude glavobole in skoraj ogroža naš družbeni razvoj. Idejni centralizem pomeni to, čemur običajno pravimo enotnost mišljenja. Tito je med narodnoosvobodilnim bojem s svojim Vrhovnim štabom križaril od Srbije in Črne gore do meje med Bosno in Hercegovino ter Hrvatsko in nazaj. Seveda tedaj ni bilo državne oblasti z uradniki, zapor in aparati našilja. Delovala je morala revolucionarnih partizanskih enot: če si se prostovoljno pridružil enoti, tedaj sprejemaš njeno disciplino, vstevši tveganje, da boš ustreljen po sklepu revolucionarnega vojaškega sodišča. Nihče pa te ni na silo gnal v enoto. Šlo je torej za prostovoljnost, pa tudi za revolucionarno disciplino. Po drugi plati je sile narodnoosvobodilnega gibanja, v vsaki vasi, v vsakem mestu, v vsakem kotičku Jugoslavije, prežemala monolitna idejna enotnost. Vedelo se je za tisto bistveno, kar se hoče, ne glede na to, da zveze niso delovale in da o kakšnem dejanskem centralizmu v tistem momentu, kakor razumemo v mirnodobnih razmerah državni centralizem, ni moglo biti niti govora. Narodnoosvobodilni boj je bil, lahko bi rekli, sinteza idejnega vo-

Jesenice prve dni po osvoboditvi

denja iz enega središča, iz Komunistične partije in njenega vrha, in spontane ustvarjalne revolucionarne akcije v družbi. Tudi je svoj čas pisal, da je pariška komuna propadla zaradi tega, ker ni imela osrednjega vodstva. Naš narodnoosvobodilni boj je imel osrednje vodstvo, vendar to vodstvo ni ukazovalo, temveč je vse temeljilo na idejni enotnosti, enotnosti mišljenja, enotnosti revolucionarne vizije, sočasno pa je obstajala popolna akcijska decentralizacija.

PLURALIZEM SKUPINSKOLASTNIŠKIH INTERESOV

To danes pri nas ne gre. Imamo enotne parole v vsej državi, dejanska enotnost mišljenja pa ne obstaja glede mnogih zelo občutljivih točk v družbenem razvoju. Ker imamo široko decentralizacijo, ki je sama na sebi zelo zaželen pridobitev dosedanjega razvoja, socialističnega samoupravljanja, pa parcialni interesi pogosto spodkopavajo in ogrožajo skupne interese. Edvard Kardelj je izdelal teorijo o pluralizmu samoupravnih socialističnih interesov. Za njihovo usklajevanje se moramo boriti v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja. Dejansko pa imamo zdaj pluralizem skupinskih interesov, ki se odseva v socialno in nacionalno, teritorialno in funkcionalno obleko. Zaradi tega je ne le ogrožena idejna enotnost, temveč tudi lahko pride v družbenem razvoju do strašnih ponesrečev zaradi tega, ker vsakdo vleče na svojo stran. Glede tega bi bilo dobrodošlo navdihovanje ob narodnoosvobodilnem boju.

V narodnoosvobodilnem boju je vse potekalo »od spodaj«. Tako se je tudi samoupravljanje pravzaprav rodilo v narodnoosvobodilnem boju. To moramo že enkrat doumeti. Samoupravljanje se ni rodilo v glavah Tita, Kardelja, Kidriča in nekaterih drugih voditeljev v petdesetih letih, potem ko nas je Stalin stisnil za vrat, temveč je bilo to pristna linija socialistične revolucije, od izbruha splošne ljudske vstaje 1941. leta. V narodnoosvobodilnem boju je prišla do izraza moč ljudskih množic, o kateri je na primer Edvard Kardelj pisal že v uziški Borbi 1941. leta, ko je snoval politiko oblikovanja narodnoosvobodilnih odborov.

Tedaj je pisal o moči ljudskih množic, ki bo prek narodnoosvobodilnih odborov prišla do besede. Leta 1945 pa je takoj napisal članek o izkušnjah našega narodnoosvobodilnega boja in je ugotavljal prav to, da je prišla do izraza moč ljudskih množic in da na mora to rabiti za kažipot, da nobena država ali poseben sloj ne more nadomestiti moči ljudstva. To je bila linija samoupravljanja, ki ga je rodil in uveljavil narodnoosvobodilni boj. Tudi mi lahko iz našega povojnega razvoja izluščimo nauk, da je družba zahajala v večje ali manjše krize vedno, kadar množice niso bile dejansko mobilne, ko so bile omrtvičene, ko so vse te naše »strukture«, naši manipulativni mehanizmi in hipertrofija sestankov odrinili vstran njihovo živo akcijo in živo besedo. Tudi to se nam je dogajalo in danes je to nemara naš glavni družbeni problem, saj v tem trenutku nismo na ravni pridobitev narodnoosvobodilnega boja. Če z množicami govorimo po otroško, in to počnemo na veliko, toliko da se nam ne zaletj od vsega tega čebljanja, je to ne le afektiranto, temveč opozarja tudi na to, da so pahnjene v položaj objekta. Za nas je danes, ko toliko govorimo o delegatskem sistemu, o tem, zakaj si ni pridobil življenjske moči, zakaj nima dovolj stika s tako imenovano bazo, zakaj smo hiperorganizirani »zgoraj«, v bazi pa neorganizirani, vse tisto, kar se je dogajalo na tem področju v narodnoosvobodilnem boju, ko je moč ljudskih množic res prišla do izraza, velik nauk.

Ko iščemo odgovore na ta vprašanja, je namreč prav, da se spomnimo narodnoosvobodilnega boja in tistega, kar se je dogajalo kot njegovo nadaljevanje tudi v obdobju tako imenovanega revolucionarnega etatizma, ko se državi pri nas ni posrečilo »zajahati« ljudstva in ko smo se odločili za samoupravljanje zaradi tega, ker smo hoteli ohraniti to pristno linijo revolucije, in ne zaradi tega, ker sta si samoupravljanje izmislila dva ali trije ljudje, da bi se naša razvojna pot po Stalinovem napadu razlikovala od »sovjet-ske«. Pri nas se dobijo celo knjige tistih ljudi, ki mislijo o sebi, da so naši najpametnejši filozofi in sociologi, knjige, ki temeljijo na tezi, da je bilo samoupravljanje »izmišljeno« in »vpeljavano« po spopadu z informbirojem. Zakaj pa je potem prišlo do tega spopada?

raznih izdajstvih, ki so za seboj puščala strah, nezaupanje in kri, maloštevilnim gorenjskim partizanom izjemno hudo. Tedaj, ko so Nemci tlačili še skoraj vso Evropo in bili globoko v Sovjetski zvezi, ko so ogrožali tudi severno Afriko, so bili tudi na Gorenjskem s svojimi na gosto posajenimi postojankami in številnimi enotami ter nasiljem na vrhuncu svoje zločinske moči. Konec vojne ni bilo videti.

Ob vsem okupatorjevem nasilju in izkazovanju moči je bila njihova ofenzivnost v bistvu defenzivna, obrambnega značaja. Da ta, na pogled nasprotujoča si trditev, vendarle drži, potrjuje dejstvo, da so Nemci kmalu po dražgoški bitki Gorenjsko namesto »Südkärnten« — Južna Koroška, preimenovali v »Oberkrain« — Gorenjska, kar je bilo tiho priznanje, da se ljudje upirajo zunaj, a ne v »rajhu«.

In prav zaradi teh in takih okoliščin so partizani vlagali nove napore v pozivljanje akcij in krepitev svojih majhnih enot. Na vsem Gorenjskem je bilo konec marca 1942 komaj še 300 partizanov, okupator pa se je obnašal, kot bi bila Gorenjska del Hitlerjevega rajha. V resnici je bila Gorenjska zanj nepogrešljiv člen.

USTANOVITEV I. GRUPE ODREDOV

V tem času — v februarju in marcu 1942 — je italijanski okupator ogradil z žico in bunkerji tudi Ljubljano, kjer je tedaj še bivalo Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet, seveda v pogojih trde ilegale.

Spomladi 1942, ko so se partizanske čete začele krepiti predvsem v predelih ljubljanske pokrajine, je vodstvo slovenskega osvobodilnega gibanja začelo pripravljati širjenje vstaj in krepitev partizanskih enot in njenih akcij.

Konec marca je Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet začelo pripravljati presnovo vse partizanske vojske na Slovenskem in njen prehod na splošno ofenzivo. To so bili širokopotezni, mobilizacijski in osvobodilni načrti. Take načrte je pripravljalo tudi za Gorenjsko, čeprav smo videli, da razmere zaradi močnih okupatorjevih sil vsaj glede pridobivanja osvobodjenega ozemlja nikakor niso bile ugodne. Prej nasprotno.

V povelju št. 1 z dne 21. marca 1942 Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet partizanskim enotam naroča, naj v zvezi »z nastopajočo pomladjo, s predstoječo ofenzivo Rdeče armade na vzhodu in partizansko ofenzivo na jugu« pripravljajo enotno vstajo. V tem smislu naj izvajajo politično propagando, organizirajo narodno zaščito, zbirajo rezervno hrano in orožje in mobilizirajo nove borce. Povelje opozarja tudi na tajnost glede premikov, »do nadaljnjega povelja pa se izogibati vsem napadom...«

Z naslednjim poveljem je Glavno poveljstvo naročalo, naj »iz dosedanjih samostojnih čet in bataljonov, v nakrajšem roku formirajo večje enote pod imenom 'odred' z odrednim štabom na čelu«.

S poveljem dne 4. aprila 1942 je prišlo naročilo o sestavi grup odredov in odredov ter njenih poveljstev. Ustanovljene so bile tri grupe odredov. Za Gorenjsko in Koroško je bila imenovana 1. grupa, v katere poveljstvo sta bila imenovana Jože Gregorčič-Gorenje kot komandant, Lojze Kebe-Štefan kot politkomisar. Ta štab naj bi čimprej sestavil Gorenjski in Kokrški odred, po možnosti pa kmalu tudi Koroškega. Vendar je bilo za njegovo ustanovitev še manj pogojev kot za prva dva.

Gorenjski in Kokrški odred naj bi takoj po ustanovitvi prešla v ofenzivno dejav-

nost, mobilizirala naj bi tudi novince obljubljena pa je bila tudi pomoč iz ljubljanske pokrajine.

Zaradi omenjenih trdih razmer na Gorenjskem in ker so gorenjski partizani vse prepogostokrat doživljali velike izgube že tako maloštevilnih partizanov, ki jih je bilo v pokrajini le okoli 300, pa zato, ker je pomoč iz ljubljanske pokrajine prišla šele prve dni junija (in ne toliko, kot so pričakovali), novih odredov ni bilo mogoče sestaviti takrat, kot je bilo načrtovano. Poleg tega tudi zveze z Glavnim poveljstvom tedaj niso mogle biti pogoste. Tako je, na primer, novoimenovani politkomisar 1. grupe odredov Lojze Kebe-Štefan šele sredi maja 1942 prišel v stik s tedanjim politkomisarjem Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet, to je bil Ivan Maček-Matija, in sicer v Polhograjskih Dolomitih, kamor se je tedaj začelo seliti vodstvo slovenskega narodnoosvobodilnega gibanja (CK KPS, IOOF, Glavno poveljstvo). Tedaj je politkomisar Glavnega poveljstva od Kebeta natančneje zvedel o razmerah na Gorenjskem, hkrati pa je gorenjskemu politkomisarju prenesel povelja in napotke o novih nalogah gorenjskih partizanov.

USTANOVITEV GORENJSKEGA IN KOKRŠKEGA ODREDA

V tem času, in sicer konec aprila 1942, je na območju Poljanske doline štab 1. grupe odredov najprej ustanovil 2. bataljon. Za poveljanika je bil imenovan Jože Kranjc-Žakelj, za politkomisarja pa Maks Krmelj — Branko Hotimir (nato Matija).

Ustanavljanje bataljonov in odredov je sicer potekalo počasneje, čeprav so načrti Glavnega poveljstva priganjali k temu. Pred ustanovitvijo Gorenjskega in Kokrškega odreda so bile na njuni območjih le čete: na Pokljuki, pod Stolom Jeseniška četa, na območju Storžiča Kokrška četa na kamniškem Kamniška četa.

Te čete so najprej povezali v bataljone in to postopoma z naraščanjem števila borcev spomladi 1942, ki pa niso mogli biti sestavljeni vsi hkrati. Tudi znotraj Gorenjske so bile razmere na posameznih območjih različne.

Najmočnejši in prvi je bil sredi maja 1942 nad Zlatim poljem ustanovljen Kamniški bataljon. To je omogočilo število borcev, ki je v četi naraslo na okoli 90. To je bil prvi bataljon Kokrškega odreda.

Drugi bataljon nastajajočega Kokrškega odreda je bil osnovan 18. junija 1942 na Kališču pod Storžičem.

Dosti bolj proti zahodu, in sicer pod Stolom, je bil 20. junija 1942 ustanovljen 1. bataljon Gorenjskega odreda.

Drugi bataljon tega odreda je bil v prvi polovici julija osnovan na Pokljuki.

Čeprav je ustanavljanje Gorenjskega in Kokrškega odreda potekalo sočasno, pogledimo vsakega posebej. Za oba velja, da sta najprej dobila vsak svoje poveljstvo, ki je imelo prvo nalogo, da sestavi bataljone in nato iz njih odrede. V gorenjskih razmerah je bila to zelo težavna naloga, ki je zahtevala veliko iznajdljivost, vztrajnost in hrabrost. Tega pa snovateljem in organizatorjem kljub pomanjkljivemu znanju ni manjkalo.

GORENJSKI ODRED

Tako kakor Kokrški je bil ustanovljen v začetku junija, vendar povelja ali zanesljivih izjav in spominov o datumu ni. Vsekakor pa drži, da je zaradi izjemno težkih

MIHA KLINAR

Tesnoba

*Koraki, koraki-bobni mrtvaški,
po cesti koraka pod sivo čelado
z oholim korakom kot za parado
ohola smrt.*

*Nebo ni več sinje. Trdo je kot jeklo.
Pomlad je umrla sredi pomladi.
Blodni oblaki kot v baladah mrtvaki
tavajo, tavajo čez jekleno nebo.*

*Zakaj se je v hipu vse spremenilo?
Zakaj več pomladi ne vidi oko?
Zakaj so se češnje, komaj vzcvetele,
v bele mrtvaške prte odele?
Zakaj so se mlade sanje osule?
Zakaj oradlo je v jeklo nebo?*

*Barve, še včeraj vse svetle in žive,
postale so sive kot v megleni jeseni,
da se mi v dušo je tesnoba vselila,
tesnoba, ki v srcu mladost je zdrobila —
mladost, ki bi morala šele vzcveteti,
pa je brez cvetja morala umreti
osemnajstletna mrtva mladost.*

*Na cesti koraki-bobni mrtvaški,
pod sivo čelado ohola smrt.*

MIHA KLINAR

Bili smo četa...

*Bili smo četa,
prednja straža čet,
odredov, bataljonov in brigad,
postavljena na severozahod
zemlje, kjer zadnje žile
našega rodu
že tisočletje
nemo krvave.
Bili smo četa, ki naj zlepi prst,
kjer stapljata se ljudstvi dve
različnih govoric.
Bili smo četa, ki naj tu
odplavi mrčno, tisočletno sled
krivic, ki jih trpe ljudje
obojnega rodu —
LJUDJE, KI KRUH JIM DAJE PLUG
IN DELO ROK:
ljudje, čeprav različnih govoric,
VSI SLOJ, POKLICAN,
DA USTVARI SVET,
OPRAN NASILJA IN KRIVIC,
SVET BRATSTVA IN MIRU.
Bili smo četa —
prednja straža
za tak svet.
Bili smo četa,
ki je zdaj več ni
in ki od nje ostalo je
le pet ljudi,
vsi drugi MRTVI SO
NA MRTVI STRAŽI
ZA ČAS, KI BO.*

*MIHA KLINAR iz zbirke
na MRTVI STRAŽI*

IVAN JAN

OB 40-LETNICI PRVIH PARTIZANSKIH ODREDOV NA GORENJSKEM

PRVA GRUPA ODREDOV IN NJEGOVA
PRVA ODREDA: GORENJSKI IN KOKRŠKI

LETO 1942 SE JE ŽE V ZAČETKU ZAČELO KOT ČAS NAJHUJŠIH PREIZKUŠENJ

Po hudi zimi 1941/42 so sicer maloštevilne toda prekaljene partizanske enote — to so bile predvsem čete — spet poživile svojo dejavnost. Okupator, ki je zlasti na Gorenjskem, kjer je bil izredno močan, tedaj neprestano širil propagando, da so uporniški »banditi« žele domala uničiti, je bil zaradi tega še bolj prizadet.

Po dražgoški bitki in že pred njo je na Gorenjskem res nastopilo hudo obdobje, saj nemški bataljoni niso zasledovali le partizanov, temveč so tudi po dolini zganjali nepopisno nasilje. Zaradi razumevanja težavnosti narodnoosvobodilnega gibanja in partizanstva pogledimo na kratko, kaj je počel okupator že v prvih mesecih 1942. leta in potem še vse leto. Le v tej luči bo mogoče razumeti napore, ki so jih organizatorji NOB vlagali v svoje delo.

Nemški okupator s svojim XXX krvavim gestapom je strahotne razmere na Gorenjskem uvedel pravzaprav že v 1941. letu, takoj po začetkih ljudske vstaje. Poleg aretacij, izganjanj in mučenj so že od začetka avgusta do konca decembra pobili na Gorenjskem 146 talcev. Med njimi je bila cela vrsta ujetih prvoborcev, komunistov, njihovih simpatizerjev in organizatorjev narodnoosvobodilnega gibanja. Upor so hoteli zatreti z najbolj krutimi sredstvi.

S tem so nadaljevali tudi po dražgoški bitki, ki je bila vrh dotedanjega in silovitega uporniškega gibanja na Gorenjskem, dotlej najobsežnejšega na Slovenskem. Gestapu je v tem času uspelo aretirati nove in številne aktiviste KP in OF. Obsežne gestapovske aretacije aktivistov so se na prelomu leta 1941/42 začele na Jesenicah, nato pa so se po verzihih zlomih in izdajah razširile domala po vsej Gorenjski. Najbolj seveda po delavskih središčih in krajih, kjer sta bila mreža OF in narodnoosvobodilno gibanje najbolj razvita: v Kranju, Trzinu, Škofji Loki ter v okolici teh središč.

Konec 1941. leta je bilo namreč na Gorenjskem vzpostavljeno in aktivnih že dobrih 100 odborov OF, katerih gonilna sila so bili komunisti. Gestapu je v prvih mesecih 1942. leta uspelo aretirati prek 300 teh aktivistov, največ iz Kranja in bližnje okolice. Gestapovci so polnili svoje ječe, najbolj pa tiste v begunjski mučnici.

Gestapu, predvsem zvitemu in nasilnemu Clementu Druschkerju z Jesenic, se je ponoči na 11. marec 1942 posrečilo aretirati tudi revolucionarja Toneta Dolinška-Metoda, tedanjega sekretarja pokrajinskega komiteja KPS za Gorenjsko. Prav tedaj so v Bohinju ujeli tudi partizanskega voditelja Tomaža Godca. Aretirani aktivisti in partizani so morali prestatati nepopisno kruta zasliševanja, ki so se pogosto končevala z nezvestjo in nato s smrtjo ob kolih.

Že 3. januarja 1942, torej še pred dražgoško bitko, a po decembrski vstaji, so nacisti ubili 36 talcev, nato spet 21. januarja — torej že po dražgoški bitki — 15, 12. februarja spet 16, 31. marca pa 29! Samo v tem kratkem času kar 96 talcev. Večina je bila med organizatorji vstaje ter cela vrsta članov okrožnih partijskih komitejev; največ iz kranjskega in jeseniškega. Tako nasilje so nacisti nadaljevali tudi v naslednjih mesecih in na vsako najmanjšo partizansko akcijo odgovarjali s pobijanjem talcev. Tako so jih, na primer, 11. aprila pobili 10, nato 19. aprila 49 (na plakatih je pisalo 50, a je eden Aleš Jelenc, po naključju ostal živ), 15. maja 20, 24. maja 10, 30. junija so jih 8 v Kamniku obesili, 1. julija so jih ubili 28. Največ so jih pobili v juliju, kar 330. V vsem letu 1942 so pobili, sežgali in obesili 612 ljudi, večinoma iz begunjskih zaporov. Torej so samo v letu 1942 nacisti na Gorenjskem pokončili na razne krute načine polovico vseh talcev, kolikor jih je padlo vsa štiri leta okupacije in NOB.

To so bili strahotni udarci.

A to ni bilo vse. Velike izgube so v teh mesecih doživljale tudi gorenjske partizanske čete in skupine.

Zaradi vse večje in vse uspešnejše partizanske aktivnosti proti koncu 1941. leta — predvsem znamenitega Cankarjevega bataljona — se je okupator že v decembru 1941 in do začetka dražgoške bitke v januarju 1942 na Gorenjskem okrepil z desetimi dodatnimi različnimi nemškimi bataljoni, predvsem policijskimi. To je bila ogromna sila, ki se je potem lotila Cankarjevega bataljona najprej v Poljanski dolini, nato pa v Dražgošah.

A tudi po dražgoški bitki so nemški policijski bataljoni neprestano pritiskali za četami in skupinami razdeljenega Cankarjevega bataljona in ostalih partizanskih enot na Gorenjskem. Tako je Cankarjev bataljon v Dražgoški bitki in na Mošenjski planini med 9. in 13. januarjem 1942 izgubil 21 borcev, približno toliko pa jih je bilo ranjenih.

Nemci so posled še okrepili pritisk proti partizanom in udarjali nanje v triglavskem pogorju, v loškem hribovju, v Karavankah, na Jelovici, v okolici Kranja in povsod tam, kjer so začutili partizane. Njihovi napori so bili namenjeni končnemu uničenju gorenjskih partizanov, kar je spremljalo opisano nasilje nad aktivisti in ljudmi po naseljih. Žrtve in napori so bili veliki, toda gorenjski partizani niso bili uničeni.

Tako so nemški policisti januarja udarili tudi na Prešernovo četo v Lipanci. Tedaj so v ostrem boju in ostrem mrazu padli štirje borci, ena borka pa je bila ujeta. Večina tovarišev je ozebla. Tedaj so izgubili tudi voditelja, komandanta in komandirja, preizkušene predvojnega komuniste z Jesenic, Staneta Bokala.

Že naslednji dan, 20. januarja, so Nemci na Ostrem vrhu pod Blegošem napadli del Selške čete in partizansko poveljstvo, ki je izgubilo dva borca.

21. januarja so Nemci pri Muhu, po domače Kalanu, v Vinharjih v Poljanski dolini napadli 14 borcev Cankarjevega bataljona. Padlo je 6 borcev, njihov junaki komandir Rudi Robnik pa se je ustrelil sam, da ga ne bi živega zgrabili Nemci.

9. februarja sta v Štirniku padla znameniti komandir in nato narodni heroj Jaka Bernard, ob njem pa Tone Demšar.

Policijski smučarski odred z Bleda je 20. februarja napadel tudi Jeseniško četo pod Stolom, ki se je potem umaknila na njegov vrh. V tistem spopadu, verjetno na največji višini v Jugoslaviji splôh, je kljub velikokratni premoči Nemcev četa izgubila le enega borca. Toda to nemško zaležovanje je pokazalo, da partizani niso bili varni prav nikjer in da je bilo treba tedaj in poslej gojiti pristno partizansko taktiko.

Kako nepopustljivo so Nemci zasledovali partizane, dokazuje tudi podatek, da so pri Jamniku na Ožboltu v Poljanski dolini 11. marca napadli tudi Loško četo. Pri prebijanju je padlo 7 borcev, med njimi tudi četni komandir Janez Bernik — Valjuno.

Le deset dni za tem, 21. marca 1942, so nemški strelci na gozdni jasi pod Vinharji v Poljanski dolini pretrgali življenje sedmim borcem, enega ranjenega pa so Nemci ujeli. V tem času so Nemci zasledovali in preganjali tudi mlado Kokrško četo pod Krvavcem in Storžičem. Najbolj sredi januarja, nato 3. februarja, ko je zgubila 3 borce, dalje pa še v marcu in aprilu.

Dne 27. marca 1942 je sledil še hujši udarec. Tega dne je bil v Malem Rovtu nad Črngrobom napaden vod Selške čete, pri katerem se je zadrževalo tudi tedanje poveljstvo gorenjskih partizanov. V hudem boju je padlo 15 borcev, med njimi pa tudi član Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet, član CK KPS in politkomisar gorenjskega partizanskega štaba, poznejši narodni heroj Stanko Zagar — Gornik (tudi Šomster) ter komandir Selške čete, španski borec, Matija Udvarc, — Vajs.

Teh zimsko-spomladanskih dragocenih izgub še ni bilo konec. V veliki hajki 16. aprila je v Udinem borštu pri Letencah padlo 5 borcev in organizatorjev. To so bili: Jože Fink, Stane Bečan-Fajfca, Tine Teran, — vsi trije vidni predvojni komunisti in delavski voditelji ter organizatorji vstaje ter Stanetov brat Karel Bečan in mladi, 17-letni skojevjec Slavko Šveglj. Sami predani borci.

Po tej veliki hajki čez nekaj dni sledi junaška tragedija trinajsterice. Izdani se dva dni — 21. in 22. aprila 1942 — iz Okrogelske jame upirajo napadajočim policistom. Dva sta padla od drobecv granat, 6 se jih je pokončalo samih, da jih ne bi dobili Nemci, 5 omamljenih od plina so izveкли iz jame, izmed katerih ostane živ samo eden. Med to trinajsterico so bili mrtvi tudi: Stane Zagar ml. (ki mu je pred slabim mesecem padel oče), mladinski voditelj za Gorenjsko in član slovenskega mladinskega vodstva, Lojze Hrovat, predvojni revolucionar in komandir Kokrške čete, njegov namestnik hrabri Ivan Županec in revolucionar Jaka Rabič.

Zaradi takih izgub je ob strahovitem nacističnem divjanju kljub naporom preživeli organizatorjev upora, kljub prihajajoči pomladi narodnoosvobodilno gibanje moralo pojmovati in hrometi. Temu je svoje doprinesla tudi izjemno huda in dolga zima.

Zato je bilo v pogojih vsakodnevnih aretacij in pogostih pobijanj aktivistov, ob

Torej je za nas se zlasti danes odločilno, da množice ne ostanejo ob strani, da ne statirajo, da ne čutijo, da nekako niso v igri.

Osnovna organizacija združenega dela ima 25 do 30 normativnih aktov. Vsi se izglasujejo na zborih delovnih ljudi. Vendar pa se človek ne živi v to, dokler niso prizadete njegove osebne koristi. Potem pa pravi: saj mi še vedeli nismo, kaj smo sprejeli, to ni pravično, je napak itd.

Stanje postaja paradoksalno: vedno več je samoupravljanja, vedno več samoupravnih pravic, človek pa je vedno bolj nemočen pred papirjem in institucijami! Gre pa, če tako rečem, za napako v komunikacijah, papirnata je nadomestila delansko človeško. To ni tako nepomembna napaka. Ponavljam: to je glavna napaka v našem današnjem družbenem razvoju.

Vidite, zdaj vsi omenjamo Kosovo. A tudi mi v Hrvatski smo imeli dogodke 1971., ki niso bili dosti bolj nedolžni, le da na srečo niso bili tako krvavi, lahko pa bi bili. Na Kosovu se je Partija precej hitro povečala. Svoj čas je bil namreč velik problem: ker v Partiji ni bilo dovolj Albancev; pred kakšnimi sedmimi, osmimi leti je bil njen član vsak osemindvajseti Albanc v naši državi. S sprejemanjem v Partijo na Kosovu so, kot se zdi, poleg drugega skušali tudi popravljati nacionalno strukturo. In tako je Partija narasla na 90.000 članov. Šlo je pravzaprav za politiko včlanjevanja v Partijo. Pokazalo pa se je, da tolikšno število še ni dokaz o moči Zveze komunistov. Ko so izbruhnile sovražne demonstracije, komunisti niso takoj stopili v nasprotno akcijo iz oči v oči s sovražnikom, čeprav jih je bilo mnogo, temveč so bili presenečeni, nepriljubljeni. To pa bi se lahko jutri zgodilo tudi pri nas na Hrvatskem in drugod po Jugoslaviji.

Ne smemo se torej slepiti s formalno včlanjenostjo. Vzemimo za primer mladino: 750.000 članov Zveze komunistov je danes mlajših od sedemindvajset let. Vsi pa nekako čutimo, da so zvečine statisti in se sestavljajo le bolj okrasno partijsko vojsko.

Narodnoosvobodilni boj je potekal na podlagi samooskrbe. Njegova gospodarska politika je bila: opirati se na to, kar sam ustvariš. Tudi to gospodarstvo narodnoosvobodilnega boja, ki je v bistvu temeljilo na neodvisnosti od drugih — sovražniku so jemali, kar je bilo mogoče — je zelo poučno tudi danes za nas. Naš gospodarski razvoj od osvoboditve dalje smo vedno bolj odpirali svetovnemu tržišču, kar je prav inumno, kajti zaprtost je katastrofalna. Naše gospodarstvo bi lahko bilo zaprto samo, če bi obstajal pri nas režim, kakršen je danes v Albaniji. Potemtakem se moramo vključevati v svetovno gospodarstvo, toda dejstvo, da uvažamo mnoge stvari, ki jih ne bi bilo treba, in da imamo mnoge stvari doma, a jih vseeno primanjkuje, priča o naši nesposobnosti, da bi ustrezno uporabljali še eno veliko pridobitev narodnoosvobodilnega boja. Glejte, šele zdaj armada in tudi »civilni« dejavniki odpirajo planinske farme in se s tem vračajo k samooskrbi. Naša družba potrebuje racionalno politiko samooskrbovanja, vendar ne tako, da bi se izolirali od svetovnega tržišča in se izmikali mednarodnim kriterijem produktivnosti, temveč da ne bi dajali tujini pretirane količine našega presrečnega dela in izgubljali v svetovni menjavi proizvodov velikega dela

lastnega družbenega proizvoda, zaradi česar se moramo reševati z jemanjem kreditov, ki jih odplačujemo z velikimi obrestmi. In tako imamo takšno gospodarsko stanje, kakršno imamo. Torej lahko vidimo tudi v tem gospodarstvu samooskrbovanja in zalog pridobitev narodnoosvobodilnega boja.

LJUDSTVO VODA, ARMADA RIBA

Vse tisto, po čemer je nardonoosvobodilni boj pomenil uresničenje Marxove ideje o oboroženem ljudstvu in splošni ljudski obrambi, smo aktualizirali tam nekje v času po vdoru vojsk varšavskega pakta v Čehoslovaško 1968. Tedaj smo se zganili in odtlej si prizadevamo uresničiti zasnovano oboroženega ljudstva in splošne ljudske obrambe. Naša armada je lahko močna in je močna. Lahko je maksimalno moralno trdna in je trdna. Lahko je dobro oborožena in je razmeroma dobro oborožena. Toda če se pri morebitnem napadu dosti močnejšega zunanjega sovražnika ne bi opirala na oboroženo ljudstvo, ki vsak hip stopi v akcijo, bi bila vseeno premagana. Mao Ce-tung je, ko je šel vodil partizanski boj proti Kuomintangu dal odlično definicijo, da je ljudstvo voda, armada pa riba. Če se armada giblje med ljudstvom kot riba v vodi, sta tako ljudstvo kot armada nepremagljiva. Tudi mi smo v zadnjih desetih letih zelo dosti storili za pripravljenost splošne ljudske obrambe. Toda tudi nedavni dogodki na Kosovu so pokazali, da je to spet močnejše na papirju in v teoriji kot v stvarnosti. Če pogledamo, kako je delovala teritorialna obramba, vidimo, da je v bistvu odpovedala. To pomeni, da je tudi na tem področju treba še dosti delati, pri tem pa se lahko navdihujemo pri narodnoosvobodilnem boju.

Omenil bi še eno pridobitev. Narodnoosvobodilni boj sam sebi je pomenil uveljavljanje dejanskih človeških avtoritet po tistem slovitnem Njegoševem reku: v trpljenju spoznaš junaka. Ta boj je tudi dejansko uveljavil realne človeške avtoritete ne glede na čine, naslove, hierarhijo itd. V boju ni mogla vladati povprečnost, danes pa jo hudo občutimo. Ljudje, ki so si v takšnih razmerah pridobili ugled med ljudstvom, ga niso nikdar izgubili, čeprav so nekateri izmed njih kasneje tudi zašli na kraka pota. Vsi vemo tudi za nekatere narodne heroje, ki so med povojnim razvojem zasli v spor z našo politiko in so bili zato izključeni iz Partije ter so odšli, kakor bi rekli nogometaši, v ofsajd. Toda njihov ugled med ljudstvom, ki so si ga pridobili v narodnoosvobodilnem boju, živi dalje z nekakšno skorajda mistično silo. In prav je, da je tako.

Tudi v zvezi s tem se moramo vprašati, kako bi tudi v današnjih razmerah dejansko uveljavili avtoriteto dela, sposobnosti, morale, znanja, in ne avtoritete naslova, hierarhije, povzpetniškega potrošniškega prestiža, avtoritete, ki se opira na razne papirnate bergle, in ne na človeške kvalitete. Kako bi lahko tudi danes rastli človeški velikani, ljudje iz enega kosa?

Zdaj skušamo uveljavljati načela kolektivnega vodenja in kolektivnega odločanja, a tudi to korenini v narodnoosvobodilnem boju. Ta boj je izpeljal idejo kolektivnega odločanja in kolektivnega vodenja, in lahko bi rekli, da se v našem političnem sistemu nekoliko vračamo

oziroma se skušamo vračati tudi k tej pridobitvi, vsaj na normativni ravni. Tudi danes gre vedno bolj za to, da bi se v delovnem in življenjskem okolju oblikovale in uveljavljale osebnosti, ki ne bodo vsiljene avtoritete, temveč si bodo avtoriteto pridobile in izoblikovale s tem, kar so, s tem, kar nosijo v sebi, kar kažejo, s čimer se uveljavljajo v svojem delovnem in družbenem okolju.

Zakaj omenjam to? Zdi se mi, da vsi občutimo, da pri nas vedno bolj prevladuje povprečnost, ki se lahko dobro skriva tudi za kolektivnim odločanjem. Zaradi tega nam vedno bolj grozi naraščajoča neodgovornost v družbi.

Med pridobitvami narodnoosvobodilnega boja, ki so lahki velik vir navdihov tudi za našo sodobnost, bi omenil tudi širino in globino kulturne ustvarjalnosti ter povezanost ustvarjalne inteligence z ljudstvom.

Narodnoosvobodilni boj je bil svojevrstna kulturna revolucija. V njem so najširši sloji ljudstva spreminjali svoja stališča in tisočletna pojmovanja, silno je razvnel pritajene socialne in nacionalne aspiracije, oblikoval nove vizije življenja. Pokazal je ustvarjalno moč ljudskih množic za oblikovanje novih življenjskih vsebin in vnašanje sprememb v vsakdanje življenje, ki so popolnoma razdejale kolesnice starega patriarhalnega življenja na vasi in v mestih, moč vplivanja na res publica, o katerih prej niso mogli niti misliti, in ustvarjanja nove gospodarske in politične resničnosti. Nove ideje, aspiracije, vizije so se uveljavile med množicami in postale materialna sila, ki ni bila odločilna samo za politično zmago narodnoosvobodilnega boja, temveč tudi za vso pot našega družbenega razvoja od osvoboditve do danes; ta moč idej, temelječih v resnično plebejski revoluciji, ne bo obledela ne jutri ne pojutrišnjem in ne bo izgubila svoje spodbujajoče moči.

Konec koncev je doživljala v dneh narodnoosvobodilnega boja razcvet tudi kulturna ustvarjalnost v običajnem pomenu. O tem pričajo tudi ohranjeni in zbrani podatki o partizanskih šolah in tečajih, tečajih za nepismene, časnikih, knjigah, pesmih, gledaliških družinah, igratih, skečih, humorističnih črtivih, plakatih in parolah, bojnih sporočilih (skeči so se, na primer, končavali s sporočilom: ni več vrnitve na staro!). Popolnoma se je spreminjal smisel in način življenja in v tem je bil osvobodilno-kulturni pomen narodnoosvobodilnega boja. Kulturna ni bila okrasna, ker tudi ni mogla biti, in ne institucionalizirana, zaprta v slonokoščene stolpe, prepuščena skrbi elit, trofejna, togo razdeljena na institucije in poklicne obrate, ki jo podarjajo ljudstvu.

V jugoslovanski socialistični revoluciji, zlasti v njenem pripravljalnem in oboroženem obdobju, je prišla do izraza povezanost ustvarjalne inteligence z ljudstvom, morda bolj kakor v katerikoli revoluciji v našem času. Vse, kar je bilo v vrstah naše, tedaj ne preveč številne inteligence zares ustvarjalno, kar je v sebi nosilo resnično ustvarjalno senzibilnost in moč, se je tako ali drugače pridružilo revoluciji in sodelovalo v narodnoosvobodilnem boju. Ni bilo sopotnik, temveč se je dejavno angažiralo brez izjeme. In morda je bila prav v Hrvatski med vsemi našimi deželami, kraji in narodi ta opredeljenost kulturnih ustvarjalcev za stvar revolucije najmočnejša, o čemer pričata tudi konferenca kulturnih delavcev na Hvaru in kongres v Topuskem.

(Nadaljevanje na 8. strani)

Trajalo bi predolgo, če bi analizirali, kaj se je dogajalo od narodnoosvobodilnega boja dalje s kulturno ustvarjalnostjo in našo inteligenco. Dopustite mi, da se omejim na eno pripombo: stvari so se v marsičem razvijale tudi retrogradno. To pa ni samo izkušnja naše revolucije. Ko se odigra tisti odločilni revolucionarni obračun, ko se z jurišem na nebo zruši stari svet v krvi in ognju, revolucionarji mislijo, da se je nebo razblinilo in da je pot za uresničenje vseh njihovih sanj odprta, obsijana od sonca, brez meglic v daljavi. Sile restavracije pa — tako pričajo izkušnje vseh revolucij — po neki globoki logiki družbenozgodovinskih gibanj ponovno pridejo do besede. Staro nam skoči v hrbet, pa tudi nam samim razjeda duha in misel in nas zapleta v svoje mreže. Zdi se mi, da se je marsikaj takega dogajalo tudi pri nas, zlasti kar zadeva kulturo in vlogo inteligence...

SODNIKI ČISTIH ROK

Rekel bi tudi to, da se je danes pri nas čezmerno razmnožila neodgovorna, a razmeroma pomalomeščanska, samozvana inteligenca, ki je grabežljiva in pripravljena gledati na družbo samo skozi prizmo sinekur, ki ji jih kratijo ali ne, ki ji jih je uspelo pridobiti ali ne, skozi prizmo naslovov, ki si jih je prisvojila ali ne, in nagrad in priznanj, ki so ji bila podeljena ali ne. Vse, kar se dogaja v družbi, in tudi smer njegovega razvoja ocenjuje po tem, koliko jo upoštevajo in crkljajo, koliko se priznava njena svoboda ustvarjalnosti, kakor da ne bi imeli pravice do svobode ustvarjalnosti vsi ljudje, kakor da ta svoboda ne bi bila tudi vsakdanja potreba delavca v materialni proizvodnji in pogoj, da bi se nehal reproducirati, kakor je pisal Marx, kot bedno, suženjsko in zaničevano bitje: koliko se priznava izjemnost kulture in umetnosti kot »sektorja«, kot oaza za izbranice in izvoljence, ki jim menda ni dano dovolj možnosti, da bi prosvetljevali in osrečevali človeške množice, brezoblično ljudstvo.

Ta in takšna naša inteligenca — ne govorim o tistem delu, ki se je resnično postopoma izlila iz delavskih razredov — je polna žolča, uporablja doneče besede v maniri tipičnega malomeščanskega kvazirevolucionarnega radikalizma, pravzaprav nima kritičnega, temveč kritizerskega duha.

Tudi naš šolski sistem, takšen, kakršen je, je prispeval k temu, da so se pomnožili sloji pozerske, povzpetniške, drobnolastniške — tudi če razglasa komunistične parole — malo produktivne, neustvarjalne inteligence.

Po popisu prebivalstva se milijon ljudi in več uvršča v skupino »strokovnjakov in umetnikov«, ker je, se vam ne zdi? vendarle preveč v primeri s tremi milijoni industrijskih delavcev. Sloji inteligence so se torej namnožili, toda velik del jih ni več »znotraj« revolucionarnih dogajanj, kakor je bil med narodnoosvobodilnim bojem znotraj njih ustvarjalni del inteligence, temveč zavzemajo položaj opazovalca, sodnika ki si umije roke nad stvarmi, ki v družbi ne gredo, kakor bi bilo treba. Zato ker ta pozerska inteligenca ni bila postavljena na piedestal, ki ji po tradiciji pripada, krivi birokracijo kot takšno, »politike«, partizane, ki še niso zapustili pozicij upravljalcev, sama pa je nadvse nenasitna, prisvaja si položaje

v raznih hierarhijah in telesih odločanja, komisijah, žirijah, svetih, v razvejanem kulturnokratskem mehanizmu. Ima svoje monopole, hlini pa, da ni za nič odgovorna, da menda ne more priti do besede.

Pridobitve narodnoosvobodilnega boja so trajni temelji našega sistema vrednot, vir socialistične vzgoje. Mi jih moramo izročati mladim rodovom, moramo jim jih razlagati in doseči, da bi občutili, kaj pomeni, če se jih držimo v sodobnosti. Po pravici moremo in moramo težiti k temu, da bi tudi današnjost ocenjevali iz zornega kota teh pridobitev, ne da bi se čas vrnil nazaj in ne da bi nove generacije silili živeti življenje starejših in ponavljati njihovo življenje pot — kar ni le nemogoče, temveč je tudi globoko reakcionarno — temveč da bi se kritično soočili s tistim, kar je danes naplavina v našem socialističnem razvoju, kar danes ogroža temeljno usmeritev družbe, temelječo v narodnoosvobodilnem boju.

Tri četrtine Jugoslovancev niso osebno izkusile in se ne spominjajo narodnoosvobodilnega boja. Rodili so se kasneje ali pa so bili še majhni otroci, ki se lahko še kaj spomnijo. Človek, ki ima danes enainpetdeset let, jih je imel 1941 deset. Recimo, da ima neko temeljno izkušnjo, ki ni otroški spomin. Kar polovica jugoslovanskega prebivalstva in še več ni doživela niti 1948 niti tistega časa revnega socializma v prvih povojnih letih. Zanje je vse to pripovedovanje drugih, nauk starejših, odhajajočih generacij. In ko so se zdaj razburkali duhovi v zvezi s Stepcem, ker vrh katoliške cerkve pri nas hoče, da bi ga papež razglasil za svetnika (papež pa ima verjetno boljše kandidate za svetnike!), je neki študent, zdi se mi, da v Ninu, objavil pismo: »Dajte, povejte nam kaj o tem Stepincu, prvokrat slišim zanj!« Kako narediti, da bi mladi rodovi zvedeli, kar morajo vedeti in znati, ne da bi bilo to dolgočasna moralistična zgodba v domači hiši, kjer se ponavadi odigrava tudi boj med očeti in sinovi v turgenjevskem smislu. Kako narediti, da bi družba z vsem svojim življenjem, če hočete, izžarevala tudi odlesk vsega tistega, kar je naša revolucionarna tradicija.

Naj takoj pristavim: ni dovolj kopiciti proslave, manifestacije in odkrivati spomenike. Grozi nevarnost, da bi bila mladina ravnodušna do tega — tudi če hodi na proslave in obiskuje spomenike. Pomembno je priznavanje tistega, kar je naša nedavna zgodovina, tistega, kar nam je dalo vertikalo, in tistega, kar se dogaja danes na področju revolucionarnega delovanja, v katerem mora mladina sodelovati in biti subjekt.

Naša mladina danes, kakor tudi mladina povsod in v vseh časih, namreč išče svojo identiteto v življenjskih razmerah, ki niso življenjske razmere prejšnjih generacij.

Glejte, 1968. leta so bili nekakšni študentski nemiri v Beogradu, v manjšem obsegu pa tudi v Zagrebu, Ljubljani in Sarajevu. Člani takratne generacije študentov, seveda ne vsi, so bili prežeti s tem kakor z nekakšnim svojim etosom. Zdaj so to v glavnem ljudje, stari od dvaintrideset do šestintrideset ali osemindeset let. Zasedli so položaje v sredstvih obveščanja, v založbah, na univerzah in v ustanovah. In zdaj kar mrgoli njihovega pisanja, po katerem bi se zdelo, kakor da se v našem povojnem razvoju ni zgodilo nič pomembnega, razen njihovega osemindesetdesetega. In to sporočilo prenašajo tudi mladim, kar je videti tudi po člankih v nekaterih študentskih in mladinskih

listih (na primer v zagrebškem Student-skem listu). Prav 1968 pa se ni zgodilo nič pomembnega: otroci naših dobrih socialističnih ljudi, predvsem oni, so začutili neko praznino, začutili so, da študij ni pravi in da nimajo niti možnosti za svojo odgovornost. In začeli so vpiti proti svojim očetom: dol z rdečo buržoazijo! Ti očetje pa redijo nekatere izmed njih vse do danes. To so okoliščine, iz katerih se, če hočete, poraja lažna revolucionarna zavest. In kadar delajo primerjave, tedaj to svoje osemindesetdeseto na tihem ali pa izrečno postavljajo proti osemindesetemu, petdesetemu in enainštiridesetemu letu. Kako bi se šele obnašali, če bi se kaj zgodilo? Ponavljam pa, da se na srečo ni nič zgodilo, kajti lahko bi bili povzročili zmešnjava, ki ne bi prispevala k nadaljnji demokratizaciji v smeri socialističnega samoupravljanja.

Tudi pri tej generaciji je šlo za iskanje identitete, v družbi pa so bile in ostale številne razpoke; dejstvo je, da mladina ne more zlahka zadovoljiti svojih naravnih teženj in se izkazati, se uveljaviti in priti na svoje ter tisto, kar nosi v sebi, skušati tudi človeško udejaniti.

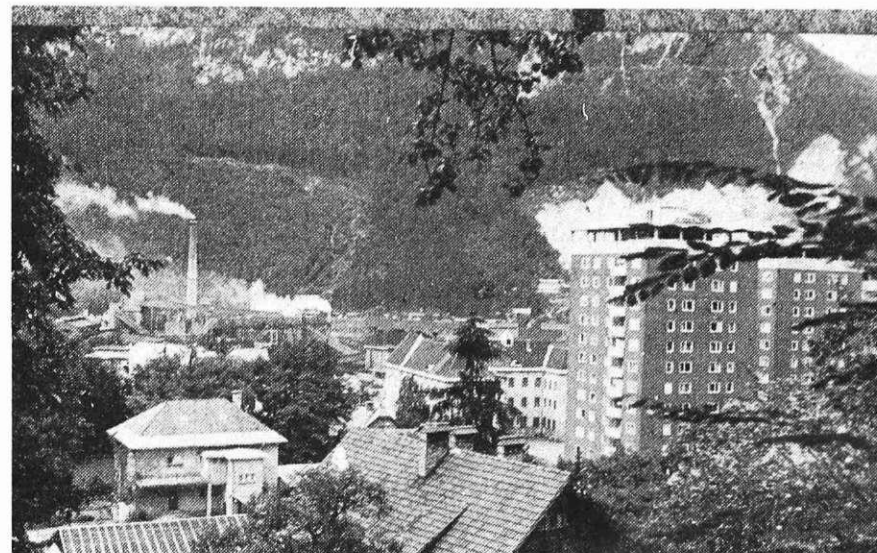
Enaindesetdesetega leta je v Student-skem centru po Titovem govoru v Karadordevu, čemu bi to prikrivali? nekaj tisoč mladih prepevalo himno Lepa naša. Mislili so, da je peti Lepo našo problem. Peli pa so jo udeleženci prvega, drugega in tretjega zasedanja ZAVNOH. Odkod ta razpoka? Kakor da bi jim bil Tito prepovedal prepevati Lepo našo. Zakaj se je porodil tak občutek? Vsaj devetdeset odstotkov teh mladih ljudi ni bilo nacionalistov in tudi zdaj niso nacionalisti. Veste, je pa dosti ljudi, ki jih ponese tok, in kdor ima pobudo, jih povleče za sabo. Gre za to, kdo ima pobudo v določenem trenutku.

Zdaj na Kosovu in v Makedoniji razpravljajo o zastavi in simbolih, ki jih bo uporabljala albanska narodnost. Tito pa je med narodnoosvobodilnim bojem iz Vrhovnega štaba sporočil, naj albanski (šiptarski) partizani nosijo svojo nacionalno zastavo, vendar naj ji dodajo še pete-rokrako zvezdo. In so jo dali in ni bilo nobenih problemov. Sledila pa je birokratska politika po 1946. letu: ko se je, na primer, Srb na vasi ženil, je zajahal konja in izobesil zastavo, ki je bila zanj hkrati nacionalna in državna. Albanec, ki je storil enako z zastavo, pod katero se je boril v narodnoosvobodilnem boju, pa je bil vse do 1966. leta sumljiv. Problem pa je res v tem, ker je ta zastava medtem postala popolnoma enaka državni zastavi Ljudske republike Albanije in lahko to zlorablja nacionalistični elementi.

OČETJE IN OTROCI

Zakaj omenjam te podrobnosti? Nekje je kratek stik v delu z mladimi generacijami in v ustvarjanju možnosti za njihovo sodelovanje pri družbenem odločanju, za njihovo odgovornost, zlasti v luči dejstva, da vedno večji odstotek mladine predolgo ostaja samo v šolskih kloreh, ločen od sveta dela in od problemov lastnega vzdrževanja; poleg tega ne nosi odgovornosti za družino, za družbo in družbeni razvoj. Vedno več se jih odloča tudi za podiplomski študij in tudi za postdoktorsko izpopolnjevanje, zlasti tisti iz velikih mest.

Ta primerjava vloge mladine med narodnoosvobodilnim bojem in danes ne govori nam v prid.

Jesenice danes

Ko je ljubljansko časopisje že pisalo, da narodnoosvobodilne vojske ni več in ko je general Rösener zagotavljal domobrancem, da je nemška ofenziva vso partizansko vojsko uničila in da o njihovih bivših brigadah ni ostalo niti imena več, tedaj sta se Tomšičeva in Šercerjeva udarna brigada v dolgi kolonah pomikali proti Grahovemu v Loško dolino, kjer je bila domobranska postojanka.

Bilo je ponoči med 22. in 23. novembrom 1943.

Noč je bila temna in deževalo je. Tomšičevci so se neopaženo približevali Grahovu v treh kolonah in vas obkolili. Brž ko so domobranske straže slišale partizanske stopinje, so s straže pobegnile. Naši borci niso vedeli, kje se beli izdajalci skrivajo. Zato so se lovili od hiše do hiše in spraševali o sovražnikih. Šele Daki je zvedel, da se skrivajo po hišah sredi vasi.

Medtem ko so bili Tomšičevci že v vasi, so Šercerjevci zasedali zavarovali smer proti Cerknici, kjer je bil v zasedi tudi protitankovski top, dalje smer Otok, kjer so porušili most, smer Velike Lašče, Sodražica in Begunje.

Prvi strel v tej temni noči je počil ob pol desetih. Začelo je grmeti. Domobranci so se skрили po hišah in streljali le v primeru, če se je kateri naših približal oknu. Borba je bila podobna pouličnim bojem, v katerih hrabrost posameznikov še posebno pride do izraza. Naši streli so zadevali v živo in iz dveh zgradb so domobranci kmalu pobegnili. Tam smo našli minomet. V tem času se je po cesti iz Cerknice pripeljal z avtom komandant napadene posadke. To se mu je posrečilo, ker naša zaseda še ni prišla do ceste. A na vsak način je moral biti zagrizen človek, ki ni poznal dosti strahu.

Sredi noči je stopila v akcijo naša havbica. Dosegli smo svoje: po dveurni borbi so bili domobranci, razen iz ene, izrinjeni iz vseh hiš. Tam so se uredili in utrdili. Zdaj se je šele začel glavni boj. To je bil dvoboj in na komaj dvajset metrov razdalje.

Zaradi odločnosti komandanta 14. divizije, ki je bila ustanovljena sredi julija, Mirka Bračiča, ki je osebno vodil ta napad, so borci boj nadaljevali. Medtem se je namreč že zdanilo in so obkoljeni izdajalci imeli zdaj vedne cilje. Tolkli so se žilavo in bili so prepričani, da jim bo vsaj podnevi prišla pomoč. In prav ko se je zdanilo, je proti nam zaropotal mitraljez tudi iz zvonika. Vrnili smo jim s topom, ki nas

ni izdal. Toda — iz zvonika je še vedno ropotalo. Zdaj so borci pritisnili na hišo. Iz enega dela so se preselili v njen drugi del, na drugo stran. Skupina naših borcev se je v naskoku vrgla v to pritličje in pri tem uničila 20 domobrancev. V pritličju so našli tri mitraljeze in še dosti drugega, a boja še ni bilo konec. Domobranci so se umaknili na podstrešje in od tam skozi line metali bombe in mine. Tudi oni v cerkvi niso mirovali in pokalo je, da so ozračje neprestano pretresale eksplozije.

Potem nam je uspelo hišo zažgati. Domobranci so zlezli v dimnik. Razbili smo dimnik, domobranci so se zatekli spet v pritličje goreče hiše. V tej goreči razvalini so našli smrt najhujši izdajalci, ki so se bali priti pred naše sodišče.

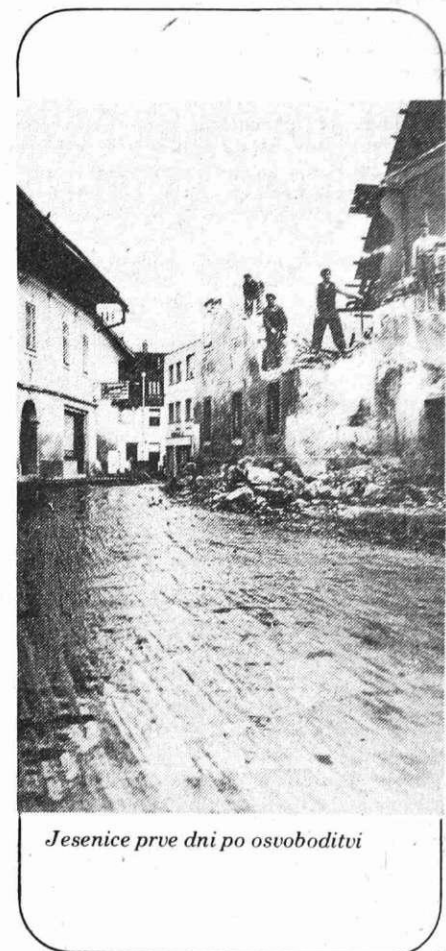
Ostalo je še eno gnezdo: cerkev. Od tam so neprestano letele bombe in sikali rafali. Naši se zaletijo v to cerkveno trdnjavo, a sprejme jih peklenški ogenj in bombe. Odbiti! Tedaj smo sporočili kaplanu, ki je bil v bližini, da cerkev ni več cerkev, temveč trdnjava, ki je ne moremo uničiti drugače, kot z ognjem. Nekaj partizanov je potem kaplanu pomagalo iznašati iz cerkve razne dragocenosti — potem je cerkev med streljanjem in metanjem bomb iz zvonika zgorela.

V tem času je zaseda Šercerjevcev ob cesti proti Cerknici nastopila kar trikrat in pri tem zaplenila nekaj orožja ter pobila deset Nemcev, ki so hoteli v Grahovo.

Tako je napad na Grahovo zmanjšal sovražno vojsko za 64 mož, prinesel veliko količino orožja obema brigadama in dokazal, da nemška ofenziva ni uničila partizanstva in da je drznost in udarnost brigad celo narasla.

Brigada je uspešno operirala potem največ po Notranjskem in v začetku leta 1944 s 14. divizijo odšla na zgodovinsko pot proti Štajerski... noseč s seboj »duh Tomšiča, duh Šercerja, duh Bračiča«, kot je tako vzneseno napisal Kajuh.

Tako je rasla naša vstaja, se razraščala in dopolnjevala na grozo sovražnikov in v veselje ljudstva. Čim bolj so napadali naše brigade in divizije, močnejše so bile, sposobnejše za življenje, ki je pomenilo tedaj le boj. In ti zagrizeni, onemogli, a tudi silni napadi so obenem tudi dokazovali, po kako pravih poteh naš boj ubira svojo neizprosno pot. V teh bojih so naše brigade nastajale, se krepile in rasle, ta boj jih je rodil... in one so rodile svobodo...

Jesenice prve dni po osvoboditvi

Jesenice prve dni po osvoboditvi

ker se niso hoteli vdati, tudi potokli. Tiste pa, ki so se še vedno upirali, smo uničili v zagrizenem boju v postojanki.

Ajdovec je bil uničen, padlo je okoli 50 belogardistov, ostale smo ujeli. Nekatere smo po zaslišanju spustili domov. Dobili smo okrog 80 pušk, precej municije in ostale vojaške opreme, veliko orožja in opreme pa je zgorelo. Imeli smo dva mrtva in nekaj ranjenih. Borci so pokazali veliko hrabrost, požrtvovalnost, borbenost in vztrajnost, voditelji pa sposobnost in spretnost v vodenju svojih enot... »

Poročilo je kratko, pisano z vojaškimi besedami, a kaj vse se skriva v tem, bi bilo težko povedati tudi v daljšem in podrobnejšem zapisu...

In Gubci so šli naprej, naprej brez počitka: že drugi dan so se spoprijeli s 500 Italijani in 150 belogardisti, komaj dober teden za tem so se lotili utrjenega Žužemberka... in potem Dob — fašistov grob... Vse to samo v decembru.

Brigada Ivana Cankarja, ki je že zdavnaj napisal, ... »da si bo narod pisal sodbo sam«, je bila ustanovljena tretja v vrsti prvih štirih brigad in prav v enakih okoliščinah kot Gubčeva. Bataljoni Cankarjeve so se zaradi bojev prvič sešli šele 18. septembra 1942 na Vočjaku, ustanovna proslava pa je bila nekaj dni kasneje. — 23. septembra 1942 na Lapinjah nad spodnjim Logom na Kočevskem. Tudi to brigado, skovano skozi napore in boje, odlikuje posnemanja vredna solidarnost in povezanost. Naj nam pri oživiljanju enega samega boja pomaga Cankarjev kronist.

»Tiste mrzle januarske dni 1943 smo imeli dolg pohod. V začetku meseca smo napadli belogardistične postojanke v Temeniški dolini, potem smo se premaknili na Kočevsko, v tiste zapuščene, nekdanje bogate vasi pod Rogom. Tretji bataljon je imel prasko z Italijani v Brezju. Pozno zvečer tega dne — 23. januarja — je Cankarjeva vzela spet pot pod noge.

Naš tihi sen se je izpolnjeval: vzpenjali smo se na Semeč in prišli smo v našo obljubljeno Belo krajino... Veselili smo se te dežele, kot da se bližamo domu... A tam je minilo praznično-veselo, kot bi utrlil luč. Zato je bilo zelo težko — in ko smo se bližali Kolpi, je bilo že jasno, kam gremo. Na Hrvaško. Nedaleč pred nami je šla v isto smer 2000 močna fašistična kolona. Šlo je za četrto sovražnikovo ofenzivo in še bolj smo pohiteli na pomoč hrvaškim enotam, s katerimi se ne bomo srečali prvič. Tudi Tomšičevci in Gubčevci so imeli enake naloge. Bil je torej dobro pripravljen načrt...

Z deli fašistične kolone smo se spopadli zadnjega januarja. Nismo imeli lahkega posla. Treba je bilo najprej uničiti neko zidaničo na vzpetini, kjer so se utrdili fašisti. Tja se je bilo težko splaziti. Italijani so se branili s težko bredo in minometalcem. Toda — javili so se trije bombaši, da bi fašiste skozi lino uničili z bombami. A niso in niso mogli uspeti: fašisti so jih imeli neprestano na muhi. Znašli smo se drugače: pomagala je palica s snopom goreče slame na koncu. Zalego je: fašisti so iz zidanice prilezli z dvignjenimi rokami. A predati se niso mislili. Ucvrli so jo na vse strani, misleč, da jih bo tema varovala. Toda — zmotili so se. Orožje v zidanici je postalo naše. Posebno težko orožje nam je prišlo prav. Za tiste čase je bila težka breza zelo pomemben plen.

Huje je bilo naslednji dan. Italijanska kolona se je ustavila po vivodinskih vaseh.

Že navsezgodaj sta dve četi pod poveljstvom komandanta bataljona Ilija Badovinca odšli na griček nad vasjo Sv. Križ, kjer so se vgnezdili Italijani. Tam je cerkvena pokopališča, kjer segajo grobovi še izven obzidja. Prejšnji dan zaplenjena breza je dobila častno mesto v zvoniku, četi pa sta bili razporejeni za pokopališčnim obzidjem in za nagrobnimi kamni zunaj pokopališča.

Fašisti so verjetno kmalu spoznali, kaj so zagrešili, ker so nam prepustili griček. Hoteli so si ga prilastiti. In tako se je začelo. Z nasprotnega hriba so naš začeli obstreljevati s topovi, kar so dobro, znali. Kmalu je bila zadeta tudi cerkev in v zrak so leteli nagrobniki in kamenje z zemljo. Ko se jim je zdelo, da je topništvo svoje že opravilo, so začeli jurišati. A dali smo jim dostojen odgovor. Odbili smo prvi napad. Toda za požrešno brezo nam je zmanjkalo municije, tudi zbrojevka je ni imela na pretek in tudi borci v puškah ne. Pri prihodnjem napadu — nismo dvomili, da bo do tega prišlo — bo z municijo kar se da treba varčevati.

Smotnikov smrad prvega napada se še ni prav poleg, ko je v zraku spet zavrsalo. Spet topovske granate. Streho na cerkvi je scefalo, kot staro cunjo. Naša ambulanta, ki je bila v cerkvi, se je morala nemudoma izseliti. Drobec granate je ubil borca, ki je bil ranjen že pri prvem napadu. Sredi dopoldneva je topništvo utihnilo in po bregu so spet pritislili fašisti. Na naših položajih pa je šlo od ust do ust:

»Niti en naboj ne sme v prazno!«
Fašisti so nemara dobili vtis, da nas na pokopališču ni več, ker smo jih v tišini spustili čisto blizu. Petem smo usekali: vsak je imel na muhi svojega.

Tudi zbrojevki je zmanjkalo municije, puškarji pa so bili srečni, če so imeli vsaj po pet nabojev. Namestnik komandanta Ciril je poslal po municijo k sosedom, vsak puškar pa je moral po en ali dva naboja oddati za zbrojevko. To je pomenilo, da nas čaka odločilni udarec. Ker so tudi Italijani mirovali, je bilo jasno, da se pripravljajo tudi oni.

Potem je topništvo začelo bruhati že tretjič. Granate so bolj kot preje deževale okoli nas in tudi na nas. Granata je odzaga dlo drevo in njen drobci je odsekal borcu glavo. Čez nekaj hipov se je naš obglavljeni tovariš zgrudil ob drevesu.

Število naših ranjencev in padlih je hitro, prehitro raslo. Ob mislih na naslednji napad nam je bilo tesno.

Fašisti so že lezli iz svojih lukenj. Mi pa, kakor da nas ni. Če hočemo, da niti en strel ne bo šel zastoni, jih moramo spustiti še bliže. Zlepljeni s cevmi, smo jih opazovali, kako so lezli proti nam. Mar so uganili, kako trda nam gre z municijo?! Nekam brezskrbni so se nam zdeli, tako hitro so napredovali. Streljali pa so na gosto in si tako dajali poguma. Ni jim bilo mar, če zadenejo ali ne. Saj jim streliva ni manjkalo.

Zdaj bi že bil čas, da bi jih obsuli, če bi jih namreč s čim imeli. A ko smo res začeli streljati, se je zdelo, kot bi le sem in tja osamela straža ustrelila na trumo napadalcev. Vse skupaj je postajalo brezupno. Fašisti so vstajali, kakor da se bodo vsak hip v gruclah vrgli na nas. Naši redki, toda dobro merjeni strelji, so zadržali le še redkega.

Prav v zadnjem trenutku je prišla pomoč — v dveh majhnih partizanskih torbica. Dva kurirja sta se vrnila in ta dva sta pri hrvatski 13. brigadi dobila vsak nekaj municije. Tudi njim je ni preostajalo. Zbrojevka je dobila največji delež, ostalo je kar skopnelo. Toda bilo je dovolj.

Bolj kot vse drugo je fašiste presenčila naša nenadna, prav prešerna odločnost. Ko so imeli zmago že v žepu, je zagrmelo — in po pravici povedano, grmeti ni moglo prav dolgo. Njih pa že ni bilo več; kot spodrezani so padali, se mrtvi in ranjeni kotalili navzdol... »

In potem ni minilo dolgo, ko so po napornih marših spet napadali doma: na Pletenje, pri Čatežu, na Smuki... in potem Jelenov žleb in še in še... Imena Ivana Cankarja nikoli niso umazali...

Zadnja med prvimi štirimi brigadami je bila 6. oktobra 1942. na Mokrcu ustanovljena brigada Ljuba Šercerja.

Že ob prihodu na zborna mesto sta se dve četni četi nad vasjo Sekiršče spopadli z italijansko kolono. Pravi ognjeni krst pa je bil po premiku na Pokojišče, kjer jo je napadla skupina Italijanov in belogardistov. A ti so se po odločnih udarcih razbežali in pustili na bojišču precej mrtvih in kup vojaške opreme.

A zdaj pojdimo z njo in s Tomšičevo na Grahovo...

Osebnost sem zaskrbljen zaradi outsider-skega položaja mladine v naši družbi, zaradi realnih življenjskih pozicij, na katerih nima odgovornosti zase in za družbeni razvoj. Generacije staršev se skoraj patološko žrtvujejo, da vzdržujejo svoje otroke tudi do tridesetega in celo do petintridesetega leta starosti, otroci pa vedno bolj kritizirajo in neredko so tudi objestni; nimajo zadovoljive delovne morale, imajo pa vedno bolj uporniško zavest. To pomeni, da je bilo v družbeni politiki do mladine mnogo napak in da so še.

Da me ne bi napak razumeli: prepričan sem, da je velika večina današnjih generacij mladine socialistično opredeljena in da bi ravnala po tisti Balasčičevi pesmi Računajte na nas (čeprav je v tej pesmi tudi nekaj demagoškega, kajti problem je v tem, da mladina poje računajte na nas, pri sebi pa si nemara popeva: naredite čim več za nas, namesto da bi sama naredila več zase!).

Med mladino je razširjena zajedavska mentaliteta. Nemalo mladih pričakuje, da jim bo vse ponudeno na krožniku. Da mladinska organizacija ne dela, je menda vedno krivo kakšno njeno vodstvo ali občinska konferenca. A zakaj naj bi bil kriv vsakdo drug, le ti mladinci, ki pripadajo neki mladinski organizaciji, ne? Med mladimi opažamo neko protislovno zavest: terjajo pravico subjekta, sami pa se postavljajo v položaj objekta. In to zbuja zaskrbljenost.

Vloga mladine v narodnoosvobodilnem boju je prav v luči teh pojavov več kot pučna. Pogosto se spominjamo Titovih besed s prvega kongresa USAOJ v Bihaču 1942. leta. Da sestavljajo petinsedemdeset odstotkov borcev narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov ljudje, mlajši od dvajsetih let. Videti je, da je bila mladina, ko je bilo treba rušiti staro družbo in se toliči z orožjem v prvih vrstah, zelo sposobna, v mirodnem razvoju pa v marsičem zdrkne v outsiderski položaj.

Ko gre za vpliv narodnoosvobodilnega boja na mladino na eni strani in kontra-revolucije na drugi strani, ne smemo izgubiti izpred oči dejstva, da se del mladih — kolikšen, ne vemo zanesljivo — lahko intimno, v svoji zavesti, s svojo usmeritvijo, poveže tudi z zgodovinskimi težnjami, ki so bile med narodnoosvobodilnim bojem ali po njem politično poražene, z nacionalističnimi, klerikalnimi, stalinističnimi silami itd. Tudi danes se protirevolucionarne in malomeščanske šile, kolikor jih je še v naši družbi, borijo za mladino. Pa tudi svetovni tokovi prinesejo marsikaj. Naša organiziranost, subtilnost, sposobnost organiziranih socialističnih sil za subtilno delovanje pa je pogosto vprašljiva. Učenje zgodovine, filmska in literarna pričevanja ter spomeniki so potrebni, niso pa dovolj. Bistveno je, da naše vzgojno delovanje temelji na, da tako rečem, obračanju k problemom sodobnosti, vendar v povezanosti s preteklostjo tako, da se ohranja revolucionarna kontinuiteta.

Kako biti danes revolucionar, kako danes delovati v duhu tistega, kar je revolucija med narodnoosvobodilnim bojem še zlasti razvila? To je glavno vprašanje. Delati tako in tako, in ne drugače.

Z eno besedo, nismo se vrgli v široko in ustrezno bitko za sistem vrednot v znamenju narodnoosvobodilnega boja. Še nekaj je pomembno: kadar govorimo mladim generacijam o narodnoosvobodilnem boju, o tistem, kar je bilo pred njim in po njem, pogosto izhajamo iz predpostavke, da so vsi dedje in očetje sodelovali v na-

Jesenice prve dni po osvoboditvi

rodnoosvobodilnem boju. Res pa je, da jih večina ni sodelovala, kljub temu da je ZZZB NOV še danes milijonska organizacija. Samo četnikov Draže Mihailovića je bilo nekaj časa približno 300.000. Tudi domobrancev, ki so, kakor tudi del četnikov, sicer res prehajali k partizanom ali pa so jim vsaj dajali strelivo, partizani pa so jim slekli uniforme, kadar so jih ujeli, je bilo približno toliko. Ustašev je bilo kakšnih 90.000. Bilo pa je še dosti balistov, belogardistov in drugih kvistinskih sil. Ko danes razlagamo narodnoosvobodilni boj, pogosto pozabimo opozoriti na pravo naravo razrednih nasprotij, ki se po neki globlji logiki še danes reproducirajo tu pa tam. Se vedno nimamo nobene solidne sociološke študije, na primer, o ustaštvu ali o četništvu. Imamo nekaj zgodovinskega dela. V Srbiji sta izšli dve knjigi o četništvu, prevedena je bila knjiga predvojnega emigranta Jozeta Tomaševića, ki je proučeval mednarodne arhive o četnikih, itd. Ideologija četnikov, ustašev, balistov itd. pa po naravi stvari ne more izginiti še tisti hip, ko izginijo njihove organizirane formacije. Sicer pa je bila šele 1956. leta likvidirana zadnja skupina četnikov, ki se je skrivala. V razlagi kompleksne podobe narodnoosvobodilnega boja torej manjka tudi ustrezna razlaga kontrarevolucionarnih sil, ki so se mu postavljale po robu. Ustaše, četnike in druge namreč omenjamo sao na stereotipen način: da so bili nagnusni zločinci. To so brez dvoma bili, vendar ni dovolj, če rečemo samo to. Nasploš pri vzgoji otrok in mladine ne dosežemo prav dosti, če narodnoosvobodilni boj zvedemo na strip in na vestern. Ni dovolj samo reči, da je bil ta in ta zločinec, treba je razložiti razredno-socialno ozadje nacionalističnih in protirevolucionarnih gibanj. Četniki in ustaši so bili zvečne vaški reveži, ki so dobili uniformo in orožje. Druga stvar pa je bila, kdo jih je vodil.

Če torej ponovim: nove generacije ne žive od zaslug starejših. Bistveno je, da same spoznajo, kaj naj delajo, da bi nadaljevale kontinuiteto revolucije danes tako, da bi se ustvarjalno uveljavljale, se potrjevale z delom. Osvoboditi državo tehnološkega suženjstva, v katerem danes ječimo, bi bila velika naloga revolucije današnjih dni; seveda bi morali pri tem ohraniti socializem odprtega tipa. Nove generacije bodo nadaljevale revolucionarno delo, če ne bodo videli svoje perspektive in perspektive naše družbe v razcvetu političnih svoboščin, v katerih ozadju vladajo sile kapitala, kakor na Zahodu, pa tudi ne v ovekovčenju partije in države, kakor se dogaja na socialističnem Vzhodu, temveč če se bodo navdihovale ob tem, kar je napisal Edvard Kardelj pred smrtjo: da človeku ne more dati sreče ne država, ne partija, temveč si jo lahko ustvari samo sam, če odloča o pogojih svojega dela in življenja.

Boj proti raznim naplavinam na poti našega socialističnega razvoja, proti vsemu temu mulju, ki se useda na matico revolucije danes, proti privatizaciji in pomalomeščanju življenja na mnogih področjih, proti naraščajočemu parazitstvu vedno večjega dela mladih generacij, boj proti prevladi povprečnosti in za premagovanje krize odgovornosti in socialistične morale itd. — vse to je sodobni revolucionarni boj, ki se lahko nenehno navdihuje ob pomenu narodnoosvobodilnega boja, njegovih pridobitvah in izročilih. Trdno sem prepričan, da bomo morali preživeti katarzo na poti vrnitve k izvornim vrednotam naše revolucije.

AVTORIZIRANO PREDAVANJE S POSVETOVANJA O SOCIALISTIČNI VZGOJI, TEMELJEČI NA PRIDOBITVAH NARODNOOSVODILNEGA BOJA, KI JE BIL O ZVEČEVU OD 28. DO 30. SEPTEMBRA 1981. PONATIS IZ 4. ŠTEVILKE BORCA, APRIL 1982.

Jesenice danes

IVAN JAN

OB 40-LETNICI PRVIH SLOVENSКИH BRIGAD

Hej, brigade, hitre,
razpodi, zatrete
požgalce slovenskih domov!
Hej mašina, zagodi,
naj odmeva povsodi
naš pozdrav iz svobodnih gozdov!

Dokler tu so brigade,
kdo zemljo nam ukrade?
Na Slovenskem smo mi gospodar!

Da, na Slovenskem smo mi gospodar...

Gospodar zato, ker je osvobodilni boj na svoji veliki poti iz čet, bataljonov in odredov rodil tudi brigade in za njimi divizije. Te naše prve brigade so nastale prav v času največjih naporov in napadov okupatorjev, ki so hoteli s pomočjo izdajalcev uničiti mlado udarno pest slovenskega ljudstva. Nastajale so enote, ki niso bile več vezane na odrejeno ozemlje. To se je pokazalo prav v času velike italijanske ofenzive poleti 1942. Še več: kljub silni premoči okupatorske vojske, je tem prvim regularnim enotam uspevalo prehajati celo v protinapade ter s spretnim manevriranjem udarjati na sovražnika, kjerkoli bi se pojavil. Odpadla je potreba obrambe osvobojenega ozemlja za vsako ceno. Zato je prišlo do ustanavljanja takih udarnih enot, kakršne so bile partizanske brigade.

Edvard Kardelj je o tem obdobju dejal:

»... Posebno važna karakteristika naše narodnoosvobodilne vstaje je prav v tem, da je iz nje po eni strani rasla narodnoosvobodilna vojska kot revolucionarna oborožena sila ljudstva, na drugi strani pa narodnoosvobodilni odbori, kot organi resnično demokratične, nove, ljudske oblasti. Naša partija je videla med vso vojno prav v narodnoosvobodilni vojski in narodnoosvobodilnih odborih dve največji pridobitvi narodnoosvobodilne vstaje. Ti pridobitvi sta konec koncev eno in isto: ljudska oblast in njena oborožena sila oziroma oborožena sila ljudstva, brez katere bi ljudstvo ne moglo biti na oblasti.«

Zato upravičeno trdimo, da je te enote rodil boj, boj, ki vse bolj postaja legenda in z njim legendarno vse tisto, kar je z njim v zvezi. V času te pomembne obletnice moramo spet opozoriti, da ne smemo nikoli pozabiti dejstva, da je bila naša nastajajoča vojska tista, ki je ljudsko oblast ne le čuvala, temveč jo je usposabljal povsod tam, kamor je prišla... Zato ni čudno, da okoli nastajanja te naše vojske nastajajo legende, ki pa nimajo izvora v sanjah in neupravičenih upih, temveč izvirajo iz predanosti, junaštev in vrlin borcev, ki so v naši zgodovini napravili prelomnico, kakršne Slovenci ne poznamo. Zato ni čudno, če so si naše brigade jemale imena po naših največjih ljudeh, ki niso bila samo suha imena, temveč so borcev vlivale tudi duha teh osebnosti. Postala so simbol, zastava in ponos. Te enote so imele imena po revo-

lucionarju Tonetu Tomšiču, po uporniku Matiji Gubcu, po velikem Ivanu Cankarju, po heroju Ljubi Šercerju.

Kdo je bil **Tone Tomšič**, po katerem je dobila ime prva slovenska udarna in še proletarska brigada?

To je bil eden največjih sinov svojega ljudstva, ki ga je revolucija postavila v prvo vrsto svojih borcev. Bil je človek, ki je dan pred nasilno smrtjo brez drhtenja roke zapisal: »... tovariši partizani! Naš duh vas spremlja vsepovsod, v vseh naših bojih smo z vami, z vami trpimo, z vami bijemo boj s sovražnikom in še naši grobovi vas bodo podpirali v velikem boju, ki ga bijete in ki se ne more končati drugače kakor s popolno zmago!«

Kdo izmed nas ne ve za ime **Matije Gubca**, tribuna kmečkih uporov? Po njem je dobila ime druga slovenska brigada.

Ime velikega književnika in socialista **Ivana Cankarja** si je nadela naslednja brigada.

Po heroju **Ljubi Šercerju**, znamenitem partizanskem komandantu, ki je padel že decembra 1941, je dobila ime četrta partizanska brigada.

Naslednji dve brigadi sta se rodili na Primorskem: brigada upornega **Ivana Gradnika** in brigada ljudskega pesnika **Simona Gregorčiča**.

Sredi **julija 1943** je sredi **Gorenjske** zrasla brigada velikega sina **Franceta Prešerna**, v avgustu na Štajerskem **brigada Slavka Slandra**, prvega sekretarja pokrajinskega komiteja za Štajersko, ki je podlegel že v prvih dneh vstaje leta 1941. In prav tako velika so postala imena tistih, ki so brigade sestavljali, jih vodili in se v njih borili...

Še in še bi bilo treba naštevati imena brigad, vendar se bomo na kratko zadržali

li samo pri prvih štirih. Tu je potrebno opozorilo. Že dolga desetletja smo namreč vajeni, da govorimo in pišemo, kot da so bile v Sloveniji (poleg odredov) v 1942. letu ustanovljene le štiri brigade. Toda to je bilo le formalno. Dejansko jih je bilo pet. Pravzaprav imamo kar dve prvi slovenski narodnoosvobodilni partizanski brigadi. Vsem znana je Tomšičeva, a še pred njo smo imeli še eno brigado, ki pa se je kmalu preimenovala v drugo grupo odredov. Odtod tudi izhaja napačno opisovanje nastanka prve slovenske partizanske brigade. Zato je tu potrebno navesti, da je med ustanovitvijo prve slovenske partizanske brigade in Tomšičeve udarne brigade (ki jo štejemo kot prvo) skoraj poldrug mesec razmaka. Kajti prvo slovensko brigado so iz drugega slovenskega partizanskega bataljona, ki so mu poveljevali Franc Rozman-Stane, Dušan Kveder-Tomaž in Peter Stante-Skala samoiniciativno in v duhu časa te razmer ustanovili na Kremenjku že 5. aprila 1942. Imela je tri bataljone in bila v tistem času največja partizanska enota na Slovenskem, saj je štela čez 300 borcev-prostovoljcev.

Pomembno je, da je bila **dejansko to tretja narodnoosvobodilna brigada v Jugoslaviji** in to ustanovljena samoiniciativno. Naša prva in hkrati proletarska brigada je bila ustanovljena 22. decembra 1941 v Rudem (po tem datumu slavimo dan JLA), druga proletarska brigada pa 1. marca 1942 v Vzhodni Bosni (Čajniče). Torej je bila ustanovljena v zgodnjem času rasti narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije. Poleg tega je bil to čas začetka osvobajanj prvih slovenskih ozemelj v ljubljanski pokrajini, medtem ko je bila Tomšičeva brigada ustanovljena ob koncu prvega osvobojenega ozemlja in hkrati v začetku velike sovražnikove ofenzive na skoraj vsem slovenskem ozemlju.

Vendar je bila zaradi raznih okoliščin prva slovenska brigada že čez nekaj tednov preimenovana v drugo grupo odredov. Nam in javnosti je znana predvsem pod tem imenom in s tem imenom je poleti 1942 prišla tudi na Gorenjsko.

In tako za prvo slovensko partizansko brigado štejemo udarno in proletarsko brigado Toneta Tomšiča.

Že davno je znano, da nastanek prve proletarske brigade, kot potem ostalih,

ni bil slučaj, temveč rezultat temeljite analize in izkušenj v času, ko je Evropa ječala pod najtežjim jarmom fašistične soldateske. Prva brigada se je porajala v dneh prve velike sovražne ofenzive na osvobojeno ozemlje Srbije in Črne gore. Tudi prva slovenska brigada je bila ustanovljena v začetku velike ofenzive sredi julija 1942, o kateri Edvard Kardelj pravi med drugim: »... Šlo je... za sovražnikov načrt, partizanstvo v Sloveniji popolnoma uničiti. Prav zato je na italijanski strani sodelovalo skoraj vseh šest divizij (čez 70.000 vojakov), na nemški strani pa okoli 20 do 25 tisoč novih vojakov (nekaj manj — op. I. J.), plus domači aparat... Jasno je, da so se vrgli na Slovenijo s toliko silo zaradi tega, ker imajo tukajšnje akcije zaradi neposredne sosesčine zelo velik vpliv na Avstrijo in Italijo.«

S 1. brigado oz. 2. grupo odredov ter s Tomšičevo brigado je slovenski narod prvič v zgodovini dobil lastno redno vojsko, pod lastnim vodstvom, z razčiščenimi načrti in taktiko. Do tedaj je bil to največjačnejši, najlahtnejši sad slovenskega osvobodilnega gibanja.

Sicer je bila **Tomšičeva brigada** ustanovljena 16. julija 1942, vendar je nastala že prej v ognju in krvi komaj mesec dni po smrti Toneta Tomšiča, organizacijskega sekretarja Centralnega komiteja Komunistične partije Slovenije. Kar je zadostovalo leta 1941, je naslednje leto, v naslednji fazi boja začelo postajati preozko, kajti okupator je proti partizanom začel nastopati z velikimi enotami. Tako je nastal »prvi slovenski partizanski udarni bataljon Toneta Tomšiča«. To je bila premična, trdna vojaška enota izbranih borcev, ki so postali temelj novim brigadam. O tem nastajanju pravi narodni heroj Daki takole:

»... To je bilo po bitki na Topli rebri. Ko smo si vas dobro ogledali, videli po bite mule in vse ostalo, smo se počasi spustili proti Smuki, kamor smo prišli okoli poldneva. Kuharji so nam že pripravili kosilo. Bili smo izmučeni, da smo od velikega napora kar popadali po tleh. Tu smo se počutili varne, saj smo Italijane pošteno pognali. Pogovarjali smo se, da je bila borba sicer težka, da pa sedaj lahko počivamo, ker so Italijani to, kar so prišli iskat, že dobili. Hrano je pripeljal kuhar iz bataljona s kamionom. A ta se ni več imenoval Tomšičev bataljon, temveč je bila

to že Tomšičeva brigada... Ta je štela tedaj 300 ljudi, tako da smo zvečer po tem boju imeli že dva bataljona s po 150 ljudmi in svojim štabom brigade.«

Naj pri tem ne gre v pozabo, da so v to brigado sprejemali samo tiste, ki so poznali le dolžnost. Borci te legendarne brigade so ob vstopu vanjo dobili le po dve bombi: eno ofenzivno, eno defenzivno. Puške je nosila le polovica fantov. Zato so skoraj neoboroženi Tomšičevci odhajali v boje tako rekoč goloroki. A kmalu so se oborožili z okrvavljenimi sovražnikovimi puškami in mitraljezi! In Tomšičevci so odhajali iz boja v boj tako, da so bili le redkokdaj po nekaj dni brez bojev.

Moštvo se je v številnih bojih: Drušče, Kmpolje, Hinje, Planina, Jelenov žleb, Ravne, Bizovik, Dobrunje, Polje, Ljubljanski blok, Polica in še v tolikih drugih temeljito prekalilo. Napadali so, kot bi se tega dolga leta učili v najboljših vojašnicah. Tudi nenadni napadi nesorazmerno večjih sovražnikovih sil brigade niso spravljali iz ravnotežja. Takšen primer se je pripetil brigadi 21. januarja 1943 v Biču in Zagorici, kjer so Tomšičevci v celodnevem in zelo krvavem boju temeljito potolkli mnogo močnejšo italijansko vojsko, ki je hotela brigado obkoliti in potem uničiti. Kljub visokemu snegu in divjemu bombardiranju italijanskega topništva iz Šentvida in Stične, so bili Tomšičevci tisti, ki so Italijane končno na večer obkolili, jih kakšnih sto uničili, ostale pa pognali v beg. V teh bojih je padel komisar Suljo, ki je upravičeno slovel za enega najbolj priljubljenih junakov brigade. Padel je tudi vodnik Taufer, delavec iz Rudnika pri Ljubljani.

Iz časa IV. sovražnikove ofenzive na glavnino naše vojske, bodo ostale nepozabne borbe Tomšičeve brigade v Zdečini, Draganiču in drugod po Hrvaškem. Iz teh bojev je izšla bogato oborožena, saj si je samo v Draganiču priborila sto pušk. Pridobitev orožja pa je bil najočitnejši dokaz uspešnega izhoda bitk.

Še in še bi morali naštevati, a bi bilo prebledo, kajti še tako skrbno orisani boji ne bi mogli povedati tega, kar se je dogajalo v srcih Tomšičevcev, v srcih vseh, ki so poznali le dolžnost.

Brigada Matija Gubca je nastala sredi velike italijanske ofenzive 4. septembra

1942, povelje o tem pa je glavno poveljstvo slovenske partizanske vojske izdalo že 26. avgusta. Toda kdo bi si polnil glavo z datumi. Vedeti je treba le, da je tudi ta brigada nastala v najhujših dneh naših preizkušenj...

Brigada se je zbrala v gozdu na Trebelnem, a še istega popoldneva je doživela ognjeni krst: Na Blečjem vrhu se je udarila z belogardisti, okrog Trebelnega pa z Italijani...

Toda pojdemo raje z njo nad belogardistično postojanko Ajdovec, ki jo je Gubčeva skupno z enotami Tomšičeve napadla 12. decembra 1942. Napad na tako utrjeno gnezdo, kot je bil Ajdovec, kjer je bilo 70 mož, že sam po sebi predstavlja veliko delo. Le take enote, kot so bile brigade, so se mogle lotevati česa takega.

Tednji načelnik glavnega poveljstva slovenske partizanske vojske, narodni heroj Milovan Saranović, je o bojih za Ajdovec v svoj dnevnik zapisal:

»... Belogardistična posadka v Ajdovcu je bila v prostorih prosvetnega doma in šole. Poleg tega so imeli zavarovanje tudi v cerkvenem stolpu in na primernih krajih okoli vasi. Vso okolico je posadka strahovala predzno in brezobzirno...

12. decembra v mraku so odšle naše enote proti postojanki... Ob 23. uri so naše patrulje naletele na sovražne straže, ki so začele streljati. Toda naše, za napad pripravljene enote, so začele streljati šele tedaj, ko so sovražne straže začele bežati v svoje utrdbе. V tem je začelo pokati iz vseh utrd in tudi iz zvonika. Medtem je tretji bataljon Gubčeve okrog sovražnika že napravil obroč. Tedaj smo pozvali belogardiste, naj se vdajo, zagotavljajoč jim, da se jim ne bo zgodilo nič hudega. A to je bilo zaman, pozivali smo jih dolgo, a brez uspeha. Belogardisti nam sploh niso odgovorili. Tolkli so iz zvonika in oboroženo se naši niso mogli približati prosvetnemu domu. Ker tistih v zvoniku nikakor nismo mogli prisiliti k vdaji, smo zvonik zažgali. Zaradi tega je zgorela potem tudi cerkev. Ko so naši hoteli mimo župnišča in šole, so jih od tam močno obstreljevali in jih zasipali z bombami. Zaradi tega pritiska našim ni uspelo, da bi to skupino uničili in tudi nekaj ranjenih smo imeli.

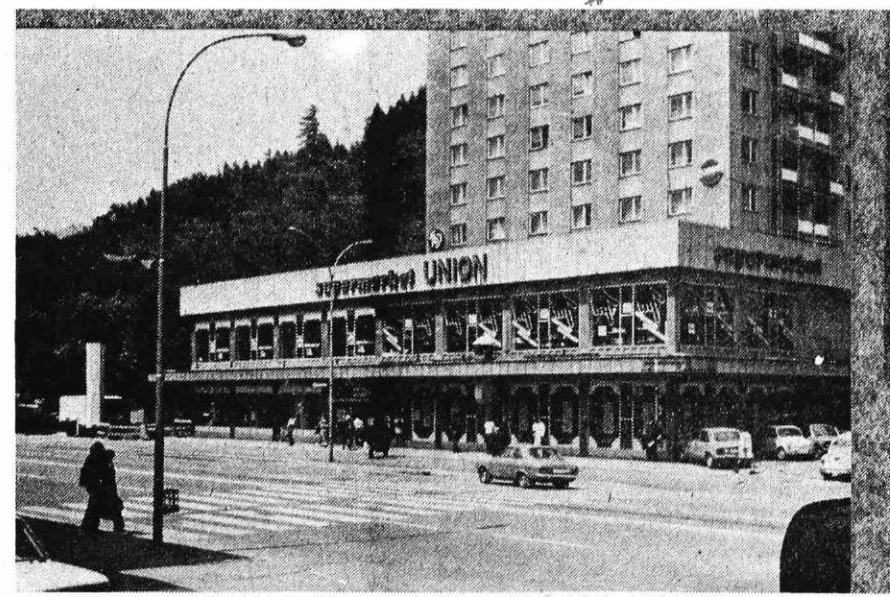
Nenadoma pa so v hitrem naskoku vdrli v te zgradbe in jih zažgali. Tako so sovražnika, ki se ni hotel na noben način vdati, končno tam le uničili. Po likvidaciji teh majhnih oporišč je bilo težišče bojev preneseno na prosvetni dom. Naši so belogardiste obstreljevali neprestano in močno. Takrat so se naše posamezne udarne skupine približale prav do zgradb in z miniranjem in požigom nekolikokrat hotele prisiliti sovražnika k predaji. Ta pa se je trdovratno upiral. Nastopili so bombaši. Boj je divjal vso noč.

Šele ob zori so naši bombaši uspeli zažgati prosvetni dom. Ker pa se belogardisti, ki so neudrudno spuščali v zrak rdeče rakete in klicali na pomoč Italijane in belogardiste, ki pa jih ni bilo od nikoder, niso hoteli odzvati našim klicem na predajo, smo jim sporočili, da jim pošljamo izgnanega štajerskega župnika Pavliča, ki se bo z njimi razgovarjal. Čeprav smo mi tačas prenehali streljati in od napadenih belogardistov zahtevali, naj na župnika ne streljajo, so oni prav tedaj močno vžgali. Župnik je bil ranjen. Ko pa je zgradba že skoraj zgorela, so belogardisti skušali izvršiti preboj skozi naše vrste, drugi pa so se spustili v pritičje, da bi se tolkli naprej od tam. Naši so bežeče ustavili in

(Nadaljevanje na 10. strani)

Jesenice danes

Jesenice v tisti

DOBRA PRIPRAVLJENOST IN USPOSOBLJENOST PRIPADNIKOV TERITORIALNE OBRAMBE

Znana in že ničlikokrat izrečena misel tovariša Tita: »Priljubljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje« je bila tudi vodilo večdnene usposabljanja pripadnikov teritorialne obrambe iz jeseniške občine, ki so sestavni del enote Stane Žagar. Že takoj velja poudariti, da v našem konceptu splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite dajemo velik poudarek stalnemu izobraževanju in usposabljanju v enotah teritorialne obrambe. Le z nenehnim usposabljanjem je moč pridobivati nova znanja in razvijati tradicije naših enot iz narodnoosvobodilne borbe.

SVEČANI UVOD USPOSOBLJANJA

V centru obrambne vzgoje, kjer je potekalo usposabljanje, je bilo živahno že v petek, 28. maja, zvečer, ko so začeli prihajati pripadniki teritorialne obrambe. Vsakdanjo obleko so morali za nekaj dni zamenjati z vojaško, »civilno življenje« pa za pravo vojaško, kjer je potreben red in disciplina. Predhodno so v centru že potekale zelo temeljite priprave starešin enote za usposabljanje in seveda za sprejem »vojakov«. Delo so dobro opravili, saj so ob prihodu pripadnikov teritorialne obrambe hitro razporedili in jih seznanili z vsemi njihovimi nalogami.

Prvi delovni dan usposabljanja se je začel v slavnostnem vzdušju. Zjutraj je bila najprej postrojitev enote, predaja raporta in ob zvokih himne so dvignili našo trobojnico na drog in ob tem sklenili, da bodo vse naloge iz programa usposabljanja zavestno in disciplinirano izvršili. Starešine so pred zborom seznanili vse navzoče s cilji in namenom pouka in urjenja enot teritorialne obrambe. Svečanega zbora so se udeležili predstavniki skupščine občine Jesenice, družbenopolitičnih organizacij, krajevnih skupnosti in drugih organizacij, navzoči pa so bili tudi nekdanji starešine te enote.

Ob tej priložnosti je zbranim spregovoril nekaj besed Franc Brelih, predsednik skupščine občine Jesenice. Prav tako so prebrali več podpornih telegramov, ki so jih poslali člani družbenopolitičnih organizacij jeseniške občine, krajevnih skupnosti in delovnih organizacij. Podporno pismo občinske konference ZSMS Jesenice je prebrala mladinka Špela Kavčič.

POUDAREK PREDVSEM PRAKTIČNIM VAJAM IN URJENJU

Po slavnostnem zboru je delo v centru steklo po programu. Med našim obiskom smo najprej zmotili starešino Slavka Pema in ga vprašali, kakšen je glavni namen in cilj tega večdnene usposabljanja. »Osnovni cilj usposabljanja je obnoviti ter osvojiti nova praktična znanja pri obvladovanju določenih del, opravi in postopkov ter obvladovanju orožja in naprav. Poudarek je dan predvsem praktičnim vajam in urjenju, ki poteka pod predpostavko delovanje na začasno zasedenem ozemlju.«

Kakšen je sam program usposabljanja?

»Program je razdeljen na dva dela. Najprej zajema tridnevno usposabljanje v obrambnem centru, zatem še dva dneva na terenu. Pri tem moram poudariti, da je letošnji program skrajšan za dva dni, tako da smo se tudi mi vključili v stabilizacijska prizadevanja. Kljub skrajšanemu času bomo izvedli isti obseg nalog kot prej. To seveda od nas zahteva dodatne napore in dosledno izvrševanje nalog s polno zavestjo in odgovornostjo vsakega posameznika.«

Z uspešno izvršenimi nalogami želimo dokazati našo usposobljenost in pripravljenost za delovanje v splošnem ljudskem odporu in ohranjanju pridobitve socialistične revolucije ter izpolniti pričakovanja delovnih ljudi in občanov jeseniške občine.«

Kako ocenjujete predhodne priprave starešin za to usposabljanje?

»S pripravami smo starešine začeli že v mesecu februarju. Porabili smo mnogo prostega časa in mislim, da so se v tem času vsi starešine dobro pripravili na izvršitev svojih nalog. To smo dokazali tudi pri sprejemu pripadnikov teritorialne obrambe, ko smo uspešno opravili vse naloge, za katere smo se predhodno dogovorili.«

So se vsi odzvali vabilu za to usposabljanje?

»Odzvali so se skoraj vsi pripadniki enote. Upoštevani so bili le izjemni primeri posameznih delovnih organizacij, tako da je enota zastopana skoraj v polnem številu.«

PRIPADNIKI TERITORIALNE OBRAMBE PRENAŠAJO SVETLE TRADICIJE NOB

Po zaključnem sobotnem svečanem delu so si navzoči gostje ogledali center obrambne vzgoje in izvrševanje prvih nalog pripadnikov teritorialne obrambe. Za kratko mnenje o pomenu tega usposabljanja smo zaprosili Jožeta Ulčarja, predsednika občinskega odbora ZZB NOV Jesenice, ki je svoje vtise strnil v naslednje misli:

»Teritorialna obramba je eden od elementov našega obrambnega sistema, naše politike oboroženega ljudstva, kot temu pravimo. Mislim, da je čas, v katerem živimo, takšen, da

moramo biti resno pripravljeni na vse, tudi na to, da bi z orožjem v roki branili to, kar imamo. Ta vaja je nek normalni dogodek, mislim s tem reči, da so se obrambne priprave delno že, morajo pa se v še večji meri vključiti v naše življenje.

Ce se spomnim svoje generacije, ki je v tistih težkih časih začela z uporom goloroka in neizkušena, primerjava ni mogoča. Nismo bili izveščani, ni bilo orožja, nikogar, ki bi skrbel, da bi se preprosti ljudje vzgajali in izpopolnjevali v obrambi. Rad bi dejal še to, da so vsi ti mladi fantje, ki so stali tukaj v postroju, resnično pripravljeni braniti to, kar imamo in seveda prenašati svetle tradicije NOB.«

MORALNO-POLITIČNA VZGOJA IN DELO DRUŽBENOPOLITIČNIH ORGANIZACIJ

Program usposabljanja pripadnikov teritorialne obrambe zajema tudi moralno-politično vzgojo in delo družbenopolitičnih organizacij. O tem nam je pripovedoval starešina Franjo Kragolnik:

»V tem večdnem usposabljanju pripadnikov teritorialne obrambe je seveda precejšnji poudarek tudi na moralno-politični vzgoji, delu družbenopolitičnih organizacij in aktivnostim v prostem času.

Pri planiranju vzgoje v naši enoti smo predvideli več tem, izhajali pa smo iz težkega gospodarskega položaja in zaostrenih mednarodnih razmer, v katerih se je znašel svet. Program obsega pet tem, ki jih bodo posredovali zunanji sodelavci, nekaj pa jih bomo skušali pripraviti tudi sami. Gre za to, da skušamo spregovoriti o stvareh, ki so aktualne in ki zanimajo pripadnike teritorialne obrambe, oziroma občane jeseniške občine ter zagotavljajo ustrezno usposobljenost in poznavanje notranje-političnih in zunanjih političnih razmer in dogodkov.

Poleg izvedbe teh tem pa je izredno pomembno tudi delo družbenopolitičnih organizacij v enoti. Imamo oblikovane aktivne zveze komunistov in ZSMS, ki na svojih sestankih obravnavajo pomembna vprašanja vzgoje in ostalega življenja v enoti. Delu teh organizacij smo že v okviru priprav namenili vso pozornost, zato pričakujem, da bodo kljub razmeroma kratkemu času uspeli izvršiti naloge, ki so v programu.«

Zanimalo nas je, kako poteka delo aktivna zveze komunistov, o čemer nam je spregovoril Vasja Verovšek, ki je sekretar enega izmed aktivov v enoti:

»Člani našega aktivna smo se po prihodu enote v center vzgoje zbrali in sprejeli naloge. Med drugim bomo po poteku vaje evidentirali možne kandidate za člane zveze komunistov in jih predlagali občinskemu komiteju ZKS Jesenice. Seveda na naših sestankih razpravljamo še o drugih pomembnih vprašanjih, spremljamo delo in potek urjenja in moram reči, da začrtani program uspešno izvršujemo. Kot pomanjkljivost pri našem delu lahko navedem, da se vsi člani aktivna še ne udeležujejo sestankov, nekateri so na dolžnostih, nekateri pa tudi niso pravočasno obveščeni. Te pomanjkljivosti skušamo s skupnimi močmi odpraviti.«

PESTRO TUDI V PROSTEM ČASU

Kljub zelo obsežnemu programu pa v centru obrambne vzgoje najdemo tudi čas za številne aktivnosti v prostem času. Kot poudarja starešina Franjo Kragolnik, so pri načrtovanju tega usposabljanja dali še poseben poudarek tudi športno-rekreativnim tekmovanjem in aktivnostim na kulturnem področju.

Posadka topa v pripravljenosti (Foto Janko Škušek)

»Moram reči, da je naš program teh aktivnosti zelo pester. Prizadevamo si, da se v te različne aktivnosti vključijo čimveč pripadnikov naše enote. Pri tem ne pozabljamo na kulturno življenje, ki mora prav tako biti sestavni del usposabljanja in življenja v tem našem centru. V soboto zvečer smo pripravili uspel kulturni večer ob tabornem ognju. Ubrano so nam zapeli gostje, ki smo jih povabili, to so bili člani okteta DPD Svoboda France Prešeren Zirovnica-Breznica, posebno pa so bili zadovoljni, da smo del kulturnega sporeda pripravili sami. Naši recitatorji so dobro opravili nalogo.

Seveda je pestro tudi na športno-rekreativnem področju. Izvedli smo turnir v odbojki, na katerem je sodelovalo šest ekip, streljanje z zračno puško in tekmovanje v razstavljanju in sestavljanju puške.

Ko govorimo o teh aktivnostih v okviru usposabljanja, ne pozabljamo na informiranje, ki je še kako pomemben element vzgoje. Tudi na tem področju uspešno izvršujemo naloge. Izdali smo informativni bilten, v katerem smo objavili več prispevkov o pomenu te vzgoje. Poleg informiranja v sami enoti pa skrbimo tudi za informiranje širše javnosti o našem delu. Pri tem se povežemo s sredstvi javnega obveščanja, prek katerih skušamo tekoče poročati o našem delu in nasploh o življenju v centru obrambne vzgoje. Poleg vsega omenjenega pa moram še poudariti veliko povezanost naše enote z okoljem, kjer smo na usposabljanju ter seveda tudi v širšem merilu. Stalno smo povezani z družbenopolitičnimi organizacijami in skupščino občine Jesenice in s posameznimi krajevnimi skupnostmi.«

PRVI REZULTATI SPODBUDNI

V ponedeljek smo še enkrat obiskali člane enote v centru obrambne vzgoje. Tako starešine kot vojaki so nadaljevali delo po programu. Kot so nam povedali, dosegajo izredno dobre rezultate, povsod se kaže velika zavzetost za delo, program usposabljanja izvajajo zelo hitreje, kot so načrtovali. Ta dan so se tudi temeljito pripravljali na zaključni del usposabljanja, in sicer na izvedbo taktične vaje. Da bi čimbolje uspela, so se temeljito pripravili, o sami izvedbi pa so spregovorili tudi na sestankih vojaškega kolektiva na sestankih aktivov zveze komunistov in ZSMS.

V enoti so nam tudi povedali, da so doslej prejeli že več kot deset podpornih telegramov, vsi pa pripadnikom enote teritorialne obrambe želijo uspešno usposabljanje in osvajanje novih znanj. Tudi drugače je bilo vzdušje med vojniki dobro, vsi so preprčani, da bodo tudi zaključno vajo uspešno izvedli in se zadovoljni vrnili spet v »civilno« življenje.

BOHINJSKI FANTJE POD OROŽJEM

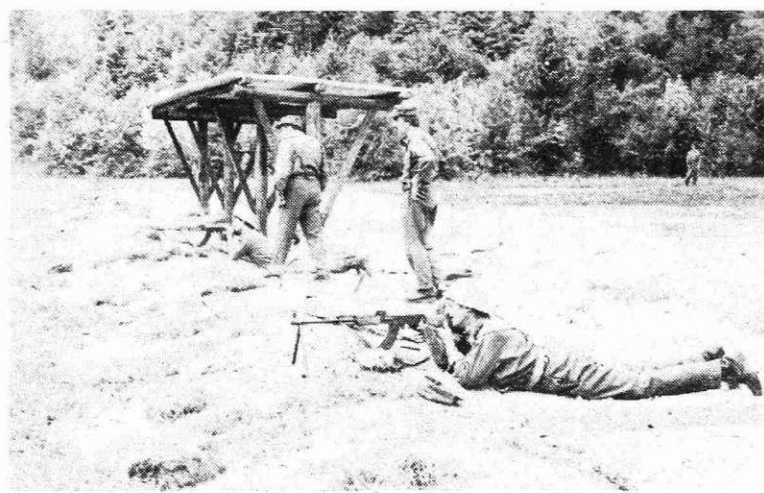
Vojaško strokovno usposabljanje je za nami. V petih dneh sredi maja je del teritorialne enote Staneta Žagarja, ki jo vodi tovariš Franc Bajt, dokazal, da smo Bohinjci, če bi bilo potrebno, sposobni organizacijsko, strokovno in moralno postaviti se po robu vsakemu agresorju, ki bi ogrožal našo suverenost.

Pokazalo se je, da so vaje potrebne. Vojaških veščin se ne da naučiti iz knjig. Treba je iti na teren, treba je zasedati položaje, izvajati taktiko, streljati, vzpostavljati zvezo in še polno drugih operacij. Čeprav zelo obsežen, saj je trajal od ranega jutra do večerje, je bil strokovni program v celoti in učinkovito izveden. Na pripombo vojakov, kaj bi bilo potrebno še dodati in organizirati, da bo program še boljši, je bilo nekaj tem celodanih. Dopolnitve so vojaki bučno pozdravili.

Velik poudarek na vajah je bil dan idejno-politični vzgoji. Za predavatelje smo naprosili usposobljene zunanje sodelavce, vidne družbenopolitične delavce v občini in republiki. Tako sta se našemu vabilu k sodelovanju odzvala predsednik komisije za mednarodne odnose pri CK ZKS tovariš Ivo Vajgl in republiški podsekretar za notranje zadeve.

Streljanje s trombonom (Foto Rajko Peternej)

Na strelišču (Foto Rajko Peternej)

Po naporni vaji (Foto Rajko Peternej)

mandant enote Staneta Žagarja in drugi. Tudi vsi drugi vojaški predstavniki občine in pokrajine so s svojo navzočnostjo dali velik pomen vajam.

Dejavnost člana zveze komunistov v enoti se je pričela že na pripravah, vendar s slabšim odmevom kot potem v taboru in na terenu. Tam je delo potekalo po aktivih manjših enot, s poudarkom na problemih, ki so se kazali na vajah.

Se eno novost smo uspeli organizirati, tokrat prvič. Ustanovili smo aktiv ZSMS enote, izvolili predsednika in odbor ter sprejeli nekaj konkretnih nalog, kot program dela v času vaje. Naloge so bile sicer izvedene; resnici na ljubo pa delo aktivna še ni zaživelo tako, kot bi moralo lahko. Vzpostavili smo stik z mladinsko organizacijo v krajevni skupnosti Bohinjska Bela, katere člani so se udeležili našega tabornega ognja in prispevali svojo točko k programu. Izdali smo dva biltena in urejali stencas, kjer so bile najzanimivejše fotografije iz življenja in dela v taboru oziroma na vajah.

Vaje so uspeli in to ne samo po strokovni plati. Tudi moralno-politično stanje je bilo zelo dobro. Komandantu enote in komandirjem manjših enot je v kratkem času uspelo formirati zelo dobre, celo odlične vojne kolektive z dobro disciplino in ponašanjem. Teritorialci so pokazali zavest in delavnost, pa tudi občutek do pravičnosti, smisla vaj in povelj. Za vse to pa ne zadoštuje samo prepričevanje in nagajevanje, včasih so potrebne tudi kazni in opomini.

Na koncu vaje je komandant podelil enajst nagrad, izrekel petnajst pohval posameznikom in pohvalil enoto Miha Mavriča, enoto Francija Podlipnika in kuharja Jakoba Zupanca.

Gotovo je še kdo med vsemi vestnimi vojniki in starešinami zaslužil pohvalo ali nagrado. Ni je dobil. Se že tako zgodi. V vseh postopkih so tudi napake. Naj mu velja skupna komandantova zahvala na koncu. Morda pa je tudi kdo, ki bi se zaslužil kazni? Tudi pri tem se lahko koga izpusti. To naj samokritično presodi vsak sam. Janko S. Šušek

Policija je bila takoj obveščena, saj je bilo v bližini na voljo več telefonov. Nekaj minut pozneje so z Jesenic že drveli avtomobili proti Javorniku. V napačno smer greste, sem si mislil.

Za železniško progo sva se ustavila pri gozdnem čuvaju Segi (umrl po vojni). Izročil mi orožje in strelivo, sem mu rekel. Brez obotavljanja mi je dal puško, strelivo in daljnogled. Prosim, po vojni mi vrnite, kako bom sicer opravljal službo. Tedaj sem se tega jutra prvič zasmel rekoč: Vrnili ti bom dve puški, če ostanem živ.

Čez mesec dni je v bližini tega kraja padel moj soborec Slavko Likovič-Peter.

Ob koncu te pripovedi naj še potem, kako je Dane prišel k VOS. Dom na Koroški Beli je zapustil 1. decembra 1943. leta in se priključil kurirjem na Mežakliji. Štirje njegovi bratje so bili aktivisti OF, eden od teh je umrl po vojni. Z Mežaklije so ga premestili v Prešernovo brigado.

Nekoga dne februarja 1944. leta se je utrujena kolona borcev Prešernove brigade počasi in raztegnjeno ulekla skozi Novake na Primorskem. Sonce se je uprl v pobočje Črnege vrha in grelo borce, ki so šli novim bojem naproti.

Med borci v koloni je Dane zagledal domačina Tinčka Kemperla z Javornika. Kaj pa ta dela v partizanih? se je uprašal. Tinček je bil namreč že 1941. leta partizan, marca 1942 je pobegnil in se javil jeseniškemu gestapu. Privolil je sodelovanje z gestapom in se na njihov ukaz vrnil v jeseniško četo pod Stol. Drugi dan je pobegnil in se isti dan pripejal Nemce do taborišča, pa so udarili v prazno, ker so se borci že umaknili. Po Jesenicah se je svobodno sprejal in ovajal naše ljudi. Bil je delavec železarnice, kurtopirec, pustolovec, vohun in posebne vrste falot.

Ko je brigada počivala, je Dane poiskal brigadnega komisarja Dušana in mu to povedal. V štabu je zašumelo: v brigadi je vohun.

Ne cemo, kdaj je Tinček Kemperle opazil sovaščana med borci. Vsekakor mu je moralo biti vroče, saj je lahko slutil, da domačin ne bo močkal o njegovih grehih.

Iz Rovi v Selški dolini je štab brigade poslal patruljo proti Ojstremu vrhu. Kemperle se je prostovoljno javil v patruljo, ker je spetoma nameraval pobegniti. Ko je Dane opazil, da je Kemperle v patrulji, se je še on javil, za njim pa še mitraljezec, ki je imel sestro na Ojstrem vrhu. Le-ta je patrulji skuhalo žgance in se preden so jih pojedli, se jim je Kemperle skril v hiši. Patrulja naj bi se vrnila brez njega, on pa bi se javil na orožniški postaji v Železnikih.

Na Ojstrem vrhu so vsi domačini brez izjeme sodelovali s partizansko vojsko. Z njihovo pomočjo je patrulja izbezala skrivajca iz luknje in ga pripeljala nazaj v brigado. Vojno sodišče ga je zaslilo v obsodilo na smrt.

Po tem dogodku so Daneta imenovali za obveščevalca 31. divizije. Po boju pri Hotedrski ga je srečal Stane Kersnik-Jelovečan in poslal k VQS na Jesenice.

Devet dni po smrtni obsodbi nad Rudolfom Planinškom so jeseniški črnorokci pod vodstvom Janka Sokliča in Jaka Pivka na Jesenicah umorili šest oseb. Janko Soklič je po vojni v preiskavi izjavil, da so bili le-ti ustreljeni zaradi usmratve uradnika Petra Arneža. Trmasto je ponavljal trditve, da zaradi smrti njegovega strica Planinška ni bil nihče ustreljen; da je vedel za vlogo soseda Udirja, a ga kljub temu niso ubili. Soklič je v preiskavi veliko stvari povedal po resnici, kar je dokazano z izjavami drugih prič, le sebe in svoje sorodnike je vedno vlekli iz blata. Če bi priznal, da je bil prvoaprilski morilski pohod črnorokcev iz maščevanja zaradi ubitiga Planinška, potem bi to pomenilo, da je bil on pobudnik te morije. S takšno izjavo bi si podpisal smrtno obsodbo.

Se nekaj besed o Likoviču, ki je sodeloval v akciji na Planinški.

Slavko Likovič-Peter je bil rojen 11. XI. 1919. leta na Javorniku v jeseniški občini. Oče je umrl 1929. leta in zapustil sedem otrok. Slavko je rad telovadil v sokolskem domu. Kot vojak jugoslovanske vojske je bil ob napadu Nemcev na Jugoslavijo aprila 1941. leta ujet in moral je v ujetništvo v Leipzig. Naslednje leto se je vrnil in zaposlil v cevni železarni. V njegovo hišo so hodili partizani Peter Rupar, Martin Vergles (oba sta padla v NOB). Živan in drugi.

Likovič je bil član SKOJ (zveze komunistične mladine Jugoslavije) in kot marljivega vosovca ga je 17. januarja 1944. leta pohvalil načelnik VOS.

16. aprila 1944. leta je bataljon gorenjskega odreda pod poveljstvom Jožeta Rebolja-Planinca vdril na Javornik in opravil splošno mobilizacijo. Mobilizirali so 51 mož in fantov, in to brez spopada s sovražnikom. Med mobilizacijo je bilo na Javorniku tako mirno, da je imel štab bataljona kar dve uri sedež v Mulejevi gostilni.

Pri mobilizaciji so bataljonu pomagali terenski aktivisti in vosovci, ki so vodili posamezne skupine borcev od hiše do hiše. Ko je bataljon po polnoči odšel z mobiliziranci z Javornika, so vosovci nameravali obračunati z znanim gestapovcem Turdyjem.

Rihard Turdy je bil rojen 18. februarja 1910. leta v Novem mestu. Od septembra 1941. leta je bil pri tovarniški straži železarnice Jesenice (Werkschutz) in od 5. julija 1943. pri gestapu. Stanovalec je pri Naču, poleg Čebularjeve gostilne na Javorniku. Na vrata te hiše so potrkali vosovci Dane, Alfonz Aubelj-Savo, Rajko Kelih (brat Mare Kelih, ki so jo ubili črnorokci. Rajko je padel kot namestnik komandirja jeseniške čete VDV) in Slavko Likovič-Peter.

Čeprav je bila ura že čez polnoč, je bil gestapovec bučen in pripravljen na boj. Na nevarnost sta ga opozorili hoya in govorica partizanov gorenjskega odreda. Ko so vosovci tokrat dokaj nepremišljeno in neprevidno potrkali na vrata, je gestapovec odgovoril z ognjem iz brzostrelke in z bombami skozi okno. Vosovci so se umaknili in šele čez nekaj sto metrov opazili, da Li-

koviča ni za njimi. Vrnili so se in ga našli ranjenega. Prijeli so ga pod pazduho in spodbujali, naj vzdrži še nekaj časa, da bo na varnem. Zdaj so storili drugo napako. Vso pozornost so posvetili ranjencu in povsem pozabili na varnost.

Bataljon je bil že daleč pred njimi v hribu. Streljanje pri Naču je zbudilo policiste in ovaduhe tako v postojankah kot na stanovanjih. Vosovci so se z ranjencem umikali mimo hiše, v kateri je stanoval gestapovec Kerin.

Jože Kerin je bil rojen 22. novembra 1907. leta v vasi Sanuše pri Krškem. V jeseniški železarni je bil od 1937. leta in pri tovarniški straži od septembra 1941. leta. Gestapu se je priključil maja 1943. leta.

Ko so šli vosovci mimo njegovega stanovanja, je že prežal na oknu s polavtomatsko puško. Streljal je iz prtega nadstropja. V temni noči ga nihče ni videl, medtem ko jih je on slišal. Strelji z okna so odjeknili v noč in, kot bi se sreča in usoda to noč zarekli proti ranjenemu Likoviču, je bil samo on smrtno zadet. Dane je bil ranjen, druga dva sta odnesla zdravo kožo.

Slavko Likovič-Peter je pokopan na pokopališču na Koroški Beli.

V muzeju jeseniške železarnice imajo ohranjeno originalno kopijo poročila tehničnega direktorja z dne 25. aprila 1944. leta, naslovljenega na državnega ministra za oborožitev in vojno proizvodnjo v Berlinu. V tem poročilu inž. Sauer med drugim poroča:

»V noči od nedelje 16., na ponedeljek, 17. aprila 1944. leta, je vdrila večja skupina partizanov na Javornik. Obkolili so okolico in vdirali v posamezne stanovanjske hiše in z grožnjo orožja prisilili moške prebivalce, da morajo takoj z njimi. Po sedanjih poročilih je bilo 51 mož prisilno mobiliziranih, od teh 48 članov kolektiva železarnice.

Na dveh mestih je prišlo do streljanja, in sicer zaradi tega, ker sta se dva naša bivša člana Werkschutz (tovarniške straže), sedanja pomožna policista Kerin in Turdy, odločno branila. Streljala sta na banadite in metala ročne bombe. Eden od partizanov je obležal mrtev, medtem ko so trije verjetno ranjeni.

Napad je naša tovarniška straža takoj po telefonu javila orožništvu in policiji, toda pomoč je prispela prepozno.

Ugrabitve 48 članov kolektiva, ki so bili po večini strokovni fužinski delavci in valjanci, ključničarji, strežaji turbin itd., pomeni za valjarno na Javorniku nenadomestljivo izgubo. Jutranja izmena na grobi progi na Javorniku je lahko začela obratovati šele z veliko zamudo in po dodelitvi nadomestnih moči. Verjetno bomo usled tega prisiljeni opustiti tretjo izmeno v valjarni na Javorniku.

Mobilizacija delavcev železarnice je torej okrepila partizanske vrste, povzročila pa je tudi težave v proizvodnji jekla za nemško oborožitevno industrijo. Mobilizacija je bila dvakratni udarec za okupatorja.

V tem poročilu zasledimo tudi tole vest: »Iz kolektiva je odšlo od 1. januarja do 6. maja 1944. leta vsega skupaj 855 članov. V enakem obdobju nam je delavski urad nakazal 487 delovnih moči, od katerih je 155 italijanskih civilnih delavcev... V zadnjem času se je nekaj delavcev sumljivo obnašalo.

(Se nadaljuje)

– Nemci so premočno! se oglasi babica. Koliko misli ji roji po osiveli glavi: Naj fantu dopove, kako je s to žalostno resnico? Otrok že tako reč sprašuje, ko je krog nas še odraslim vse ničeva zadeva, ako pridejo kam na tuje med Nemce delat...

– Če se ne bo nihče več v šoli učil slovenščine, bomo morali samo še doma govoriti po naše.

– Na svojo materinščino in na Boga ne smemo pozabiti. Enkrat boš že spoznal, kako je s to resnico! se dejali babica, potlej pa tiho žebrali.

Zdravku ni bilo še deset let, ko se je usposobil že toliko, da so ga na velike nedelje uporabljali tudi v tržanski cerkvi pri mašah. To ni bilo kar tako! Kajti ministriranje so imeli zgolj tržani v rokah. Bila je pri tem verska vnetost staršev odločilna. Nekaj pa je odtehtala tudi otroška zagnanost za nastop v lepi ministrantski obleki. Pa še za denarce je tudi šlo.

Od vsega tega pisanega preprostega hribovskega življenja se je zdajci poslavljaj mladenič, ki je po eni strani ohranjal svojo dušo v otroških čarih, na drugi pa se zamotaval v srčne tajne, ki blazijo marsikatero gorje rastočemu hrepenenju... Mladim očem je vsaka sedanost najlepša! Mlademu srcu je sleherna plaha sanjska sled veliko obetajoče pričakovanje enkratne bodočnosti... Mlada pamet prerašča iz dneva v dan sproti razodevajoče se virov verovanja...

Malo čez polnoč so Zdravkovi že vstali v bajti na sosednjem vsavju. Po dveh urah hoda skozi noč sta prispela mati in sin na železniško postajo. S prvim jutranjim vlakom se je fant odpeljal.

Sam v tuji svet.

Zaostala mati je tiho jokala v bližnji svit.

VALENTIN POLANŠEK

27

ROMAN

KRIŽ S KRIŽI

5.

SENCA KLJUKASTEGA KRIŽA SE ŠOPIMI VSEPOVSOD NAD LJUDMI že četrto vojno leto. Tudi ta sanjavi zadnji junijski večer leta 1943, ko se je mladeč vozil na prve velike počitnice iz kranjske dežele – kaj kranjske dežele? – iz Oberkraina! Tako so oblastniki kljukastega križa preimenovali deželo od Kronaus (Kranjske gore) do Steina (Kamnika), od Seelanda (Jezerškega), Neumarkta (Tržiča) do Laak an der Zeier (Škofje Loke) in Domschale (Domžal).

V Krainburgu jih je sedlo vse trdo v vagon. Višji letniki so gotovo vedeli, koliko je vseh dijakov – učiteljskihnikov. Morda je vedel tudi kdo iz prvega letnika. Zdravko tega ni vedel. On je imel samo s sabo opravka. Toliko je imel tega, da niti opazil ni, da ga Rautar danes zjutraj v umivalnici ni poklical z vzdevkom Hajni ali Karavankar.

Mladeč je utrjeval sebe pred sabo. Zdaj, ko je bil na poti domov, je bil prepoln nove zavesti: Prestal sem prvo leto! Prebil sem se prvič skozi življenje – in sam med tujci!

Na vožnji z vlakom od Krainburga (Kranja) do Aßlinga (Jesenice) je bil še v družini z Oberkrainarji in Vzhodnotirolici, ki so za časa tisočletnega rajha spadali tudi pod koroško gaulingstvo in stathalterstvo – od tostran karavanskega predora pa je iz Hajnija ali Karavankarja postalo nekaj drugega, nekaj zavestno molčečega in upornega. Pričujoče novo, zavestno in uporno pa ni hotelo biti otročje vdano kot prej kdaj napram domačemu nadučitelju, ki je bil obenem krajevno gledano merodajna nacionalsocialistična oblastna žival. Iz zavestnega in upornega ni hotel postati spet Zdravko davne preteklosti. Davne preteklosti? Dobro leto je bilo od tega! Samo za rastočega človeka je v gotovih razvojnih fazah eno leto dolga, dolga doba, ki presega vekove. Tako preseganje se je zgodilo za dijaka učiteljskega v tem minulem letu.

Ko je brzec Krainburg – Klagenfurt odpeljal s postaje Rosenbach (Področica), je dijak ostal učiteljskega. In samo tak je hotel biti. To se mu je posvetilo nenadoma sedaj, ko je zaslil rožansko narečno besedo v svojem kupeju. Samo učiteljskega! Ker hočem nekoč biti učitelj! Samo učitelj! Vse drugo se je izluščilo in je odpadlo z njegovega bistra. Vse bolj se je zravnil v notranjosti! Začudil se je samemu sebi: od Rosenbacha dalje je spet mislil po koroško domače – po slovensko. Zgornjekorošci so se preselili že v Aßlingu na beljaški vlak – peščica Lofentolarjev pa se je potaknila gotovo v drugem kupeju, ni jih več slišal. Dijak učiteljskega je tako ostal sam v svojem kupejnem kotu. In dobro mu je delo. Neznansko lepo in tiho in svojsko! Nepričakovano ugodje se je rastoče zlivalo po notranjstvi, ko je zaslil rožansko besede. Glasne so bile in vedre. Sploh ne bojazlive. Ko sta govornici ugledali dijaka učiteljskega, sta se zasmeli in »povnali« dalje.

Vlak je obstal. Konec vožnje. Zunaj čaka nekaj ljudi. Dijak jih pozna. Njega nihče ne čaka. Domača postaja se mu je zdela kot igrača v primerjavi s krainburgsko ali klagenfurtsko. Pa se je že obrzdal: »Kranjsko in celovško vendar rečemo po naše. Povsod slišiš toliko vsiljenega tujega, da se že sam spozabiš, ne da bi vedel kdaj.

(se nadaljuje)

MIROSLAV NIKOLIČ

7

ŽELEZARNA PRED 50 LETI

(FRAGMENTARNI PODATKI PO SPOMINU)

Spominjam se, da smo včasih delali velike serije preizkusov globokega vlečenja na Erichsen-aparaturah (lončki!) na fini pločevini iz valjarne na Javorniku, kakor tudi na poslanih vzorcih iz EMO Celje od uvožene pločevine. Prijateljska usluga, posebno za tovarno emajlirane posode Celje, ki smo ji desetletja dobavljali HVT za globoko vlečenje in bili z njo v dobrem prijateljskem sodelovanju.

Dognani sistem dela preizkuševalnice, ki sva ga do leta 1940 oblikovala direktor G. Schuler in jaz, upam, da je tudi sedaj ostal nespremenjen.

Preizkuševalca, ki me je pričakal leta 1931 je kot mentor usposobil direktor Schuler, ostale sem kasneje jaz. Vodilni, sposobni, ki so ostali, so učili mlajše generacije; tako je zrasel sposoben kader, ki tudi, menim, sedaj dela v zadovoljstvo centralizirane TKR.

Izdelovanje atestov o kvaliteti materiala s pregledom rezultatov preiskave je bila naloga in odgovornost obratovodstva tako do kupca kakor vodstva železarnice. Prvič jih je moral podpisati odgovorni preizkuševalec, potem pa s štampiljko obratovodstva obratovodja ali njegov namestnik. Atest je bil priložen dobavnemu listu.

Atesti so bili posebno obsežni pri dobavi pocinkane telegrafске in signalne žice, kjer je moral biti vsak kolobar poprečne

teže okrog 60 kg preizkušen z obeh koncev, in vrednosti preizkusa vnešene v atest.

Mehanična preizkuševalnica na Javorniku

Za preizkušnjo vroče valjane pločevine in valjanih profilov je preizkuševalnica na Javorniku v glavnem razpolagala z velikim trgalnim strojem maksimalne obremenitve do 40 ton za predpripravljene tipizirane epruvete pravokotnega prereza za pločevino in okroglega prereza za profilno železo. Določevali so trdnost, razteznost in sklenjenost materiala. Posebej so izvajali še upogibne preizkuse in varljivost materiala na kovaški način. Organiziracija preizkušnje in izdajanje atestov sta bili, menim, podobni kot v predelovalnih obratih.

PRIVILEGIJ JE BIL BITI ČLAN KOLEKTIVA KRAJSKE INDUSTRIJSKE DRUŽBE

Da! Tudi v teh starih časih, ko pojem in beseda »kolektiv« ni bila tako v vsakdanji rabi kot danes, so vsi zaposleni pri KID že s samim dejstvom, da pripadajo železarni Jesenice, imeli neko skupno samozavest in so po vsej Sloveniji in Jugoslaviji uživali poseben ugled in položaj.

Kljub notranjim razprtijam, borbam delavstva za svoje pravice, kot tudi občasno težkemu položaju podjetja, je bila Kranjska industrijska družba spoštovano podjetje in eno največjih v Sloveniji in Jugoslaviji.

Naval za zaposlitev v železarni ni bil velik samo v času nezaposlenosti. Tudi pozneje, ko ljudem na drugih delovnih mestih ni šlo slabo, je bil pritisk na železarno.

Na primer: po odhodu Legatove je uprava podjetja razpisala natečaj za zakupnika Kazine. Veliko se jih je prijavilo iz vse Jugoslavije; med njimi Majer, glavni plačilni v restavraciji »Union«, poslovojdja hotela in restavracije »Bellevue«, vodja restavracije »Zvezda«, vse v Ljubljani in drugi.

V šali smo rekli: če bi bilo prosto mesto generalnega tajnika podjetja, bi se zanj potoeval še ban dr. Natlačen!

Primarni razlog je bilo to, da je bil zasluček v železarni občutno večji, kot drugje po državi. Posebno na nižjih delovnih mestih!

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Na drugi skupni seji vseh treh zborov skupščine občine Radovljica 2. junija je podal slovesno izjavo novi predsednik skupščine Boris Setina, nato pa so delegati opravili volitve in imenovanja predsednikov in članov delovnih teles občinske skupščine in vodje delegatov za delegiranje delegatov v zbor občin in delegate v skupščino gorenjskih občin.

Zbor združenega dela, zbor krajevnih skupnosti in družbenopolitični zbor skupščine občine Radovljica so na ločenih sejah 2. junija obravnavali osnutek aneksa k dogovoru o temeljnih družbenega plana občine za obdobje 1981-1985, in informacij o sofinanciranju rekonstrukcije, farne Blata na Bledu. Vsi trije zbori so opravili imenovanje delegata skupščine občine v delavske svete zdravstvenih domov in občini, Gorenjske lekarne Kranj in v družbeni svet pri SDK Kranj. Potrdili so predlog za začasno povečanje delovnih mest sodbodnikov za prekrške v občini Radovljica. Zbor združenega dela in zbor krajevnih skupnosti sta sprejela osnutek odloka o ustanovitvi sklada za intervencijo v kmetijstvu, osnutek odloka o spremembi odloka o ureditvi določenih vprašanj s področja zasebne obrti v občini, predlog odloka o poslovnem času v poletni sezoni na območju Bleda, osnutek odloka o registraciji, uporabi plovnih objektov na Blejskem in Bohinjskem jezeru, predlog sklepa o potrditvi zaključnega računa davkov občanov in zaključnega računa prispevkov za starostno zavarovanje kmetov. Družbenopolitični zbor je pretesal analizo izvajanja dogovora o družbeni usmeritvi razporejanja dohodka v letu 1981 in realizaciji zunanjetrgovinske menjave OZD v občini za leto 1981 in za prvo tromesečje 1982.

Izvršni svet OS Radovljica je na četrti seji 18. maja pregledal načrte OZD v radovljiški občini za izvajanje planiranih investicij v letu 1982. Člani izvršnega sveta so na osnovi predhodnih sklepov v letošnjem marcu ponovno preučili predlog Planuma Radovljica za izgradnjo počitniških stanovanj v Bohinjski Bistrici in med drugim sklenili, da se pripravi vsa dokumentacija in druga opravila do 30. septembra 1982. Sprejeli so sklep, da se javno razgrne zadnji načrt Vrhnje ter obravnavali več premoženjsko pravnih zadev, ki jih je predložil v obravnavo komite za urbanizem, gradbene in komunalne zadeve.

Delegati skupne seje OK SZDL in občinskega sveta ZSS Radovljica so 19. maja potrdili predloge evidentiranih možnih kandidatov za vodilna mesta v vodstvu republiške konference SZDL in soglašali, da se za novega predsednika RK SZDL Slovenije predlaga Franc Setina. Na seji so za delegata republiške konference SZDL imenovali Mirka Birka, predsednika OK SZDL in Jošta Rolca, člana predsedstva OK SZDL Radovljica.

Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV Radovljica je na drugi seji 20. maja obravnavalo gradivo za 6. skupščino ZZB NOV Slovenije, o čemer je izreklo več tehničnih pripomb. Člani predsedstva so se dogovorili o merilih za podelitev medobčinskih priznanj ZZB NOV za Gorenjsko ter o pripravah na srečanje gorenjskih aktivistov in borcev NOV 6. junija na Mežakli ter za srečanje internirancev in zapornikov 12. junija na Ljubljano. Dogovorili so se tudi za dokončno ureditev spominske bolnice na Javorjevem vrhu.

Na prvi seji novoizvoljenega predsedstva in sekretariata OK ZSMS Radovljica 17. maja so najprej presojali potek in uspešnost volilno-programске konference, ki je bila po vsebini dobra, po udeležbi pa slabša, saj je od 72 prišlo na konferenco le 38 delegatov. Sprejemali so o tekočih nalogah novega predsedstva, med katere na prvo mesto sodijo obiski v OO ZSMS, sprejemanje novih članov v ZSMS, organizacija tekmovanj in

prireditve v maju ter priprava mladinske delovne brigade. V zvezi s pripravo na 11. kongres ZSMS so menili, da je zaradi prezahtevnosti in nejasnosti kongresnih dokumentov edini izhod sklic seminarja, na katerem bi se pogovorili o osnutkih dokumentov.

Praznik organov za notranje zadeve in javne varnosti 13. maj so v radovljiški občini proslavili s tovariškim srečanjem na Taležu. V sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici pa je bila osrednja proslava za vse gorenjske občine, na kateri so zaslužnim delavcem službe za notranje zadeve in milice podelili plakete in odlikovanja.

Strokovne službe vseh SIS družbenih dejavnosti v občini Radovljica so v začetku maja izdelale predlog programa dela skupščine vsake SIS za leto 1982, ki bo prilagojen tudi programu dela skupščine občine. Po predlogih bodo skupščine vseh SIS družbenih dejavnosti zasedale letos še na treh sejah, in sicer v juniju, oktobru in decembru.

V zadnjem delegatskem mandatskem obdobju 1978-1982 se je povečal skupni izvoz gospodarstva na Gorenjskem za 131 %, kar pomeni od 195,9 na 267,4 milijona din. V radovljiški občini je bil izvoz večji za 107 %, kar je sicer manjša rast kot v drugih občinah, vendar pa je tudi uvoz za 10 % manjši, medtem ko je v vseh drugih gorenjskih občinah narasel. Pokrivanje izvoza z uvozom je bilo v letu 1981 najugodnejše v radovljiški občini in je znašalo kar 249 %.

Po sklepu predsedstva skupščine gorenjskih občin, ki so ga sprejeli v januarju 1982, bo za program pripravljanih del za izgradnjo Muzeja revolucije Gorenjske v letu 1982 potrebno zagotoviti 1.490.000 din. Od tega zneska bo prispevala občina Radovljica 234.824 din, kar je 15,76 % delež celotnega predračunskega zneska. Ta denar bo zagotovljen iz postavke urbanističnih dokumenti občinskega proračuna za leto 1982.

Po sklepnih podatkih sekretariata za občo upravo in družbene dejavnosti pri občinski skupščini Radovljica je v letu 1981 prejelo občinsko priznanjvalnino 121 upravičencev. Najvišja priznanjvalnina je znašala 5.100, najnižja pa 500 din. V ta namen je bilo iz občinskega proračuna lani porabljeno 3.301.660 din. V letu 1981 je 43 upravičencev vložilo vloge za dodelitev novih priznanjvalnin. Ugodno je bilo rešeno 37 vlog. Enkratno priznanjvalnino je prejelo 23 upravičencev do družbene pomoči, ta je znašala od 700 do 4.300 din.

Za leto 1982 načrtujejo OZD radovljiške občine začetek izvajanja investicijskih naložb v predračunski vrednosti 2.421.751 din, ki bi jih izvajali od letos do konca 1984. leta. Vse investicije spadajo v prednostne naložbe usmerjene v izvoz, v proizvodnjo energije, v deficitarne surovine in blagovne rezerve.

Poleg družbenih stanovanj v občini Radovljica v letu 1982 načrtujejo začetek gradnje 137 zasebnih stanovanj. Na območju Radovljica-Lesce-Begunje je predvidena gradnja 75 zasebnih stanovanjskih enot, na območju Bled z okolico 40, Bohinja 6, Lipnice doline 6 ter z zgoštevijo gradnje še 10 zasebnih stanovanj.

Za rekonstrukcijo kravje farne Blata na Bledu, ki jo načrtuje KŽK Kranj, je v proračunu občine Radovljica v letu 1982 zagotovljen znesek 6,8 milijona din. KŽK Kranj je predložil izvršnemu svetu OS Radovljica sporazum o sofinanciranju rekonstrukcije farne, ta pa ga je že potrdil s tem, da je dal nekaj pripomb in zahteval, da KŽK pripravi pisno informacijo o poteku priprav in realizacije te naložbe na Bledu. Informacijo bo izvršni svet predložil v obravnavo občinski skupščini Radovljica 2. junija.

V krajevni skupnosti Bohinjska Bistrica so se sešli na sestanku za ureditev porušenega zidu na pokopališču borcev NOB v Bohinjski Bistrici predstavniki odbora podpisnikov družbenega dogovora o varstvu, urejanju, vzdrževanju in postavljanju spomenikov in spominskih obeležij ter grobišč in grobov borcev NOB v občini Radovljica. S predstavniki tamkajšnje organizacije ZZB NOV, krajevnih skupnosti, komunalnega gospodarstva in župnijskega urada so se dogovorili o ustrezni obnovitvi in ureditvi porušenega zidu. Predračunska vrednost naložbe je okoli 300.000 din.

Konec aprila so v Madridu svečano dodelili mednarodno nagrado »International Trophy for Quality« Almiri Radovljica kot priznanje za kvaliteto proizvodnje in ugled trikotazne dejavnosti na mednarodnem tržišču. Visoko priznanje je toliko pomembnejše, ker ga je Almira dobila v hudi konkurenci z velikimi tekstilnimi firmami v svetu v času svetovne gospodarske krize.

Učenci vseh osnovnih šol iz radovljiške občine so se 15. maja pri stavbi osnovne šole »4. maj« v Begunjah pomerili v vsakoletnem tekmovanju o obrambnih veščinah, civilni zaščiti in prometni varnosti. Na patrolnem 6 km dolgem pohodu so reševali taktične, topografske in strelske naloge ter nudili prvo pomoč. Letošnji zmagovalci so bili učenci osnovne šole dr. Josip Plemelj z Bleda, drugi so bili njihovi vrstniki iz osnovne šole Stane Žagar Lipnica, tretji pa učenci osnovne šole dr. Janez Mencinger iz Bohinjske Bistrice.

Konec maja je prišla na obisk v radovljiško občino 40-članska skupina slušateljev občinske politične šole iz pobratene občine Brus v Srbiji. Nastanila se je v republiškem izobraževalnem centru za ljudsko obrambo v Poljčah. Med bivanjem so si gostje ogledali Muzej talcev in delovno organizacijo. O družbenopolitičnih in gospodarskih vprašanjih razvoja radovljiške občine so se pogovarjali s predstavniki komiteja OK ZK in občinske skupščine Radovljica.

Ob 80-letnici kulturne dejavnosti na območju današnje krajevnne skupnosti Ribno je DPD Svoboda Rudi Jedretič Ribno izdalo posebno lepo opremljen in pregleden katalog z bogatimi slikovnimi gradivom. S posvetilom predsednika ZKO Radovljica prof. Rupla in kratkim zgodovinskim opisom kulturnega razvoja v Ribnem izpod peresa Ivana Vidica predstavlja katalog lep dokument o trdoživosti ljubiteljev množične kulture kot njenih ustvarjalcev in privržencev. Izdajo kataloga, ki ga je uredil predsednik DPD Svoboda Rudi Jedretič Rado Mužan, so omogočile nekatere delovne organizacije, v 600 izvodih pa ga je natisnila Knjigovzročnica in tiskarna Radovljica.

Krajevna konferenca SZDL Bled je v okviru proslav dneva mladosti priredila v soboto, 22. maja, v Festivalni dvorani spominsko svečanost v počastitev 90-letnice rojstva predsednika Tita. Na programu so bili recitali, glasbene in zborovske točke.

V počastitev dneva mladosti so 24. maja v galerijskih prostorih Šivčeve hiše v Radovljici priredili literarno-glasbeni večer, na katerem so nastopili člani Linhartovega odra mladih, učenci Glasbene šole iz Radovljice in podmladkarji DPD Svoboda Tomaž Godec iz Bohinjske Bistrice.

Na gorenjskem balinarskem prvenstvu v dvojicah, ki je bilo ob udeležbi 38 dvojic 15. in 16. maja v devetih krajih, se je v finale uvrstilo devet dvojic. Prvo mesto sta osvojila večkratna prva Rebec in Humerca iz BK Radovljica, 2. mesto BK Trata in 3. mesto BK Čirče. Vsi bodo tekmovali tudi na republiškem prvenstvu 5. in 6. junija v Postojni.

POKLICNO USMERJANJE IN ZAPOSLOVANJE DUŠEVNO PRIZADETE MLADINE V RADOVLJIŠKI OBČINI

Letošnje šolsko leto se počasi zaključuje in že smo defektologi in socialni delavci skupnosti za zaposlovanje pred večnim problemom, kam z našimi absolventi. Vrata, ki so odprla številne možnosti za osnovnošolske absolvente, so se le deloma odprla za duševno prizadeto mladino. Želje pa tudi tu niso nič manjše, pričakovanja staršev ravno tako velika, čeprav moremo v zadnjem času trditi, da le nekoliko bolj na realnih tleh kot doslej. Bolj kot kdaj prej starši razumejo probleme svojih otrok in znajo bolj preценiti njihove sposobnosti.

Na kratko želimo prikazati vključitev naših absolventov v delo od leta 1976 do 1981, problematiko vključitve in posamezne želje absolventov, ki so večkrat vplivale na kasnejše vključitve.

V okviru zavoda Matevža Langusa Kamna gorica in oddelkov v Radovljici, na Bledu in Bohinjski Bistrici je absolviralo 136 učencev.

Absolventi zavoda Matevža Langusa in zunanji oddelki:

šolsko leto	zavod	zunanj. odd.
1976/77	12	15
1977/78	14	16
1978/79	8	11
1979/80	12	18
1980/81	14	16
	60	76

Gibanje absolventov:

	učencev
takoj zaposlilo	60
nadaljevalo šolanje	43
zaposlitev zapustilo	4
niso zaposleni	5
so na usposabljanju	10
v drugem zavodu	8
odselili	2
prejemalo pokojnino po starših	2
gospodinjje	1
umrl	1
skupaj	136

Največ so se absolventi zaposlovali v delovnih organizacijah ELAN, Veriga, Plamen, LIP Bled, ZITO Lesce, Almira, Iskra, SUKNO Zapuže in SGP Gorenje. Tudi če se absolventi šol v preteklih letih niso šolali in si pridobili ustrezne kvalifikacije, so v

delovnih organizacijah opravljali pomožna dela.

Vključitvi v delovno organizacijo je v velikem številu pripomogla delovna praksa, ki jo na naši šoli uspešno razvijamo. Učenci izredno radi hodijo na prakso. Le v enem primeru je učenec odklonil sodelovanje in ostal raje doma. Iz preverjenih podatkov in ankete je bilo razvidno, da so se v delovnih organizacijah dobro počutili, da so bili aktivni, da so pohvalili tudi lep odnos delavcev. Prav tako ni bilo večjih pripomb s strani delovne organizacije. Ker so tako učenca spoznali, kasneje niso imeli pomislekov glede vključitve v delo ali pri nudenju štipendije absolventu, ki se je hotel šolati za določen poklic.

Po pregledu podatkov izpred petih let je največ učencev odšlo v pleškarsko šolo, za tapetnike, zidarje, vrtnarska dela, živilske poklice, tekstilne, lesne, gostinske poklice, kovinske, trgovske in nekaj primerih, manj tudi za avtomehanike in frizerske poklice. Slednja dva sta najbolj atraktivna.

Približno 70 % učencev šolanja ni vključilo. Kasneje so se zaposlili v delovnih organizacijah, kjer so bili štipendirani na enostavnih delovnih mestih. Za nekatere smo neuspeh že pričakovali, saj njihovi preveč ambiciozni starši niso želeli upoštevati naših mnenj. Glavni vzrok za prekinitve šolanja je bil prezahteven srednješolski program.

Učenci, ki so po končanem šolanju ostali kar doma, so imeli ponavadi kombinirane motnje. Te probleme je reševala komisija pri skupnosti za zaposlovanje in jih usmerjala glede na možnosti v zadnjih letih tudi v

delavnice pod posebnimi pogoji.

Doslej nismo imeli težav pri vključitvi naših absolventov na delo. Trenutno je v občini Radovljica le en učenec prijavljen pri skupnosti za zaposlovanje kot nezaposlen. Tudi ta bi lahko pričel z delom, vendar meni, da bo za opravljeno delo prejel premajhen oseben dohodek. Isti vzrok navajajo tudi bivši absolventi, če menjavajo zaposlitve.

Tako doslej. Kako pa v letošnjem letu? Prišlo se je usmerjeno izobraževanje in možnosti s prilagojenim skrajšanim programom je malo. Naši učenci so se v glavnem usmerili v lesarsko in tekstilno stroko. Delovne organizacije so nas že opozarjale, da je malo možnosti za zaposlitev. Kako bo s štipendiranjem učencev, sedaj še ne moremo z gotovostjo trditi. Želje pa obstajajo.

Glede na težavno gospodarsko situacijo smo v skrbah za naše učence. Verjetno bo treba odpreti še več vrat, da bomo tudi v bodoče brez skrbi zanje. Saj to od nas pričakujejo, zato smo tudi tu. Marica Benedik

SESTANEK V VERIGI

»Vedeti bi vendar morali, od kdaj je Črna gora samostojna!« se je jezila na nas učiteljica zgočovine. Z Alenko se obupano pogledava. Obe sva istih misli in težko čakava odrešujočega zvonca. Pa se je namesto njega oglasilo trkanje in vstopil je tovariš razrednik. Iz takega prekinjanja ure se navadno izluščijo slabe stvari, a je šlo tokrat za nekaj povsem drugega. Z Alenko sva moralii pospraviti svoje stvari v torbo in oditi z njim. Izvedeli sva, da bova šli kot delegatki 7. b razreda v tovarno Veriga na sejo delavskega sveta. Tam naj bi se pogovarjali o zadevi, ki nas bo zanimala, za kaj več informacij pa ni bilo časa, saj sva bili že tako pozni.

Pred vrati sejne dvorane nama je bilo kar nerodno in precej poguma sva morali zbrati, preden sva pritisnili na kljuko. Na srečo se tu ni bilo treba opravičevati, le potihlo sva sedli. V začetku mi je bilo nekam nelagodno. Velika okna so začudeno buljila vame, cigaretni dim mi je

nadležno silil v oči. Pa sem se kmalu privadila, tudi Alenka ni več zbegano gledala. Napeto sva sledili pogovoru o poklicnem usmerjanju in dodeljevanju štipendij. Opazila sem, da štipendije dobivajo le najbolj pridni in delavni dijaki in študenti. Zaskrbelo naju je in že sva se videli, kako s praznima ovojnica in dolгим nosom odhajava iz Verige. Res se bo treba potruditi. Izvedeli smo, tu sta bila namreč tudi predstavnika paralelke, da imajo problem učenci, ki so se vpisali v neustrezne šole in tako na žalost zapravili štipendijo. Med tem ko so se delegati vneto pogovarjali, je zapisnikar beležil vse, kar je bilo izrečenega. Kar dovolj dela je imel! Sestanek smo zaključili s pogovorom o kovinarskem krožku, ki deluje na šoli in ga obiskujemo učenci šestih in sedmih razredov.

Ko sva se vrnili v šolo, sva sošolcem poskušali razložiti vse zanke in težave pri vpisu in dodeljevanju štipendij. Upava, da se bomo sedaj vsi bolje učili, saj misel na prazno denarnico ni nikomur všeč, resnici na ljubo pa nas to še najbolj uspešno spodbuja k učenju.

Irena Čop, 7. b
OŠ F. S. Finžgar Lesce

Črnetove ovce v Kranjski gori (Foto B. Blenkuš)

DOPISUJTE

V ŽELEZARJA

PREBIVALCI KRAJEVNE SKUPNOSTI PLAVŽ PRED POMEMBNO ODLOČITVIJO

Prebivalce največje krajevske skupnosti Plavž le še deset dni loči od izredno pomembne odločitve o njihovi nadaljnji samoupravni organiziranosti. Skupnost ima namreč že sedaj skoraj 9.000 prebivalcev, z dograditvijo stolpnice med carinarnico in hotelom Pošta pa se bo število dvignilo skoraj na 11.000. To dejansko onemogoča, kljub nekaterim dosedanjim poskusom soseske organiziranosti, da bi krajevna samouprava živela in delovala, kakor opredeljuje ustava.

Vse družine v tej krajevni skupnosti so v preteklem tednu prejele posebno informacijo, ki je bila tiskana kot posebna priloga Železjarja, v kateri so navedena vsa dosedanja prizadevanja, da bi samoupravo bolj približali prebivalcem, s predlogom, da se prebivalci na referendumu 13. junija opredelijo za tri krajevske skupnosti, in sicer:

— KRAJEVNO SKUPNOST STANETA BOKALA s 3.148 prebivalci,

— KRAJEVNO SKUPNOST CIRILA TAVČARJA s 4.321 prebivalci in

— KRAJEVNO SKUPNOST MIRKA ROGLJA-PETKA s 1.435 prebivalci, ki pa se bo z dograditvijo že omenjenih stolpnice povečala za okrog 2.000 prebivalcev.

Cepirav se je že v dosedanjih razpravah mnogo prebivalcev pridružil predlogu za nujno preoblikovanje, je med nekaterimi še nekaj pomislekov, ki se predvsem nanašajo na to, da se bo s tako razdelitvijo precej povečala tako imenovana »režija« krajevske samouprave, oziroma da bodo potrebna mnogo večja finančna sredstva. Ob tem seveda velja predvsem poudariti to, da danes že plačujemo velik davek, ker smo zaradi prepočasne uresničevanja ustave in zakona o združenem delu v organizacijah združenega dela prepočasni in nedosledno uresničevali socialistične družbenoekonomske odnose, kar se nam odraža v upadanju proizvodnje, neodgovornem gospodarjenju, realnem upadanju družbenega proizvoda in podobno, pri čemer tudi prebivalci krajevnih skupnosti nismo povsem izvzeti, kajti premalo smo kot samoupravljalci tudi vodili računa o gospodarjenju z družbenimi sredstvi.

Dolg slabega delovanja krajevske samouprave, konkretno na Plavžu, pa prav tako dnevno občutimo v različnih neurejenih zadevah: slabo delovanje hišne samouprave, potrošniških svetov, socialno-varstvene dejavnosti, urejanje okolja, neustrezni organiziranosti na področju družbene samozasčite in civilne zaščite ter ljudske obrambe, da navedemo samo nekatere. Kaj je potem dražje: prepuščati urejanje teh in drugih stvari ozkemu krogu posameznikov ali stihiji — nam pa bo še naprej propadal stanovanjski fond, še naprej bomo negodovali nad pomanjkanjem trgovskega prostora in s tem ponudbe, nad pomanjkanjem družabnih prostorov, neurejeno okolico, neorganiziranostjo v

velikih stolpnih v primeru kakršne koli elementarne nesreče in podobno!

Če na kratko na vse to odgovorimo, potem bo povečani strošek nove organiziranosti krajevske skupnosti kaplja v morje ob koristih, ki jih bomo lahko kot samoupravljalci na navedenih pa tudi ostalih področjih pridobili. Pri tem ne bi smeli pozabljati, da bomo vsem tem vprašanjem kos le, če bomo sočasno med seboj gradili tudi lepe medčloveške odnose, če bomo premagovali dosedanje zaprtosti, sektašenje in podobno, kar bo mogoče mnogo bolj ustvarjati v manjših krajevnih skupnostih z razvitimi samoupravnimi odnosi. Kako se bodo, na primer, obnašali prebivalci velikih stanovanjskih zgradb ob eventualni elementarni nesreči, požaru ali potresu, če se med seboj niti ne poznajo ali

celo grdo gledajo, če niso v hiši samoupravno organizirani in povezani s svojo krajevno samoupravo.

Namen preoblikovanja sedanje krajevske skupnosti na tri manjše je predvsem v tem, da se bolj samoupravno organiziramo in na ta način omogočimo vsem prebivalcem, da sodelujejo in sodelujejo pri urejanju teh pa tudi drugih življenjskih vprašanj. Koristi takega samoupravnega organiziranja in seveda tudi delovanja, kar naj bi preoblikovanje krajevske skupnosti tudi omogočilo, pa nikakor ne moremo pa tudi ne smemo primerjati z nekoliko povečanimi stroški delovanja treh krajevnih skupnosti.

To povečanje ni niti tako bistveno, ker ni predvideno povečanje zaposlenih, ostaneta dva kot doslej, ker naj bi po novem letu računovodska dela za vse krajevske skupnosti opravljala skupna strokovna služba.

Preoblikovanje krajevske skupnosti ima en sam namen — krajevno samoupravo in odločanje približati stanovalcem. V tem pa je neizmerno velik kapital, ki ga preoblikovanje mora prinesiti.

DELOVNA POGOVORA ZA BOLJ USKLAJENO IN UČINKOVITO DELOVANJE

Predsednika skupščine občine in izvršnega sveta skupščine občine Jesenice sta sklicala v sredo, 19. maja, delovni pogovor s predsedniki skupščin vseh samoupravnih interesnih skupnosti v jeseniški občini. Udeležba je bila zelo dobra, saj so se pogovora udeležili vsi predsedniki skupščin in že na začetku soglašali, da bi moralo biti takih pogovorov več.

Osnovni namen pogovora je bil, ker so vodila mesta tako v organih skupščine kot v skupščinah, samoupravnih interesnih skupnosti prevzeli novi ljudje, seznaniti se z dosedanjim delom in bodočimi nalogami. Najprej so se dotaknili dosedanjega delovanja skupščin samoupravnih interesnih skupnosti, v katerih se letno obrača kar 750.000.000 din in je zato še kako pomembno, kakšni sta samoupravna aktivnost in odgovornost.

Ugotovili so, da so bili bolj kot skupščine aktivni izvršni odbori, ki so včasih tudi prevzemali naloge skupščin. Opozorili so na nesklepčnost, saj pa na to, da so skupščine kot četrti zbor občinske skupščine le redko sodelovale. Nekaj problemov, bi kazalo prav v tem skupnem sodelovanju skupščine občine in skup-

ščin samoupravnih interesnih skupnosti reševati. Prav tako bo potrebna večja aktivnost tudi pri nastopanju v republiških skupščinah, saj se je nekajkrat primerilo, da je bila akcija dokaj neusklajena.

Spregovorili so tudi o nalogah skupščin samoupravnih interesnih skupnosti, o drugačnem delu odborov in komisij ob ukinitvi izvršnih odborov skupščin. Opozorili so na sodelovanje s skupščino občine in izvršnim svetom te skupščine. Tudi statute samoupravnih interesnih skupnosti je potrebno uskladiti z občinskim statutom.

Spregovorili so tudi o spremembah in dopolnitvah srednjeročnih planov, o čemer se bo od 1. do 20. junija v občini izvršilo 14 delovnih posvetov, na katerih se bodo dogovorili, kje odstopajo na posameznih področjih, tudi v samoupravnih interesnih skupnostih, kakšni so materialni okviri in možnosti za nadaljnji razvoj v sedanjih zaostrenih razmerah gospodarjenja.

Obišmo so obravnavali tudi ustanovitve skupne strokovne službe samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti v občini. Dogovorili so se, da bodo v juniju vse skupščine teh samoupravnih interesnih skupnosti obravnavale predlog treh dokumentov za ustanovitev službe, da bi po imenovanju vodje oziroma vršilca dolžnosti vodje skupne službe začele z delom.

Do 10. junija morajo samoupravne interesne skupnosti posredovati tudi pripombe na program dela skupščine občine Jesenice do konca letošnjega leta. Predvsem naj bi vključile v ta program tako problematiko, ki naj bi jo obravnavali tudi zbori skupščine občine Jesenice.

Spregovorili so še o sejinah in nagradah delegatov oziroma predsednikov raznih zborov, komisij, odborov in poudarili, da je to potrebno enotno urediti v občini oziroma na Gorenjskem.

V vrsto posvetov, ki jih v teh dneh organizirata v jeseniški občini predsednika skupščine občine in izvršnega sveta, sodi tudi zelo uspešen pogovor s predsedniki skupščin in svetov krajevnih skupnosti, ki je bil 20. maja.

Udeležba je bila dobra, saj so se vabilu odzvali iz vseh enajstih krajevnih skupnosti v občini. Med drugim so se dogovorili, da se bodo ob pripravah na spremembe in dopolnitve planov v začetku junija spet srečali, skupaj s strokovnimi službami skupščine občine.

Tudi v krajevnih skupnostih bodo morali pretehtati, kaj je moč in realno pričakovati v tem srednjeročnem obdobju do leta 1985. Oceniti bo potrebno tudi sodelovanje delovnih organizacij in krajevnih skupnosti in sproti analizirati probleme.

Pogled na prireditveni prostor in udeležence slovesnosti v Kranjski gori (Foto: B. Blenkuš)

ZA DAN MLADOSTI SO V KRANJSKI GORI ODKRILI KIP KEKCA

V Kranjski gori so ob dnevu mladosti, 25. maja, pripravili veliko slovesnost. Na majhni vzpetini na severovzhodni strani hotela Lek so odkrili kip svetovno znanemu KEKCU, pravljicnemu dečku, ki je v Kranjski gori in hriboviti okolici prebival skupaj z Mojco, Tinkaro, Rožleto, Kosobrinom in drugimi pravljicnimi osebami poleg hudobnega Bedanca.

Program slovesnosti je napovedovala gledališka igralka Vera Smukavčeva. Udeležencem in med njimi številnim gostom je dobrodošlo v imenu družbenopolitičnih organizacij in krajevske skupnosti izrekel Rudi Hlebanja. Pri tem je posebej pozdravil Jelico, hčerko in Bojko, nečakinjo Josipa Vandota, pisatelja povesti o Kekcu. Poseben pozdrav je veljal tudi umetniku kiparju Nebojši Mitriću iz Beograda, ki je kot velik ljubitelj tukajšnje narave in lepote izdelal kip Kekca.

Slavnostni govor je imel pesnik Benjamin Gracer, učitelj v osnovni šoli Jeseniško-bohinjski odred v Kranjski gori. V govoru je opisal lik Kekca. Predstavil ga je kot bistroumnega, dobrosrčnega, iznadljivega, nagajivega, pogumnega, poštenega, zvitega in spretnega dečka.

Nebojša Mitrić, pa je dejal, da je Kranjska gora dobila novega prebivalca, a starega znanca iz knjig. Mali, legendarni junak Kekec bo od te pomladi naprej tudi umetniško oblikovana resničnost.

Nastopil je tudi Jože Gale, režiser filmov o Kekcu. Najprej je predstavil igralce in igralko, ki so igrali vloge Kekca, Mojce, Bedanca in drugih. Povedal je, da si je Kekec, ki se je dobro voljo, utrl pot v širni svet. Filmi o njem so dobili številna priznanja in nagrade. Kekec je postal tudi simbol za nagrade in priznanja. Izredno veliko filmov o Kekcu so odkupili v Sovjetski zvezi in na Kitajskem.

V bogatem kulturnem programu so nastopili pevski zbor osnovne šole Jeseniško-bohinjski odred Kranjska gora, pevski zbor osnovne šole Prežihov Voranc z Jesenic, folklorna skupina osnovne šole Karavanških kurirjev Koroška Bela in drugi.

Kip Kekca je odkrila Alenka Mertelj, ena najboljših učenk v šoli v Kranjski gori. Prijetne slovesnosti se je udeležilo nad 2000 domačinov in okoličanov. Kekec bo tako privabljal na ogled številne izletnike od blizu in daleč.

B. B.

Narodne noše iz Podkorena in Kranjske gore ob Kekcu na Požarju (Foto: B. Blenkuš)

DEJAVNOST DRUŠTVA UPKOJENCEV V MESECU JUNIJU

Upravni odbor Društva upokojencev Javornik-Koroška Bela je na seji koncem maja razpravljal o svoji dejavnosti v mesecu juniju, ki bo po programu sodeč zelo pester in deloven.

V soboto, 5. junija, pridejo upokojenci iz Postojne občudovat lepote Javorniškega rovtja, predvsem narcisne poljane. Po zaslugi naše folklorne grupe imamo z njimi zelo tesne stike, saj bodo folkloristi v Postojni. Zato ni prav nič čudnega, da so nas upokojenci oziroma njihovi organizatorji zaprosili, da organiziramo prehrano, kulturni program; da se jim ta dan posvetimo. Prvotno smo mislili s tem obiskom združiti tudi naš vsakoletni piknik, a smo si premislili. Piknik bo za člane društva organiziran pri našem domu, tako kot že dve leti, in sicer verjetno prvo nedeljo v mesecu juliju.

Vendar to ni ovira, da ne bi upokojenci z Javornika in Koroške Bele prišli tudi v soboto, 5. junija, v Javorniški rovt in tako popestrili ta dan. Za upokojence iz Postojne bo organizirana prehrana iz restavracije Kazina, pekli bomo tudi čevapčice, te pa bodo lahko kupili tudi naši upokojenci po zmernih cenah.

V nedeljo, 6. junija, se bodo aktivisti Osvobodilne fronte in borci NOV, teh je tudi precej med našimi

upokojenci, udeležili srečanja aktivistov in borcev NOV Gorenjske na Ravnan na Mežakli.

V soboto, 12. junija, imamo na razporedu kar dva izleta, in sicer bodo članice krožka ročnih del in pevci odšli na revijo pevskih zborov DU Slovenije v Kamniku.

V mesecu juniju moramo izvesti tudi letno konferenco društva, predvidevamo pa tudi srečanje z upokojenci iz Nove Gorice, ki bo letos v Stanjelu. Tudi tega srečanja se moramo udeležiti v čim večjem številu. Natančen datum srečanja bo javljen takoj, ko bomo dobili poročilo iz Nove Gorice.

Prav posebno bo v tem mesecu angažirana naša folklor. V soboto, 5. junija, bo na parkirnem prostoru pozdravila goste iz Reke, ki pridejo na Jesenice, isti dan bo nastopila v Javorniških rovtih, 26. junija pa bo sodelovala na kmečki ohceti v Ljubljani.

Mesec junij bo precej živahen. Vabimo vse upokojence, da se nam v čim večjem številu pridružijo.

Stane Torkar

OCENILI SO LETOŠNJE SKUPŠČINSKE VOLITVE

Na nedavni skupni seji občinske konference socialistične zveze Jesenice in predsedstva občinskega sveta zveze sindikatov Jesenice so obravnavali analizo in oceno letošnjih skupščinskih volitev.

Predsednik občinske volilne komisije Aleksander Kotnik je najprej poročal o vseh postopkih pred volitvami, o izvedbi volitev ter o kasnejšem oblikovanju in konstituiranju delegacij, skupin delegatov in skupščin samoupravnih interesnih skupnosti.

Iz celotne analize in ocene je moč izluščiti, da so letošnje volitve uspele, pokazale pa so se tudi nekatere pomanjkljivosti, ki jih bo do naslednjih volitev potrebno seveda odpraviti. Iz podrobne analize je med drugim moč ugotoviti, da so bili skoraj v vseh temeljnih samoupravnih sredinah in združenem delu, kakor tudi v krajevnih skupnostih evidenčni in predkandidacijski ter kandidacijski postopki časovno izvedeni skoraj dva meseca prej kot leta 1978. V nekaterih sredinah so zašli v časovne stiske predvsem zaradi nepravočasno organiziranega evidenčnega postopka in tudi premajhnega angažiranja družbenopolitičnih organizacij in vodstvenih struktur v celoti. Evidentiranje možnih kandidatov je potekalo dovolj odprto in kvalitetno, s čimer so brez dvoma obogatili kadrovske osnove naše družbe, ne glede na to, da so v nekaterih sredinah razumeli postopke evidentiranja preveč ozko. V jeseniški občini so evidencialni 6147 možnih kandidatov ali 11 odstotkov več kot leta 1978. Tudi sama izvedba volitev je bila uspešna, prav tako tudi odziv delovnih ljudi in občanov na volitvah.

Iz analize je tudi moč ugotoviti aktivnost vseh socialističnih subjektivnih sil znotraj družbenopolitičnih organizacij. Teža aktivnosti je bila v sindikatu in socialistični zvezi kot nosilcema vseh postopkov izvedbe volitev.

Člani občinske konference socialistične zveze in predsedstva občinskega sveta zveze sindikatov so analizo in oceno skupščinskih volitev sprejeli, ob tem pa so poudarili, da bo vse napake in pomanjkljivosti, ki so se pojavile, treba odpraviti. Permanentna pozornost mora veljati kadrovski politiki in stalnemu evidentiranju možnih kandidatov za naslednje volitve.

Člani občinske konference socialistične zveze so v nadaljevanju razpravljali o preoblikovanju krajevske skupnosti Plavž v tri manjše krajevske skupnosti. Delegati občinske konference so dali podporo preoblikovanju, pri tem pa so zadovoljili vse občinske družbenopolitične organizacije in organizacije v krajevni skupnosti Plavž, da to zahtevno nalogo ob skupni pomoči in sodelovanju uresničijo.

Za novega člana predsedstva občinske konference so izvolili Leopolda Benedika iz krajevske skupnosti Žirovnica, na seji pa so tudi potrdili predlagane kandidate za vodilne funkcije v predsedstvu republiške konference socialistične zveze.

Člani predsedstva občinskega sveta zveze sindikatov Jesenice so na ločeni seji razpravljali še o jeseniški delavski univerzi, predvsem o njeni vlogi na področju usposabljanja in izobraževanja na vseh področjih.

J. R.

Rk

LE ENKRAT TOLIKO POSLUŠALCEV KOT IZVAJALCEV

V petek, 28. maja, je bil ob 19. uri v dvorani amaterskega gledališča Tone Čufar na Jesenicah KONCERT PIHALNEGA ORKESTRA MILICE IZ LJUBLJANE, KI JE BIL NAMENJEN MLADIM JESENICANOM K NJIHOVEMU PRAZNIKU.

Ker je bil koncert poklon godbenikov milice mladim Jesenicancem k njihovem prazniku, je bilo pričakovati, da bo jesenška mladež napolnila dvorano. Toda mlade bi na koncertu lahko prešli na prste. Ob predvideni uri za začetek koncerta je bila dvorana prazna. Nekaj ljubiteljev glasbe in godbenikov pihalnega orkestra Jeseniških železarjev je nabiralo pogum za vstop v dvorano, saj jih je bilo sram, da se na Jesenicah lahko kaj takega zgodi? Na račun mladih je bilo izrečenih obilo pikrih pripomb. Med pripombami, ki se lahko zapišejo, so bila vprašanja, zakaj so mladi sprejeli v poklon koncert, če pa jih tak poklon ne zanima? Zakaj so dovolili, da petdeset profesionalnih glasbenikov pride na Jesenice, da bi izvajali koncert pred skoraj prazno dvorano? Ali mlade Jesenice, kar se glasbe tiče, resnično zanima le še »električna glasba«, ali so izgubili vsak občutek in smisel za lepo, vzvišeno, kulturno... ali jih je občutek za obveznosti in odgovornosti tokrat popolnoma zapustil.

Pihalni orkester milice SR Slovenije Ljubljana je profesionalna skupina, sestavljena iz poklicnih glasbenikov z ustreznimi glasbenimi izobrazbo, nekateri tudi z akademijo. Orkester je organiziran po vojaških načelih. Izpopolnjuje predvsem kulturne potrebe milice, sodeluje pa tudi na raznih družbenopolitičnih manifestacijah v Sloveniji in drugih krajih Jugoslavije. Orkester je reden gost v programih radia Ljubljana, velikokrat pa tudi na programu televizije Ljubljana in drugih jugoslovanskih RTV programov. Poleg popularnih, domačih in tujih skladb ima godba milice vedno na repertoarju tudi skladbe opernega in operetnega žanra in razne druge skladbe visoke glasbene vrednosti. Orkester spremlja najsodobnejša dogajanja na po-

dročju glasbe za pihalne orkestre. Sestava orkestra je prilagojena potrebam sodobnih partitur za pihalne orkestre. To sicer danes že ni nikakršna novost, ker take sestave zasledimo že pri mnogih amaterskih pihalnih orkestrih. Umetniški vodja orkestra je znani skladatelj številnih koračnic in drugih popularnih skladb Vinko Štruel, njegov pomočnik pa je Franc Gornik, ki je vodil orkester na Jesenicah.

Na sporedu so imeli naslednje skladbe: E. Grieg - Poklonitvena koračnica, V. Parma - Rokovnjači (uvertura), M. Moussorgsky - Noč na golem brdu, S. Lacen - Cap Kennedy, V. Štruel - Igrive trobente, T. Kuder - Ptuj '76 in A. Barosso - Brazil. Po vsebini in slogu je bil spored koncerta raznovrsten. Že uvodna točka POKLONITVENA KORAČNICA (ni klasična koračnica) je opozorila, da bomo poslušali zanimivo muziciranje. Ker ni bilo koncertnega lista niti napovedovalca programa, smo sedemkrat nestrpno in z velikim zanimanjem pričakovali, kaj nam bodo oznanili zvoki velikega orkestra. Zanimivost koncerta se je stopnjevala ob vsaki izvedeni skladbi. Po Parmovih ROKOVNJAČIH se je program odvijal za nekatere poslušalce z manj znanimi, toda zahtevnimi skladbami tako za izvajalce kakor za poslušalce. To ni bil »navadni« popularni spored.

To so bile skladbe namenjene kvalitetnemu in dobro pripravljenemu orkestru. Vse skladbe so zahtevale absolutno muziciranje in rasežna zvočna valovanja. Velika in značilna vršina orkestra je zelo dobra ritmičnost. Ritem sekcija (tolkala, činele...) je zanesljiva opora vsem ostalim sekcijam, tako da z lahkoto nekatere, čeprav tehnično zahtevne skladbe, igrajo brez dirigenta.

Vsi solisti, posebno trobente, so se odlikovali s tonsko bogato niansirano igro in z dobrim muzikalnim izražanjem, s čisto tehniko in interpretacijo. Dirigent FRANC GORNIK ne teži k atraktivnosti, ni impulziven, toda njegovo sigurno vodenje orkestra, spomin, popolno obvladnje glasbene predloge, predvsem pa dobra muzikalnost je dovolj, da je orkester zaigral tvorno, sproščeno in živo. Vse skladbe so vzbudile pozoren in popoln odziv (ploskanje) pri maloštevilnih poslušalcih in godbeniki so zaigrali še dve dodatni skladbi v zadovoljstvo prisotnih, ki se jih je v drugem delu koncerta nabralo okoli sto.

V imenu prisotnih (in vseh tistih, ki na koncert niso prišli, ker so mislili, da ne bo dovolj prostora za mlade in vse tiste, ki imajo radi »pleh musko«) se je predsednik Zveze kulturnih organizacij Jesenice Joža Varl godbenikom zahvalil za prijetni glasbeni dogodek in jim podaril umetniško sliko in šopek cvetja. V imenu pihalnega orkestra Jeseniških železarjev pa se je zahvalila in izročila cvetje članica pihalnega orkestra Renata Žerjav.

Franjo Ropret

SLIKARJU BRANKU ČUŠINU PRIZNANJE TURISTIČNEGA DRUŠTVA

V razstavnih prostorih Delavskega doma na Jesenicah tačas samostojno razstavlja Branko ČUŠIN s Koroške Bele, ki je v akvarelni tehniki upodobil veliko raznovrstnih vrtnih rož. Največ jih je naslikal doma, kjer jih goje za prijetno počutje in okras.

Na prijetni slovesnosti ob otvoritvi je najprej Joža Varl, predsednik DPD Svoboda Tone Čufar, orisal slikarska prizadevanja in uspehe Branka Čušina. V kulturnem delu so nastopili gojenci Glasbene šole Jesenice, otroci slikarja Čušina: Zalka (klavir), Marica (violina), Katra (solo petje) in Branko (čelo). Pred-

stavniki Turističnega društva Jesenice so slikarju izročili posebno priznanje za njegov poseben prispevek v okviru akcije »lepe rože in urejeno okolje«, ki jo vodi Turistično društvo Jesenice. Predsednik tega društva se je ob tej priložnosti posebej javno zahvalil tudi listu Železar in radiu Triglav Jesenice, ki z objavljanjem obvestil in rezultatov omogočata akcijo in imata veliko zaslug, da je uspešna.

Razstava bo odprta do vključno 9. junija vsak dan, razen nedelje, od 16. do 19. ure in v petek, ponedeljek in sredo od 9. do 12. ure.

B. B.

CELOVEČERNI KONCERT PEVSKEGA ZBORA IZ ZASIPA V GORJAH

Letošnjega 22. maja je bil v Gorjah v domu TVD Partizan celovečerni koncert komornega moškega pevskega zbora iz Zasipa pod vodstvom profesorja Janeza Boleta. Zbor je izvajal slovenske narodne, umetne in borbene pesmi.

Komorni moški pevski zbor KPD iz Zasipa šteje šestnajst članov in obstaja že 55 let, čeprav ne v taki sestavi, kot je danes. Pod vodstvom zborovodja Janeza Boleta dosega ta zbor zadnje čase odlične uspehe, kar se je izkazalo tudi na koncertu v Gorjah. Dvorana v domu gorjanskega Partizana že dolgo ni bila tako polno zasedena kot prav to soboto. Zboru se pozna, da ima taktirko v rokah res pravi stroj. Vrnjak.

Za vsako odpeto pesem je dvorana zboru z burnim ploskanjem potrjevala dovršeno znanje v petju. Zbor

deluje na amaterski osnovi in lahko si predstavljamo, koliko prostega časa morajo pevci žrtvovati za vaje in nastope! Sestavljajo ga delovni ljudje od kvalificiranega delavca do inženirja.

Bil je zares čudovit večer in je vsakomur, ki le malo ljubi narodno, umetno ali borbena pesem, resnično lahko žal, če je zamudil enkratno doživetje. Upajmo le, da se bo pevski zbor iz Zasipa v Gorje še vračal s svojim odličnim repertoarjem.

Jože Ambrožič

PRIPOMBE K ČLANKU »OBČINSKO SREČANJE OTROŠKIH IN MLADINSKIH PEVSKIH ZBOROV«

K besedovanju so me spodbudile besede poročevalca: »zasledili smo »nevarno« ambicijo za »samoofirmiranjem«, saj je eden od zborovodij na spored »svoje« zboru uvrstil kar tri svoje skladbe. Mar ne bi bilo bolje, da bi njegove skladbe izvedli drugi zbori?«

Strah Franja Ropreta, pisca člankov, je povsem odveč. V nevarnosti ni ne Jeseniški oder, ne zborovodje. Moje ambicije so povsem zdrave narave, ki jih hranim za celotni prostor od Rateč do Hrušice. To četrtino glasbeno pedagoškega prostora občine Jesenice glasbeno delovno pokrivam. Za potešitev ambicij pa mi služijo tudi odri z večjo odmevnostjo in resnejšo kritiko. Sama glasba pa mora biti resnična, polnokrvna, iskrena, poštena, ustvarjalna, ne glede na prostor. Današnji glasbeni izraz ne priznava le muzike, ki je lepa. Šum, pok, ropot, šepet, krik, gib itd. so povsem enakovredni glasbeni elementi. V 20. stoletju je čas, da se izognemo čitalniškemu pojmovnemu besednjaku in programu. Vedno iskreno rad uvrstim v svoje programe lepo slovensko narodno pesem, tokrat v moji priredbi. Nobenega resnega razloga nisem imel,

da jih ne bi zapeli.

Tudi boljši zbori od mojih in sposobnejši dirigenti od mene se ukvarjajo z njimi. Na srečo se pa zbori, ki jih pripeljem vsako leto na revijo, dostojno predstavijo. Na reviji sodi poklicnost na oder in v ocenjevalno žirijo.

Navdušenje Franja Ropreta ob igranju orffovega ansambla je upravičeno, vendar instrumentalni ansambel ne sodi na pevsko revijo. Tudi nasveti s tem v zvezi so lahko le dobromamerni.

Glasba je čudovita človekova izrazna možnost. Polnostno smo to možnost polnokrvno uporabili. Kot duh po svežem kruhu, gnetenje glin in hkratio oblikovanje celotne podo. Pa nikar besed v narekovajih. Živela muzika!

Andrej Rupnik

IX. SREČANJE PIHALNIH ORKESTROV NA JESENICAH

V soboto, 12. junija, bo na Jesenicah v organizaciji komisije za kulturo pri izvršnem odboru konference osnovnih organizacij sindikata železarne Jesenice in pihalnega orkestra Jeseniških železarjev

IX. srečanje pihalnih orkestrov SOZD Slovenske železarne z naslednjim programom:

- ob 8. uri sprejem godb pred obratom družbene prehrane
- ob 9.30 parada od trga Toneta Čufarja do osnovne šole na Plavžu
- ob 10.30 koncertni nastop vseh sodelujočih orkestrov pred OŠ Tone Čufar
- ob 14.00 piknik na Mežakli.

Na srečanju bodo sodelovali: pihalni orkester Gorje, pihalni orkester Ravenskih železarjev, pihalni orkester Veriga Lesce, pihalni orkester Štorskijh železarjev in pihalni orkester Jeseniških železarjev.

Vabimo vse ljubitelje glasbe, da si srečanje ogledajo

SREČANJE ŠOL S PREŽIHOVIM IMENOM

V ponedeljek in torek, 24. in 25. maja, je bilo v Bistrici v Prekmurju že peto srečanje osnovnih šol, ki nosijo ime Prežihovega Voranca.

Na srečanju so sodelovale osnovne šole iz Raven na Koroškem, Ljubljane, Doberdoba, Doline, Jesenice in Bistrice. Z naše šole se je srečanja udeležilo 17 učencev in štiri tovarišice. Peljali smo se z avtobusom. V Ljubljani so se nam pridružili vrstniki iz ljubljanske osnovne šole.

V Bistrici smo prispeli okrog enih. Najprej so nas povabili na kosilo. Ponudili so nam prekmursko specialiteto — bograč. Po kosilu je bila na vrsti razvrstitev učencev po domovih, kjer smo prespali. Prespala sem pri svoji prijateljici, s katero sva se spoznali na enem od teh srečanj, ki je bilo na Jesenicah. Od takrat sva si redno dopisovali in veseli sva bili, da sva se lahko srečali.

Z gostitelji smo si ogledali njihov domači kraj in njegove znamenitosti. Kasneje smo se vrnili na proslavo, na kateri so nastopali učenci vseh šol. Program je bil zelo zanimiv. Na začetku je zapel pevski zbor iz Bistrice. Nekaj o svojih srečanjih s Prežihovim Vorancem nam je povedal pisatelj Ferdo Godina, pozdravni govor pa je imela tudi ravnateljica osnovne šole Prežihov Voranc iz Bistrice. Vsaka osnovna šola je pripravila svoj program. Najbolj zanimiva se mi je zdela igrice otrok iz Doline, ki je obravnavala problem slovenske narodne manjšine v Italiji. Zelo nazorno so prikazali zgodovino slovenskega naroda, ki živi v Italiji.

Po proslavi smo odšli s svojimi novimi prijatelji domov. Bili smo zelo presenečeni nad gostljivostjo tamkajšnjih ljudi. Tudi pokrajina je popolnoma drugačna od naše. Opazovali smo ravnine, ki se vlečejo v neskončnost. Povečini so to rodovitna polja, nekaj je tudi močvirij, ki pa se počasi sušijo ali pa jih umetno izsušujejo. Zrak, ki je še vedno dišal po dežju, je bil čist in svež. Za nas je bil to povsem nov svet, do sedaj nepoznan.

Naslednji dan smo se zjutraj zbrali pred šolo, odkoder smo se z avtobusom odpeljali na ogled lendavske občine. Ogledali smo si len-

davski grad, v katerem je stalna galerija in muzej, lončarsko obrt, ki jo tam gojijo in Veliko Polano — rojstni kraj in domačo hišo znanega slovenskega pisatelja Miška Kranjca. Razen tega smo opazovali tudi pokrajino in vasi, skozi katere smo se peljali. Ko smo se vrnili, nas je že čakalo okusno kosilo. Sledila je še končna slovesnost, na kateri so vsem učencem podarili za spomin na to srečanje izdelek lončarja, ki smo ga obiskali in prtičke, ki so jih učenke same naredile.

Kar težko smo se poslovili, saj je bil čas, ki smo ga prebili skupaj, precej kratek in bi radi še nekaj časa ostali. A vožnja domov je bila dolga in morali smo se posloviti.

Tudi na tem srečanju se je spletlo med učenci novo poznanstvo in novo prijateljstvo. Morda si bodo tudi drugi dopisovali in hodili na obiske, kakor medve s prijateljico. Kakorkoli že, taka srečanja so zanimiva in prijetna in upam, da se bodo še nadaljevala.

Mojca Krašovec, 7. c
OŠ Prežihov Voranc Jesenice

PRIREDITEV OB 20. OBLETNICI SMRTI F. S. FINŽGARJA

DPD Svoboda France Prešeren Žirovnica-Brezniča v soboto, 5. junija, ob 20. uri vabi na prireditev, ki bo posvečena spominu našega rojaka F. S. Finžgarja iz Doslovč ob 20. obletnici njegove smrti.

Nastopili bodo domači oktet, recitatorji in dramska skupina s Finžgarjevo dvodejanko VEDEŽ.

Prireditev bo v dvorani na Breznici.

Vljudno vabljeni

STANE DREMELJ RAZSTAVLJA V ŠIVČEVI HIŠI V RADOVLJICI

Do 13. junija je v Šivčevi hiši v Radovljici odprta razstava umetnin medaljerja Staneta Dremeljja iz Radovljice. Umetnik je bil sicer rojen leta 1906 na Vrhniki, od leta 1970 pa živi in dela v Radovljici.

Stane Dremelj je študiral kiparstvo v Zagrebu in leta 1934 diplomiral iz male plastike in medaljerstva. V letih 1934—1936 je bil na študijskem potovanju po Italiji (Firence, Bologna, Rim), po osvoboditvi pa je bil v letih 1946 do 1966 profesor na šoli za oblikovanje v Ljubljani.

DOLIKOVCI V ELANU V BEGUNJAH

Pretekli teden so v tovarni ELAN v Begunjah odprli kolektivno razstavo slik članov likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice, ki bo odprta do konca tega tedna. Po kolektivnih razstavah v LIP Bled in na Retici je to v zadnjem času tretja kolektivna razstava Dolikovcev v delovnih kolektivih, katerim pa se bo najbrž še v tem mesecu pridružila ISKRA TOZD Blejska Dobrava. S tem tudi zelo dosledno uresničujemo svoj delovni program, v katerega so poleg številnih razstav tudi napisali, da se bodo s svojo razstavno dejavnostjo orientirali na gorenjsko območje.

V ELANU se predstavlja 15 slikarjev s 23 deli, in sicer: Rudolf ARH, Franc BERCE, Branko ČUŠIN, Marica ČUŠIN, Franc DO LINSEK, Janko KOROŠEC, Jože KOSELJ, Zdravko KOTNIK, Janez KOZAMERNIK, Franc KREUZER, Pavel LUŽNIK, Tine MARKEŽ, Tone TOMAZIN, Cveto VELIKAJNE in Marjan ŽIDANEK.

V sredini »najlepša med narcisami« Ida Rajzman iz Sentilja, na njeni desni prva spremljevalka Regina Jerman iz Kamnika, na njeni levi pa druga spremljevalka Džina Čatak z Jesenic (Foto B. Blenkuš)

NOV USPEH PEVCEV OŠ PREŽIHOV VORANC

V preteklem tednu je bila v Zagorju republiška revija otroških in mladinskih pevskih zborov. Na tej reviji je sodeloval tudi naš pevski zbor, ki ga vodi tov. Stanka Richter.

Pred tem je na občinskem srečanju komisija s predsednikom Radovanom Gobcem na čelu uvrstila naše najmlajše pevce (učence od 1. do 4. razreda) na gorenjsko revijo, ki je bila v Trzinu. Pohvalne ocene so jih spodbudile, da so odšli še na republiško revijo.

V Zagorju je bilo okoli šestdeset zborov, od tega šestnajst otroških. Naš zbor se je predstavil z naslednjim programom: Makso Pirnik — Pomlad prihaja, Janko Pribošič — Gostija v gorah, Pavel Sivc — priredba ljudske Moj očka 'ma...

Bili so edini mlajši predstavniki iz jeseniške občine. Pohvalno jih je sprejelo občinstvo in žirija. Uradno oceno komisije pa še nestrpno pričakujejo.

Vsi nastopajoči zbori so prejeli priznanja, Stanka Richterjeva pa še bronasto plaketo.

Učenci novinarskega krožka
3. in 4. razr.
COS Prežihov Voranc

KONCERT UČENCEV GLASBENE ŠOLE

GLASBENA ŠOLA JESENICE VABI NA KONCERT ob 90-letnici rojstva tovarša Tita, ob 100-letnici glasbenega šolstva na Slovenskem in 35-letnici glasbene šole Jesenice, ki bo v dvorani gledališča Tone Čufar v SOBOTO, 5. junija, ob 18. uri.

SPORED:

Zbor cicibanov — zborovodkinja Anita Baznik: J. Bitenc: Palčki, Rdeča žoga, Muca, Papagaj;
C. Bresgen: Sonatina — blok flavta Mojca Kurboš;
E. Köhler: Andantino — duo flavt Mojca Prestor in Tanja Ravnihar;
F. Schubert: Impromptu — klarinet Jernej Rihtaršič;
V. Šolakov: Šala — trobenta Aleksander Miklič;
F. Schubert: Serenada — tenor Bojan Lumpert;
D. Kabalevski: Pionirski pozdrav — rog Merim Omanović;
R. Clerise: Priere — pozavna Domen Jeraša;
G. F. Händel: Andantino — violina Marta Mesec;
A. Vivaldi: Koncert v G duru — violina Vida Mesec;
R. Schumann: Sanjarenje — čelo Janez Mesec;
G. F. Händel: Rigodon — klavir Urška Rebernik;
E. Grieg: Ptiček — klavir Marta Mesec;
M. Ravel: Sonatina — klavir Andrej Feinig, učenec slovenske glasbene šole v Celovcu;
H. Stravinskij: Mala partita — trio blok flavt;
M. Kozina: Mojčina pesem — sopran Anka Čop;
B. Ipavec: Podoknica — bas Stane Dolžan;

ODMOR

R. Schumann: Koračnica za rojstni dan in A. Hauswirth: Srečni dan — izvaja skupina harmonikarjev;
Pihalni orkester — dirigent Ivan Knific: N. N.: Mladinska koračnica, J. Brahms: Andante in I. Knific: Andante;
Godalni orkester — dirigent prof. Branko Brezavšek;
J. S. Bach: Rondo, W. A. Mozart: Rondo iz Male nočne glasbe, J. Pribošić: Domotožje, J. Pribošić: Hojla igra, suita za mladinski zbor in godalni orkester. Sodelujejo učenke solo pevskega oddelka.
Klavirske spremljave: Marta Mesec, Ksenija Pejić, Bojan Svetlin in Nada Šavor.

Zgledna desetica šolskega gasilskega društva »Mladi gasilec« osnovne šole Jeseniško-bohinjski odred Kranjska gora (Foto B. Blenkuš)

ZGLEDNA DESETINA »MLADI GASILEC«

V osnovni šoli Jeseniško-bohinjski odred v Kranjski gori imajo veliko razumevanje za vzgojo šolskih otrok tudi na področju gasilstva. Zato so v okviru prostih dejavnosti ustanovili šolsko gasilsko društvo »mladi gasilec«. Razumljivo, da so jim pri tem pomagali in jim nudili vso potrebno pomoč pri gasilskem društvu. Tu je za delo z mladimi zadolžen referent Milan Kolman, mentorica mladih gasilcev na šoli pa je Milena Makovec.

Desetino, ki uspešno deluje že drugo leto, kot desetar vodi Niko Smuk. Mladi gasilci so za letoš

sprejeli obsežen program dela. Najbolj so angažirani pri preventivni vzgoji na šoli, tekmujejo za značko »preprečujemo požare«, pripravljajo pa se tudi, da bodo napisali zgodovino delovanja gasilcev v kraju.

Desetina se je letos udeležila tudi občinskega tekmovanja mladincev in pionirjev gasilcev izven konkurence. Na vaji s hidrantom in vedrovko je dosegla 203 točke, kar je zelo dober rezultat, saj bi se v konkurenci s tem uvrstila na drugo mesto.

Ta mlada desetina gasilcev je edina takšne vrste v jeseniški občini in tako za lep ter koristen zgled, da bodo enake ustanovili tudi v drugih šolah ne samo v občini, ampak tudi drugod na gorenjskem. B. B.

REVOLUCIJA ŠE TRAJA

Občinska konferenca ZKS Jesenice je v aktivnosti ob kongresih ZKS in ZKJ vključila tudi učence osnovnih šol. V aprilu in maju so učenci 7. in 8. razreda pisali spise in risali na temo Revolucija še traja.

Knjižne nagrade za najboljše risbe so dobile učence: 1. Andreja MAVC, 8. r. OŠ 16. decembra Mojstrana, 2. Liljana TRONTELJ, 6. r. OŠ Tone Čufar Jesenice, 3. Tanja RADEŽ, 7. r. OŠ Prežihov Voranc.

Slike bodo razstavljene na šolskih panojih osnovnih šol, iz katerih so nagradjenke.

Nagrade za spise pa so dobile naslednje učence: Andrejka ILENIČ, 8. r. OŠ Tone Čufar Jesenice; Marjana POLKA, 8. r. OŠ Prežihov Voranc Jesenice; Damjana REVEN, 8. r. OŠ Karavanskih kurirjev NOB, Polona BEŠTER, 7. r. OŠ Gorenjski odred Žirovnica.

BILI SMO GOSTJE RADIA TRIGLAV

Izpolnila se je naša želja, da smo si ogledali prostore, kjer pripravljajo in oddajajo program radia Triglav. Sprejel nas je novinar Dušan Dragojevič, ki nam je objasnili delovanje aparatur in način dela novinarjev. Z zanimanjem smo ga poslušali in marsikaj tudi vprašali.

Presenečeni smo bili, da radio obvešča jeseniške in radovljiške prebivalce že osemnajst let.

Spoznali smo, da je delo novinarjev težko, vendar zanimivo. Morda se bo tudi kdo izmed nas odločil za ta poklic in ga opravljal prav v tem radiu.

Učenci in učence
3. in 4. razredov
COS Prežihov Voranc

KOVINARSKA KOČA V KRMI ODPRTA

Planinsko društvo Javornik-Koroška Bela sporoča planincem in ostalim obiskovalcem Krme, da je Kovinarska koča v Krmi od 29. maja dalje odprta in redno oskrbovana.

REKREACIJA: TURNO SMUČANJE — NEVARNOSTI V GORAH

MRAZ

Če vreme ni viharno, se borimo na turi proti mrazu že enostavno s tem, da hodimo. Pri hoji pazimo predvsem na to, da gremo v takem tempu, da se ne znojimo. Zato odložimo v oprtniki toliko obleke, da se pri lažnem tempu ne znojimo, ali pa nasprotno; oblečemo toliko, da nas pri lažnem tempu ne mrazi. Potenje je neprijetno, ker ne dovoljuje postankov, saj znoj povzroči prehitro ohlajevanje in prehlad. V zelo hudem mrazu rutinirani gorniki počivajo tako, da hodijo na položnem svetu, petnajst minut namenoma zelo počasi. Za tak način počivanja je potrebno imeti zelo dobro kondicijo, kajti to je bolj oddih kot počitek, toda nekaj je le. Glede rokavic in omrznjenosti rok se to: volnene rokavice so za tiste, ki pri smučanju ne padajo, kajti sicer se namočijo in zaradi premočenosti zmrznejo. Volnene rokavice — palčniki, so za suh mraz brez padavin. Zato nekateri priporočajo samo podložene nepremočljive rokavice, ali pa čez volnene še nepremočljive platnene.

Da se ne premočijo nogavice v čevljih, skrbijo gamaše. Najbolje se obnesejo enostavne gamaše z elastiko čez čevlji in elastiko pod kolenom. Pri večurnem gazenju globokega snega morajo biti prevezane še pod stopalom. Gamaše z raznimi zadržki so slabše, saj zadržke prepuščajo vodo, zamrznejo in se rade pokvarijo. Obnesejo se le trgovini, ker so dražje. Gamaše so že pol zagotovila, da noge ne zmrznejo.

Mrazu se lahko tudi izognemo. Če toplo-mer kaže več kot minus 15 stopinj C in če so napovedi za slabše, ne gremo na turo. To je navadno v prvih zimskih mesecih: v decembru, januarju in februarju. Turo preložimo za doleden čas. V mesecu marcu se čez dan tudi v gorah temperatura nekoliko dvigne, vedeti pa moramo, da je marec v gorah lahko še pravi zimski mesec. Glede mraza je potrebna posebna pazljivost pri otrocih, če jih vodimo s seboj na turo. Otroci so na mraz, sonce in dehidracijo neprimerno bolj občutljivi kot odrasli.

V zvezi z mrazom je še ena nevarnost v gorah: podhladitev zaradi padavin. Tudi v zimskih mesecih se lahko zgodi, da nastopi močna odjuga z dežjem vse do višine 2000 m in v izrednih primerih tudi višje. Se slabši kot dež je zelo moker sneg, ki je na meji med dežjem in snegom in ki se neprestano počasi topi na obleki in pronicu do kože. Isto pravilo kot poleti velja tudi pozimi: če nas preseneti močno deževje, takoj in čimprej v zavetje, preden nas pre-

moči. Če ni v bližini nobenega zavetja, potem mora vodja ustaviti skupino. Vsak naj iz oprtnika vzame svojo polivinil folijo 3 x 2 m, sede na oprtnik, na smuč ali na skalo, drevak in se ogrne s folijo. Praksa kaže, da si tudi pod polivinil pelerino kmalu do kože moker, posebno spodnja po-

lovica telesa, če hodiš, če pa miruješ pod večjim kosom polivinila, ostaneš suh. Če dež traja predolgo (več ur), se skupina spusti na smučeh nazaj do prve kočice, stanu, zavetišča, kjer si zakuri in se posuš. Tura se nadaljuje, ko že preneha.

Nadaljevanje

NA KREDARICI GRE ZARES

Po dolgoletnem obdobju razgovorjanja in iskanja rešitev smo končno prišli v fazo ustvarjanja projekta Triglavski dom na Kredarici. Letos do strehe, leta 1983, ob 90-letnici prvega slovenskega planinskega društva, zaključek gradbenih del. Darovi zaželeni in potrebni.

Posodobitev Triglavskega doma, naše najvišje, najpomembnejše in najbolj obiskane visokogorske postojanke, se bo letos resnično pričela uredniti. Priprave za to potrebno investicijo se vlečejo že tako dolgo, da so tudi tisti, ki so v prvem naletu zbiranja sredstev žrtvovali svoje obveznice in denar, obupali. Tudi lanskoletna izgradnja zajetja in novega zbiralnika za 120.000 litrov vode na Kredarici še ni bil pravi dokaz, da se bo končno premaknilo tudi pri ureditvi planinskega doma in razširitve Aljaževih zapuščine, doma na Kredarici. Šele ko bodo na gori pričeli v živo skalo vrtati izkope za temelje novega trakta postojanke, bodo ljudje verjeli, da se je začelo.

Naša investicijska praksa je bila do sedaj taka, da so se načrti in plani delali v ihti, zato premalo pretehtano, tehnično — tehnološko in finančno pa nepopolno. Temu primerno se je za tem zavlekla realizacija naložbe, načrti spreminjali v teku gradnje, poseben problem pa je običajno bil, doseči planirane učinke investicije. Pri posodabljanju triglavskega doma je primer drugačen: priprave za investicijo se vlečejo sedem let, torej toliko časa, da so se ustvarjena, privarčevana in podarjena sredstva razkrojila.

GORNICI V APRILU IN MAJU DVAKRAT NA TRIGLAV

V sobici, kjer je najvišje bivališče v Jugoslaviji, je ponovno živahno. To je sobica meteorologov na Kredarici, ki prijazno nudita tople zavetje tistim redkim planincem, alpinistom in gorskim reševalcem, ki se v zimskem času povzpno do te najvišje postojanke pod samim vrhom Triglava.

Ze drugi v slabih desetih dneh smo gostje v tej postojanki. Prvič nas je bilo več. Šestnajst planincev, alpinistov in reševalcev iz Mojstrane in Jesenice, ki smo v prelepem vremenu ponesli na vrh Triglava štafeto palico in z njega pozdrave vsem mladim Jugoslavijcem z željo, da čvrsto stopajo po poti, ki smo si jo izbrali in po kateri nas je popeljal naš ljubljani Tito, čvrsto, kot je treba stopati v gorah, če hočemo doseči zastavljeni cilj.

Tokrat nas je manj. Do večera se nas je zbralo na Kredarici šest gornikov iz Mojstrane: Janez, Dušan, Martin, Než, Borut in Zvone. Pritakujemo še Dorčija, ki bo prišel jutri za štafeto. V sobici potekajo tihi razgovori in obujajo se spomini na preživete dneve v gorah, težke ture, žalostne in vesele dogodivščine. Vsekozi pa se skozi razgovore prepleta misel o namenu našega vzpona.

Jutri, ko se bomo povzpeli na vrh Triglava, bo minilo drugo leto, kar ni več med nami Tita. V spomin nanj bo na najvišjem vrhu Jugoslavije zapaljala zastava na pol droga. Kmalu se pripravimo za spanje.

Ker je v sobi zelo hladno (za štafeto je bilo minus štiri stop. Celzije, tokrat je dve stopinji topleje), se odpravimo spat oblečeni tudi v vetrne hlače, anorake in kape.

Prebudimo se ob peti uri. Pogled skozi okno nam obeta čudovit dan. Komaj dobro vstanemo, se na vratih prikaže Dorči. Prišel je in to čez Steno po slovenski smeri — celo noč, sam in v snegu v severni triglavski steni — lep podvig. Odpravimo se proti vrhu. Razmere so odlične, tako dobre, da napredujemo nenavazani. Dereze in cepini so odlična pomoč za napredovanje in nekaj pred sedmo uro je vrh dosežen. Razvijemo zastavo, ki v močnih sunkih vetra mogočno zaplapolja. Misli se vračajo dve leti nazaj, v čas, ki je bil za vse narode in narodnosti Jugoslavije čas največje žalosti, čas, ko smo ostali brez svojega največjega sina, voditelja, vzgojitelja, komandanta, prijatelja, človeka — Tita. Zato je prav, da se akromno in tiho vsako leto tudi gorniki spomnimo svojega ljubljene voditelja na najvišji gori Jugoslavije, ki nam pomeni simbol in ponos, kot nam pomeni in nam bo večno pomenil tudi on — Tito.

Kar nekaj tih smo, ko pospravljamo zastavo v nahrbtnik in se odpravljamo v dolino. Hitro smo na Kredarici. Natakne- mo si smuč in po čudovitem snežnem plašču zavijugamo v Krmo. Se ko smo globoko v dolini, se oziramo proti ožarjenemu Triglavu. Tam gori so naša sreča in večna misel na našega Tita. AMI

Štafeto mladosti so z vrha Triglava 24. aprila ponesli gorniki z Jesenic in iz Mojstrane (Foto Dorči Kofler)

Zastava na pol droga na vrhu Triglava 4. maja ob drugi obletnici smrti tovarša Tita (Foto Dorči Kofler)

Pri Triglavskem domu ne moremo govoriti o zgrešeni ali dragi ter neprestu- dirani investiciji, nobena lopata ni bila niti potrebno niti nepotrebno zasajena, res pa je, da je precej v načrte oplemenitega papirja, ostalo v arhivu za poznejše rodove, če jih bodo prebavili.

Kljub temu, da so svežnji načrtov čakali svojo uresničitev, smo morali lani, ko naj bi priprave prešle že v zaključno fazo, začeti zopet na papirju. Izdelana je bila nova, časa in kraju primerna projektna naloga, izbrana je bila projektna študija ing. arh. Milana Žepića, idejni projekt so pa na podlagi makete, plebiscitarno potrdili na seji skupščine Planinske zveze Slovenije delegati vseh planinskih društev v republikah. Idejni načrt je ocenila posebna strokovna skupina, na njene in druge pripombe je projektant izdelal izpopolnjen idejni projekt, do konca aprila pa tudi glavni projekt, ki je bil prav tako v mlino revizije. Sedaj smo že pred izborom najboljšega ponudnika za gradbeno in obrtniška dela.

Opravi la o tehničnih in dokumentacijskih zadevah so prijetna, pravo težako delo je delo na finančni konstrukciji. Zavedati se je potrebno, da smo v času stabilizacije, mi pa moramo uresničiti projekt na višini 2.515 m v vrednosti okrog 50 milijonov dinarjev s prostovoljnimi prispevki. Nič ne pravi, da posodobitev Triglavskega doma ni nujna, nasprotno, vsi ploskajo pospešitvi gradnje, znatno drugače pa je takrat, ko se je potrebno konkretno odločiti za prispevek. Vse je dosegljivo, če se hoče, vztraja, prosi in pogaja. Pa ne po uradih, v komiteju za urejevanje prostora skupščine občine Jesenice, pri Zidarju, na primer, imamo odprta vrata, gradbeno dovoljenje pa nam bodo dali šele takrat, ko bomo z dokumentom službe družbenega knjigovodstva dokazali, da imamo sredstva za celotni projekt zagotovljena.

Povečani Triglavski dom na Kredarici bo imel 180 ležih in restavracijskih sedežev, od tega jih bo 20 v zimskih prostorih s posebnim vzhodom. V novem traktu bodo primarne, delovne, bivalne in prenočitvene prostore dobili tudi meteorologi naše najvišje vremenske postaje s stalno službo. Predračun investicijskih stroškov iz maja letošnjega leta predvideva (naložbo) 48 milijonov dinarjev, od tega 43 milijonov dinarjev za gradbeno in obrtniška dela. Lani opravljena dela za oskrbovanje z vodo pri tem niso šteta. Transport materiala in ljudi bo opravljen s helikopterji JLA in republiškega sekretariata za notranje zadeve.

Finančna konstrukcija predvideva 24 milijonov dinarjev lastnih sredstev investitorja, to je Planinskega društva Ljubljana-Matica in 5 milijonov dinarjev soinvestitorja Hidrometeorološkega zavoda SRS. 19 milijonov dinarjev pa naj bi bil kredit izvajalca del. Lastna sredstva investitorja bodo zbrane obveznice, denar, material in storitve zdravnežnega dela, obrtnikov, institucij in zasebnikov. Ker je pravočasno potrebno urediti tudi poravnavo predvidenega dolga pri izvajalcu del, se denar zbira tudi na druge načine in sicer:

— organizirana bo denarna loterija, ki bo imela 200.000 srečk po 50 dinarjev, premije pa od 300.000 do 100 din. V prodaji bodo od srede septembra do srede novembra. Zrebanje bo ob sodelovanju Avenikovega ansambla;

— v akciji darovanja za Triglavski dom sodelujejo tudi likovni ustvarjalci. Podarjena dela bodo od 23. junija do 15. julija razstavljena za prodajo v pritičju Ljubljanske banke, Trg revolucije 2, v Ljubljani;

— vsi jugoslovanski planinci bodo v letih gradnje Triglavskega doma ob plačevanju članarine kupovali tudi posebne spominske markice;

— v prodaji bodo posebne nalepke, našitki, značke in spominki s podobo Triglavskega doma;

— v prodaji bo 90.000 jubilejnih razglednic z devetimi podobami Triglava.

Drugo leto mineva 90 let, od kar je bilo leta 1893 ustanovljeno prvo slovensko planinsko društvo. Ob proslavi 200-letnice prvega vzpona na Veliki Triglav leta 1978 je bila sprejeta zaobljuba, da mora visoki jubilej organiziranega gornštva na Slovenskem biti počaščen s posodobljenim Triglavskim domom. Še lahko za rep ujamemo poravnavo tega dolga.

Letošnja gradbena sezona bo trajala od 15. junija do 30. septembra. Do podaljšane tretje faze pa naj bi bil zgrajen novi trakt doma. Naslednje leto, ker bo objekt pokrit in zaprt bo sezona izvajanja del daljša, obnova obstoječega dela doma pa se lahko raztegne do leta 1984. Srečni bomo, če nam to uspe.

V brošuri, ki razlaga pomen in koristnost gradnje, predstavlja načrt in plan izgradnje doma na Kredarici, je rečeno:

»Kot mogočni orol bo na gori sedel Triglavski dom ter sedanjim in poznejšim rodovom Aljaževih naslednikov dokazoval samoupravno ustvarjalnost in narodnostno zavest slovenskih rudarjev, metalurgov, cementarjev, gozdarjev, lesarjev, kovinarjev, polikemikov, elektnikov, tekstilcev, življev, gradbincev in drugih delovnih ljudi.«

Bodo tudi pri tej družbeno koristni akciji železarji med prvimi?!

Gregor Klančnik

OBČINSKO PRIZNANJE 1. AVGUST

Na podlagi 5. člena odloka o priznanju občine Jesenice (Ur. vestnik Gorenjske št. 18-156/78) odbor za izbor nagrajencev in podelitev priznanj občine Jesenice

RAZPISUJE OBČINSKO PRIZNANJE 1. AVGUST ZA LETO 1982

Občinsko priznanje 1. avgust se podeli:

1. zaslužnim delavcem ali skupinam delavcev za večletno uspešno in vidno delo v temeljnih organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih, družbenopolitičnih organizacijah, društvih ter drugih organizacijah in skupnostih v interesu skupnosti in družbe; ali za izjemno pomembna družbeno koristna dejanja in naloge na kateremkoli področju delovanja ter za aktivno družbenopolitično in samoupravno udejstvovanje, ki prispeva k napredku pri uveljavljanju socialističnega samoupravljanja;

2. organizacijam združenega dela, delovnim in drugim skupnostim, družbenim in drugim organizacijam ter društvom za:

- nadporečne in izjemne rezultate v gospodarjenju ter uresničevanju samoupravljanja, ki so prispevali in prispevajo k razvoju in splošnemu napredku občine,
- uspehe, dosežene v dograjevanju samoupravljanja oziroma samopravnega sistema v neposrednem izražanju splošnih in dolgoročnih interesov s pravilno usmeritvijo v politiki oblikovanja in delitvi dohodka in spoštovanja načela nagrajevanja po delu,
- delo, opravljeno na področju družbenih in drugih dejavnosti, prežeto z znanstvenim marksističnim pogledom na svet in vsakodnevno usmerjeno k izgradnji socialistične samoupravne družbe,
- uspešno oblikovanje izjemnih organizacijskih oblik samoupravne organiziranja in samopravnega urejanja družbenih odnosov ter učinkovito izvajanje planiranih nalog.

Predloge za podelitev priznanj lahko dajo organizacije združenega dela, krajevske skupnosti, samoupravne interesne skupnosti, družbenopolitične organizacije, društva in družbene organizacije, delovne in druge skupnosti.

Obrazloženi predlogi morajo biti predloženi skupščini občine Jesenice - odboru za izbor nagrajencev in podelitev priznanj občine do 30. junija 1982. V predlogu morajo biti navedeni tudi splošni osebni podatki o predlaganem kandidatu.

Odbor za izbor nagrajencev in podelitev priznanj občine Jesenice

VOZNI RED

ZA PREVOZ UDELEŽENCEV XIV. ZBORA AKTIVISTOV IN BORCEV NOV GORENJSKE 6. JUNIJA NA MEŽAKLO

Autobusi bodo vozili iz naslednjih smeri:

1. Rateče - Kočna - Mežakla: odhod iz Rateč ob 7. uri, avtobus ustavlja na vseh postajališčih do Jesenic (1 avtobus);
2. Hrušica - Kočna - Mežakla: odhod s Hrušice ob 8. uri, avtobus ustavlja na vseh postajališčih (1 avtobus);
3. Bolnica - Kočna - Mežakla: odhod izpred bolnice ob 10. uri, avtobus ustavlja na vseh postajališčih (1 avtobus);
4. Bolnica - Bl. Dobrava - Mežakla: odhod izpred bolnice ob 10. uri, avtobus ustavlja na vseh postajah (1 avtobus);
5. Plavž (Čufar) - Kočna - Mežakla: odhod izpred Čufarja ob 8. 9. in 10. uri, avtobus ustavlja na vseh postajališčih (3 avtobusi);
6. Jesenice - Kočna - Mežakla: odhod ob 9.30 s parkirišča pred Železarno (prevoz članov pokrajinskega odbora);
7. Jesenice - Kočna - Mežakla: odhod ob 9. uri izpred gledališča Tone Čufar (prevoz godbenikov in gledališnikov - 1 avtobus);
8. Železarna - Kočna - Mežakla: odhod ob 7. uri izpred Železarne, avtobus ustavlja na vseh postajališčih (1 avtobus);
9. Železarna - Blejska Dobrava - Mežakla: odhod ob 10. uri izpred Železarne, avtobus ustavlja na vseh postajališčih (1 avtobus);
10. Koroška Bela - Begunje - Bled - Mežakla: odhod s Koroške Bele ob 7. in 9. uri, avtobus ustavlja na naslednjih postajališčih: Potoki, Zirovnica, Rodine, Begunje, Lesce - žel. postaja, Bled A. P., Sp. Gorje (1 avtobus);
11. Koroška Bela - Bled - Mežakla: odhod s Koroške Bele ob 8. uri, avtobus ustavlja na naslednjih postajališčih: Potoki, Zirovnica, Vrba, Lesce - žel. postaja, Bled A. P., Sp. Gorje (1 avtobus).

Po končani prireditvi bodo avtobusi vozili ob 15., 17., 19. in 20. uri. Obvestila o relacijah in odhodih bodo posredovana po zvočnikih.

ZAHVALE

Ob smrti dragega očeta

FRANCA JASENCA

se najlepše zahvaljujem vsem sorodnikom, znancem in prijateljem za izrečena sožalja, poklonjeno cvetje in vence, zahvaljujem se dr. Lahu in sestram kirurškega oddelka jesejske bolnice za nego.

Posebno zahvalo smo dolžni Jožetu Zupanu, govorniku tov. Kozlevčarju za poslovilne besede, organizaciji Zveze borcev NOV in obratu PIV Železarne za venca in pevcem za zapete žalostinke.

Sin Franci z družino

Ob izgubi drage mame in stare mame

MARIJE ROBIČ

se zahvaljujem vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem za darovano cvetje in vence.

Lepa hvala tudi vsem, ki so ustno ali pisno izrekli sožalje.

Posebno se zahvaljujem osebjem doma upokojencev dr. Franceta Berglja za nujno nego in pomoč ob njeni težki bolezni.

Vsi njeni

Ob smrti dragega moža, očeta, brata in starega očeta

JANEZA KRAMARJA

se iskreno zahvaljujem vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom, sodelavcem in znancem za izkazano pozornost in sočustvovanje, za podarjene vence in cvetje.

Posebno se zahvaljujem družbenopolitičnim organizacijam, govornikom in pevcem, delavcem TOZD Transport, HVŽ in kadrovkega sektorja Železarne in PTT.

Hvala vsem, ki ste ga v takem številu spremlili na njegovi zadnji poti.

Vsi njegovi

Dopisujte v Železarja

DEŽURNI TRGOVINI

V soboto, 5. junija, bosta na Jesenicah od 7. do 19. ure odprti trgovini: Delikatesa - Kašta 2 na Tržnici, Titova 22 in Delikatesa - poslovalnica 2, Titova 58.

DEŽURNA LEKARNA

V mesecu juniju bo za občini Jesenice in Radovljica dežurna lekarna na Jesenicah.

DEŽURSTVO V AVTOMEHANIČNIH DELAVNICAH NA JESENICAH

V soboto, 5. junija: INTEGRAL, TOZD MPPD Jesenice, Titova 67.

REŠITEV KRIŽANKE IZ 20. ŠTEVILKE ŽELEZARJA

srpek, ovoj, telovadnica, Alava, otiaier, Pariz, tornado, Notre Dame, LE, kas, NL, Ika, Knut, star, pijanstvo, tlaka, mati, Trenet, Ado, Mira, Korejka, IT, vir, ok, dar, Miroslav, Tver, TO, Iza, Einem, italik, Krleža, NA, celina, aktinija, Arakan, ZA, gaber.

BORCEM JESENIŠKO- BOHINJSKEGA ODREDA

Vabimo te na zbor skupnosti borcev Jeseniško-bohinjskega odreda, ki bo v nedeljo, 6. junija, ob 9. uri na Mežakli pri domu železarjev.

Na zboru bomo sprejeli pravilnik o nalogah, organiziranosti in poslovanju skupnosti borcev Jeseniško-bohinjskega odreda in izvolili vodstvo skupnosti borcev.

Odbor borcev Jeseniško-bohinjskega odreda

ZAHVALA

Ob upokojitvi se iskreno zahvaljujem vsem sodelavkam in sodelavcem TOZD Jeklovlek, ki so mi s svojo prisotnostjo zaželeli na poslovilnem srečanju zdravja in nadaljnega zadovoljstva. Dragocena darila me bodo vedno spominjala na prijetno sodelovanje, zato vam želim v prihodnosti proizvodnih in osebnih uspehov pri nadaljnjem razvoju TOZD Jeklovlek. Tone Dežman

Kaj bomo gledali v kinu

KINO RADIO

5. in 6. junija nemški barvni erot. film ZAKONSKO POTOVANJE NA ŠVEDSKI NAČIN; režija Andrew Whyte, v glavni vlogi Barbi Andersson, ob 17. in 19. uri.

7. in 8. junija ameriška barvna akcijska komedija IZZIV; režija John Flynn, v glavni vlogi Jan Michael, ob 17. in 19. uri.

9. junija ameriški barvni grozlj. film: DRAKULA; režija John Badham, v glavni vlogi Franc Langella, ob 17. in 19. uri.

11. junija ameriška barvna komedija, ZADNJI ZAKONSKI PAR V AMERIKI; režija Gilbert Cates, v glavni vlogi Natalie Wood, ob 17. in 19. uri.

12. in 13. junija hongkoški barvni karate film PETELINOV UDA-REC; režija Chan Jay Shung, v glavni vlogi Kam Yan Fei, ob 17. in 19. uri.

KINO PLAVŽ

5. in 6. junija ameriška barvna akcijska komedija IZZIV ob 18. in 20. uri.

7. in 8. junija nemški barvni erotični film ZAKONSKO POTOVANJE NA ŠVEDSKI NAČIN ob 18. in 20. uri.

10. junija ameriški barvni grozlj. film: DRAKULA ob 18. in 20. uri.

11. junija ameriška barvna družb. drama NAVADNI LJUDJE ob 18. in 20. uri.

12. in 13. junija ameriški barvni triler ULICA NASILJA ob 18. in 20. uri.

KINO KRANJSKA GORA

5. junija angl. barvni vohunski film ZADEVA ODESA ob 20. uri.

9. junija ameriška barvna akcijska komedija IZZIV ob 20. uri.

12. junija nemški barvni erot. film ZAKONSKO POTOVANJE NA ŠVEDSKI NAČIN ob 20. uri.

16. junija ameriški barvni triler ULICA NASILJA ob 20. uri.

KINO DOVJE

5. junija zahodnonemški barvni film TRI ŠVEDINJE ob 19.30.

6. junija angleški barvni voh. film ZADEVA ODESA ob 19.30.

12. junija ameriški barvni akcijski film IZZIV ob 19.30.

13. junija nemški barvni erot. film ZAKONSKO POTOVANJE NA ŠVEDSKI NAČIN ob 19.30.

DELOVNA SKUPNOST SKUPNIH SLUŽB VIZ JESENICE

objavlja prosta dela in naloge

strojnega knjigovodja s polnim delovnim časom za določen čas - od 1. septembra 1982 do vrnitve delavke s porodniškega dopusta.

POGOJ: ekonomski tehnik ali gimnazijski maturant.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev predložite v 15 dneh od objave na naslov: Vzgojnoizobraževalni zavod Jesenice - DSSS, Tomšičeva 5, Jesenice.

Kandidati bodo o izbiri obveščeni v 20 dneh po poteku roka za prijavo.

Razpisna komisija Izolirke TOZD JESENICE
razpisuje prosta dela in naloge

INDIVIDUALNEGA POSLOVODNEGA ORGANA

Poleg z zakonom določenih splošnih pogojev mora kandidat izpolnjevati še naslednje:

- visoka ali višja izobrazba tehnične ali ekonomske smeri,
- štiri leta delovnih izkušenj, aktivno znanje enega tujega jezika,
- organizacijske sposobnosti, družbenopolitična aktivnost. Kandidat mora predložiti tudi program razvoja TOZD.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev sprejemamo 15 dni po objavi razpisa na naslov: Izolirka Ljubljana, TOZD Jesenice, na nasipu Železarne, z oznako »za razpisno komisijo«.

V NEDELJO TOMBOLA V LESCAH

Konjeniški klub TRIGLAV Bled in LOVSKA DRUŽINA Bled prireja v nedeljo, 6. junija, ob 15. uri na Hraški gmajni v Lescach na hipodromu veliko tombolo.

Glavni dobitki so: dva osebna avtomobila »VISA«, dva osebna avtomobila »Fiat 850«, motorna žaga, muflon, srnjak, vhodna vrata LIP Bled, steklena vitrina MURKA Lesce, sodček bizeljčana (30 litrov), 10 m lesenega opaža - stenske obloge in več sto drugih dobitkov.

SL. PIŠEC (BOGOMIL)		AKVARIJ (SKA RASTLINA)	ADAM (BORHOR)	KONEC (SUKANA)	VRSTA (HRASTA)	POŠEDNI (KREHEN)	ZALAR (TONE)
EQUIPLAN (BOZAN)		FR. CP. PE (VEČ IERNEST)	3	SPECIAL (ZA UŠESNE BOLEHNI)	MOSTOV (ALTANA)	KRANJ (FR. PLEM. NASLOV)	GR. ERKA (MLAKUZA)
MESSINA	KRANJ (VOST)	GRSKA (BOGINJA NESREČE)	OKUSEN (MORSKI RAK)	BLEDO (RDEČE VINO)	KARINCUM	REALNO (BIVASČE BILJE)	OMAMA
ŽRIVE (NIK)							
Z I ME							
ZENSKI (ROBILNI ORGAN)							
LJUBKOV (M. I ME)							
GOSPODA (RICA MOČ DA VINO HITOL)							
FOGINA (STANE)							
CALVINO (NAŠI PREBNIKI)							
RANA (OD VREZA)							
OSUŠEN (ČLOVEK)							
UMET (NOST (LAT.))							
MESTO NA (HONČUŠU)							
PASTIR (IZ SNEBOVINE)							
POS (CELOTE NATASA BOLEHC)							
STAROGR (TRG BERN. BOG. WODAN)							
LOVSKI (PES)							
MERSKA (ENOTA V GLASBI)							
ROBERT (TAYLOR)							
OKENSKA (NAVONIKI SNUČEL (NORDIT))							
ČAPKOV (UTOPIST. ROMAN)							
STAROŠ (DOVSKI KRALJ)							
KOBILKA (IVANA)							
OBER (VRSTA BRESTA)							
DOLINAR (LOJZE)							
POKRAJ (V VIETNAMU ORIENTAL. SLASICA)							
SESTAVI (RONNER)							
IME FILM (IGRALCA KINSKEGA)							
KUMA							
CEBULA							

ŠPORTNIKI NAŠE ŽELEZARNE ZMAGOVALCI PETEROBOJA '82

V nedeljo, 30. maja, je bil v Medvodah že petnajsti tradicionalni športni peterboj delavcev različnih strok. Na peterboju so nastopile poleg ekipe naše železarne še ekipe: Donita Medvode, Steklarne Hrastnik, Feralita Zalec in Save Kranj.

Pomerili so se v malem nogometu, rokometu, odbojki, kegljanju na asfaltu (moški in ženske), namiznem tenisu (moški in ženske), streljanju z zračno puško (moški in ženske), pikadu (ženske), šahu in ribolovu.

Zasluge za ponovno zmago jeseniške ekipe imajo vsi tekmovalci in vodje, še posebej pa zmagovalci v posameznih disciplinah od nogometašev, odbojkarjev, kegljačev v moški in ženski konkurenci, strelk, šahistov in namizno tenisačev. Dobro so se borili tudi ostali.

Ob zaključku peterboja so letošnji organizatorji, komisija za šport in rekreacijo Donita Medvode, zapisali v zaključni bilten, da je 15. tradicionalno srečanje športnikov: železarjev, gumarjev, kemikov, steklarjev in livarjev doseglo namen, predvsem pa kot športna manifestacija z množično udeležbo v vseh disciplinah. V bodoče naj nas ne povezuje samo šport, ampak tudi vsakdanje delo, saj bomo tako tesno povezani med seboj v slovenskem in jugoslovanskem prostoru lažje reševali zapletene gospodarske odnose in dosegli večje rezultate.

REZULTATI PETEROBOJA '82
MALI NOGOMET: 1. Železarna Jesenice 6 točk, 2. Donit Medvode 6, 3. Sava Kranj 5, 4. Steklarne Hrastnik 2, 5. Feralit Zalec 1 točka.

ROKOMET: 1. Sava Kranj 8 točk, 2. Feralit Zalec 5, 3. Donit Medvode 4, 1. Železarna Jesenice, 3. 5. Steklarne Hrastnik 0.

ODBOJKA: 1. Železarna Jesenice 8 točk, 2. Feralit Zalec 6, 3. Sava Kranj 4, 4. Donit Medvode 2, 5. Steklarne Hrastnik 0.

SAH: 1. Železarna Jesenice 12 točk, 2. Sava Kranj 11,5, 3. Steklarne Hrastnik 7, 4. Donit Medvode 5,5, 5. Feralit Zalec 3.

STRELJANJE — MOŠKE: 1. Feralit Zalec 707 krogov, 2. Steklarne Hrastnik 698, 3. Železarna Jesenice 685, 4. Sava Kranj 682, 5. Donit Medvode 656.

POSAMEZNO: 1. Ivo Delpin, Steklarne, 182 krogov, 2. Rudi Kotnik, Feralit, 182, 3. Franc Kotnik, Feralit, 180 krogov.

STRELJANJE — ŽENSKES: 1. Železarna Jesenice 499 krogov, 2. Steklarne Hrastnik 472, 3. Sava Kranj 393, 4. Donit Medvode 386, 5. Feralit Zalec 314.

POSAMEZNO: 1. Majda Kralj, Železarna, 174 krogov, 2. Vanda Eniko, Železarna, 167, 3. Bronja Hafner, Steklarne, 164 krogov.

NAMIZNI TENIS — MOŠKE: 1. Železarna Jesenice 8 točk, 2. Steklarne Hrastnik 6, 3. Sava Kranj 4, 4. Donit Medvode 2, 5. Feralit Zalec 0.

NAMIZNI TENIS — ŽENSKES: 1. Feralit Zalec 6 točk, 2. Sava Kranj 4, 3. Železarna Jesenice 2, 4. Donit Medvode 0.

KEGLJANJE — ŽENSKES: 1. Železarna Jesenice 1.393 kegljev, 2. Sava Kranj 1.387, 3. Steklarne Hrastnik 1.368, 4. Donit Medvode 1.353, 5. Feralit Zalec 777.

POSAMEZNO: 1. Ema Zajc, Sava, 408 kegljev, 2. Tušek, Steklarne, 403, 3. Lužnik, Železarna, 373 kegljev.

KEGLJANJE — MOŠKE: 1. Železarna Jesenice 2.498 kegljev, 2. Donit Medvode 2.482, 3. Steklarne Hrastnik 2.409, 4. Sava 2.292, 5. Feralit 2.244.

POSAMEZNO: 1. Mikolič 438 kegljev, 2. Hasanbegović 433, 3. Vilman 432 kegljev, vsi Železarna.

RIBOLOV: 1. Donit 1.217, 2. Železarna 389, 3. Steklarne 327, 4. — 5. Sava in Feralit 0.

POSAMEZNO: 1. Rozman 593 in 2. Omahen 412 (oba Donit), 3. Pintar Železarna 308 točk.

PIKADO: 1. Donit 112 krogov, 2. Sava 80, 3. Feralit 74, 4. Steklarne 71, 5. Železarna 47.

SKUPNI EKIPNI VRSTNI RED: 1. Železarna Jesenice 48 točk, 2. Sava Kranj 38,5, 3. Donit Medvode 34, 4. Steklarne Hrastnik 30, Feralit Zalec 28,5.

Pokal »FAIR PLAY«, ki nosi ime po našem sodelavcu, organizatorju športne rekreacije, preminulem Janezu Jenku, je prejela ekipa Steklarne Hrastnik.

JESENICE: LITJA 1: 1 (1: 0)

V zadnjem kolu slovenske nogometne lige — zahod so Jeseničani igrali neodločeno proti drugouvrščenim gostom iz Litije.

Jeseničani so povedli v prvem delu z zadetkom Bešića, gostje pa so v nadaljevanju z lepim golom izenačili.

Nastopili so: TOKIČ, OKRŠLAR, OSMICEVIČ (KOVAČIČ), OMANOVIČ, IGUNJATOVIČ, MARIČ (TROHA), BEŠIČ, N. OMANOVIČ, DABIŽLJEVIČ (MLAKAR), PIHLER.

Lestvica po še neodigranih tekmah z Belo krajino:

Tabor	18	13	1	4	37:14	27
Jadran	18	10	3	5	32:20	23
Litija	18	9	4	5	27:18	22
Vozila	18	9	4	5	34:28	22
Elan	18	9	4	5	34:28	22
Bela krajina	17	9	2	6	29:23	20
Jesenice	17	8	2	7	33:33	18
Usnjar	18	6	6	6	27:27	18
Kočevje	18	4	4	10	26:32	12
Domžale	18	3	5	10	27:46	11
Piran	18	1	3	14	16:47	5

HITROPOTEZNI TURNIR ZA MAJ

V soboto, 29. maja, je bil v zgornjih prostorih šahovskega doma na Jesenicah osmi hitropotezni turnir v sezoni 1981 do 1982. Udeležilo se ga je dvajset igralcev, zmagal pa je trenutno vodil v skupni uvrstitvi Kranjci. Za njim so se uvrstili: Ravnik, Rodman, Poljanšek, T. Krničar, Lužnik, Kokošar, Jenko, Čuha itd.

Po osmih turnirjih je še naprej v vodstvu Kranjci 75 točk (8 turnirjev), 2. Ravnik 57 (8), 3. Rodman 55 (6), 4. Poljanšek 44 (7), 5. T. Krničar 39,5 (7), 6. Kokošar 34,5 (7), 7. Laharner 30,5 (6), 8. Lužnik 29,5 (8) itd.

KOŠARKARSKÉ NOVICE

ISKRA OLIMPIJA IN TIMA-MTT NA JESENICAH

Jeseniškim ljubiteljem igre pod koši se obeta zanimivo srečanje treh ekip, ki se bodo na prijateljskem merjenju med seboj pomerile v petek, 11. junija, v športni dvorani v Podmežakli. Poleg domačega moštva bosta nastopila še ljubljanska Iskra Olimpija in mariborska Tima-MTT, ki nastopa v drugi ZKL.

Sporod turnirja:
— 17. uri — Jesenice: TIMA-MTT Haribor
— 18.30 — TIMA-MTT: Iskra Olimpija Ljubljana
— 20. uri — Jesenice: ISKRA Olimpija

Košarkarski klub Jesenice vabi vse ljubitelje košarke, da si ta res kakovosten in zanimiv turnir ogledajo.

PREDAVANJE DRVARIČA IN SAGADINA

Jeseniški košarkarski delavci v petek, 11. junija, ob 15. uri v sejni sobi športnega društva Jesenice organizirajo predavanje dveh vrhunskih, vodilnih slovenskih košarkarskih strokovnjakov in trenerjev.

Predavala bosta trener Iskre Olimpije Janez Drvarič in trener Time MTT iz Maribora Zmago Sagadin (prej trenerja Slovana iz Ljubljane in Libele iz Celja).

To strokovno izpopolnjevanje je namenjeno vsem košarkarskim trenerjem in vaditeljem v jeseniški občini, lahko pa se ga udeležijo tudi ostali, ki jih košarka zanima.

Temi predavanja: Zmago Sagadin: Posamična obramba; Janez Drvarič: Organizacija treninga.

CILENŠEK TRENER ČLANIC

V novi sezoni bo jeseniška dekleta, ki nastopajo v prvi slovenski košarkarski ligi, vodil trener Miran Cilenšek iz Radovljice, prej trener članskega moštva Radovljice in šolskih selekcij v Ljubljani.

Na Jesenice se bo vrnila tudi Bojana Ažman, ki je eno sezono nastopala za Savo iz Kranja, ki je igrala v drugi zvezni košarkarski ligi.

Ažmanova in Cilenšek sta za dekliško moštvo pomembni pridobitvi v strokovnem in igalskem pogledu in vsakor se na Jesenicah obeta zanimiva in kakovostna igra deklet, ob kateri tudi rezultat ne bo mogel izostati.

V pretekli sezoni je moštvo treniral Toni Čebulj z Dovjega, ki se pripravlja na odhod k vojakom.

PRIČENJAJO SE TEKMOVANJA ZA JUGOSLOVANSKI POKAL

Obe jeseniški članski moštvi bosta tudi letos igrali v tekmovanju za jugoslovanski pokal.

Dekleta so v sredo odigrala tekmo proti Novemu mestu v Novem mestu, člane pa čaka predtekmovanje v okviru Gorenjske. Žrebanje je bilo danes v Kranju.

RAZPORED PRVENSTVA ŽELEZARNE V MALEM NOGOMETU

Prva skupina je v preteklem tednu že odigrala vse tekme, razpored srečanj v naslednjih skupinah pa je naslednji:

3. junija ob 15.30 — II. skupina:
IGRIŠČE A: 15.30 KO-FI: Plavž; 16.00 Vzdrževanje: Livarna; 16.30 Žitarna: Plavž; 17.00 KO-FI: Livarna; 17.30 Vzdrževanje: Žitarna.

IGRIŠČE B: 15.30 Žitarna: Livarna; 16.00 KO-FI: Žitarna; 16.30 Vzdrževanje: KO-FI; 17.00 Plavž: Vzdrževanje; 17.30 Livarna: Plavž.

4. junija ob 15.30 — III. skupina:
IGRIŠČE A: 15.30 Valjarna deb. ploč.: Valjarna blum.-štekel; 16.00 Energetika: Remontne delavnice; 16.30 Jeklarna: Valjarna blum.-štekel; 17.00 Valjarna deb. ploč.: Remontne delavnice; 17.30 Energetika: Jeklarna.

IGRIŠČE B: 15.30 Jeklarna: Remontne delavnice; 16.00 Valjarna deb. ploč.: Jeklarna; 16.30 Energetika: Valjarna deb. ploč.; 17.00 Valjarna blum.-štekel: Energetika; 17.30 Remontne delavnice: Valjarna blum.-štekel.

7. junija ob 15.30 — IV. skupina:
IGRIŠČE A: 15.30 KSI: Strojne delavnice; 16.00 Jeklovlek: HV Bela; 16.30 ETN: Strojne delavnice; 17.00 KSI: HV Bela; 17.30 Jeklovlek: ETN.

IGRIŠČE B: 15.30 ETN: HV Bela; 16.00 KSI: ETN; 16.30 Jeklovlek: KSI; 17.00 Strojne delavnice: Jeklovlek; 17.30 HV Bela: Strojne delavnice.

PRVO POLFINALE 8. junija ob 15.30:

1. iz I. in II. skupine: 1. kolo 1-4; 2-3; 2. iz II. in IV. skupine: 2. kolo 4-3; 1-2; 3. kolo 2-4; 3-1.

DRUGO POLFINALE 9. junija ob 15.30:

1. iz II. in IV. skupine: 1. kolo 1-4; 2-3; 2. iz I. in III. skupine: 2. kolo 4-3; 1-2; 3. kolo 2-4; 3-1.

FINALE 10. junija ob 15.30: 1. in 2. iz I. in II. polfinalne skupine: 1. kolo 1-4; 2-3; 2. kolo 4-3; 1-2; 3. kolo 2-4; 3-1.

Prvenstvo v malem nogometu poteka ob vsakem vremenu.

KAM NA REKREACIJO?

Sodelavce obveščamo, da je z 31. majem zaključena rekreacija v vseh telovadnicah, na kegljiščih in interesna skupina v namiznem tenisu. V poletnih mesecih pa so na voljo naslednje aktivnosti:

PLAVANJE: V hotelu Larix v Kranjski gori. S predložitvijo izkaznice o vstopu v Železarno imajo delavci in njihovi svojci 50% popusta.

JADRANJE NA DESKI: Regatni center Bled. Ključ ob shrambe desk je na oddelku za družbeni standard, kadrovske sektor Železarne.

TENIS: Športni park v Podmežakli. Delavci Železarne imajo ob predložitvi izkaznice za vstop v Železarno 50% popusta.

Komisija za športno rekreacijo

GORSKI TEK NA VRŠIČ

Turistično društvo Kranjska gora organizira letos že drugič gorski tek na vršič, ki bo 12. junija s startom ob 17. uri pred hotelom LEK v Kranjski gori in s ciljem na sedlu pod Tičarjevim domom.

Proga poteka po isti trasi kot v lanskem letu. Časovni limit je dve uri. Startnina znaša 100 din. Prijave sprejema TD Kranjska gora na dan tekme od 14. ure dalje pred hotelom LEK, kjer bo tudi informacijska pisarna.

Tekmovalci bodo razvrščeni v tri razrede, in sicer: moški — letnik 1942 in mlajši; moški — letnik 1941 in starejši ter ženske.

Trije najbolje uvrščeni v vsaki skupini (kategoriji) prejmejo kolajne.

Vsak tekmovalec tekmuje na lastno odgovornost.

Razglasitev rezultatov bo takoj na cilju.

TEČAJ JADRANJA NA DESKI IN TEČAJ TENISA

Vse ljubitelje jadrnanja na deski vabimo, da se v ponedeljek, 7. junija, ob 18. uri udeležijo informativnega sestanka, ki bo v restavraciji Kazina (zgoraj), s predavanjem, na katerem se bomo dogovorili o izvedbi tečaja. Tečaj bo organiziran na Bledu v mesecu juniju in septembru. Jadralne deske za udeležence tečaja bo zagotovila komisija za športno rekreacijo pri izvršnem svetu sindikata Železarne.

Pogoj za vpis v tečaj je, da so zainteresirani DOBRI PLAVALCI in da vplačajo prispevek za tečaj v višini 200,00 din.

Komisija za športno rekreacijo pri izvršnem odboru sindikata Železarne razpisuje za vse delavce Železarne osnovno šolo tenisa. Šola tenisa bo na teniških igriščih v Podmežakli.

Vse zainteresirane vabimo, da se udeležijo sestanka 7. junija ob 17. uri na teniškem prostoru v Podmežakli.

Vsak udeleženec tečaja prispeva 200,00 din za delno kritje stroškov igrišča in učitelja tenisa.

POLFINALNE REPUBLIŠKE IGRE Z ŽOGO ZA UČENCE OŠ S PRILAGOJENIM PROGRAMOM

V petek, 28. maja, so bile na Jesenicah športne igre v malem nogometu in rokometu za dekleta. Organizator teh iger je bilo SSD osnovne šole Polde Stražisar. Ko so zvedeli člani šolskega športnega društva za to novico, so se pričeli še bolj marljivo pripravljati za različna tekmovanja.

Naslednje števje 30 članov. To pa je več kot polovica vseh učencev. V letošnji sezoni so se še posebej marljivo in vztrajno pripravljali dekleta za tekmovanja v rokometu. Pogoj za tekmovanje so bili slabi, saj smo gostovali na različnih igriščih po Jesenicah. Toda vztrajnost je prinesla svoje. Naša dekleta so postala gorenjske prvakine in prvakine v zahodni skupini. Tako so si priborile vstop na republiške igre v Mariboru, ki bodo 11. in 12. junija. Pohvaliti pa je treba tudi ostale člane društva, saj so pripravljeni vedno in povsod aktivno delovati.

Tako je življenje na naši šoli postalo lepše in bolj pestro. Učenci se čutijo pomembnejše, ker vedo, zakaj tekmujejo in sodelujejo. Ostre meje med ostalimi osnovnimi šolami in našo se počasi, a vztrajno podirajo, saj se z učenci ostalih šol večkrat srečamo.

Kot je bilo rečeno, je naše delo v letošnjem letu potekalo še bolj intenzivno zaradi priprave na polfinalne igre z žogo. Na igrah je sodelovalo osem ekip iz zahodne Slovenije, in sicer iz koprskih, ljubljanskih, goriških in gorenjske regije. Nogometne tekme so bile na igrišču v Podmežakli, rokometne pa na igrišču OŠ Tone Cufar.

Slovesna otvoritev je bila v večnamenskem prostoru OŠ Tone Cufar. Zbranim tekmovalcem in gostom je spregovorila najprej ravnateljica šole Jela Leštan, nato pa predsednik OK ZSMS Jesenice Danilo Kliner.

Na tekmovanjih so bile dosežene naslednje uvrstitve:

V rokometu so dekleta iz Gorenjske zasedla prvo mesto, druga so bila dekleta goriške, tretja pa dekleta ljubljanske in četrta dekleta iz koprskih regije.

Ekipo Gorenjske je sestavljalo tudi šest deklet našega SSD. Odlikovale so se prav vse, saj so v vseh tekmah prepričljivo zmagale. Iz naše šole so nastopale učence: Erika Čerin, Milena Čerin, Sabina Sovič, Nada Sovič, Zoja Beriša in Cveta Vesek.

V nogometu je bila prva ekipa ljubljanske, drugo mesto je zasedla koprška, tretje mesto gorenjska in četrto mesto goriška regija.

Ob zaključku smo imeli v OŠ Tone Cufar slovesno razglasitev rezultatov, podelitev pokalov, diplom in priznanj ter podelitev knjižnih nagrad vsem nastopajočim ekipam. Podelitve so se udeležili tudi predstavniki ZTKO in OK ZSMS Jesenice. Leti so podelili tudi zaslužne nagrade.

Športne igre so bile po mnenju udeležencev dobro pripravljene, saj so odšli z Jesenic zadovoljni in z najboljšimi vtisi. V pri-

Mentor SSD: Tatjana Dvoršak

PRIZNANJE NAJBOLJŠIM SMUČARJEM JESENIŠKE OBČINE

Predsednik skupščine občine Jesenice Franc Brelih je včeraj sprejel najboljše smučarje, trenerje in športne delavce občinske zveze smučarskih organizacij Jesenice. V uvodu je predsednik občinske zveze smučarskih organizacij Edi Kavčič povedal, da je bila zveza ustanovljena leta 1976 in da združuje vse organizacije, ki se v jeseniški občini ukvarjajo z zimskim športom. Trenutno je okoli 50 aktivnih tekmovalcev v vseh treh disciplinah alpskega smučanja, teh in skokih. Tudi v pretekli tekmovalni sezoni so smučarji iz jeseniške občine dosegli vrsto lepih uspehov, med drugim nekaj republiških in državnih naslovov, seveda pa so še najbolj ponosni na mednarodne uspehe. Pohvalno je tudi to, da so se v mednarodnem merilu izkazali mladi smučarji. Alpski smučar Sašo Robič je že drugič osvojil neuradni naziv evropskega pionirskega prvaka, prav tako je bil v mednarodnem merilu uspešen Robert Žan. Seveda ob tem ne gre pozabiti Grega Benedika, člana naše A

smučarske reprezentance v alpskem smučanju, ki je uspešno nastopal na tekmah svetovnega pokala in drugih mednarodnih tekmah. Pri tekačih je seveda najboljši rezultat dosegla Jana Mlakarjeva, ki je bila v pretekli sezoni balkanska mladinska prvakinja, 4. mesto pa je dosegla v FIS tekmah v smučarskih tekih v Bohinju. Nekaj dobrih rezultatov ter državnih naslovov so osvojili tudi drugi naši tekači. V uspehih pa niso zaostajali tudi smučarji skakalci, med njimi je bil najuspešnejši Rajko Lotrič, ki je osvojil točke za svetovni pokal. Tudi v skokih so se izkazali mladi, saj sta mladince Peljhan in Dolar osvojila naslove republiških in državnih prvakov. Smid je bil zmagovalac slovenskega pokala Cokta, Gasperin je osvojil pokal pri cibanih in se bi lahko navedeli spodbudne rezultate mladim.

Želja in cilj najboljših tekmovalcev je, da bi bili izbrani za sodelovanje na olimpijskih igrah v Sarajevu leta 1984. Predsednik skupščine občine Jesenice Franc Brelih je pohvalil trud in prizadevnost tekmovalcev, trenerjev in športnih delavcev ter jim zaželel uspešno delo v prihodnje.

Med udeleženci sta bila tudi oba državna reprezentanta, ki sta trenutno v jugoslovanski ljudski armadi: alpski smučar Grega Benedik in skakalec Rajko Lotrič.

J. R.

TRETJI TURNIR V TENISU

V soboto, 5. junija, s pričetkom ob 7. uri bo na sporedu tretji turnir v tenisu pod pokroviteljstvom delovne organizacije Kovin Jesenice.

Obveščamo vse, ki se ga bodo udeležili, da bomo z igranjem pričeli ob 7.15 in da kasnejši prijavi tokrat ne bomo upoštevali. Zmagovalac drugega turnirja v tenisu, ki je bil odigran preteklo nedeljo in se ga je udeležilo 16 igralcev, je bil Bešić, drugi je bil Poljanšek, tretji Kavčič in četrty Tišler.

Podrobne rezultate in rang listo bomo objavili v naslednji številki Železarja.

Vse, ki se žele še bolj izpopolniti v igranju tenisa, obveščamo, da je učitelj tenisa na voljo vsako dopoldne, popoldne in v torkih in četrtnih od 15. do 19. ure.

MB.

ODPRTO KOPALIŠČE UKOVA

Iz pisarne športnega društva Jesenice so nam sporočili, da bo letno kopališče na Ukovi odprto od sobote, 5. junija, dalje, in sicer ob delavnikih od 9. do 17. ure, ob nedeljah in praznikih pa od 9. do 18. ure.

TEK NA MOHOR

Klub maratoncev »Mali vrh« z Jamnika prireja v nedeljo, 6. junija, peti tradicionalni tek na Mohor. Start bo ob 9.30 v Nemiljah. Prireditelj organiziramo vsako leto v počastitev 25. maja, dneva mladosti.

Proga poteka po poteh, kjer se je med vojno zadrževala Prešernova brigada. Dolžina proge je 7 km, z višinsko razliko 250 m, vendar ni preteška. Tekmovalci bodo razdeljeni v pet kategorij (dve ženski in tri moške). Prvi trije tekmovalci v vsaki kategoriji bodo prejeli medalje in diplome, izbrani pa bodo tudi praktična darila.

Startnina znaša 50 din. Prijave bomo sprejemali na dan tekmovanja od 8. ure naprej.

Klub maratoncev »Mali vrh«

XI. SREČANJE Z ZAMEJSKIMI PLANINCI

KOORDINACIJSKI ODBOR PLANINSKIH DRUŠTEV OBČINE JESENICE

vabi na XI. srečanje z zamejskimi planinci — Slovenci 13. junija 1982 na PRISTAVI V JAVORNIŠKEM ROVTU.

Pester kulturni program se prične ob 11. uri.

VABLJENI

ATLETIKA V KRANJU

V okviru prvenstev